CORINT
ISTORIE

AUTOAREA BESTSELLERULUI
ISIS. CALIFATUL TERORII

LORETTA
NAPOLEONI

ISIS
NEGUSTORII DE OAMENI

REFUGIAȚI, RĂPIRI ȘI AFACERI DE MILIARDE

LORETTA
NAPOLEONI

ISIS
NEGUSTORII DE OAMENI

REFUGIAȚI, RĂPIRI ȘI AFACERI DE MILIARDE

Colecţie coordonată de
LAVINIA BETEA

LORETTA
NAPOLEONI

ISIS
NEGUSTORII DE OAMENI

REFUGIAȚI, RĂPIRI ȘI AFACERI DE MILIARDE

Traducere din limba engleză de Mihai Drumur
Cuvânt-înainte de Mihai-Răzvan Ungureanu

CORINT
ISTORIE

LORETTA NAPOLEONI, autoarea lucrării *ISIS.Califatul terorii*, este o renumită expertă în terorism pe plan internațional. Ca președintă a grupului de finanțare a programului de contraterorism al Clubului de la Madrid, Napoleoni a convins șefi de stat de pe tot mapamondul să pună la punct o nouă strategie pentru combaterea finanțării rețelelor teroriste. A lucrat la Londra în calitate de corespondent și editorialist pentru *La Stampa, La Repubblica* și *El Pais*. A fost bursieră Fulbright, a absolvit un masterat în relații internaționale și economie la Universitatea Johns Hopkins și un masterat în terorism la London School of Economics. În calitate de consultantă în domeniul pieţelor de mărfuri, a călătorit frecvent în Pakistan, Turcia, Iran, Irak, Siria și alte țări din Orientul Mijlociu, unde a întâlnit lideri importanți din domeniile financiar și politic. Locuiește la Londra și în Montana.

Redactare: Camelia Bădașcu
Tehnoredactare computerizată: Mihaela Ciufu
Design copertă: Dan Mihalache
Ilustrație copertă: © 2013 International Mission Board

LORETTA NAPOLEONI
Merchants of Men
Copyright © 2016, Loretta Napoleoni
All rights reserved.
Originally published by Seven Stories Press, New York, USA, 2016.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin
GRUPULUI EDITORIAL CORINT.

ISBN 978-606-793-067-2

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NAPOLEONI, LORETTA
ISIS - negustorii de oameni: refugiați, răpiri și afaceri de miliarde /
Loretta Napoleoni ; trad.: Mihai Drumur ; pref.: Mihai-Răzvan Ungureanu. -
București : Corint Books, 2016
Index
ISBN 978-606-793-067-2

I. Drumur, Mihai (trad.)
II. Ungureanu, Mihai-Răzvan (pref.)

329.7(=411.21) Jihad
323.28

Cuvânt-înainte

Economist asociat organizațiilor internaționale, cu experiență în domeniul financiar-bancar, Loretta Napoleoni este un reputat expert în finanțarea terorismului. Se autodefinește „cronicarul părții întunecate a economiei", mascând cu modestie efortul de documentare, intervievare, argumentare și înțelegere a întrepătrunderilor dintre terorism și criminalitatea majoră. Fin observator al realității cotidiene, demontează, corelează, reasamblează piesele unui puzzle global, găsește răspunsuri într-o perioadă a conflictelor regionale prelungite, a statelor eșuate și semieșuate, a agoniei socio-economice în care se zbat milioane de oameni, a noilor lorzi ai războiului, răpirilor și traficului de ființe umane... și totul doar pentru a obține un profit însângerat.

ISIS — Negustorii de oameni păstrează aceeași remarcabilă viziune cu care Loretta Napoleoni ne-a obișnuit. Autoarea dezvăluie lumea ascunsă în care inteligența umană este pusă în slujba falselor idealuri, în care terorismul, spolierea, traficarea și exploatarea semenilor fuzionează într-un păienjeniș secret de înțelegeri, complicități și înșelăciuni, de fapt o mașinărie de produs bani și putere. Un păienjeniș care dezumanizează deopotrivă victimele și agresorii.

Volumul reflectă interesul autoarei pentru demascarea mecanismelor pecuniare care se hrănesc din insecuritate, alimentând

spirala violenței și desconsiderării umane. Dincolo de conflictele regionale ale căror efecte le resimțim cu acuitate, Loretta Napoleoni ne introduce în culisele unui război invizibil, în care actorii sunt teroriști, criminali, traficanți și corupți. Favorizată de globalizare, respectiv dezvoltarea fără precedent a mediilor de comunicații/comunicare, conflagrația pe care Loretta Napoleoni o analizează a atins deja un nivel-record în istoria umanității.

Autoarea descoperă efecte neașteptate ale unor decizii politice juste pe fond. Decizia de întărire a monitorizării banilor murdari a reorientat cartelurile drogurilor spre noi piețe și noi regiuni de tranzit, unde corupția și militantismul au înlocuit primatul legii. S-au format, astfel, creuzete ale crimei și terorismului, adevărate joint-venture în transferul ilicit de droguri, arme și mărfuri, care au permis finanțarea și expansiunea al-Qaida și grupărilor *like-minded* în Magreb-Sahel. Răpirile de occidentali pentru răscumpărare au reprezentat pasul următor. Occidentalii au devenit mărfuri prețioase, fiind transportați pe rutele de contrabandă deja stabilite.

Ce reprezintă banii pentru grupările teroriste? Un instrument sau un obiectiv? Constatăm că problema și, implicit, tratamentul ostaticilor au fost abordate diferit de teroriștii magrebieni și sahelieni, reflectând adesea rivalități personale și variate grade de interes pecuniar. Apetitul teroriștilor pentru bani se regăsește și în pirateria somaleză, definită de Loretta Napoleoni drept o „sofisticată industrie națională" de la care al-Shabab a început să perceapă taxe de protecție.

În Siria și Irak grupările teroriste practică atât răpirea directă, cât și cumpărarea ostaticilor care sunt vânduți și revânduți între bande criminale și jihadiști. De acest lanț al răului a profitat gruparea ISIS: răpind, cumpărând, torturând, ucigând activiști

umanitari, jurnaliști, angajați ai diferitelor companii. Gruparea a instrumentat situația ostaticilor pentru a capitaliza imagine, a șantaja familii și a presa guvernele statelor de unde proveneau aceștia, dar și pentru a descuraja jurnaliștii să-și exercite profesia. Autoarea notează: „Statul Islamic a dus răpirile la un alt nivel, transformându-le în mijloc de propagandă și, în final, de a face politică".

Cine sunt ostaticii occidentali? Cât de bine informați sunt asupra riscurilor? De ce unii dintre ei aleg să le ignore? Pe ce criterii stabilesc răpitorii prețul ostaticilor? De ce sunt eliberați doar unii prizonieri, iar alții sunt uciși? Cum reacționează guvernele în cazuri de luări de ostatici? Ce rol au celulele de gestionare a crizelor? Cum mențin guvernele legătura cu familiile victimelor? Cine sunt și cât de eficient acționează negociatorii? Pot fi descurajați răpitorii printr-o mai bună comunicare între comunitatea internațională și cele locale din care provin aceștia? Ce impact au răpirile asupra opiniei publice? Sunt întrebări la care autoarea răspunde minuțios, într-o abordare tranșantă ce include mărturii ale ostaticilor, oficialilor, negociatorilor.

Grupările teroriste și criminale identifică o nouă sursă de finanțare – traficul de migranți și refugiați. Loretta Napoleoni constată că în 2015 gruparea ISIS a marcat o nouă victorie „politică", vulnerabilizând Europa în fața exodului de refugiați, cel mai important după al Doilea Război Mondial.

Indiferent dacă sunt refugiați sau migranți, toți fug de amenințarea continuă, respectiv lipsa mijloacelor de trai din țările de origine, asumându-și riscul de a traversa zone de conflict sau mările în ambarcațiuni nesigure, pline până la refuz. Cazuri cutremurătoare, ale disperării și nevoii de siguranță și demnitate, cazuri de care profită mijlocitorii. Traficul de ființe umane generează profituri uriașe, născute din suferință

şi expuse de autoare cu luciditate şi empatie. Intervievarea refugiaţilor sirieni dezvăluie rute şi modurile de operare ale traficanţilor orientaţi pe profit.

Sunt rememorate gulagurile libiene pentru migranţi din fostul regim dictatorial al-Gaddafi. Au fost acestea o soluţie pentru a stopa migraţia spre Europa? Dar în prezent? Poate Europa asimila fluxul de refugiaţi/migranţi? Europa a dovedit solidaritate, dar cum sunt integraţi nou-veniţii? Profită de pe urma lor cei care le oferă cazare şi angajatorii?

Cu o populaţie îmbătrânită, Europa are nevoie de nou-veniţi pentru a răspunde provocărilor economice ale viitorului, însă elitele politice nu sunt unanime în a înţelege că „pe termen lung impactul economic va depinde de ritmul în care aceştia se vor integra pe piaţa muncii". În consecinţă, autoarea avertizează: criza refugiaţilor poate atrage o criză politică europeană pentru care nu există soluţii simple.

Europa încearcă din nou să oprească exodul la porţile sale – de data aceasta cu sprijinul Turciei, stat-prieten. Dar există un risc – taberele de refugiaţi pot deveni pepiniere ale unei noi generaţii de negustori de oameni atraşi de iluzia califatului.

Istoria se scrie sub ochii noştri. Volumul Lorettei Napoleoni este, în acest sens, o lectură-martor, dar şi un curajos semnal de alarmă.

MIHAI-RĂZVAN UNGUREANU

În memoria lui Luigi Bernabò

Prefață

Cercetările mele asupra răpirilor și traficului de persoane au început cu mai bine de un deceniu în urmă. La scurt timp după 11 septembrie 2001, am început să mă întâlnesc, în diverse orașe din lume, cu indivizi implicați în operațiuni antitero și spălare de bani. Toți au căzut de acord că legea Patriot Act impulsionase cartelul columbian să stabilească acțiuni comune cu crima organizată din Italia în vederea spălării veniturilor obținute din comerțul său cu droguri în Europa și Asia, și pentru găsirea de rute noi pentru aducerea cocainei pe Bătrânul Continent. Venezuela, rău-famata Coastă de Aur a Africii de Vest – de pe care porniseră transporturile de sclavi negri spre America – și Sahelul au devenit zone-cheie pentru transbordare.

În scurt timp contrabandiștii africani au intrat pe fir, pentru a transporta cocaina pe uscat. Gao din Mali a devenit principalul lor nod; de acolo, cocaina traversa Sahara spre țărmurile mediteraneene ale Marocului, Algeriei și Libiei, de unde o flotilă de ambarcațiuni mici ducea drogurile în Europa.

În anul 2003, un grup de foști membri ai Grupului Islamic Armat algerian (GIA) implicat în contrabanda din regiunile

transsahariene şi-a extins activităţile şi a răpit 32 de europeni în Mali şi sudul Algeriei. Ostaticii au fost transportaţi pe rute de contrabandă transsahariene spre lagăre din Mali, în nord. Pentru a-şi recupera cetăţenii, guvernele europene au plătit răscumpărări considerabile, îndeajuns pentru finanţarea unui nou grup înarmat: al-Qaida din Maghrebul Islamic (AQMI).

Printre cei cu care m-am întâlnit după 11 septembrie s-au numărat şi câţiva negociatori de ostatici. Fiind intermediari între părţi, ei cunosc foarte bine dedesubturile afacerilor cu răpiri şi din discuţiile noastre a reieşit că răpirea celor 32 de europeni dovedise că asemenea acţiuni care implicau occidentali puteau reprezenta o sursă importantă de profituri pentru organizaţii criminale şi armate. Practic începuse sezonul de vânătoare al ostaticilor occidentali.

La jumătatea primului deceniu al secolului, la numai cinci ani după 11 septembrie, afacerile cu cocaină au accelerat destabilizarea Sahelului. Au apărut state eşuate şi semi-eşuate, care şi-au determinat cetăţenii să devină migranţi economici şi să încerce să ajungă în Europa. Al-Qaida din Maghrebul Islamic a investit rapid o parte din profiturile afacerilor sale cu răpiri în traficarea migranţilor.

Negociatorii au considerat că eşecul guvernelor de a denunţa public criza răpirilor din Sahel împiedica orice intervenţie adecvată în regiune. De aceea, a fost uşor pentru răpitori să-şi extindă activităţile la traficul de persoane.

În calitate de cronicar al părţii întunecate a economiei globalizării, am descoperit că politica de secretomanie a guvernelor deriva din dorinţa lor de a ascunde eşecurile globalizării.

Proliferarea statelor şi regiunilor eşuate, în care legea şi ordinea s-au prăbuşit după căderea Zidului Berlinului, a oferit o oportunitate pentru înflorirea răpirilor şi a traficului de persoane într-o măsură fără precedent. Iar secretomania naţiunilor majore a permis desfăşurarea nestingherită a conflagraţiei. Era ca şi cum toţi pompierii ar fi decis să intre în grevă în timpul unor incendii forestiere de amploare.

Negociatori de vârf şi foşti ostatici sunt de acord că oferta de prăzi valoroase fusese abundentă. În ultimii 25 de ani, o falsă impresie de securitate a lumii globalizate încurajase membri tineri şi neexperimentaţi ai clubului Primelor Naţiuni – îi voi numi „occidentali", deşi ei pot proveni din Tokio sau Santiago, la fel de bine ca din New York sau Copenhaga – să exploreze şi să transmită relatări din toate colţurile satului global şi, de asemenea, să ajute populaţiile captive în zone de război sau afectate de anarhie politică. Acei călători, reporteri şi activişti umanitari, deveniseră unele dintre ţintele primare ale răpitorilor moderni.

După 11 septembrie, numărul răpirilor a crescut exponenţial, ca şi sumele cerute pentru răscumpărări. Dacă în anul 2004, un ostatic occidental din Irak era eliberat pentru 2 milioane de dolari, în prezent se pot plăti peste 10 milioane de dolari. Un membru al celulei de criză italiene a glumit că eliberarea Gretei Ramelli şi a Vanessei Marzullo – două tinere italience răpite în Siria în 2014 şi vândute grupării al-Nusra – costase Italia aproape un procent din PIB-ul său: 13 milioane de euro! Similar, numărul de companii private de securitate specializate în răpiri s-a înmulţit şi costul angajării lor a crescut enorm. Cu un deceniu în urmă, onorariul zilnic era de 1 000 de dolari, iar în prezent este de 3 000 de dolari.

Să fie oare economia răpirilor imună în fața legilor economiei generale? Zece ani de inflație foarte mică, adăugată concurenței acerbe dintre răpitori și firmele private de securitate, ar fi trebuit să ducă la reducerea prețurilor, însă s-a întâmplat exact invers. Motivul este simplu: numărul de potențiali ostatici occidentali este aproape infinit, iar guvernele și negociatorii privați concurează între ei pentru a-și elibera propriii cetățeni, crescând astfel prețurile pentru intermediari, șoferi, informatori și alții.

Se știe acum că exportarea democrației occidentale în toate colțurile satului global a avut rezultate dezamăgitoare. După căderea Zidului Berlinului, lumea a devenit un loc mult mai periculos nu doar pentru nord-americani și europeni, ci și pentru asiatici, africani și latino-americani, din rândul cărora milioane fuseseră siliți să devină muncitori migranți* și refugiați economici. Pe măsură ce locuitorii Orientului Mijlociu încep să împărtășească această soartă sumbră, activitatea principală a celor care iau ostatici în regiunea aceasta suferă din nou modificări, focalizându-se asupra traficului de persoane care încearcă să scape de nenorocirile și dezastrele provocate de războiul civil. Actualmente, acești negustori de oameni se ocupă de o nouă varietate de mărfuri umane: nu ostaticii, ci mai degrabă migranții. O interdependență suprareală leagă așadar răpirea occidentalilor și traficarea migranților.

În anul 2015, când criza migranților a irumpt în Orientul Mijlociu, răpitorii și contrabandiștii au devenit cu ușurință

* Termenul migrant este utilizat în conformitate cu versiunea română a Jurnalului Oficial al Uniunii Europene (n. trad.).

traficanți. Ei aveau deja o structură organizatorică sofisticată și destui bani proveniți din răscumpărările ostaticilor pentru a investi în această nouă direcție. Încasând lunar aproape 100 de milioane de dolari în vara anului 2015, negustorii de oameni au dus săptămânal zeci de mii de persoane pe țărmurile europene. Este o afacere profitabilă, întrucât cererea depășește enorm oferta, iar costul ajungerii în Europa crește întruna. Cu zece ani în urmă, îi puteai plăti unui contrabandist 7 000 de dolari pentru a te duce din vestul Africii în Italia. În vara lui 2015, cu aceeași sumă abia se parcurgea distanța scurtă din Siria în Turcia, apoi în Grecia.

La 15 ani după distrugerea Turnurilor Gemene, majoritatea lumii musulmane este în fierbere. Câștigătorii sunt negustorii de oameni și grupările criminale și jihadiste care răpesc, cumpără și vând persoane pentru profit. Ce va urma?

Criza migranților ar putea sili un întreg continent să atace ipocrizia propriilor politicieni, care păstrează tăcerea când ar trebui să vorbească deschis, ca și absurditatea mitului că ne-am îndrepta spre o Europă integrată și egalitară. Dar mai presus ca orice, va demasca, o dată în plus, fragilitatea respectului nostru față de viața umană și modul în care apărăm demnitatea umană. Negustorii de oameni nu diferă cu nimic de negustorii de sclavi din secolul al XVIII-lea, de colonizatorii din secolul al XIX-lea sau de naziștii din secolul al XX-lea: toți aceștia au considerat că viețile altora le aparțin pentru a face cu ele orice doresc.

Din cauza naturii meseriei lor, nu am putut menționa numele negociatorilor care m-au ajutat să înțeleg fenomenul complex al răpirilor. Anonimatul lor trebuie protejat din motive

de securitate; ei se pun adesea în pericol pentru a salva viețile altor oameni și au rețele vaste de informatori în țări unde răpirile sunt fapte cotidiene. În loc de a folosi pseudonime, le-am șters numele și am amintit câte ceva despre sfera lor generală de influență sau origine. Cel mai frecvent, m-am referit la ei simplu, ca „un negociator" sau „negociatorul".

Prolog

Este ora 15 şi afară s-a lăsat deja bezna. Un covor de zăpadă acoperă suburbiile oraşului universitar Umea, din nordul Suediei. Străzile sunt pustii şi puţinele maşini pe care le întâlnim circulă cu farurile pornite pe faza lungă. Fără proiectoarele acestea, drumul n-ar putea fi deosebit de grădinile din faţa caselor. În timp ce mergem, combinaţia de întuneric şi lumina reflectată de zăpadă creează iluzii optice stranii.

Când ajungem la hotel, deschid portiera maşinii şi am impresia că pătrund într-un depozit frigorific. Este atât de ger, încât îmi pot măsura capacitatea plămânilor pe măsură ce inspir aerul cu temperatură sub zero grade Celsius. Este sfârşitul lunii noiembrie 2006; teoretic, ar trebui să fie încă toamnă, dar pare o iarnă polară.

Am venit în Umea pentru *Iraqi Equation*, un proiect de artă politică, parte a eforturilor unui grup de artişti şi intelectuali de a duce opoziţia faţă de războiul din Irak mult dincolo de „atacurile preventive". După luni şi luni de demonstraţii împotriva intervenţiei militare din primăvara anului 2003, lumea a amuţit, poate şocată de atitudinea sfidătoare a lui Bush şi Blair şi de indiferenţa lor faţă de opinia publică. După trei ani, grupul nostru îşi continuă campania; este misiunea noastră, deoarece ştim ce se întâmplă în Irak.

Printre artişti se numără câţiva irakieni, care au fugit imediat după debarcarea forţelor coaliţiei, fiind vizaţi de numeroasele grupări armate ce operează în ţară. Invazia dezlănţuise o furie reprimată timp de decenii, când grupări criminale, jihadiste, pro-Saddam şi nou-înfiinţatele miliţii şiite se ridicaseră împotriva populaţiei civile. Pentru cei care scăpaseră şi care ni se alătură acum în sala aceasta, fuga din Irak a fost doar un act fizic. Inimile şi minţile continuă să le fie acolo, legate printr-un fir invizibil de realitatea sângeroasă a Irakului „eliberat".

Ni s-a spus că la expoziţie vor participa mulţi irakieni, dar nu ne-am aşteptat la 200. Sunt mult mai numeroşi decât suedezii. Bărbaţi, femei, ba chiar şi copii, înfofoliţi în haine călduroase, care au venit de aproape şi de departe, sfidând climatul nordic. Intră în tăcere în sălile expoziţiei, ne strâng mâna, zâmbesc şi încep să se dezbrace de hainele groase. În scurt timp, limba cea mai vorbită în această încăpere este araba.

Unele femei scot din genţi recipiente cu mâncare împachetată în folie de aluminiu şi le aşază lângă gustările cu brânză şi legume oferite de organizatorii expoziţiei. Mâncarea lor este colorată şi arată delicios. Aromele ne îmbie nările. Când Catherine David, directorul artistic al proiectului nostru, îşi începe discursul, simţim că parcă participăm la o sărbătoare, poate la o nuntă între suedezi şi arabi. Este o senzaţie magică şi de neuitat. Pentru o clipă toţi uităm că aceasta este deschiderea unui eveniment care denunţă agresiunea militară.

Mai târziu în decursul serii, când participanţii încep să-şi ia la revedere, un tânăr se apropie de mine. Are piele destul de deschisă la culoare pentru un irakian, umeri laţi şi este de înălţime medie. Se prezintă ca Rashid, un nume irakian comun, dar ştiu că nu-i numele său real. Ceva din ochii lui căprui-deschis pare stingherit de numele acela. De asemenea, vorbeşte engleza cu puternic accent francez, ca nord-africanii.

Rashid spune că mi-a citit cărțile și vrea să mă felicite pentru ele. Începem să discutăm. El vrea să știe despre contactele mele din Londra cu foști mujahedini. Îl cunosc pe cutare-și-cutare? Menționează câțiva algerieni care au fugit la Londra după lovitura de stat militară și care au primit azil.

Rashid este un tânăr cu probleme. Îmi dau seama că dorește să discute cu mine despre ceva întunecat din trecutul lui, însă nu știe cum să înceapă. De aceea îi sugerez să mergem la hotelul meu și să bem o ciocolată fierbinte. El este de acord.

Nu-mi spune niciodată numele lui real, ci-și dezvăluie doar naționalitatea și vârsta: este din Algeria și tocmai a împlinit 29 de ani.

Tatăl lui a fost unul dintre întemeietorii Frontului Islamic al Salvării. La scurt timp după lovitura de stat (finanțată de francezi, dar și de alte state europene), acesta a fost închis împreună cu frații lui Rashid și au dispărut în labirintul sistemului de detenție politică algerian. „Eram la pescuit când poliția a venit să-l aresteze pe tatăl și pe frații mei", spune Rashid. Pe atunci avea doar 15 ani, era cel mai tânăr membru al familiei și nu-l interesa politica. Dorea să devină marinar și pescar, și să călătorească prin lume. „Însă după ce mi-au arestat tatăl și frații, am fost silit să am de-a face cu politica."

Mama lui Rashid a aranjat ca el să părăsească imediat Algeria, dar, în aceeași seară, după ce s-a întors de la pescuit, băiatul s-a alăturat unui grup de bărbați care făceau parte din partidul tatălui său, dintre care unii luptaseră în Afghanistan ca mujahedini. Ei au plecat în sud, la marginea Saharei, unde s-au regrupat și au început să-și planifice întoarcerea.

Rashid și-a petrecut următorii ani în sudul Algeriei, în deșertul saharian, la mii de kilometri depărtare de marea lui iubită. Nu s-a alăturat niciodată GIA, organizația născută din cenușa Frontului Islamic al Salvării care a luptat aproape un

deceniu împotriva regimului militar, declanşând alt război civil sângeros în Algeria. Rashid a devenit contrabandist şi a traversat la nesfârşit rutele transsahariene.

A urmat apoi 11 septembrie 2001. Rashid îmi povesteşte:

> Totul s-a schimbat. Ani de zile, noi am dus o viaţă monotonă, făcând contrabandă în general cu ţigări din Algeria în Mali şi în Africa de Vest. Brusc însă au apărut oportunităţi noi. Întreaga regiune clocotea de furie şi mândrie. Am început să facem contrabandă cu arme, cu droguri, după care cineva a avut o idee: hai să ne ocupăm de răpiri.

Din contrabandist, Rashid a devenit răpitor, o activitate pe care a detestat-o.

Când băiatul termină de vorbit, privesc afară. Ninge atât de des, încât cerul este alb. Mă gândesc cât de diferit este faţă de arşiţa din Sahara. Ce schimbare trebuie să fie pentru unii ca Rashid, care s-au născut şi au crescut într-un climat fierbinte. „De ce mi-ai spus povestea asta?" îl întreb în cele din urmă. El nu-mi răspunde imediat. Mă priveşte în ochi pentru o vreme, căutând cuvintele potrivite. „Cineva trebuie să ştie", rosteşte într-un sfârşit.

Pleacă pe jos din hotel, lăsând în zăpadă urme pe care viscolul le şterge iute. Ştiu că nu-l voi mai revedea niciodată. Nu ştiu nici măcar unde locuieşte sau cu ce se ocupă. Ştiu doar că după ce gruparea lui a început să traficheze migranţi din Africa de Vest în Libia, Rashid a reuşit să urce într-o ambarcaţiune cu destinaţia Italia, pretinzând că era refugiat irakian. Era anul 2005 şi Europa îi primea cu braţele deschise pe cei sosiţi din Irak. Din Sicilia, el a ajuns în sanctuarul Suediei. Când l-au întrebat de unde era, a răspuns: „Sunt irakian". Cu o minciună care n-a făcut rău nimănui, a scăpat până la urmă de o viaţă violentă pe care n-o alesese. Îl putem învinui?

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul 1

Protocolul al-Qaida din Maghrebul Islamic

La sfârşitul lunii ianuarie 2011, Maria Sandra Mariani a pornit din orăşelul San Casciano in Val di Pesa din Toscana, îndreptându-se către regiunea sud-estică a Saharei algeriene. Italianca în vârstă de 53 de ani abia aştepta să-şi petreacă vacanţa anuală într-o regiune superbă a Maghrebului. Aranjase să meargă într-un tur al frumuseţilor naturale şi ruinelor arheologice ale regiunii – dintre care unele datau tocmai din neolitic –, apoi intenţiona să viziteze satele locale. Începând cu anul 2006, Mariani îşi petrecuse vacanţele de iarnă în deşertul Sahara, parţial ca turist şi parţial ca „activist umanitar voluntar", pentru, aşa cum spune ea, „a aduce medicamente şi lucruri populaţiei locale".[1] Aşa cum mai făcuse de multe ori, şi-a aranjat călătoria prin intermediul bine-cunoscutei agenţii turistice Ténéré Voyages, specializată în Sahara. Şi tot ca altă dată, ghidul ei urma să fie Aziz, un algerian politicos cu care Mariani se împrietenise de-a lungul anilor, ba chiar acesta o vizitase pe ea şi familia sa în Toscana.

Când a aterizat pe aeroportul Djanet, la aproximativ 150 de kilometri de graniţa dintre Algeria şi Libia, prima persoană pe care Mariani a văzut-o a fost Aziz. El a salutat-o şi, văzând cât era de palidă, a întrebat-o dacă avusese o călătorie grea. Mariani a recunoscut că nu se simţea prea bine. „Probabil că în avion mâncasem

ceva alterat şi mă simţeam groaznic, însă am plecat imediat. Ne îndreptam spre deşertul Tadrart[2], între Algeria şi Libia. După câteva zile, tot nu-mi revenisem. Aziz a propus să ne oprim într-un mic complex turistic, cu doar câteva bungalow-uri, care era de asemenea proprietatea agenţiei Ténéré Voyages", povesteşte ea.

Mariani a avut nevoie de două zile pentru a-şi reveni. Pe 2 februarie s-a simţit destul de bine ca să plece într-o mică excursie. „Am avut o zi excelentă. Lumina, aerul, peisajele, totul a fost perfect. Eram fericită – fericită că mă simţeam din nou bine şi că mă aflam în iubita mea Sahara", îşi aminteşte ea.

La apus, Mariani şi Aziz s-au întors la complex. Mariani îşi reaminteşte:

> Am coborât din maşină şi, deodată, în timp ce mergeam spre bungalow-uri, Aziz a văzut două SUV-uri negre care se apropiau cu viteză. Crezând că erau răpitori sau contrabandişti, mi-a spus „fugi, fugi, nu trebuie să te vadă" şi m-am grăbit spre bungalow, însă ei mă observaseră deja. Aşa cum am aflat ulterior, mă văzuseră prin binocluri, pentru că, într-adevăr, se aflau în căutare de străini. Nu purtam văl, deoarece nu era nimeni în jur, ne găseam în mijlocul deşertului şi hotelul era gol, aşa că nu mă gândisem să mă camuflez. Ei însă m-au văzut şi au ştiut că eram o turistă din Occident.

Bărbaţii i-au înconjurat repede pe femeia de vârstă mijlocie, Aziz şi recepţionerul hotelului. „Au tot întrebat: «Unde-s ceilalţi turişti? Unde-i soţul tău?» Nu le venea să creadă că eram singură. De asemenea, vorbeau în engleză, deoarece credeau că sunt englezoaică. Cu 20 de zile în urmă, în acelaşi complex, un grup mare de turişti englezi venise să-şi petreacă vacanţa de Anul Nou", spune Mariani.

Frustraţi, răpitorii, care se aşteptaseră în mod clar să găsească mulţi occidentali, au luat-o pe Mariani şi au împins-o

pe bancheta din spate a unui SUV. Doi dintre ei i-au silit pe recepţioner şi pe Aziz să-i urmeze în maşina ghidului. Mariani povesteşte:

> Când m-au închis în SUV, toţi am înţeles că nu erau tâlhari sau contrabandişti, ci răpitori. Mi-am pierdut orice speranţă, am simţit un gol în stomac şi am crezut că mă sufoc. Mai târziu, când i-am întrebat „Cine sunteţi?", m-au privit şi au răspuns cu mândrie: „Noi suntem al-Qaida".

La căderea nopţii, Mariani s-a pomenit singură în vehiculul care gonea prin deşert, cu 14 membri al-Qaida din Maghrebul Islamic. Era totuşi ceva mai liniştită, văzând în urmă farurile maşinii lui Aziz. „Aziz era prietenul meu şi eram sigură că mă va proteja", recunoaşte ea. Însă după cinci ore de drum, răpitorii au decis să-i lase pe ghid şi pe recepţioner să plece, fiindcă maşina lor nu era la fel de rapidă ca SUV-urile pe drumurile din deşert. „I-au spart farurile lui Aziz, ca să nu poată conduce până nu se lumina de ziuă, apoi am plecat", îşi aminteşte Mariani.

Răpitorii erau profesionişti; ştiau că trebuiau să se îndepărteze cât mai repede posibil de locul faptei. La urma urmelor, pe ei nu-i interesa să răpească doi algerieni, ci doreau străini. Ghemuită pe bancheta din spate, Maria Sandra Mariani şi-a dat seama că rămăsese singură. Ascultându-şi bubuiturile inimii, italianca de vârstă mijlocie nu ştia că, din cauza unei înlănţuiri suprareale de evenimente, calvarul ei era legat de o lege americană controversată promulgată de administraţia Bush cu un deceniu în urmă: Patriot Act.

Joint-venture pentru infracţiuni

Legea Patriot Act a fost promulgată în SUA în octombrie 2001, la numai o lună după 11 septembrie. Ea reducea drepturile civile ale americanilor, sporea supravegherea din partea

guvernului şi stabilea reguli noi în domeniul financiar şi bancar pentru a perturba fluxul internaţional de venituri provenite din săvârşirea de infracţiuni şi spălări de bani în dolari americani, silind astfel cartelul columbian al drogurilor să găsească alte rute de contrabandă spre Europa şi alte moduri de spălare a câştigurilor obţinute pe căi ilicite. Ruta aleasă a fost prin Africa de Vest şi Sahel. Răpitorii lui Mariani, al-Qaida din Maghrebul Islamic, abia intraseră în acest domeniu nou şi se ocupaseră iniţial de răpirea străinilor, pentru ca ulterior să treacă la traficul cu migranţi. Pentru a înţelege succesiunea aceasta suprareală de evenimente care i-a transformat pe jihadişti în contrabandişti de droguri, răpitori şi traficanţi de carne umană, un fel de freak-terronomics*, este necesar să pornim pe firul banilor până la sursa sa: cartelul columbian post-11 septembrie.

Până la atentatul asupra Turnurilor Gemene, marea parte a profiturilor mondiale obţinute de pe urma drogurilor erau „spălate" în SUA, în dolari americani[3]. Deoarece 80% din veniturile acelea erau lichidităţi – sub forma dolarilor americani –, banii trebuiau transportaţi fizic în SUA. Principalele puncte de intrare erau facilităţile offshore şi băncile fantomă din Indiile de Vest. Legea Patriot Act făcuse ca procesul acesta să devină mult mai dificil, dacă nu chiar imposibil. De exemplu, băncile americane şi cele înregistrate în SUA nu mai puteau derula afaceri cu bănci offshore, precum cele din Caraibe. În plus, noua lege oferea autorităţilor monetare americane dreptul de a monitoriza tranzacţiile în dolari din toată lumea. De aceea devenise o infracţiune ca băncile americane şi cele străine înregistrate în SUA să nu alerteze autorităţile monetare americane asupra tranzacţiilor dubioase în dolari, de oriunde din lume.

* Joc de cuvinte intraductibil, care combină termenii *freakonomics*, din cartea *Freakonomics* de Steven D. Levitt şi Stephen J. Dubner, Ed. Andreco Educaţional, 2006, şi *teroriştii* (n. trad.).

Este lesne de înţeles motivul pentru care legea Patriot Act a însemnat o lovitură majoră pentru cartelul columbian al drogurilor. Problema-cheie nu era însă cum să speli profiturile murdare obţinute prin vânzarea cocainei în SUA, ci cum s-o faci în dolari americani oriunde altundeva în lume şi cum să transferi profiturile dintr-o ţară în alta fără să alertezi autorităţile monetare americane.

Soluţia la problema aceasta a sosit din partea unui imigrant italian în Columbia: Salvatore Mancuso. În calitate de lider al *Autodefensas Unidas de Colombia* (AUC – „Forţele Unite de Autoapărare din Columbia"), organizaţia paramilitară teroristă columbiană, Mancuso a intermediat o înţelegere între cartelul cocainei şi gruparea de crimă organizată *N'drangheta* din Calabria, care a transformat moneda euro nou-apărută în valuta globală a profiturilor obţinute din droguri. *N'drangheta* oferea servicii complete: vânzarea cocainei în Europa, plus spălarea profiturilor obţinute de pe urma drogurilor pe pieţele europeană şi asiatică.

Absenţa în Europa a unei legislaţii similare cu Patriot Act a înlesnit succesul acestui neobişnuit joint-venture pentru infracţiuni. „Profiturile generate în Spania de pe urma drogurilor au devenit câştiguri de pe urma investiţiilor imobiliare în Belgia", afirmă o sursă din Europol. „De acolo ele au putut fi transferate rapid în euro la Bogotá fără nicio verificare."[4]

După 11 septembrie, Italia a devenit un nod european cheie pentru transbordări şi în acelaşi timp un „punct fierbinte" pentru spălarea banilor obţinuţi de pe urma cocainei. De exemplu, date provenite de la Garda Financiară din Italia arată că între 2001 şi 2004, spălarea banilor în Italia a crescut cu 70%. [5] În felul acesta, odată cu noul mileniu a început o veritabilă Epocă de Aur europeană a spălării banilor graţie legii Patriot Act şi a strategiilor inteligente utilizate de gruparea

N'drangheta pentru a o ocoli. În același timp însă, transportul cocainei din Columbia direct în Europa a ridicat mai multe probleme decât spălarea unor profituri murdare pe Bătrânul Continent, așa cum a dovedit succesul „Operațiunii Decollo".

De la Coasta de Aur la coasta de cocaină

În toamna anului 2003, Garda Financiară din Italia a înregistrat un succes major într-o operațiune capcană derulată vreme de trei ani, care primise numele de cod *Decollo* („Decolarea"). Succesul s-a datorat finalmente norocului întruchipat de un informator – ceva rar pentru *N'drangheta*. Acesta dezvăluise că un transport important de cocaină urma să sosească ascuns într-un cargo de marmură columbiană în portul Gioia Tauro, din Calabria – teritoriul controlat de *N'drangheta*.

În interiorul blocurilor de marmură, *finanzieri* au descoperit 5 500 de pungi cu cocaină sigilate ermetic, fiecare cântărind un kilogram. Din documentele căpitanului, a reieșit că nava fusese închiriată de Miguel Diaz, o falsă companie de export-import înființată de cartelul columbian al drogurilor. Compania de transport maritim, Danish Maersk Line, nu cunoștea adevărata natură a mărfii; nici echipajul sau căpitanul.

Ce s-a petrecut în ziua aceea a fost excepțional. Pentru fiecare cargo ilegal descoperit, scapă neverificate sute, dacă nu mii, de transporturi similare.[6] Fără un informator, ar fi fost imposibil de localizat transportul de cocaină. Acțiunea a dezvăluit în același timp slăbiciunea bazării pe expediția directă spre Europa într-un mediu post-11 septembrie. Sporirea măsurilor de securitate în Europa după 11 septembrie și atentatele teroriste din Madrid și Londra au confirmat nevoia unor rute alternative și a unor noi țări pentru a aduce cocaina din America Latină în Europa. Venezuela și Africa de Vest s-au dovedit ideale[7].

De la mijlocul anilor 1990, cartelul columbian al drogurilor acţionase intens pentru a stabili relaţii bune cu politicienii din Venezuela vecină, scăldându-i în bani – investiţie care s-a dovedit foarte înţeleaptă. După alegerea sa ca preşedinte în 1990, Hugo Chavez oferise deja sanctuar unor grupări armate şi criminale, angajate în comerţul cu cocaină columbiană. După 2001, el chiar le-a încurajat să-şi mute plantaţiile de coca dincolo de graniţă.[8] De aceea, la sfârşitul anului 2009, când cartelul s-a gândit să folosească Venezuela drept punct-cheie de transport în contrabanda cocainei spre Europa via Africa de Vest, a găsit acolo atât susţinere, cât şi o infrastructură deja stabilită.

Drept nod de transport african, cartelul a ales Guineea-Bissau, parte din fosta Coastă de Aur, fâşia rău-famată din Africa de Vest de unde sclavii fuseseră trimişi spre Lumea Nouă. Daniel Ruiz, care, în calitate de reprezentant ONU în Guineea-Bissau, a denunţat în 2006 creşterea traficului de cocaină în ţară, a subliniat că depistarea transporturilor ilegale era îngreunată de caracteristicile ţării:

> Guineea-Bissau a fost o bună alegere geografică pentru un punct de transbordare. Teritoriul este plat, cu un arhipelag de 80 de insule, toate acoperite de junglă deasă şi cu acces facil la ocean. În ţară existau 27 de piste pentru aterizare-decolare, construite de portughezi în timpul războaielor coloniale, ideale pentru avioane mici care puteau traversa Atlanticul din Venezuela cu cargourile lor de cocaină. Finalmente, Guineea-Bissau fusese un important nod pentru pescuit şi de aceea porturile aveau antrepozite uriaşe, acum goale, în care cartelul putea depozita cocaina.[9]

Modelul de business aplicat de cartel a fost sofisticat şi liniar. „Întotdeauna au existat două linii de transport: una mică, bazată pe «cătâri» – africani care înghit cantităţi mici de

cocaină și călătoresc cu avionul –, care genera cash pentru politicienii și polițiștii locali corupți. Apoi o linie mare: transporturi de tone de cocaină ascunse în containere, în cargouri de mărfuri ce călătoreau spre Europa", mai spune Ruiz.

Când a ajuns însă în Guineea-Bissau, cartelul a găsit altă modalitate, neașteptată, de a introduce ilegal cantități mari de cocaină, care s-a dovedit foarte eficientă și de succes: pe uscat, pe vechile rute transsahariene de contrabandă, ascunzând cocaina în SUV-uri și camioane. Erau aceleași rute nisipoase pe care, după niște ani, aveau să le folosească cei care au răpit-o pe Maria Sandra Mariani.

„Știam că în deșertul Sahara se făcea contrabandă. Uneori Aziz îmi arăta pe nisip containere goale și-mi spunea: «Le vezi? Sunt de la contrabandiști, probabil că s-au oprit aici.» Făceau contrabandă cu orice: benzină, țigări, haşiş, orice ar fi cerut piața", a spus Mariani. La acestea se adăuga și un produs despre care oameni ca Mariani nu știau: cocaina.

Potrivit unor surse din forțele de securitate:

> Amploarea legăturilor tot mai numeroase dintre jihadiști și cartelurile latino-americane a devenit evidentă în anul 2009, când oficialitățile militare au localizat în Mali un Boeing 727 ars, în mijlocul deșertului. Avionul fusese încărcat în Venezuela cu cocaină și alte produse de contrabandă, apoi zburase peste Atlantic, aterizase forțat în deșert și fusese incendiat pentru eliminarea dovezilor.[10]

În același an, cu numai doi ani înainte ca Mariani să fie răpită și adusă în Mali, Biroul Națiunilor Unite pentru combaterea drogurilor și a criminalității (UNODC) a estimat că între 50 și 60 de tone de cocaină ajungeau anual în Europa via Africa de Vest, aduse prin contrabandă pe rutele transsahariene, reprezentând aproximativ 13% din totalul comerțului european. Droguri

care trebuiau să ajungă în Europa soseau în Africa de Vest din Columbia, de departe cel mai important stat latino-american din acest sector, dar și din Peru, Bolivia, Venezuela și Brazilia.[11]

De la bun început, între 2002 și 2003, vastei rețele de contrabandiști africani – care controlau deja rutele de contrabandă transsahariene din Sahel ce făceau legătura între Africa de Vest și țărmurile mediteraneene – i-a fost ușor să intre în afacerea nouă adusă de cartelul columbian în Africa de Vest. Contrabandiștii proveneau din Algeria, Mauritania, Mali și Maroc, iar printre ei existau câteva grupuri de jihadiști. Ei aveau cartierul general în Gao, un oraș aflat pe fluviul Niger, în nord-estul lui Mali. În scurt timp, Gao a devenit unul dintre principalele puncte de tranzit în comerțul cu cocaină cu Europa. Din Gao, caravana drogurilor pornea spre nord și traversa deșertul Sahara, în primul rând spre țărmurile mediteraneene ale Libiei. În februarie 2011, Maria Sandra Mariani a călătorit cu răpitorii ei exact în direcția opusă.

Afacerea cu cocaină era foarte profitabilă și a reînviat vechile rute de contrabandă, sprijinind economiile locale din Sahel într-un moment de dificultăți economice majore. În ciuda faptului că activitățile respective au menținut pe linia de plutire afacerile locale, ele au destabilizat o regiune care, după căderea Zidului Berlinului, devenise instabilă politic. Vulnerabilă era îndeosebi Guineea-Bissau. Daniel Ruiz explică:

> A treia cea mai săracă țară din lume, cu rata analfabetismului de 60% și aproape fără rețele de curent electric, Guineea-Bissau devenise una dintre numeroasele victime ale dezintegrării blocului sovietic. În 1998, după colapsul guvernului său marxist, țara fusese aruncată în război civil. Pe acest fundal, cartelului columbian i-a fost ușor să cumpere elita politică și forțele de poliție și să decidă rezultatul alegerilor din 2005.

Lipsa unei autorități statale puternice și importanța loialităților personale, tribale și etnice i-a ajutat pe contrabandiști să-și vadă nestingheriți de afaceri și să dezvolte o rețea de oficiali corupți – un pas esențial pentru transportul ilegal al mărfurilor. Profiturile pe care le realizau și cheltuiau pe plan local le-au câștigat respectul triburilor locale. Precum în Cornwall în secolul al XVIII-lea, în Sahel contrabanda existase în sângele locuitorilor săi de secole, așa că fusese lesne de reînviat. „Chiar și înainte de începuturile comerțului cu sclavi, Africa de Vest și de Nord împărtășeau via Sahel tradiții puternice de contrabandă, care supraviețuiseră globalizării", scrie Colin Freeman în *Daily Telegraph*.[14] După prăbușirea Zidului Berlinului, de exemplu, economia din Mali devenise dependentă de contrabanda de mărfuri algeriene, care erau mai ieftine, fiind subvenționate de guvernul militar algerian.[14]

Pe acest fundal, contrabanda cu droguri din Sahel nu numai că a prosperat, ci a devenit practic singura activitate economică din regiune. N-a fost decât o chestiune de timp până ce contrabandiștii au adăugat alt produs ilicit: oamenii. Aceștia erau străini ca Mariani, răpiți pentru a fi răscumpărați, și migranți dispuși să plătească bani frumoși pentru a fi traficați să scape din debandada Africii de Vest.

Protocolul al-Qaida din Maghrebul Islamic

Maria Sandra Mariani a avut nevoie de o săptămână să ajungă la destinația finală: un lagăr din Mali, în nord. Pe drum, ea a observat că răpitorii s-au descurcat foarte bine prin Sahara. „Depozitaseră alimente, benzină și cauciucuri de rezervă în ascunzători din deșert. Știau exact unde se aflau proviziile și cum să le recupereze", își amintește ea. Mariani nu știa, dar răpitorii ei avuseseră aproape un deceniu pentru a perfecționa transportul de ostatici prin deșertul Sahara.

AQMI a fost înființată parțial cu venituri din contrabandă și parțial cu bani din răscumpărarea implicată în prima răpire majoră de străini din regiune. În anul 2003, Grupul Salafist pentru Rugăciune și Luptă (GSPC)[14], o facțiune desprinsă din GIA algerian, răpise 32 de europeni și-i dusese în Mali, în partea de nord. Liderul GSPC era Mokhtar Belmokhtar, fostul mujahedin algerian care nu avea un ochi. Când statele europene au plătit 5,5 milioane de euro pentru eliberarea ostaticilor, Belmokhtar a folosit o parte din banii aceia pentru a înființa AQMI.[15] O mulțime de mici grupări criminale și jihadiste, inclusiv GSPC, s-au alăturat ulterior noii organizații.

Deoarece nu avea legături cu finanțatorii tradiționali ai grupării al-Qaida din Golf, AQMI a fost finanțată de la bun început de diversele activități ilegale ale membrilor săi din Africa de Vest și Sahel, în special contrabanda și răpirea de străini, care aduceau venituri mari. Analiștii estimează că AQMI a cheltuit lunar 2 milioane de dolari pentru armament, vehicule și remunerații pentru familiile ale căror copii se alăturaseră unităților de luptă locale, *katiba*. În 2012, Națiunile Unite au anunțat că familii din Mali primeau în jur de 600 de dolari pentru un copil-soldat, după care urmau plăți lunare de câte 400 de dolari, dacă copilul rămânea angajat în luptă activă.[16] Costurile de recrutare erau așadar mari.

Belmokhtar a devenit foarte popular în AQMI, pentru că obținea sume impresionante prin activități ilegale și pentru că-i plătea generos pe membrii din *katiba* sa. La sfârșitul anilor 1990, el dezvoltase o rețea de contrabandă foarte profitabilă între Algeria și Mali, care-i atrăsese porecla „Mr. Marlboro", după țigările cu același nume. Conform spuselor lui Jean-Pierre Filiu, profesor de Studii ale Orientului Mijlociu la Sciences Po, Paris School of International Affairs, popularitatea lui Belmokhtar s-a datorat și deciziei sale de a-și păstra

relațiile cu triburi din deșert prin alianțe maritale, evitând extorcarea de bani de la populațiile locale, contrar acțiunilor GSPC-ului în bastionul său Kabylia[17] din munții Tell Atlas din nordul Algeriei. În mod interesant, după aproape 20 de ani, atât în Siria, cât și în Irak, Statul Islamic – cunoscut și ca Statul Islamic din Irak și Siria, sau ISIS – va implementa o strategie similară pentru a obține consensul triburilor locale.

Pentru a compensa veniturile pierdute pentru că nu jefuise populațiile locale, în 2003 Belmokhtar și-a extins activitățile la răpirea de străini, în timp ce continua să fie implicat în contrabanda de droguri și arme.[18] Anterior anului 2003, răpirea de străini nu fusese privită ca o afacere profitabilă în regiune, ținând seama mai ales de veniturile importante obținute prin contrabanda cu cocaină spre țărmurile nord-africane. Succesul primelor răpiri în 2003 a dovedit însă comunității criminale și jihadiste că noua activitate merita întreprinsă.[19]

Spre deosebire de contrabanda cu cocaină, răpirea de străini era o afacere pe care AQMI o putea derula pe cont propriu, fără implicarea unor grupuri străine, precum cartelul columbian. Ca atare, veniturile ei au depășit în scurt timp profiturile obținute prin contrabanda cu droguri. Potrivit unei investigații întreprinse de *New York Times*, din anul 2003 și până la răpirea lui Mariani în 2011, AQMI adunase răscumpărări în valoare de 165 de milioane de dolari.[20]

De asemenea, numărul de străini din regiune era mare. Anterior capturării lor, niciunul dintre ostatici nu avusese habar cât de periculos devenise Sahelul în doar câțiva ani și nici că rutele transsahariene erau folosite pentru contrabanda cu cocaină și trafic de migranți. Ei erau la fel de ignoranți pe cât fusese Maria Sandra Mariani în privința riscului unei călătoriile în zonele acestea. „Cu câteva zile înainte de a pleca spre Algeria am urmărit

un program pe postul France 24 despre doi ostatici francezi care fuseseră răpiți în Sahel cu șase luni în urmă. Sarkozy spunea că Franța nu va plăti nicio răscumpărare", povestește Mariani. „Mă gândisem că lui îi venea ușor să spună asta, însă pentru ostaticii aceia răscumpărarea reprezenta diferența între viață și moarte. Cu toate acestea, nu mă gândisem niciodată că așa ceva mi s-ar putea întâmpla mie. Călătoream de cinci ani în deșertul algerian și m-am simțit întotdeauna în siguranță."

Guvernele occidentale izbutiseră să țină departe de mass-media criza răpirilor, insuflându-le turiștilor ca Mariani, dar și jurnaliștilor, un fals sentiment de securitate față de satul global.[21] Știrile despre persoane care fuseseră răpite apăreau drept cazuri izolate într-o regiune altfel pașnică și sigură din Africa. În plus, marele public nu știa despre stabilirea de către cartelul columbian a unor noi rute de contrabandă prin Sahel și de faptul că acolo înflorea un nou tip de activități criminale, sau că organizațiile jihadiste se îmbogățeau din ambele afaceri.

În scurt timp răpirea străinilor a fost atât de profitabilă, încât al-Qaida din Afghanistan a emis linii directoare despre implementarea ei în alte regiuni, încurajând grupările jihadiste care-i erau afiliate să răpească occidentali, imitând AQMI în Sahel. De aceea, răpirea de străini a devenit cunoscută ca protocolul al-Qaida din Maghrebul Islamic, un model care, așa cum vom vedea, avea să fie repetat în lumea jihadistă.[22]

Protocolul AQMI era focalizat asupra răpirii de străini în zone fără autoritate: state eșuate sau semi-eșuate, care abundau în Sahel și includeau Nigeria, sudul Algeriei, Mauritania, Mali și alte regiuni. A fost, de asemenea, crucial accesul AQMI la o ascunzătoare sigură din Mali, în nord, o regiune semi-eșuată. Esențiale însă pentru succesul său au fost stricta diviziune a muncii și disciplina la fel de strictă în interiorul organizației.

Mariani și toți ceilalți ostatici au fost răpiți de membri de nivel inferior ai organizației, slab pregătiți, care în mod uzual primeau instrucțiuni de la șefii lor și nu puteau lua decizii cruciale pe teren. Un grup de indivizi și mai slab pregătiți se îngrijeau de ostatici în lagăre. Oamenii aceia simpli împărțeau totul cu ostaticii lor, inclusiv mâncarea. „Cei care m-au avut în grijă erau oameni foarte, foarte simpli. Când îmi aduceau mâncarea, se temeau până și să mă privească. Toți erau foarte religioși și se rugau de cinci ori pe zi, la ore fixe. În afară de rugăciuni, nu făceau mare lucru", a povestit Mariani.

Odată cu trecerea lunilor, temnicerii lui Mariani au devenit mai nepoliticoși cu ea. Își doreau partea din răscumpărare și tânjeau să părăsească lagărul – să revină la casele lor și să cheltuiască banii. În ciuda nerăbdării, nepoliteții și plictiselii lor, niciunul nu i-a făcut niciodată vreun rău. Dimpotrivă, după ce a fost mușcată de două ori de un scorpion, i-au adus un pat pliant, iar după ce s-a trezit într-o noapte cu un șarpe încolăcit deasupra capului, i-au controlat în fiecare seară cortul, căutând șerpi.

Una dintre puținele sarcini ale temnicerilor era s-o țină pe Mariani separată de alți ostatici din lagăr. „Știam că mai existau doi ostatici, cei doi francezi pe care-i văzusem la France 24. Îi zărisem din depărtare, dar n-am putut vorbi între noi; eram ținuți în părți opuse ale lagărului", a spus Mariani. Într-adevăr, ea a fost în același lagăr cu Marc Feret și Pierre Legrand, care aveau să fie eliberați amândoi în octombrie 2013.

În negocierea răscumpărării erau implicați numai membri de vârf din AQMI. Spre deosebire de temniceri, ei erau foarte abili, și adesea se ocupau de mai multe negocieri simultan. Negociatorul lui Mariani a fost Abu Alid Saravi, un sahrawi[23] din sud-vestul Algeriei, care vorbea câteva limbi și avea o diplomă

universitară. După eliberare, în timpul procedurilor de debriefing*, Mariani l-a recunoscut drept răpitorul altei italience, Rossella Urru. „Am spus serviciului secret că era același individ care o răpise pe Rossella, însă au ezitat să mă creadă", spune Mariani. Urru a fost răpită la 23 octombrie 2011, împreună cu Ainhoa Fernández de Rincón și Enric Gonyalons, două femei care ofereau ajutor umanitar, dintr-o tabără pentru refugiați sahrawi din Tindouf, în sud-vestul Algeriei. La momentul respectiv, Abu Alid părăsise AQMI, în favoarea unei grupări desprinse din aceasta și formată predominant din algerieni sahrawi, cunoscută ca Mișcarea pentru Unicitate și Jihad în Africa de Vest (MUJAO). Răpirea celor trei femei a fost prima acțiune teroristă a grupării MUJAO, iar Mariani este convinsă că a fost pusă la cale de Abu Alid: „Nu l-am văzut pe Abu Alid toată vara anului 2011. Când a revenit la începutul lunii octombrie, își răsese barba și arăta diferit. L-am întrebat unde fusese și mi-a spus că părăsise Africa; fusese în străinătate. Cred că dispăruse pentru a organiza răpirea lui Rossella Urru și a celorlalte ostatice." Înainte de octombrie 2011, Abu Alid a vizitat-o de câteva ori pe Maria Sandra Mariani, informând-o despre progresul negocierilor pentru eliberarea ei. A fost politicos și vorbăreț, menționând de câteva ori că italienii nu erau cooperanți, posibil pentru că ea nu era decât o simplă turistă. A afirmat că contactase guvernul italian pe 17 februarie 2011, dar nu primise niciun răspuns. De aceea, în iunie 2011, abordase familia lui Mariani, care a încercat ulterior să ia legătura direct cu guvernul Berlusconi. Mariani își amintește:

* Tehnică folosită în psihologie pentru a lăsa în urmă ceva vechi. Această renunțare se referă la situații, la oameni, la obiceiuri vechi, comportamente etc. În prezent este folosită în terapie, consiliere, în general când persoana suferă de stres post-traumatic (n. red.).

La un moment dat, surorii mele i s-a dat un număr de telefon la care îl putea găsi pe Berlusconi. Când a sunat la numărul acela, o secretară a spus că preşedintele era ocupat cu alegerile şi că vor telefona ei după vot. I-am cerut lui Abu Alid să-mi arate numărul şi mi-am dat seama că era un număr de telefon mobil, nu de telefon fix. Dăduseră familiei mele numărul de telefon al secretarei lui Berlusconi! Ulterior sora mea a recunoscut că în vara anului 2011, Ministerul de Externe ceruse familiei să aibă răbdare, fiindcă se ocupa simultan de 19 răpiri.

Aşa cum vom vedea în capitolele următoare, guvernele îi clasifică într-adevăr pe ostatici în ordinea importanţei şi stabileşte răscumpărarea pe care sunt dispuse s-o plătească pentru vieţile lor. Cu alte cuvinte, nu numai răpitorii, ci şi guvernele atribuie preţuri diferite unor ostatici diferiţi, considerând o viaţă mai importantă decât alta.

Capitolul 2

Hrănirea urşilor

La 18 iulie 2012, Rossella Urru, Ainhoa Fernández de Rincón şi Enric Gonyalons au fost eliberate după nouă luni de captivitate în timp ce Maria Sandra Mariani a rămas ostatică încă 14 luni. Potrivit răpitorilor, guvernele spaniol şi italian au plătit 15 milioane de euro pentru punerea în libertate a celor trei ostatice.[24] Se pare că eliberarea unui activist umanitar constituia o prioritate faţă de eliberarea unui turist.

Răpitorii ştiau foarte bine că guvernele îi clasificau pe ostatici. MUJAO, de exemplu, se pare că le-a selectat pe Urru, Fernández de Rincón şi Gonyalons ca victime ale primei sale operaţiuni de răpire pentru a maximiza impactul răpirilor. Ostaticele lucrau pentru organizaţii umanitare cu sedii în diverse ţări: Urru pentru CISP („Comitato Internazionale per lo Sviluppo dei Popoli"), Fernández de Rincón pentru „Asociación de Amigos del Pueblo Saharaui de Extremadura" şi Gonyalons pentru ONG-ul basc Mundubat. Ele au fost răpite dintr-o tabără pentru refugiaţi sahrawi[25], ceea ce a fost şocant nu numai pentru opinia publică din Italia şi Spania, ci şi pentru comunitatea internaţională a asistenţei umanitare. Există cinci tabere pentru refugiaţi sahrawi, toate în apropiere de Tindouf, lângă frontiera dintre Algeria, Maroc şi Mauritania, iar populaţia locală depinde în principal de asistenţa umanitară pentru

subzistență, întrucât activitățile generatoare de venituri sunt foarte puține. În 2015 s-a estimat că în tabere existau 165 000 de refugiați. Luându-i în vizor pe cei care lucrau în tabără, MUJAO a trimis un mesaj clar: taberele pentru refugiați sahrawi – locuri fertile pentru recrutarea jihadiștilor – aveau de acum înainte să fie zone interzise pentru ONG-uri.

Scopul răpirii era triplu: să scape taberele sahrawi de organizațiile umanitare occidentale, să elibereze mai mulți jihadiști care aveau legături cu organizația lor și să primească răscumpărare. Cererile acestea n-ar fi putut fi asociate niciodată libertății unui turist oarecare, așa cum era Maria Sandra Mariani.

Cele trei ostatice au fost duse în alt lagăr decât cel în care se găsea Mariani, care, deși se afla tot în Mali, în partea de nord, era condus de MUJAO, nu de AQMI. La 10 decembrie 2011, pe internet a început să circule un videoclip care le arăta pe cele trei ostatice, în spatele cărora se aflau bărbați mascați și înarmați. Negocierile începuseră însă mai devreme, posibil imediat după răpirea lor, inițiate probabil de ONG-urile la care lucrau. „Procedura este standard. Organizațiile au protocoale pentru astfel de cazuri și știu cum să procedeze", explică un negociator european pe care l-am intervievat.[26] Cu toate acestea, numai organizațiile umanitare mari își pot permite să implementeze un protocol de securitate corespunzător. ONG-urile mici nu au nici banii, nici capacitatea organizatorică necesare, așa că trebuie să se bazeze pe guverne pentru negocierea libertății angajaților lor, dacă aceștia au fost luați ostatici.

Managementul crizei

În anii 2010, criza răpirilor i-a determinat pe donatori să ceară ca ONG-urile să vină cu planuri de securitate, să angajeze consilieri care să se ocupe de răpiri și să instruiască personalul.

„Aceea a fost o mișcare foarte bună", spune Liban Holm, membru al echipei Danish Refugee Council (DRC), unul dintre cele mai mari și mai bine finanțate ONG-uri din lume. „A motivat comunitatea internațională a asistenței umanitare în vederea dezvoltării de planuri de siguranță."[27]

De exemplu, DRC a apelat pentru planurile sale la experiența a două femei care oferă ajutor umanitar, americanca Jessica Buchanan și daneza Poul Hagen Thisted, care fuseseră răpite în 2011 de un grup de pirați somalezi care acționa pe continent.

Cele două femei, a căror misiune fusese de a instrui populația pentru a evita minele terestre, își aveau sediul în nordul Somaliei, însă răpirea a avut loc când ele reveneau din periculoasa regiune sudică, unde fuseseră pentru a instrui. În cartea sa *Impossible Odds*, Buchanan sugerează cum s-ar fi putut îmbunătăți securitatea în timpul călătoriei:

> Planul ONG-ului meu era să zbor de la Hargeisa la Galkacyo de Nord, unde, din motive de siguranță, drumul de la nord la sud urma să se desfășoare într-o caravană de trei automobile. Această caravană este modul nostru standard de deplasare și n-am fost deloc surprinsă că o foloseam acum. Însă colegii au neglijat să-mi spună că în zonă exista o amenințare de răpire pentru expatriați și că destinația noastră se afla la 500 de metri de un cunoscut cuib de pirați.[28]

Probabil că piraților știuseră că Buchanan și Thisted urmau să instruiască populația și au decis să le răpească. Aceasta este o procedură standard printre grupările criminale în zonele puternic destabilizate.

De atunci DRC s-a străduit să îmbunătățească planurile de management al crizelor, atât în cartierul general din Copenhaga, cât și pe teren, oriunde ar avea loc răpirea. Echipele acestea pot deveni operaționale foarte rapid. „Avem echipe prestabilite

pentru celulele de management al crizei atât în cartierul general, cât și în statele în care operăm", explică Holm. Cu alte cuvinte, ei acționează conștienți de importanța primelor ore de după răpire pentru determinarea posibilului rezultat final.

Danish Refugee Council s-a asigurat că în ciuda propriilor resurse, ONG-ul poate apela la sprijinul unei echipe specializate. Relația dintre echipa pentru managementul crizelor și compania de securitate este foarte importantă. Membrii echipei se întâlnesc regulat cu experți în răpiri, adesea neoficial la cină, pentru a discuta riscuri potențiale în cele 37 de țări în care operează DRC.

În timpul schimbului de informații, contribuția activiștilor umanitari este de asemenea esențială pentru compania de securitate, pentru că ei pot oferi informații utile despre regiunile în care activează. Relația aceasta puternică este construită în timp, pentru a preveni situații în care, de exemplu, cineva este răpit în Somalia și compania de securitate trimite un expert în răpiri din Afghanistan. În orice clipă, celula de management a crizelor din DRC știe exact la cine să apeleze, în orice loc.

În anul 2003, când AQMI îi răpise pe cei 32 de europeni, ba chiar în 2011, când a fost răpită Rossella Urru, nimeni nu dezvoltase însă un asemenea plan de siguranță complex și eficient. De asemenea, la momentul respectiv rolul experților și al familiilor nu era considerat la fel de crucial ca în prezent. Sfaturile unor specialiști externi în răpiri și răscumpărări sunt fundamentale: ei dețin cunoștințe vaste în domeniu, deoarece se ocupă de sute de răpiri, în timp ce experiența organizației umanitare poate fi limitată la numai câteva cazuri, dacă au existat și acelea. Holm mai apreciază că „atunci când sunt implicate familiile, prezența unui specialist experimentat ne confirmă acțiunile". Cu alte

cuvinte, consolidează strategia aplicată de organizația umanitară și ajută familiile s-o accepte.

Relația dintre ONG-uri și guvernele din țările de origine ale ostaticilor poate fi dificilă. „Noi le explicăm întotdeauna care este strategia noastră și de ce am fi cei mai potriviți pentru a rezolva situația, bazându-ne pe o strategie de implicare a comunității", explică Holm. Cu toate acestea, unor guverne le este foarte greu să accepte ca organizațiile umanitare să facă asta și doresc să preia conducerea operațiunilor, în primul rând din cauza faptului că agențiile respective nu se angajează în negocieri directe cu răpitorii. Alte guverne sunt însă foarte fericite să nu fie implicate direct. Negocierile privind ostatici sunt foarte riscante pentru guverne, din cauza atenției acordate de opinia publică și a faptului că ele nu dețin informații amănunțite despre zonă și populația locală pe care le au ONG-urile. De aceea, în general, când au de-a face cu răpiri, guvernele tind să tărăgăneze. Iar așa ceva poate fi – și de cele mai multe ori este – dezastruos. Adesea o abordare de tipul „așteptăm să vedem" este exact ceea ce n-ar trebui să facă.

Țările care „oficial" nu plătesc răscumpărări sunt mai puțin băgărețe, dar nu neapărat mai puțin active. În cazul lui Buchanan și Thisted, americanii au avut un plan pentru eliberarea ostaticelor, însă DRC n-a fost informat că forțele speciale ale Marinei SUA pregăteau o operațiune de eliberare. N-a fost o surpriză că misiunea respectivă a fost lansată când Buchanan s-a îmbolnăvit grav; din fericire, a fost încununată de succes. În general operațiunile de felul acesta nu au o rată mare de succes. Cam una dintre trei eșuează și cauzează moartea ostaticilor sau a eliberatorilor. De aceea, folosirea lor este foarte limitată.

Desigur, DRC, care este o organizație umanitară, n-ar fi intermediat niciodată o operațiune de eliberare bazată pe

intervenții militare. Ei abordează răpirile și negocierile complet diferit față de guverne. În primul rând, nu plătesc niciodată răscumpărări. „Dacă accepți să plătești o răscumpărare, înseamnă automat că stabilești un preț pentru viața unui om", explică Holm. De aceea DRC nici nu clasifică ostaticii, toate viețile sunt la fel de importante.

Deoarece ostaticii reprezintă pentru răpitori o investiție care atrage cheltuieli zilnice din momentul răpirii, negocierile se pot purta pe baza acestor costuri variabile: transport, mâncare, costuri de muncă și altele similare. Oare abordarea aceasta le-ar fi salvat pe Buchanan și Thisted? Oare abordarea aceasta le-ar fi adus acasă pe Rossella Urru, Ainhoa Fernández de Rincón și Enric Gonyalons fără să se fi cheltuit 15 milioane de euro din banii contribuabililor? Este imposibil de spus, dar în mod cert dacă guvernele plătesc astfel de răscumpărări, devine tot mai greu pentru ONG-uri să folosească strategii alternative. „Dacă continui să hrănești urșii, ei vor veni la corturi", a scris Amanda Lindhout în cartea *A House in the Sky*[29], care relatează răpirea ei din Somalia.

La scurt timp după răpirea lui Buchanan și Thisted, personalul DRC a mobilizat populația locală, adresându-se bătrânilor și aducând laolaltă triburi rivale. Mesajul a fost că asemenea acțiuni nu erau folositoare nimănui, mai ales populațiilor locale, care necesitau cu disperare ajutorul oferit de programele umanitare, care sunt adesea silite să-și stopeze operațiunile în urma unei răpiri. În concluzie, răpirea unui activist umanitar reprezintă o problemă în care trebuie implicați conducătorii locali pentru a găsi o soluție. De aceea abordarea DRC a fost implicarea populației locale. În cazul lui Buchanan și Thisted, de exemplu, echipa de management a crizei aflase că răpitorii schimbau frecvent locul

unde ţineau ostaticele, ceea ce a fost considerat un indiciu al susţinerii lor în zonă. Răpitorii erau piraţi cu rude în regiune, care se mutaseră spre interiorul uscatului deoarece afacerile mergeau prost pe mare. În felul acesta ajunseseră să afle de prezenţa celor două femei. DRC a obţinut informaţia respectivă graţie relaţiei sale strânse cu autorităţile şi populaţia locală. Serviciile secrete ale guvernelor n-ar fi avut niciodată acces la asemenea piste.

Abordarea DRC, care poate fi definită ca „flexibilă" comparativ cu protocolul pentru răpiri al guvernelor, se bazează pe câteva principii vitale: viaţa unui om nu are preţ, misiunile înarmate de eliberare trebuie evitate şi o soluţie paşnică în cazul unei răpiri poate fi adesea găsită prin implicarea în negocieri a populaţiei locale. De aceea, răpirea trebuie tratată pe cât posibil ca un fenomen localizat.

Per ansamblu, felul în care guvernele abordează răpirile propriilor cetăţeni nu este la fel de bine structurat precum cel al organizaţiilor umanitare de top, atunci când sunt răpiţi membri ai lor. Când ostaticii provin dintr-o ţară care plăteşte răscumpărări, ca Italia sau Spania, guvernele se ocupă întotdeauna de negocieri şi plătesc răscumpărarea, ocolind ONG-urile. Organizaţiile umanitare mici nu au probleme în a delega sarcina aceasta oficialităţilor guvernamentale, mai ales când protocolul lor de siguranţă este deficient, aşa cum au dovedit răpirile Simonei Torretta şi a Simonei Pari în 2004.

„Cele două Simone"

La 7 septembrie 2004, o unitate de comando înarmată a pătruns în birourile din Bagdad ale ONG-ului italian *Un ponte per...* şi le-a răpit pe Simona Torretta şi Simona Pari, ambele

în vârstă de 29 de ani. Cele două ostatice au devenit cunoscute drept „cele două Simone". Răpitorii au luat şi doi colegi irakieni ai femeilor, Raed Ali Abdul Aziz şi Mahnaz Bassam, care lucrau pentru altă organizaţie umanitară italiană, INTERSOS.[30] În ziua următoare, pe site-ul Islamic-Minbar.com, gruparea Ansar al-Zawahiri (partizană a lui al-Zawahiri) a revendicat răpirile.

„N-a fost o răpire politică", spune Karin Weber, activist umanitar retras din activitate şi fostă colegă a „celor două Simone". „În Irak existau două tipuri de răpiri: politice şi financiare. Răpitorii Simonei Torretta şi ai Simonei Pari erau criminali de rând, care voiau bani şi nimic altceva. De aceea le-au tratat foarte bine; fetele reprezentau o marfă valoroasă." Însă guvernul şi mass-media italiene n-au prezentat răpirea în felul acesta. Potrivit oficialităţilor guvernamentale şi presei, „cele două Simone" au fost victime ale jihadiştilor irakieni. Propaganda aceasta a fost atât de puternică, încât Jama'at al-Tawhid wal Jihad, gruparea condusă de al-Zarqawi, a emis chiar o declaraţie în care a negat implicarea în răpire.

În 2003, Weber lucra ca administrator la *Un ponte per...* în Basra. După capturarea lui Saddam Hussein, ea a scris un document în care a explicat în detaliu că în climatul politic irakian aflat în dezintegrare rapidă, activiştii umanitari erau în pericol, deoarece planul de siguranţă era deficient. Sediul central din Roma al lui *Un ponte per...* i-a trimis lui Weber un răspuns care-i respingea temerile. Irakul era o ţară sigură. Însă Weber avusese dreptate. La puţin timp după invazia Irakului, în martie 2003, răpirile au devenit o sursă de finanţare pentru diverse grupări criminale şi insurgente.

„Mai ales în sudul ţării, unde aveam sediul la momentul acela, au existat un număr tot mai mare de răpiri ale irakienilor

bogați sau care aveau meserii lucrative", spune Maiolini, fost ambasador italian în Irak. Spre sfârșitul anului 2003, când majoritatea persoanelor respective părăsiseră țara, străinii deveniseră prada cea mai căutată. După un deceniu, tabloul acesta avea să fie reprodus în Siria în timpul războiului civil. Weber își amintește:

> Când le-am spus „celor două Simone" că demisionam din cauza lipsei măsurilor de securitate, una dintre ele m-a acuzat de lașitate. Nu m-a afectat. Ea era tânără și foarte neexperimentată. Eu eram o femeie de vârstă mijlocie, care aveam experiență în domeniul asistenței umanitare. Știam cât de periculos devenise să rămân în Irak fără protecție adecvată.

„Cele două Simone" au fost răpite la numai două luni după ce Karin Weber părăsise Irakul. Weber mai explică, oglindind sentimentele lui Holm față de misiunile de eliberare care pot dăuna misiunilor umanitare:

> Le-am mai explicat că lipsa unor măsuri de securitate ar putea sfârși prin a ne afecta misiunea. Când un activist umanitar este răpit în zone de război – iar în 2004 Irakul era o zonă de război –, asta înseamnă că au fost vizate ONG-urile. De aceea, din motive de securitate, toți sunt evacuați și mai rămâne doar personalul mai puțin important, precum activiști umanitari locali. Un principiu esențial al ONU și al tuturor ONG-urilor este *să nu faci rău.* Când dorești să ajuți oameni, trebuie să te asiguri că nu le faci rău.

Așa cum prezisese Weber:

> Răpirea „celor două Simone" a determinat evacuarea tuturor ONG-urilor din Irak, lăsând populația în mâinile milițiilor și jihadiștilor care purtau un război sângeros cu forțele de coaliție. Problema cu *Un ponte per...* a fost că era

un ONG foarte mic, cu numai şapte oameni în Roma şi un singur contract: cel pe care „cele două Simone" îl supervizau în Irak. Nu existau bani pentru asigurarea unui mediu sigur, aşa că unica opţiune era evacuarea. Însă asta ar fi însemnat încheierea operaţiunii, pierderea donatorilor şi concedierea tuturor activiştilor umanitari, inclusiv a „celor două Simone". Pentru ele, părăsirea Irakului însemna pierderea unui job de vis. Ca atare, au rămas, pretinzând că era un loc sigur şi ignorând consecinţele pe care răpirea lor le-ar fi produs pentru întreaga misiune internaţională de asistenţă umanitară din Irak.

„Cele două Simone" au rămas în Irak chiar şi după evacuarea personalului diplomatic italian. „După tragedia de la Nasiriya[31], am părăsit Irakul, aşa că n-am fost acolo când au fost răpite «cele două Simone». De aceea n-am fost implicat în negocierile pentru eliberarea lor", spune ambasadorul Maiolini. Aceasta poate explica motivul pentru care în negocieri s-a implicat Crucea Roşie italiană.

„Serviciul secret italian şi Crucea Roşie au negociat răscumpărarea. Cred că organizaţia Crucea Roşie a contribuit cu 1 milion de dolari. Nu ştiu cât au plătit contribuabilii italieni. Tot ce ştiu este că răscumpărarea a fost plătită", explică Weber. La 28 septembrie, Al Jazeera le-a arătat pe „cele două Simone" îmbrăţişându-se cu Maurizio Scelli, comisarul extraordinar al Crucii Roşii italiene, care le-a adus înapoi în Italia. „Imaginaţi-vă câte am fi putut face cu banii de răscumpărare. Am fi putut construi şcoli, spitale... În schimb, comunitatea de asistenţă umanitară a trebuit să-şi facă bagajele şi să părăsească Irakul, iar banii care ar fi trebuit să ajungă la oamenii cu probleme reale au sfârşit în buzunarele unei bande de criminali irakieni", spune Weber.

Modul în care guvernele abordează răpirile, adică plătirea unei răscumpărări negociate cu răpitorii, ignoră premeditat faptul că banii respectivi finanţează activităţi teroriste sau criminale, încurajând şi mai mulţi indivizi să răpească străini. Organizaţiile umanitare nu rambursează decât costurile răpirii şi în felul acesta nu finanţează activităţi viitoare. În acelaşi timp, prin implicarea liderilor comunităţilor locale în stoparea acestor activităţi, ele încearcă să găsească o soluţie pe termen lung împotriva răpirilor în unele regiuni ale lumii. Cu toate acestea, răpirile devin frecvent o chestiune politică pentru guverne, pe care o pot manipula cu uşurinţă în scopuri propagandistice.

Când au revenit acasă, „cele două Simone" au fost privite ca eroine ale misiunii forţelor de coaliţie în Irak de eliberare a irakienilor din mâinile unui dictator odios. Ele au fost porumbeii păcii răpiţi de jihadiştii cei răi. Cele două au apărut chiar şi pe coperta revistei *Time*.[32] Guvernul şi mass-media italiene au ţesut răpirea lor în relatarea fictivă a atacului preventiv în Irak, pentru a dovedi că invazia fusese într-adevăr absolut necesară şi că prezenţa trupelor în Irak era esenţială pentru aducerea păcii în ţară.

Contradicţiile Japoniei

O primire complet diferită au avut trei ostatici japonezi răpiţi în sudul Irakului în 2004 de Saraya al-Mujahideen (Brigada Mujahideen). Ostaticii erau Noriaki Imai de 18 ani, membru al „Campaign to Abolish Depleted Uranium", care sosise în Irak la 1 aprilie pentru a studia impactul uraniului sărăcit asupra copiilor din regiunile cele mai sărace ale Irakului; Nahoko Takato de 34 de ani, activist umanitar, aflată la a treia călătorie

în Irak pentru a ajuta copiii fără casă din Bagdad; şi Soichiro Koriyama de 32 de ani, fost soldat care venise în Irak ca fotoreporter freelancer* pentru a realiza materiale pentru revista japoneză *Asahi Weekly*.

În loc să fie priviţi ca eroi care au vrut să ajute, ei au fost acuzaţi că au abătut ruşinea asupra Japoniei, cauzându-şi calvarul deoarece sfidaseră recomandările guvernului de a nu călători în Irak. Fiecărui ostatic i-a fost înmânată o factură în valoare de 6 000 de dolari pentru biletul de avion spre casă, deşi nu şi pentru răscumpărarea plătită pentru eliberarea lor.

Iniţial răpitorii ceruseră retragerea trupelor japoneze din Irak, dar se mulţumiseră în cele din urmă cu o răscumpărare prin intermediul negocierilor efectuate de Asociaţia Clericilor Islamici, o grupare de eruditi religioşi sunniţi. În decembrie 2003, guvernul japonez trimisese 600 de soldaţi în oraşul Samawah din sudul ţării. Deşi implicarea Japoniei în Irak avea să se limiteze exclusiv la menţinerea păcii, orice participare la Războiul împotriva terorii declanşat de Bush şi Blair era controversată şi majoritatea populaţiei japoneze continua să se opună războiului împotriva Irakului. În plus, judecând după furia dovedită faţă de ostaticii eliberaţi, opinia publică japoneză se opunea oricărei legături cu Irakul, chiar dacă obiectivul acesteia era de a descoperi fapte ce se puteau dovedi utile opunerii războiului în Irak.[33] Poziţia aceasta oarecum contradictorie, care trădează o neliniştе faţă de orice război care nu este de autoapărare, va fi discutată în capitolul 13.

* Termenul anglo-saxon *freelancer* poate fi echivalat aproximativ în limba română cu „liber-profesionist" (n. trad.).

În anul 2004, revenirea acasă a altui ostatic japonez, Junpei Yasuda, a produs o reacție la fel de violentă din partea populației japoneze. Yasuda își abandonase jobul de reporter la un ziar regional pentru a pleca în Irak ca freelancer și a realiza reportaje despre rolul trupelor japoneze. Motivația lui provenea din prezentarea necorespunzătoare a războiului din Irak de către mass-media japoneză, un fenomen comun pentru majoritatea țărilor participante la coaliția lui Bush.

Criticile aspre care i-au fost adresate lui Junpei Yasuda după revenirea acasă nu l-au împiedicat să continue căutarea adevărului. În iulie 2015, el a fost răpit din nou imediat ce trecuse în secret frontiera din Turcia în Siria. Sfidase din nou recomandarea guvernului său de a nu călători în Siria pentru a transmite reportaje despre război și alte subiecte importante pentru țara sa, ca execuția lui Kenjio Goto, un reporter freelancer decapitat de Statul Islamic, care fusese prieten cu Yasuda.

Deși reacțiile Italiei și Japoniei față de răpirile propriilor cetățeni au fost complet diferite, oferind relatări opuse pentru a justifica implicarea în Irak și plata răscumpărărilor, ambele țări au negociat și au acceptat condiții pentru a-și elibera cetățenii. De aceea răpirea „celor două Simone", prima răpire foarte mediatizată într-o țară care luneca în anarhie politică pricinuită de grupări criminale și jihadiste, ca și răpirea ostaticilor japonezi au dovedit insurgenților că răpirea de străini, mai ales activiști umanitari și membri ai comunității umanitare internaționale, era o afacere profitabilă, care le putea finanța acțiunile. De asemenea, a întărit convingerea că majoritatea guvernelor occidentale vor plăti milioane de dolari pentru a-și aduce cetățenii acasă, o idee care fusese introdusă cu mai puțin de un an în urmă prin

plata răscumpărării celor 32 de străini răpiți de AQMI. Guvernele occidentale hrăneau urșii, iar aceștia aveau să revină la corturi, pentru a mai primi mâncare.

Între anii 2003 și 2004, sezonul de vânătoare pentru străini a început cu adevărat și a migrat din țară în țară, de la an la altul, și va continua atâta timp cât răscumpărările vor fi plătite. Activiștii umanitari și angajații ONU au fost trofeele cele mai vânate. Totuși n-a durat mult până ce orice persoană care deținea un pașaport occidental a fost considerată o pradă valoroasă.

Capitolul 3

Traficul cu migranți

În aprilie 2009, oaza zumzăia de viață nouă. Era primăvară în Sahara și iarna fusese neobișnuit de umedă. Acacia și tufișurile erau verzi și parfumate. Primăvara în deșert are mirosul vieții noi, spun tuaregii. Însă Robert Fowler și Louis Guay, cei doi trimiși speciali ONU în Nigeria, de unde al-Qaida din Maghrebul Islamic îi răpise cu patru luni în urmă, nu simțeau niciun miros. După 126 de zile petrecute în captivitate în unul din lagărele-închisori ale lui Mokhtar Belmokhtar din Mali, simțurile li se tociseră și bărbații nu le mai acordau nicio atenție.

Oaza aceasta era punctul în care erau predați ostaticii. Închiși în SUV-ul care-i adusese, Fowler și Guay au privit cum luptători AQMI i-au salutat pe cei care-i țineau captivi pe ei. Ținând în mâini automate Kalașnikov, unii luptători strigau „Allahu Akbar"*, iar alții ridicau armele spre cer, parcă pentru a-i arăta creatorului lor care le era puterea de foc. Pentru un observator extern, reuniunea putea să pară atât suprareală, cât și sărbătorească, întrucât bărbații zdrențăroși, dar înarmați până în dinți, săreau în sus și în jos, îmbrățișându-se aidoma unor puști după ce au înscris golul victoriei într-un meci de

* „Allah este mare" (n. red.).

fotbal. Pentru Fowler și Guay însă, bucuria celor care-i capturaseră semnala un pericol teribil de real.

În scurt timp a sosit alt convoi de SUV-uri, care aducea două ostatice: pensionara Marianne Petzold în vârstă de 70 de ani, fostă profesoară de franceză care locuia lângă orașul german Hamburg, și cetățeana elvețiană Gabriella Greiner în vârstă de 50 de ani. În ianuarie 2009, ele fuseseră răpite în apropierea frontierei dintre Algeria și Mali, împreună cu alți turiști europeni, inclusiv soțul Gabriellei, Werner. Răpitorii nu făceau însă parte din *katiba* lui Belmokhtar, ci erau membri ai unei grupări conduse de rivalul său, celălalt emir al grupării AQMI în regiunea Sahara, Abdelhamid Abou Zeid.[34]

Potrivit lui Fowler[35], în ziua aceea de primăvară Belmokhtar privise în interiorul unui vehicul abia sosit și fusese șocat să vadă starea foarte proastă în care se găseau cele două femei. Una fusese înțepată de un scorpion și brațul i se umflase și era negru. Ambele sufereau de dizenterie avansată și Abou Zeid refuzase să le dea medicamentele trimise de guvernele lor încă de la începutul negocierilor.

Belmokhtar i-a cerut lui Fowler pastilele sale împotriva dizenteriei și le-a dat femeilor, după care a avut o dispută cu Abou Zeid despre eliberarea lor. Se părea că acesta se răzgândise și nu mai voia să le lase să plece, așa cum se plănuise inițial. Asistând la evenimentele acelea, Fowler a fost impresionat de ceea ce a considerat a fi empatia lui Belmokhtar față de femeile vârstnice și bolnave.

Pentru o vreme, și cu teamă, ostaticii au privit cearta celor doi emiri prin geamurile fumurii ale SUV-ului. Precum doi scorpioni saharieni, ei își agitau cozile în fața *katiba*, însă jihadiștii nu erau interesați de înfruntarea lor, ci erau fericiți fiindcă își revedeau prieteni vechi. Nu doreau decât să

profite de acest scurt răgaz de la viața dură pe care o trăiau ca jihadiști criminali.

De la Jihad la crimă

Jihadismul criminal este o activitate relativ nouă în domeniul terorismului. Pentru a o descrie este necesară o înțelegere anterioară a terorismului, lucru deloc simplu, întrucât nu există o definiție unică acceptată pe plan internațional. Profesorul Paul Gilbert a formulat cea mai bună definiție scurtă a terorismului: „o crimă ce are ca obiectiv războiul".[36] Motivația poate fi naționalistă, ca în cazul organizației basce Euskadi Ta Askatasuna (ETA) și a Armatei Republicane Irlandeze (IRA), sau poate fi pur politică, așa cum s-a întâmplat cu gruparea paramilitară italiană Brigăzile Roșii. Cu toate acestea, activitățile criminale și profiturile pe care acțiunile acestea ilicite le generează îi corup uneori pe membrii organizațiilor armate, determinându-i să se abată de la țelurile lor politice. Pe măsură ce granițele dintre obiectivele războiului și mijloacele ilegale utilizate pentru obținerea lor se estompează, teroriștii se transformă în criminali. Așa s-a întâmplate de altfel cu Organizația pentru Eliberarea Palestinei (OEP) a lui Arafat, care a fost afectată de corupție și motivată de lăcomie cu mult înainte de moartea președintelui ei. În alte ocazii, obiectivul războiului, țelul politic, poate fi neconvingător din capul locului, slujind doar ca pretext pentru legitimizarea acțiunilor criminale. Acesta este chiar cazul organizației AQMI.

Așa cum am discutat în capitolul 1, AQMI a avut de la bun început o componentă criminală foarte puternică, bazându-și finanțarea pe activități ilegale: răpiri pentru răscumpărări, trafic de persoane și contrabandă de droguri în zonele negu-vernabile ale Sahelului. Aceasta explică de ce n-a conlucrat niciodată cu grupările insurgente locale, care de altfel s-au ridicat

împotriva ei în Ciad în 2004 şi în Mali în 2006. Dimpotrivă, câţiva dintre fondatorii organizaţiei au menţinut legături puternice cu reţelele de contrabandă care se întindeau din Africa de Vest până în Africa de Nord, incluzând grupări criminale mici până la mijlocii care operau în Sahelul saharian.

La începutul anului 2000, ţările Sahelului ofereau o pepinieră ideală pentru jihadismul criminal.[38] Sărăcia cruntă din regiune a asigurat AQMI un flux continuu de recruţi, pe care organizaţia i-a salutat indiferent cât de slabe le-ar fi fost convingerile pro-Jihad sau cât de puternice le-ar fi fost motivaţiile criminale. Fenomenul nu este însă nici pe departe limitat la regiunea aceasta. „În ultimii 20 de ani, organizaţii criminale şi unele grupări politice au colaborat şi şi-au împărtăşit experienţa şi au creat genul acesta de hibrizi"[38], a spus Vincent Cochetel, care a fost răpit pe 29 ianuarie 1998 în Vladikavkaz[39], în Caucazul de Nord în apropiere de Cecenia, când lucra pentru Înaltul comisariat ONU pentru refugiaţi. De asemenea, jihadismul a avut manifestări violente în Irak după invazia din 2003.

În mod interesant, jihadismul n-a produs în Sahel decât înfruntări de gherilă de intensitate redusă între bande criminale şi forţe guvernamentale, fără să capete niciodată forma unei insurgenţe. Jihadul a fost doar o spoială ideologică, ce a ascuns adevărata natură criminală a majoritatea membrilor AQMI. De aceea evoluţia AQMI urmează un şablon binecunoscut, observat în crima organizată în zone predispuse la destabilizare politică: pe măsură ce apar oportunităţi, organizaţia se implică în noi activităţi ilegale, încercând să maximizeze profitul. De la contrabanda cu ţigări, a trecut la transportul cocainei pe rute transsahariene, apoi la răpirea de străini, pentru ca în cele din urmă să se implice în traficul cu migranţi din Africa de Vest în Europa. CV-ul lui Belmokhtar urmează această evoluţie.

Astfel, ceea ce Robert Fowler a considerat omenie față de ostatici, poate să nu fi fost în realitate decât flerul în afaceri al lui Belmokhtar. La urma urmelor, el era un negustor de oameni care-i vindea pe bani și știa foarte bine că neonorarea unor înțelegeri la care se ajunsese în timpul negocierilor ostaticilor avea să-i afecteze afacerile pe viitor. Mai știa că livrarea de mărfuri deteriorate – și pentru el ostaticii aceștia erau într-adevăr echivalenți cu drogurile și țigările cu care făcea contrabandă în Sahara – nu dădea bine pentru afacerile viitoare.

Rivalul său Abou Zeid era altfel. El reprezenta sufletul jihadist al AQMI și în opinia lui necredincioșii nu meritau decât brutalitate. Pe Abou Zeid nu-l interesa „afacerea cu ostatici" fiindcă nu era un negustor de oameni și îi detesta pe cei care se ocupau cu asta. Pentru el, străinii erau doar inamici, nu mărfuri. Se părea că Drukdal, emirul lui GSPC în Kabylia, îl selectase pe Abou Zeid ca al doilea emir al regiunii pentru a contrabalansa puterea lui Belmokhtar. Sarcina lui Abou Zeid era de a reduce și limita popularitatea algerianului printre membrii AQMI, însă nu era nici pe departe o misiune ușoară. Fost mujahedin și membru GIA, Belmokhtar contribuise în mod însemnat la înființarea AQMI, ceea ce îi adusese admirație printre membrii organizației.

Rivalitatea personală caracteriza relația dintre cei doi emiri AQMI, iar răpirea de occidentali a devenit confruntarea ideală, căreia i-a fost martor Robert Fowler. De acum răpirile reprezentau principala sursă de venituri pentru AQMI. Între 2003 și 2012, răscumpărările crescuseră și variau între 1 și 4 milioane de dolari pentru un ostatic occidental. Modelul AQMI de răpire devenise de altfel o sursă de venituri importante și pentru alte organizații jihadiste, de exemplu talibanii, care copiaseră modelul în propriul teritoriu.

Până la sfârșitul anului 2009, rivalitatea tot mai acută dintre Belmokhtar și Abou Zeid a produs un val nou de răpiri.

„Trei spanioli au fost prinşi pe drumul de coastă din Mauritania. Un cuplu italian a fost capturat în Mauritania lângă graniţa cu Mali. Un cetăţean francez, de mult timp activist umanitar în Mali, a fost răpit în localitatea Ménaka din estul ţării."[40] În Arlit din Nigeria, Abou Zeid a întreprins operaţiunea sa cea mai îndrăzneaţă, capturând 7 ostatici străini, dintre care 4 cetăţeni francezi. În cele din urmă, în iunie 2009, Abou Zeid l-a executat pe Edwin Dyer, ostatic britanic răpit împreună cu Marianne Petzold şi Gabriella Greiner în Nigeria în luna ianuarie a aceluiaşi an şi ţinuţi ostatici într-un lagăr din Mali, în nord. Dyer a fost ucis după ce guvernul britanic a refuzat să plătească răscumpărarea şi să-l elibereze pe Abu Qatada, care era închis în Marea Britanie şi aştepta deportarea în Iordania nativă. Execuţia lui Dyer a avut şi scopul de a intimida alte guverne europene care plătesc răscumpărările. Aşa cum vom vedea, aceasta este o metodă pe care Statul Islamic a utilizat-o şi în 2013.

Creşterea bruscă a valului de răpiri a afectat turismul în Timbuktu, ale cărui situri istorice au devenit zone interzise pentru vizitatorii internaţionali. Turiştii au evitat şi excursiile prin deşertul mauritan. Unul din neajunsurile finanţării activităţilor criminale şi teroriste prin răpiri este că, privite ca o afacere, îşi epuizează propriile surse. În Irak, răpirea „celor două Simone" a dus la evacuarea întregului personal de asistenţă umanitară (potenţiali ostatici). În Mauritania şi Mali, numărul tot mai mare de turişti răpiţi a afectat turismul.

Fără turişti pe care să-i ia în vizor în Mali şi Mauritania, finanţele AQMI au suferit în scurt timp. Rivalitatea personală dintre Belmokhtar şi Abou Zeid risca să scoată AQMI din funcţiune. Pentru a vâna ostatici, AQMI trebuia să călătorească spre est, în Algeria şi Nigeria, unde afacerea continua să fie profitabilă, aşa cum a dovedit-o răpirea Mariei Sandra Mariani la începutul anului 2011.

Deşi infrastructura construită de AQMI pentru a desfăşura afacerea cu răpiri era foarte eficientă, treptat asigurarea logisticii în regiuni îndepărtate, ca Nigeria sau sud-estul Algeriei a devenit tot mai dificilă şi mai costisitoare. „Dacă este necesar să străbaţi mii şi mii de kilometri prin deşertul Saharei pentru a răpi pe cineva, trebuie să te asiguri că de-a lungul rutei sunt îngropate suficiente provizii. Trebuie să ştii şi pe cine să mituieşti şi câţi bani să dai fiecăruia", a explicat fostul proprietar al unui magazin de telefoane mobile second-hand din Tripoli, care după căderea lui Gaddafi s-a mutat în Mali, pentru a lucra într-un lagăr de acolo. Aşa cum observase Maria Sandra Mariani, răpitorii ei sosiseră prea târziu pentru a găsi alţi turişti. Probabil că cineva îi avertizase.

Începând cu 2003, oficiali guvernamentali şi politicieni din tot Sahelul au devenit jucători importanţi în afacerea cu răpiri. În memoriile sale *A Season in Hell*, Robert Fowler îşi aminteşte că preşedintele Tandja al Nigeriei detesta în asemenea măsură ONU şi misiunea sa, încât lui Fowler şi colegului său li se dăduse de înţeles că Tandja nu le asigurase deloc protecţia[41]. „Cred [...] că guvernul preşedintelui Mamadou Tandja a aranjat ca informaţii despre acţiunile noastre să ajungă la AQMI", scrie Fowler.[42] Este de la sine înţeles că preţul plătit de AQMI pentru informaţii despre cei doi trimişi speciali ONU trebuie să fi fost destul de mare.

În ciuda necesităţii de a parcurge distanţe mari în teritoriu, profiturile au continuat să fie mari dacă răpirile se desfăşurau fără probleme. În 2010, de exemplu, AQMI l-a eliberat pe Pierre Camatte, care a petrecut 90 de zile în captivitate. A fost o tranzacţie rapidă pentru organizaţie. Negocierile se derulaseră conform planului. Franţa convinsese guvernul din Mali să elibereze patru jihadişti, aşa cum ceruse al-Qaida din Maghrebul Islamic. Potrivit fostului ambasador american în Mali, Vicki Huddleston, suma

dată pentru Camatte a făcut parte dintr-o răscumpărare de 17 milioane de dolari pe care Franța a plătit-o în 2010 pentru a elibera patru ostatici francezi răpiți de AQMI.[43]

Totuși negocierile rapide și eliberarea promptă a ostaticilor au fost în general excepții. De obicei, negocierile durau foarte mult, mai ales când erau implicate guverne, pe de o parte fiindcă birocrații nu considerau răpirile o problemă urgentă. Fowler povestește că la mai puțin de 10 zile după răpirea sa, guvernului canadian i s-a oferit un filmuleț cu el, posibil pentru un preț, dar a decis să nu-l primească și nici măcar să nu se angajeze în negocieri cu intermediari, deoarece nu avea încredere în aceștia. Abia după alte șase săptămâni, după ce văzuseră reportaje ale agenției France-Presse care detaliau conținutul materialului video, canadienii deciseseră să-l achiziționeze.[44]

Pe acest fundal, indivizi ca Belmokhtar au îmbrățișat noile oportunități de afaceri apărute grație destabilizării politice continue a Africii de Vest. La începutul noului mileniu, traficul cu migranți devenea rapid resursa de bază a Africii de Vest.

Comerțul cu vieți

În anul 2004, Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) a publicat statistici șocante: în deceniul anterior, mai bine de un milion de oameni din Africa Centrală și de Vest emigraseră clandestin în Europa. După droguri, traficul de persoane devenise cea mai mare afacere din Africa.[45] În prezent, cifrele acestea par extrem de mici, mai ales prin comparație cu numărul de refugiați care caută azil în Europa. Numai în 2015, un milion de migranți au intrat în Germania. În iarna anului 2016, în medie 3 000 de migranți au ajuns zilnic pe Bătrânul Continent. Discrepanța dintre aceste cifre și cele de acum un deceniu arată că, spre deosebire de răpiri, traficarea este o afacere pe termen lung și poate fi tot mai profitabilă.

În anul 2004, obținerea unui pașaport fals și a unei vize de intrare pentru Uniunea Europeană costa până la 4 000 de dolari în țări bogate precum Coasta de Fildeș, însă în statele mai sărace, de exemplu Republica Centrafricană, prețul era mult mai mic – în jur de 1 900 de dolari. În 2004 pentru cei care nu-și puteau permite un bilet de avion din Coasta de Fildeș sau din Senegal spre Europa, traficanții ofereau o călătorie pe uscat până la țărmurile Libiei, urmată de traversarea cu o ambarcațiune până în Italia, la prețul de 1 000–2 000 de dolari.[46] În 2015, înainte ca UE să-și deschidă neoficial granițele, un sirian care dorea să vină cu avionul în Europa cu un pașaport real, fie din România, fie din Bulgaria, se putea aștepta să plătească între 10 000 și 15 000 de euro. Călătoria pe uscat din Siria în Europa ajungea la 2 000–4 000 de euro. Traficanții stabileau întotdeauna prețuri diferite pentru persoane diferite, în funcție de tipul de călătorie pe care și-o puteau permite.

În anul 2004, Interpolul a estimat că aceia care controlau afacerea ilegală a imigrației în Coasta de Fildeș câștigau anual între 50 și 100 de milioane de dolari, în timp ce intermediarii din Senegal încasau peste 100 de milioane de dolari. În prezent cifrele respective sunt de 10 ori mai mari pentru cei care trafichează migranți din Orientul Mijlociu și Asia spre Europa. În 2015, numai în Libia afacerea aceasta a adus aproximativ 300 de milioane de euro. În anul 2004, aducerea clandestină de migranți din Africa de Vest în Europa pe rute transsahariene era deja mult mai profitabilă decât răpirea de străini. În mod similar, în prezent traficul de refugiați sirieni este o afacere mai ușoară și mai lucrativă decât răpirea de străini.

Indivizi ca Belmokhtar și partenerii lui jihadiști, care dețineau infrastructura pentru răpiri și contrabandă pe rutele transsahariene, contacte bune în Libia și sedii în Mali, partea de nord, erau poziționați perfect pentru a începe afacerea aceasta.

De aceea, trecerea la traficul de migranți și refugiați a părut evoluția naturală a răpirilor.

La începutul mileniului, de exemplu, Mali nu a fost doar locul ales de răpitori pentru ascunderea ostaticilor, ci a devenit și un punct-cheie pentru transbordarea persoanelor. Aproape toate caravanele de migranți ilegali care mergeau spre Europa via Libia au plecat din Mali. Unele dintre ele erau controlate de *katiba* grupării AQMI, însă migranții nu puteau face deosebirea între traficanții comuni și jihadiștii criminali. Printre ei s-a numărat M., un imigrant fără forme legale, care a ajuns în Italia în 2009 și care a participat la rebeliunea din Rosarno, Calabria.[47] Acesta își reamintește:[48]

> Aveam 19 ani când am plecat din Conakry din Guineea. Era anul 2006. Venisem acolo ca să caut de lucru, fiindcă orașul Conakry era cel mai mare din apropierea satului meu. N-am găsit nimic, așa că am plătit un contrabandist să mă ducă în Libia. Mi-a cerut 1 000 de dolari, dar nu aveam decât 800 și el a luat banii, dar mi-a spus că trebuia să ajung de unul singur la Bamako, în Mali. Am petrecut acolo o singură noapte. A doua zi dimineață mi s-a spus să urc într-un camion cu mulți alți oameni. Erau foarte multe camioane. Am descoperit că unele dintre ele aduseseră țigări din Algeria și se întorceau goale, dar ulterior am aflat că aveau cocaină ascunsă înăuntru. Altele, care păreau mai vechi, erau utilizate pentru transportul indivizilor ca mine în Libia.
>
> Am traversat deșertul într-un convoi de trei camioane. Am intrat în Libia, venind din Nigeria. Pe drum ne-am oprit doar ca să ne aprovizionăm; șoferii știau cu exactitate unde erau ascunse benzina și apa. Toți șoferii erau din Mali și păreau să cunoască ruta foarte bine.

În 2007, reporterul de investigații Fabrizio Gatti a publicat cartea *Bilal* în care relatează călătoria sa îngrozitoare din

Senegal în Italia, deghizat ca migrant ilegal. El a mers din Senegal la Bamako, de unde şi-a început călătoria prin deşert. Gatti, care a ajuns în Libia prin Nigeria, descrie traficul de persoane pe rutele de contrabandă transsahariene drept o adevărată industrie, cea mai mare din toată regiunea, şi structurată ca o piramidă a crimei.

În vârf se află negustorii de oameni şi traficanţii de droguri, care se ascund prin camioanele vechi şi ponosite ticsite de indivizi disperaţi, deoarece camioanele noi sunt utilizate pentru transportul ţigărilor şi a cocainei. La bază se găsesc proprietarii de taxiuri care aduc migranţii la locurile de îmbarcare în vehicule vechi, proprietarii de prăvălii de-a lungul rutelor, adesea la fel de amărâţi ca migranţii economici, şi poliţiştii şi militarii corupţi care îi jefuiesc frecvent pe migranţi în punctele de control. Gatti a estimat că în anul 2006 cei care aveau sarcina de a controla rutele prin deşert câştigau lunar între 1 şi 2 milioane de euro din mite sau jafuri. Pe scurt, traficul cu migranţi menţinea pe linia de plutire economia regiunii.

Pe acest fundal, la începutul secolului al XXI-lea, Sahelul era o regiune afectată de sărăcie şi crime mai degrabă decât un teren fertil pentru Jihad. Ca atare, rivalitatea dintre Belmokhtar şi Abou Zeid putea să fi fost mai mult decât personală, rezultând din ciocnirea a două puncte de vedere opuse din această parte a lumii şi din rolul unor organizaţii ca AQMI. Pentru Abou Zeid, destabilizarea Sahelului însemna un pas înainte spre îndeplinirea principalei misiuni a grupării AQMI: declanşarea jihadului în vederea realizării Califatului. Răpirea occidentalilor nu era o afacere, ci o modalitate de slăbire a inamicului îndepărtat, Occidentul, şi de finanţare a jihadului. Pe de altă parte, traficul cu migranţi nu avea nimic de a face cu jihadul şi de aceea pe Abou Zeid nu-l interesa.

Pentru Belmokhtar, AQMI reprezenta un instrument pentru a câştiga bani într-o regiune destabilizată a lumii, în care oportunităţile de afaceri se iveau din activităţi ilegale. Pe el nu-l interesa nici jihadul, nici realizarea Califatului, fiind un adevărat negustor de oameni care nu făcea nicio deosebire între contrabanda cu ţigări sau cocaină şi răpirea de străini sau traficul de migranţi. Toate aceste tipuri de comerţ cu mărfuri valoroase îi aduceau bani.

Afaceri murdare cu Gaddafi

În anul 2008, când oamenii lui Belmokhtar i-au răpit pe Fowler şi Guay, *katiba* lui era deja implicată în traficul de migranţi spre Libia, o „afacere secundară", care devenea mai profitabilă decât răpirile. Poate că acesta este motivul pentru care Belmokhtar a acceptat o răscumpărare destul de modestă, în jur de 1 milion de dolari, pentru cei doi trimişi speciali ONU. Este posibil ca tot acela să fi fost şi motivul pentru care Abou Zeid s-a înfuriat în dimineaţa aceea din aprilie 2009, în deşertul din Mali.

De-a lungul anilor, acţiunile criminale ale grupării AQMI au luat amploare, cuprinzând motivaţiile politice şi religioase şi întunecând graniţele dintre terorism şi criminalitate, aşa cum a dovedit-o fisura dintre Belmokhtar şi Consiliul Shura al AQMI. În anul 2013, Associated Press a găsit în una dintre ascunzătorile al-Qaida din Mali o scrisoare care confirma dezaprobarea Shura faţă de răscumpărarea mică plătită pentru Fowler şi Guay.[49] De asemenea, scrisoarea menţiona că în anul 2010 nesupunerea constantă a lui Belmokhtar a dus la separarea grupării sale de AQMI.[50] Potrivit oficialităţilor din Mali, Mokhtar Belmokhtar a fost expulzat din AQMI pentru participare la comerţul cu droguri, care este condamnat de credinţa

jihadistă. Mai mult, el devenise tot mai independent cu *katiba* sa, frustrând conducerea AQMI și pe membrii săi.[51]

Libia oferea cele mai bune oportunități pentru a câștiga de pe urma traficului de migranți africani, fiind nodul principal pentru cei care intenționau să ajungă ilegal în Italia și Europa. Belmokhtar avea relații bune în Libia, cimentate prin contrabanda cu țigări, așa că i-a fost ușor să intre pe piața respectivă. Printre criticile exprimate de Shura la adresa nesupunerii lui Belmokhtar se numărau de altfel călătoriile lui frecvente și de durată în Libia.

Libia profitase constant de pe urma traficului de migranți. În anul 2003, guvernul Berlusconi începuse negocieri secrete cu dictatorul libian Gaddafi în vederea ajungerii la un acord privind „restricționarea" și „blocarea" migranților care călătoreau prin Libia. În același an, Italia a trimis „ajutoare" pentru ca Tripoli să facă față afluxului de migranți: ambarcațiuni, SUV-uri, camioane, echipamente de scufundare, 12 000 mii de pături, 1 000 de saci pentru cadavre și un număr mare de containere pe care Gaddafi le-a folosit pentru transportarea migranților africani de pe coastă spre interiorul uscatului, către lagărele de detenție din deșertul libian.

„Există două tipuri de containere, unul mic și unul mare. Eu am călătorit în ambele. Se spunea că ar fi fost date de Italia, sub forma unui cadou din partea guvernului italian pentru Gaddafi"[52], a povestit un fost migrant.

Ceea ce mass-media din Italia a numit *călătoria speranței*, călătoria unui migrant spre Europa și spre o viață mai bună, a fost de fapt o călătorie letală și inumană spre iad și înapoi, așa cum au descris-o unii migranți africani care au sfârșit prin a fi vânduți ca niște mărfuri și transportați prin Libia în containere.[53]

„Când am ajuns la Misrata, ne aștepta un container", a povestit un migrant. „Era foarte lung. Ne-au silit să intrăm. Nu

ştiam nici măcar ce era. Apoi au adus încă 100 de oameni din închisoare. Proveneau din diverse ţări; mulţi erau din Somalia, Sudan, Eritreea. Eu ar fi trebuit să ajung în Italia, dar, închis în acel container, am ajuns din Misrata înapoi în sud, la Kufra."[54] Situat la marginea Saharei libiene, lângă graniţa cu Sudanul, Kufra era cel mai mare centru de detenţie al lui Gaddafi. Mai devreme sau mai târziu, toţi migranţii ajungeau acolo.

„M-au închis într-un container cu alţi 110 oameni. În timpul călătoriei, jumătate din ei şi-au pierdut cunoştinţa. Când am ajuns la destinaţie, închisoarea era ticsită şi nu am avut loc. Ne aflam în Ajdabia. De aceea ne-au pus înapoi în container, fără să ne dea o picătură de apă, şi ne-au dus la Kufra. Oamenii au început să moară lângă mine", îşi aminteşte alt migrant.[55]

Pentru a-l ajuta pe Gaddafi „în fluxurile de migraţie", Italia a oferit şi bani-gheaţă. Legea finanţelor din decembrie 2004 a acordat Libiei 25 de milioane de euro pentru anul 2005 şi 20 de milioane de euro pentru 2006. În 2007, mulţumirile dictatorului libian au sosit prompt: compania multinaţională de petrol şi gaze Eni cu sediul la Roma avea să participe la exploatarea zăcămintelor de gaze naturale ale Libiei, într-un acord pe 10 ani în valoare de 28 de miliarde de dolari. Era un contract scris cu sângele migranţilor.

Acordul dintre Italia şi Libia era o tranzacţie murdară care le-a adus beneficii traficanţilor şi i-a transformat pe migranţi în ostatici şi sclavi puşi la muncă silnică, şi a deturnat sume mari din banii contribuabililor italieni în buzunarele lui Gaddafi, îmbogăţind în acest timp companii italiene asociate cu elita politică. Berlusconi a promis că va asigura Libiei 200 de milioane de euro pe o perioadă de 25 de ani prin investiţii în proiecte libiene de infrastructură, printre care un sistem radar construit

de compania italiană de securitate Finmeccanica pentru monitorizarea granițelor din deșert ale Libiei.

La 29 decembrie 2007, guvernul italian de centru-stânga condus de Romano Prodi (fost președinte al Comisiei Europene) a acordat alte 6 milioane de euro Libiei și a semnat un acord de restricționare a migrației din Africa în Italia. În anul 2008, în timpul campaniei electorale, Berlusconi s-a pronunțat în mod deschis în favoarea unui acord cu Libia pe problemele migrării, care a fost semnat după alegerea sa. Pentru a sărbători semnarea acordului, Gaddafi a venit la Roma cu bodyguarzii săi femei, și-a ridicat corturile în parcurile publice ale capitalei și i-a primit pe politicieni în ele, ca un adevărat rege beduin.

A fost un acord șocant, care legaliza sistemul gulag al Libiei din secolul al XXI-lea.[56] Cu toate acestea, comunitatea internațională a salutat noua prietenie dintre cele două națiuni și n-a băgat în seamă protestele unor organizații ca Human Rights Watch. „Pare mai puțin o prietenie și mai degrabă o afacere murdară, care-i permite Italiei să arunce în brațele Libiei migranții și pe cei care căutau azil și să scape de obligațiile sale", a comentat Bill Frelick, directorul programului pentru refugiați al Human Rights Watch.[57] Oare Angela Merkel încearcă să obțină aceleași rezultate cu Turcia? Într-adevăr, acesta pare a fi obiectivul aceerii de 3 până la 6 miliarde de euro, care a fost negociată de Uniunea Europeană în 2015 și oferită Turciei în schimbul respingerii migranților de la porțile Europei.

În gulagurile libiene

Pentru migranți, efectul acordului a fost dezastruos: a dus la și mai multe încercări eșuate de a ajunge în Europa și la profituri mai mari pentru negustorii de oameni ca Belmokhtar, traficanții libieni și autoritățile libiene. Traficanții îi duceau

pe migranți pe coastă și alertau poliția, care-i aresta sau răpea imediat, iar traficanții se alegeau cu o recompensă frumoasă. Închiși în containere metalice, migranții traversau apoi din nou deșertul saharian, călătorind spre sud, către granița cu Sudanul, pentru a ajunge în Kufra, un gulag din secolul al XXI-lea unde aveau să fie închiși pentru o vreme. Salima, o somaleză stabilită acum în Canada, își amintește:

> Călătoream cu sora mea. Eu aveam 25 de ani și ea 22. Când am ajuns la Kufra, ne-au închis într-o încăpere cu alte 120 de femei. Era foarte cald și ne era sete. Nu exista apă. Ne dădeau o sticlă cu apă pe zi, pe care trebuia s-o folosim și la băut și la spălat. Toate eram foarte, foarte murdare și aveam râie; unele aveau cicatrice care sângerau permanent. În noaptea aceea am fost atât de multe în încăpere, încât era greu să ne întindem pe jos. În camera alăturată îi țineau pe bărbați. Pentru ei era mult mai greu; gardienii îi băteau cu regularitate. Le auzeam țipetele, dar nu puteam face absolut nimic, așa că unele femei doar plângeau, plângeau și plângeau. Eu am crezut că ajunsesem în iad. Nu-mi doream decât să mor.[58]

După câteva săptămâni, sau chiar luni, temnicerii pretindeau că-i eliberează pe supraviețuitori. Un migrant își amintește:

> Îți spuneau că vei fi expulzat în Sudan. Două jeepuri de poliție, despre care ziceau că fuseseră furnizate de guvernul italian, te luau din închisoare, dar nu te duceau la graniță, ci la traficanții locali, care așteptau imediat lângă închisoare, gata să te cumpere. Unii dintre ei erau din Sudan și plăteau 30 de dinari pentru un migrant. Nu-i mult, dar după aceea ei câștigau mult mai mult, vânzându-te traficanților libieni, care te duceau înapoi la Tripoli și îți cereau până la 400 de dolari [pentru eliberare].

Migranții erau vânduți în mod repetat mai multor intermediari. De fiecare dată erau instruiți să telefoneze acasă și

să ceară răscumpărare pentru eliberarea lor. „Familia mea a trimis banii la Mesfin, în Sudan. Chiar dacă plăteai, ei te opreau pe drum. Eu am fost oprit la Ajdabi [în Libia], unde mi s-au cerut mai mulți bani. Dacă nu plătești, te leagă ca pe un animal sau te predau poliției, care te duce înapoi în Kufra, și calvarul reîncepe."[59]

Într-un sadic ritual desprins parcă din filmul *Ziua cârtiței*, migranții erau capturați și recapturați, transportați prin deșert în containere și răpiți din nou și din nou. Ei puteau rămâne captivi în Sahara libiană timp de luni, uneori chiar ani. „Crezusem că voi călători de la Sudan la Kufra, de la Kufra la Tripoli și apoi în Italia", și-a reamintit alt migrant. „Însă în loc să ajung în Italia, am fost plimbat de pe coasta libiană la Kufra, fiind cumpărat și vândut de cinci ori și răpit de șapte ori."[60]

Oare guvernul italian știe cum a procedat Gaddafi cu migranții? În anul 2005, în Kufra a sosit o delegație italiană. Un migrant care fusese pe atunci închis în Kufra își amintește:

> Gardienii i-au închis pe toți criminalii de drept comun și pe cei care veniseră din Nigeria, Ciad, Senegal și Darfur, care erau cu noi. Italienii au sosit în mașini nou-nouțe, strălucitoare, cu drapelul italian. Un tânăr din Eritreea a început să vorbească cu ei în italiană, pentru ca gardienii să nu înțeleagă ce spunea. Ei au întrebat dacă ne plăcea locul, dacă mâncarea era suficientă, dacă aveam acces la dușuri, săpun etc. Iar tânărul acela a spus că era un gulag. Eram bătuți cu regularitate, vânduți intermediarilor și răpiți de poliție. Când au plecat, italienii au spus că noi ne aflam sub protecția ONU și că situația se va îmbunătăți de acum înainte. Nu s-a schimbat însă nimic.

Oare UE știa ce se întâmpla în Libia în urma acordurilor strategice de a restricționa migrația spre Europa? În anul 2007, o delegație de la Frontex, agenția Uniunii Europene înființată în 2004 pentru gestionarea cooperării între grănicerii frontierelor

naţionale, a organizat o misiune în Libia şi a vizitat Kufra. Când, după câţiva ani, un fost deţinut în Kufra l-a întrebat pe preşedintele Frontex dacă ştia despre starea migranţilor din Kufra, acesta a răspuns că nu era familiar cu situaţia, dar că auzise că „era loc de îmbunătăţiri".

Obiectivele agenţiei includeau detectarea şi combaterea migraţiei ilegale, a traficului de persoane şi a infiltrării teroriştilor. Totuşi, din raportul pe care l-a publicat în 2007, este clar că nici n-a descoperit, nici n-a denunţat lagărele libiene. Delegaţia Frontex s-a mulţumit să scrie despre Kufra: „În timpul vizitei în regiunea din sudul Libiei, membrii delegaţiei au avut oportunitatea de a aprecia imensitatea şi varietatea deşertului; nicio regiune europeană nu se poate compara cu el." Bineînţeles ei nu călătoriseră prin deşertul Sahara închişi într-un container.

Capitolul 4

Economia pirateriei

La zece ani după 11 septembrie 2001, Judith şi David Tebbutt, un cuplu britanic de vârstă mijlocie, a sosit la Kiwayu Safari Village, un complex hotelier din nordul aşezării Lamu, situată în partea nordică a coastei kenyene. Cuplul s-a cazat într-un bungalow pe plaja cu nisip alb, la numai câţiva paşi de ocean. În seara aceea, soţii Tebbutt au cinat în restaurantul complexului, apoi au băut ceva cu proprietarul. Erau singurii turişti ai complexului.

Retrospectiv, Judith Tebbutt a recunoscut că fusese puţin îngrijorată că în Kiwayu Safari Village nu mai erau şi alţi turişti şi că bungalow-ul lor era departe de recepţie şi restaurant.[61] De asemenea, nu i-a plăcut că uşile şi ferestrele nu puteau fi încuiate şi că dormitorul lor era complet deschis. Li s-a spus că Kiwayu Safari Village era atât de sigur, încât încuietorile nu erau necesare. Au fost totuşi sfătuiţi să-şi pună bijuteriile într-o casetă, pentru a le proteja de maimuţe. În mod clar, complexul era sigur, sau aşa au crezut soţii Tebbutt.

Cei doi au adormit în sunetele relaxante ale valurilor Oceanului Indian care clipoceau pe nisipul plajei chiar lângă dormitorul lor. Urma să fie o vacanţă de vis, însă a fost ultima oară când Judith Tebbutt a dormit lângă soţul ei. Când s-a trezit în toiul nopţii, David era în picioare şi striga la un bărbat înarmat, în timp ce altul îndrepta o armă spre capul ei. În câteva secunde,

Judith şi-a văzut soţul căzând pe podea şi doi bărbaţi au târât-o jos din pat, spre plajă. Ea a crezut că David fusese lovit şi leşinase. Desculţă şi îmbrăcată doar cu pijamaua, femeia a înţeles că era răpită. Bărbaţii au aruncat-o într-o şalupă care aştepta la câţiva metri de veranda bungalow-ului, unde, cu numai câteva ore în urmă, ea zâmbise aparatului foto al soţului ei, în timp ce stătea întinsă în hamac.

Şalupa a pornit cu mare viteză spre coasta somaleză, aflată la numai 40 de kilometri depărtare.

Globalizarea activităţilor criminale

Judith Tebbutt a fost primul ostatic luat de răpitori somalezi pe uscat în Kenya. Până la 11 septembrie 2011, lumea auzise doar de piraţii somalezi, care, folosind ambarcaţiuni mici, deturnau cargoboturi în Golful Aden. Răpirea lui Tebbutt n-a fost însă decât prima dintr-o serie de acţiuni similare ce au avut loc în Kenya. În săptămâna următoare, o franţuzoaică cu dizabilităţi, Marie Dedieu, a fost luată de pe altă plajă din nordul Kenyei, iar după încă o săptămână două femei care lucrau ca activişti umanitari au fost răpite dintr-o tabără pentru refugiaţi. În mod clar, Kenya, o ţară pe care occidentalii o priveau ca pe o destinaţie de vacanţă, nu era deloc sigură.

Judith Tebbutt a fost ţinută în captivitate mai bine de şase luni. Răpitorii au mutat-o frecvent, uneori în tabere aflate în adâncul smârcurilor de mangrove de pe coasta sudică a Somaliei. În timpul captivităţii, când a vorbit prima oară la telefon cu fiul ei, a aflat că David Tebbutt nu supravieţuise atacului.

Calvarul ei a fost similar cu cel al multor alţi ostatici străini; a fost hrănită doar cât să rămână în viaţă, răpitorii au încercat s-o dezumanizeze, s-a îmbolnăvit din cauza hranei necorespunzătoare, a apei murdare, a condiţiilor dure din captivitate

şi a lipsei de igienă. Ca şi Maria Sandra Mariani, Judith a avut timp să observe interacţiunile dintre răpitori şi a ajuns la concluzia că temnicerii erau oameni foarte simpli şi că grupul funcţiona potrivit unei ierarhii bine definite, o structură de putere respectată de toţi membrii săi.[62]

Mariani şi Tebbutt şi-au dat seama că disciplina era menţinută prin pedepse, însă n-au ştiut că se aplica prin amenzi financiare, care erau scăzute din cota de răscumpărare datorată răpitorilor. Aceasta era într-adevăr o regulă generală care se aplica tuturor răpitorilor, indiferent de locul unde ar fi operat. În Somalia, de exemplu, piraţii care maltratau echipajul sau care adormeau în post erau amendaţi cu 5 000 de dolari, iar amenda se dubla dacă refuzau să respecte un ordin.[63] Pe de altă parte, hoţia era un delict care se pedepsea cu moartea. Marinarul danez Søren Lyngbjørn, care a fost răpit în anul 2011 de piraţi somalezi, a spus că atunci când nişte răpitori au încercat să fure o maşină plină cu *khat*[64], drogul pe care piraţii îl mestecau toată ziua, au fost prinşi şi împuşcaţi pe loc.[65]

În Somalia, ca şi în Mali şi în tot Sahelul, la baza piramidei răpirilor şi deturnărilor se află tineri needucaţi şi necalificaţi, care ajung să comită crime pentru a supravieţui. În 2011, oferta de asemenea indivizi în Somalia era mai mult decât suficientă. Între 1950 şi 2010, în această ţară se înregistrase o creştere demografică fără precedent: populaţia crescuse de la 2 la 8 milioane, deşi în deceniile respective existase un exod de peste 2 milioane de somalezi. Paradoxal, această creştere excepţională a populaţiei a avut loc simultan cu dispariţia progresivă a economiei şi a statului.

Somalia: victima războiului rece

În general se consideră că problemele grave ale Somaliei au început în 1992, când Naţiunile Unite şi Statele Unite ale

Americii au lansat operaţiunea Restore Hope. După căderea dictatorului Mohamed Siad Barre în mâinile miliţiilor rebele locale, ONU a trimis în Somalia 30 000 de soldaţi din forţe internaţionale de menţinere a păcii pentru a restabili legea şi ordinea şi a proteja populaţia civilă. La 3 octombrie 1993 însă, când două elicoptere americane UH-60 Black Hawk au fost doborâte în Mogadiscio şi rebelii au târât cadavrul unui american pe străzile capitalei somaleze ca pe un grotesc trofeu de război[66], trupele SUA şi ONU au fost retrase din Somalia şi ţara a fost declarată stat eşuat.

În ciuda faptului că această variantă a declinului Somaliei este foarte răspândită, adevărata sursă a problemelor ţării fusese cu decenii în urmă, mai precis la sfârşitul anilor 1960, când Somalia a fost atrasă într-un război prin intermediari din epoca Războiului Rece. În 1969, generalul Siad Barre a răsturnat democraţia fragilă a Somaliei şi a declarat ţara stat socialist. Sub umbrela protectoare a Uniunii Sovietice, el a început să primească arme şi ajutoare străine. La sfârşitul anilor 1970 însă, când Moscova a decis să susţină Etiopia în lupta pentru controlul regiunii Ogaden, Siad Barre s-a întors spre Washington, care l-a primit cu braţele deschise. Şi mai multe arme şi ajutoare au fost trimise în scurt timp spre Mogadiscio. Mobilizarea aceasta şi relaţia de client al Războiului Rece a prejudiciat economia şi a lăsat ţara puternic înarmată, pregătind astfel scena pentru problemele ulterioare.

Frank Crigler, ambasadorul american în Somalia între 1987 şi 1990, susţine că SUA l-au înarmat pe Barre din motive strategice: „Era util să aibă acces la dotări militare, dacă acestea deveneau necesare"[67]. Însă Barre nu fusese niciodată interesat să lupte pentru supraputeri. În schimb, el a distribuit arme triburilor somaleze din sud care-i erau loiale şi le-a încurajat

să atace triburile din nord, care se opuneau regimului său. De aceea, vreme de două decenii, arme sovietice și americane au alimentat un război civil violent pe care dictatorul l-a instigat și l-a finanțat pentru a-și menține propria putere.

Odată cu sfârșitul Războiului Rece, SUA nu l-au mai susținut pe Barre, care la scurt timp a fost răsturnat de facțiuni rebele. Îndepărtarea lui de la putere n-a adus însă pacea. La începutul anilor 1990, Somalia era o țară brutalizată de război și plină de arme. Nordul și-a declarat independența sub numele Somaliland, iar Sudul s-a afundat în război civil. Nu-i de mirare că operațiunea Restore Hope a eșuat. Ea a fost lansată în 1992, când prejudiciile fuseseră deja făcute. Din păcate, după câteva decenii, războiul civil din Siria, care s-a transformat într-un război prin intermediari, respectă același scenariu distopic.

Ca stat eșuat, Somalia a fost în scurt timp vizat de criminalitatea globalizată. De exemplu, deoarece nu avea flotă, nu-și putea patrula coastele, astfel încât pescuitul ilegal s-a răspândit pe scară largă. La începutul anului 2000 s-a estimat că 700 de ambarcațiuni înregistrate în străinătate erau angajate în pescuit neautorizat în apele somaleze, exploatând specii valoroase, ca toni, rechini, homari și creveți de apă adâncă. În numai câțiva ani, pescuitul ilegal a distrus industria bogată a pescuitului somalez, împingând în sărăcie o mare parte a populației țării. De asemenea, apele de coastă ale Somaliei au devenit o groapă de gunoi planetară pentru deșeuri electronice și radioactive. În 2009, costul deversării de deșeuri toxice în largul coastelor somaleze era aproximativ 1% din costul eliminării lor în Europa.[68]

A fost doar o chestiune de timp până ce criminali somalezi au început să exploateze vastele coaste nepatrulate ale țării lor,

o suprafață de mii de kilometri pătrați, care se întinde de la Strâmtoarea Mozambic la Marea Roșie. „Lungimea coastelor și poziția geografică la intrarea Mării Roșii îi conferă Somaliei o unicitate strategică", a explicat asiguratorul italian Giacomo Madia. Somalia se află și foarte aproape de principala resursă energetică a Europei, câmpurile petrolifere din Arabia Saudită și Golf, astfel că tancurile petroliere navighează cu regularitate în lungul țărmurilor sale.

Privind retrospectiv, lăsarea Somaliei să devină un stat eșuat a fost într-adevăr o greșeală enormă: câștigarea Războiului Rece n-a schimbat geografia planetei. Dimpotrivă, poziția strategică a Somaliei a devenit de importanță capitală, deoarece globalizarea a impulsionat comerțul internațional și o cotă tot mai mare a sa a sfârșit în tranzit în largul coastelor Somaliei și a Cornului Africii. Această rută comercială nesupusă reglementărilor polițienești a creat o resursă nouă și bogată, gata pentru a fi exploatată de pirații somalezi prin deturnări și răpiri.

Negocieri cu piraţi

La 6 aprilie 2009, piraţi somalezi au deturnat nava *Malaspina Castle* şi au răpit echipajul în Golful Aden, în largul coastelor Somaliei. Deşi proprietarul navei era italian, *Malaspina Castle* naviga sub pavilion britanic. Acesta a fost un factor important, deoarece legislaţia italiană previne plata răscumpărărilor pentru răpiri prin blocarea conturilor persoanelor vizate. Dacă nava ar fi fost înregistrată în Italia, proprietarul n-ar fi putut negocia o răscumpărare.[69]

Malaspina Castle plecase cu câteva zile în urmă din Novorosiisk şi se îndrepta spre China. Era ultima navă dintr-un convoi ce naviga prin Canalul Suez spre Oceanul Indian, aşa

că, pentru piraţi, reprezenta ţinta cea mai uşoară din grup. Transporta o încărcătură sensibilă – fier spongios redus în mod direct, un produs feros care la temperaturi ridicate poate exploda –, astfel că era imperativ ca materialul acesta să fie păstrat în condiţii corespunzătoare pe durata deturnării. Aşa s-a şi întâmplat. Giacomo Madia, care a acţionat în calitate de intermediar pentru proprietar în negocierea pentru *Malaspina Castle*[70] îşi aminteşte:

> Din capul locului, ne-am dat seama că aveam de-a face cu profesionişti. Am constituit imediat o celulă de criză, la care au participat un avocat în drept maritim, Nunzio Natale, directorul nostru de asigurări, un ofiţer maritim şi managerul flotei, care monitorizau orice urgenţe. Ei (piraţii) au stabilit imediat o relaţie bună cu noi, în mod clar pentru a evita tensiunile şi orice fel de probleme în timpul negocierilor. Singurul impas cu care ne-am confruntat a fost refuzul cererii lor iniţiale: peste 3 milioane de dolari. Pe atunci preţul uzual era între 1,5 şi 2,5 milioane de dolari. După care, desigur, în anii 2010 şi 2011 răscumpărările au crescut mult, ajungând chiar la 5 sau 6 milioane de dolari. În anul 2009 însă, 3 milioane de dolari era o sumă prea mare.

A fost alcătuită imediat o echipă profesionistă de negociatori, ArmorGroup, şi discuţiile cu răpitorii au început chiar a doua zi după deturnarea navei, prin intermediul unei linii telefonice dedicate şi au avut loc la fiecare două zile. Madia povesteşte:

> Erau negociatori foarte pricepuţi. Au încercat chiar să pună presiune pe noi, folosindu-se de echipaj. Au permis membrilor echipajului să vorbească cu familiile, după care acestea îi telefonau proprietarului şi-l presau să accepte condiţiile răscumpărării... Căpitanului i s-a permis să stea de vorbă cu

managerul flotei și să-l țină la curent cu starea echipajului și nivelurile de umiditate și temperatură ce ar fi putut afecta vulnerabilitatea navei, din cauza tipului special de încărcătură, fier spongios redus în mod direct, pe care-l transporta. La un moment dat, după refuzurile noastre repetate de a plăti, piraţii au amenințat chiar că vor duce 10 membri ai echipajului pe țărm și-i vor ucide. L-am întrebat pe negociatorul din ArmorGroup (compania britanică pe care am angajat-o nu doar ca să ne îndrume în negocieri, ci și pentru a se ocupa de toate activitățile ulterioare) dacă vorbeau serios, iar el a spus că era o cacealma. Era o tactică psihologică pentru a ne determina să acceptăm o sumă mai mare. După 24 de ore, am reluat negocierile și în mai puțin de o lună am primit o propunere de 1,8 milioane... care a fost atunci acceptată.

Răpitorii au fost foarte bine organizaţi când s-a ajuns la predarea răscumpărării. Lui Madia i s-a spus detaliat ce trebuia să facă proprietarul navei: răscumpărarea trebuia adusă chiar pe navă. După ce suma ajungea în Djibouti, banii trebuiau puși în valize, care apoi erau etanșate în plastic. În cele din urmă, ArmorGroup a închiriat un PiperJet și a paraşutat valizele pe navă. „Au fost foarte meticuloși în a ne spune cum să paraşutăm banii pe vapor. A fost o operaţiune riscantă, deoarece toate instrucţiunile erau transmise prin mesaje radio și oricine le putea asculta." Dacă paraşutarea se făcea prea departe de navă, alte grupuri de piraţi ar fi putut ajunge primele la valize, fiindcă ar fi aflat coordonatele din instrucţiunile transmise prin radio. „Iar dacă s-ar fi întâmplat aşa, am fi avut într-adevăr mari probleme, pentru că nu eram pregătiți pentru asemenea riscuri", a explicat Madia. „Obţinusem cooperarea asiguratorilor noştri londonezi pe

care îi vizitasem imediat după deturnarea navei şi reuşisem să folosim asigurarea pentru risc de război ca să plătim răscumpărarea." Potrivit clauzei Avarii Comune, riscul de război includea riscul de piraterie, iar Giacomo Madia a reuşit să obţină aprobarea asiguratorilor navei *Malaspina Castle* de a plăti nu numai răscumpărarea, ci şi toate cheltuielile aferente pe care trebuia să le acopere proprietarul navei, inclusiv închirierea avionului PiperJet pentru aducerea răscumpărării şi cheltuielile zilnice, printre care serviciile companiei ArmorGroup în valoare de 1 750 de lire sterline pe zi.

Industria pirateriei

Deturnările şi răpirile înseamnă şi pentru piraţi costuri fixe şi variabile. Cu cât negocierile durează mai mult, cu atât profiturile vor fi mai mici, iar regula aceasta se aplică oricărui tip de răpire. În cazul piraţilor din Somalia, răpirea şi deturnarea au fost considerate resurse naturale, iar negocierea a fost clasificată ca parte din costul exploatării resurselor.

Modelul de piraterie somalez a evoluat pe aceleaşi linii ca modelul răpirilor utilizat de AQMI în Sahel. Oglindind aproape perfect natura distopică a statului eşuat în care trăiau, atât jihadiştii criminali din AQMI, cât şi piraţii somalezi au înlocuit sistemul mafiot clasic din secolele al XIX-lea şi al XX-lea cu o formă de criminalitate descentralizată şi destructurată, orientată în primul rând spre străini şi spre interese străine. Aşa cum vom detalia în capitolul 14, acesta este modelul pe care-l îmbrăţişează în prezent traficanţii de migranţi.

Piraţii somalezi s-au dovedit însă mai experimentaţi decât jihadiştii criminali din AQMI. În primul rând, pirateria a

vizat una dintre afacerile care beneficia cel mai mult de pe urma globalizării: comerțul internațional. În al doilea rând, piraţii n-au răpit doar echipaje, ci au deturnat nave şi cargouri, astfel încât negocierile au însemnat mai mult decât simpla eliberare a ostaticilor.

Pirateria presupunea investiţii iniţiale mai mari decât răpirile şi necesita finanţatori. Adesea în deturnări a fost implicată o navă-mamă mare şi ca atare costul investiţiilor era ridicat; finanţatorii puteau cheltui până la 30 000 de dolari cu un echipaj în Oceanul Indian şi peste 10 000 de dolari în Golful Aden. În plus, pentru a se asigura că triburi rivale nu furau ostaticii sau răscumpărarea, piraţii angajau miliţii locale pentru sume ce ajungeau la 10 000 de dolari pe lună. Banii erau necesari şi pentru cumpărarea de gadgeturi electronice, utilizate pentru interceptarea navelor şi coordonarea atacurilor.

În cele din urmă, pirateria necesita un număr mai mare de indivizi calificaţi şi mai bine echipaţi decât răpirea de străini în deşertul saharian. Aceasta explică pe de o parte motivul pentru care recrutările au avut loc iniţial printre foşti pescari, oameni care cunoşteau marea şi ale căror mijloace de trai au fost afectate din cauza excesului de pescuit.

Spre deosebire de modelul răpirilor efectuate de AQMI, care nu necesită investiţii iniţiale însemnate, pirateria a imitat modelul clasic de investiţie al capitalismului timpuriu şi de aceea rentabilitatea capitalului a fost mult mai mare decât costul muncii, graţie unei oferte bogate de forţă de muncă ieftine. Investitorii puteau încasa până la 75% din profit, cu o cotă de numai 25% pentru piraţi. În acelaşi timp, într-o ţară unde PIB-ul pe cap de locuitor era estimat la 600 de dolari pe an, un singur pirat putea câştiga cu uşurinţă 10 000 de dolari sau chiar mai mult după o deturnare reuşită, aşa cum fusese *Malaspina Castle*. Din sumele

acelea mari, piraţii trebuiau să scadă propriile cheltuieli şi onorarii, care erau adesea foarte ridicate.

Efectul trickle-down* al pirateriei

Potrivit foştilor piraţi, când o navă capturată era adusă pe uscat în Somalia, întreţinerea ei trezea la viaţă o întreagă economie. Bucătari asigurau servicii de catering pentru echipaj şi piraţi. Era adus *khat*, dar se ofereau şi alte produse şi servicii, printre care alcool şi prostituate. Toţi participanţii, incluzându-i pe cei implicaţi în acţiunea propriu-zisă de piraterie, erau plătiţi după încasarea răscumpărării. Toate cheltuielile erau consemnate şi chitanţele erau păstrate până în ziua efectuării plăţii.

Ca o ironie a sorţii, împrumuturile şi efectul trickle-down, atât de dragi doctrinei occidentale neoliberale, au fost fundamentale pentru succesul modelului pirateriei în Somalia. Investitorii acopereau costul iniţial al deturnării, iar piraţii se autofinanţau în timpul negocierilor, atrăgând datorii. Cu alte cuvinte, investitorii se confruntau cu costuri fixe, în timp ce costurile curente erau achitate prin împrumuturi pe plan local. În mod firesc, până la colectarea răscumpărării, datoria creşte prin dobândă, care poate atinge 100%. De exemplu, dacă un pirat solicită convorbiri pe telefonul său mobil în valoare de 10 dolari şi promite să plătească banii când va primi răscumpărarea, el va fi nevoit să achite 20 de dolari individului care i-a furnizat serviciul respectiv.[71]

Când se încasează o răscumpărare, este zi de salariu pentru toată lumea. Bătrânii şi conducătorii de triburi primesc între

* Politica oferirii de facilităţi fiscale afacerilor mari şi investitorilor bogaţi, în convingerea că acestea vor funcţiona în beneficiul afacerilor şi al consumatorilor mici (n. trad.).

5 şi 10% pentru drepturile de ancorare. Alţi 10% revin echipei de securitate, care include foşti membri ai miliţiilor şi interpreţi. Piraţii, şeful lor, echipajul navei-mamă şi echipele de atac împart aproximativ 30% din răscumpărare, din care îşi plătesc datoriile personale. „După ce este plătită răscumpărarea, un contabil trece pe la toţi datornicii şi colectează sumele", a explicat un fost pirat.[72] Uneori o parte din bani este plătită unor şefi de grupări paramilitare care le oferă piraţilor protecţie faţă de propriile triburi, ascunzându-le identitatea, astfel încât să nu fie nevoiţi să împartă banii cu tribul. În sfârşit, un procentaj este plătit negociatorilor.

În memoriile ei *A Long Walk Home*, Judith Tebbutt descrie efectul trickle-down produs de plata răscumpărării:

> Suma plătită ca răscumpărare pentru mine a trebuit să fie împărţită în multe direcţii: este probabil ca prima parte să fi fost folosită pentru achitarea unui împrumut cu dobândă pe care piraţii îl făcuseră pentru finanţarea operaţiunii. Şi ţinerea mea în captivitate a implicat costuri; chiar dacă eram hrănită ieftin, eram păzită scump şi gardienii respectivi necesitau mâncare gătită, *khat* şi salarii. După achitarea facturilor respective, restul a fost împărţit de sus în jos.[73]

Efectul trickle-down se resimte la nivel local. De exemplu, piraţii de nivel inferior îşi cheltuiesc banii foarte rapid în economia locală. Într-un interviu cu membri ai organizaţiei „Tinerii împotriva pirateriei în Garowe" (capitala regiunii Puntland din Somalia), un fost pirat a povestit cum participase la o deturnare în urma căreia se obţinuse o răscumpărare de 2,5 milioane de dolari. Investitorul primise 800 000 de dolari, iar partea lui fusese de 40 000 de dolari. El îşi cumpărase o maşină cu 10 000 de dolari, împrumutase 20 000 de dolari

unui prieten care dorea să reinvestească în altă operațiune care finalmente a eșuat, și cheltuise restul de 10 000 de dolari cu „activități de agrement" în Garowe, precum băutură și prostituate.[74]

Modelul de business al pirateriei este structurat în mod deliberat pentru a-i sili pe soldații de rând să revină pe ocean. În același timp, el a transformat pirateria într-o industrie națională, finanțând un număr însemnat de afaceri auxiliare în Somalia. ONU estimează că între aprilie 2005 și decembrie 2012, pirateria a generat între 350 și 420 de milioane de dolari în Cornul Africii. În perioada aceea, numărul de deturnări și răpiri a crescut exponențial. În 2006, 188 de persoane au fost luate ostatici, în 2009 numărul lor a ajuns la 1 050, iar în 2010 la 1 181. În paralel, răscumpărările au crescut de la sute de mii de dolari în 2006, la o medie de 5 milioane de dolari în 2011. În anul 2011, pirateria era a doua mare sursă de venit în Somalia, aducând anual peste 200 de milioane de dolari, fiind devansată doar de contribuțiile diasporei, estimate la aproximativ 1 miliard de dolari anual.

Deloc surprinzător, pirații somalezi și-au considerat activitățile pe deplin justificate, autodenumindu-se *badaadinta badah*, sau „salvatorii mării", care se traduce frecvent ca „pază de coastă", spre deosebire de *burcad badeed*, termenul somalez pentru „pirat".

Străinii: prada cea mai bogată a Oceanului Indian

Societatea civilă somaleză dispăruse cu mult înainte ca Judith Tebbutt să fie răpită și soțul ei să fie ucis, la numai 40 de kilometri de Somalia. Până când soții Tebbutt ajunseseră pe plajele din Lamu, majoritatea populației regresase într-un

tribalism aproape primar. Captivi în interiorul unor triburi tot mai violente şi luptându-se să trăiască, oamenii îşi pierduseră busola morală.

Într-un interviu pentru BBC, Judith Tebbutt şi-a reamintit că într-o zi răpitorul somalez vorbitor de engleză care juca rolul de translator îi spusese că fratele lui dorea să-i pună o întrebare. El voia să ştie dacă femeia credea că ei erau oameni răi. Judith Tebbutt a încercat să le explice motivul pentru care acţiunile lor erau greşite, însă tinerii fraţi somalezi păreau incapabili să priceapă înţelesul cuvintelor. Mariani a avut experienţe similare cu cei mai tineri dintre răpitorii ei în Mali.

În anul 1998, când lucra pentru Înaltul comisariat ONU pentru refugiaţi, Vincent Cochetel a ajuns la aceeaşi concluzie după ce a fost capturat şi ţinut ostatic în Cecenia vreme de 317 zile.[75] Închis într-un beci, în beznă absolută timp de 23 de ore şi 45 de minute zilnic, el primea o lumânare care ardea doar 15 minute, împreună cu o bucată mare de pâine şi un castron cu supă. Într-o zi, un temnicer nou s-a apropiat de el şi i-a spus foarte încet: „Vreau să-ţi mulţumesc pentru ajutorul pe care organizaţia ta l-a oferit familiei mele când am fost strămutaţi în Daghestanul vecin." „Ce i-aş fi putut răspunde?" spune Cochetel. „A fost extrem de dureros. A fost ca un cuţit înfipt în stomac. Am avut nevoie de multe săptămâni de meditaţie pentru a încerca să împac motivele legitime pe care noi le avuseserăm pentru a ajuta familia aceea care născuse un mercenar. El era tânăr şi timid. Nu i-am zărit niciodată chipul. Probabil că-mi dorea binele. Dar în acele 15 secunde, m-a determinat să pun sub semnul întrebării tot ce făcuserăm noi, toate sacrificiile."[76]

Pe fundalul unui scenariu politic tot mai distopic, în Somalia, ca şi în Cecenia, binele şi răul au dispărut şi străinii au

căzut victime prădătorilor, care erau ei înşişi victime ale statului eşuat. Vânătoarea străinilor s-a desfăşurat peste tot, pe mare, pe ţărm şi în ţările vecine.

Toţi par să fie implicaţi în vânătoare, inclusiv copiii, aşa cum îşi aminteşte Jessica Buchanan despre calvarul ei din Somalia:

> Se făcuse întuneric şi noi schimbaserăm vehiculele de două ori. Au sosit mai mulţi oameni care ţipau. În spatele meu am auzit un glas ascuţit, care zbiera în somaleză fără să se oprească, şi mi-am spus: „Dumnezeule, au implicat şi o femeie în asta". M-a întors şi am văzut pe bancheta din spate a jeepului un copilaş cu un AK-47 acoperit cu benzi de cartuşe. Şi m-am gândit la ironia sorţii – la motivul pentru care venisem eu în Africa..."[77]

Acel copil-soldat „învăţa meseria", ca s-o citãm pe Buchanan. Globalizarea are o latură întunecată înspăimântătoare. A transformat câteva zone ale lumii în jungle moderne, în care criminalii caută ucenici tineri pentru a-i învăţa cum să-i vâneze pe străini şi turişti. Chiar dacă guvernele nu recunosc, aceasta este realitatea.

La scurt timp după răpirea lui Judith Tebbutt, autorităţile kenyene au deschis o anchetă. Explicaţia oficială a fost că doi somalezi şi şase kenyeni ameninţaseră cu arma unul dintre paznicii complexului pentru a afla care bungalow era ocupat. Potrivit poliţiei, fuseseră criminali de drept comun, care primiseră informaţia de la un lucrător din Kiwayu Safari Village.

Deşi răpitorii n-au fost găsiţi niciodată, autorităţile kenyene l-au condamnat pe Ali Babitu Kololo, un tăietor de lemne dintr-un sat apropiat, care, în opinia lor, îi dusese pe atacatori la Kiwayu Safari Village. După aceea n-a mai urmat nicio anchetă.

În octombrie 2015, Al Jazeera a dezvăluit însă conținutul unei note informative MI6*, care a apărut la numai două zile după răpirea lui Judith Tebbutt. Potrivit documentului, complexul kenyan unde stătea cuplul britanic fusese supravegheat de al-Shabaab (organizația jihadistă somaleză înființată la sfârșitul anului 2006) timp de câțiva ani înainte de atac. Raportul cita serviciul de informații kenyan, care afirmase că în septembrie 2008, patru bărbați despre care se considera că făceau parte din al-Shabaab fuseseră arestați în apropiere de Kiwayu Safari Village, în timp ce desfășurau misiuni de recunoaștere privind securitatea complexului. În februarie 2010, serviciile de securitate kenyene au reușit să prevină o tentativă de răpire a unor occidentali de către al-Shabaab în același complex.

Criminalii lucrau împreună cu jihadiștii? Sau, mai probabil, al-Shabaab urma în Kenya sugestia conducerii al-Qaida de a intra în afacerea răpirilor după succesul modelului AQMI? Răscumpărarea finală pentru Judith Tebbutt a fost de 1,1 milioane de dolari, un profit deloc rău pentru șase luni de muncă. Potrivit aceleiași note informative, cu două luni înainte de răpirea lui Judith Tebbutt, Kahale Famau Khale, un comandant al-Shabaab, discutase posibilitatea răpirii de turiști străini de pe insula Lamu și chiar vorbise despre obținerea unei ambarcațiuni cu care să-i transfere spre nord, pe coasta somaleză. Cu câteva zile înainte de atacul de la Kiwayu Safari Village, Khale a fost văzut în Ras Kamboni, un oraș de frontieră din apropiere.

În cartea sa *A Long Walk Home*, Tebbutt declară că răpitorii ei erau pirați și „cunoșteau foarte bine mareele și recifele de corali periculoși din apropierea țărmului, care, altfel,

* Serviciul britanic de informații externe (n. red.).

ar fi prezentat riscuri însemnate pentru navigație"[78]. Era totuși posibil ca al-Shabaab să aibă marinari experți printre oamenii săi, ori să pretindă că era altă grupare. Așa cum vom vedea, răpitorii ascund frecvent organizația de care aparțin. Mai relevantă este politica guvernului de a nu se implica în niciun fel de tratative sau negocieri cu organizații teroriste ca al-Shabaab. De aceea, Judith Tebbutt a avut noroc că autoritățile au fost convinse că răpitorii ei erau pirați, nu teroriști, deși deosebirea poate fi doar semantică.

Documentul MI6 care a ajuns în mâinile presei sugerează de fapt că al-Shabaab era implicată și în comerțul pirateresc somalez și deturnarea de nave mari. Cu toate acestea, pirateria era o industrie națională sofisticată. Este cu totul improbabil ca al-Shabaab să fi avut investitorii, structura și cunoștințele de specialitate necesare deturnării navelor de marfă. De asemenea, nu se bucura nici de susținerea populației locale. Mai exact, nici nu există dovezi că somalezii islamiști ar fi deturnat nave comerciale. Fiind însă o prezență puternică în unele părți ale țării, al-Shabaab a beneficiat indirect de acest tip de piraterie. În Haradhere, de exemplu, un port din Mogadiscio, în partea de nord, piratii plăteau o „taxă de dezvoltare" de 20% către al-Shabaab, care controla regiunea.[79]

Acțiunile al-Shabaab în răpirile de străini, atât în Somalia, cât și în țările vecine, n-au avut însă succesul înregistrat de AQMI în Sahel. Deși a răpit câțiva străini care navigau în ambarcațiuni private, al-Shabaab s-a implicat prea târziu în acest domeniu de activitate, cu doar câțiva ani înainte ca străinii să înțeleagă pericolul călătoriilor în țările acelea sau al navigării de-a lungul coastei somaleze.

Cei ca soții Tebbutt n-au știut că destabilizarea Somaliei și a Cornului Africii ajunsese atât de departe, încât să afecteze

Kenya şi alte state vecine şi să le transforme destinaţia de vis într-o zonă interzisă. Probabil că ei nici măcar nu-şi aminteau că în anul 1998 al-Qaida organizase atentate asupra ambasadelor americane din Kenya şi Tanzania – primele atacuri transnaţionale ale lui Osama bin Laden. A fost un fel de repetiţie generală pentru 11 septembrie 2001, dovadă a prezenţei jihadismului în ţările acelea cu mult înainte ca în Somalia să fi apărut grupări ca al-Shabaab.[80]

În 2011, britanicii continuau să considere Kenya o ţară prietenoasă, o fostă colonie în care puteai merge într-o vacanţă exotică. Însă aceasta era una dintre multele iluzii pe care europenii le construiseră în jurul Africii post-11 septembrie. Kenya făcea parte dintr-o regiune – al cărei epicentru este Somalia – care devenise una dintre numeroasele victime ale noii dezordini mondiale, un proces pus în mişcare de căderea Zidului Berlinului şi de progresul globalizării. Răpirile de străini şi deturnările de nave erau doar câteva dintre simptomele sale. Jihadismul criminal era alt simptom.

Judith şi David Tebbutt n-au fost doar victimele răpitorilor lor, ci şi al falsului sentiment de siguranţă indus de guverne occidentale care erau conştiente de adevăratele pericole.

Capitolul 5

Legătura diasporei somaleze cu Golful

La 12 ianuarie 2011, piraţi somalezi au deturnat nava daneză *Leopard* care transporta explozibili destinaţi minelor din regiunile estice ale Malaysiei. Ca navă-mamă, piraţii au utilizat nava de pescuit chineză *Shiuh Fu No. 1*, pe care o deturnaseră în Oceanul Indian şi al cărei echipaj de 28 de persoane a fost silit să ajute la deturnarea navei *Leopard*.

Atacul a avut loc în largul coastelor Omanului, a doua zi după plecarea escortelor navei daneze. *Leopard* primise escorta la capătul sudic al Canalului Suez şi o folosise ca protecţie pentru a naviga prin Marea Roşie şi Golful Aden, ape considerate a fi stăpânite de piraţi. Nava era înfăşurată în sârmă ghimpată, care i-ar fi împiedicat pe piraţi să suie pe punţi cu ajutorul scărilor, dar după plecarea escortei, piraţii au reuşit abordajul prin tăierea unei breşe micuţe în sârmă. Piraţii au avariat sistemul de cârmire, astfel că n-au putut aduce nava pe coasta somaleză şi s-o folosească drept atu de negociere cu proprietarul.[81]

Înainte ca piraţii să fi suit la bord, căpitanul Lopez a reuşit să transmită prin radio un mesaj SOS, care a fost recepţionat de un avion de patrulare al marinei japoneze. Imediat a fost contactată o navă de război NATO, aflată la 250 de mile nautice depărtare, dar când, după două zile, *Leopard* a fost găsită

plutind în derivă pe Oceanul Indian, nava era pustie. Echipajul și pirații dispăruseră.[82]

Echipajul dispărut

Membrii echipajului fuseseră luați ostatici. Când și-au dat seama că nava fusese avariată, pirații i-au răpit pe cei șase membri ai echipajului: doi danezi – căpitanul Lopez, născut în Chile, și Søren Lyngbjørn – și patru marinari filipinezi. Ei au fost duși pe țărm, la sud de Hobyo, în Somalia. În scurt timp cererile pentru răscumpărare au început să sosească la compania daneză Shipcraft, proprietarul navei *Leopard*.

Din capul locului, deturnarea navei fusese neobișnuită: atacul se petrecuse departe de Somalia, posibil când pirații se întorceau de la deturnarea navei de pescuit. Potrivit lui Søren Lyngbjørn, vaporul chinez fusese deturnat lângă Madagascar în decembrie 2010; ei au fost nevoiți să abandoneze *Leopard* și încărcătura sa, pe care proprietarul a recuperat-o în perfectă stare după câteva zile. În cele din urmă, după ce au ținut echipajul timp de șase luni pe nava *Polar* în largul coastei Somaliei, pirații au decis să-i ducă în interiorul uscatului. În felul acesta, deturnarea navei *Leopard* se transformase într-o răpire. Negocierile inițiale au durat foarte mult, probabil din cauza tuturor acestor factori.

„Timp de un an și jumătate, proprietarul a negociat total în secret cu pirații", povestește istoricul Hermansen, care a scris o carte despre calvarul navei *Leopard*.[83] „Cu excepția familiilor ostaticilor și a guvernului, nimeni din Danemarca n-a știut ce se întâmplase. În acel timp, pirații au mutat echipajul în diverse ascunzători, temându-se să nu fie descoperiți. Până la urmă, în iulie 2012, negociatorilor danezi li s-a spus că ostaticii vor fi eliberați peste 10 zile. Se ajunsese la o înțelegere." Apoi însă, pe

neașteptate, tabloidul danez *Ekstra Bladet* a anunțat răpirea și a lansat o campanie mass-media pentru „eliberarea ostaticilor". „Se pare că ei aflaseră povestea de la un consătean al lui Søren Lyngbjørn, unul dintre ostaticii danezi, care susținuse în mod fals că era prietenul lui cel mai bun", conchide Hermansen.

Ekstra Bladet a publicat pe prima pagină câteva articole despre deturnare și a amplasat peste tot postere, atrăgând astfel atenția asupra poveștii. În scurt timp, opinia publică daneză a cerut eliberarea ostaticilor. Campania mass-media a însemnat un punct de răscruce și pentru răpitori. La numai câteva zile după ce *Ekstra Bladet* a anunțat știrea deturnării, negociatorilor danezi li s-a spus că înțelegerea inițială căzuse. Ei au fost nevoiți să ia totul de la început. „În mod clar, pirații au aflat de campania mass-media din Danemarca. Ei aveau contacte în diaspora somaleză", a sugerat Hermansen.[84] Într-adevăr, este destul de improbabil ca pirații somalezi să fi putut citi în daneză și să fi avut acces la tabloide daneze.

Diaspora somaleză

Potrivit Națiunilor Unite și Băncii Mondiale, pirații somalezi avuseseră o legătură strânsă cu diaspora chiar de la începutul fenomenului deturnărilor. În decursul unei investigații, Grupul ONU de monitorizare a Somaliei și Eritreei a identificat multe „transferuri financiare între pirați somalezi și indivizi din diaspora somaleză, asociate unor cazuri de deturnări"[85].

Bănci din America de Nord, Africa, Asia și Europa au fost implicate în fonduri de participare „asociate unor cazuri de piraterie maritimă și răpiri pentru răscumpărări în largul coastei Somaliei"[86], afirmă un raport despre piraterie întocmit de Banca Mondială.

Piraţii care au atacat nava *Leopold* au exploatat cu inteligenţă expunerea mass-media pe care echipajul răpit a avut-o în Danemarca şi s-au folosit de diaspora somaleză pentru a invita mass-media să-i intervieveze pe ostatici. Un reporter freelancer norvegiano-somalez a realizat câteva interviuri cu ostaticii într-o tabără în care erau ţinuţi aceştia, făcând fotografii şi materiale video. „După aceea, el a vândut materialele mass-mediei daneze. Toţi din Danemarca au văzut starea în care se găseau ostaticii şi au fost îngroziţi", îşi aminteşte Hermansen.

După ce a fost eliberat, căpitanul Eddy Lopez a dezvăluit că înainte de interviuri, răpitorii îi bătuseră zdravăn pe el şi pe Lyngbjørn, pentru a părea cât mai speriaţi şi mai vulnerabili.[87] Ca şi în cazul navei *Malaspina Castle*, piraţii doreau să exercite presiuni psihologice asupra negociatorilor, exagerând condiţiile teribile în care erau ţinuţi ostaticii, pentru a mobiliza opinia publică daneză în vederea plătirii unei răscumpărări mari.

Căpitanul Lopez a acţionat în judecată mass-media pentru exploatarea condiţiilor sale de ostatic. În mai 2016, Søren Lyngbjørn şi Eddy Lopez au câştigat procesul împotriva publicaţiei *Ekstra Bladet*: Tribunalul Municipal Copenhaga a decis că acţiunile tabloidului fuseseră incorecte. *Ekstra Bladet* a fost nevoit să le plătească daune lui Søren Lyngbjørn şi Eddy Lopez în valoare de 300 000 de coroane (aproximativ 40 000 de euro) pentru fiecare. Cei doi marinari au fost mulţumiţi şi au declarat că vor da jumătate din sumă celor patru marinari filipinezi din echipaj. *Ekstra Bladet* a decis să nu facă recurs.

„Bineînţeles că reporterii nu erau piraţi", spune Hermansen, „totuşi aveau legături cu răpitorii prin intermediul diasporei somaleze din Danemarca sau din Norvegia. Altfel indivizi ca [reporterul] Abdi Fitah Gelle n-ar fi obţinut niciodată acces la ostatici."[88] În mod interesant, chiar dacă răpitorii echipajului

navei *Leopard* i-au mutat pe aceştia în mod repetat dintr-o tabără în alta de teama de a nu fi descoperiţi şi, posibil, pentru a împiedica raidurile unor răpitori rivali, le-au permis reporterilor să-i viziteze pe ostatici în captivitate. În mod clar, aveau încredere în ei şi în intermediarii din diaspora somaleză, care aranjaseră vizitele respective.

Ţinând seama de structura de business a pirateriei somaleze, care necesită investitori, şi de convingerea, larg răspândită în rândul populaţiei locale, că pirateria nu este un delict, ci o necesitate pentru a supravieţui, membrii diasporei au avut puţine rezerve în a deveni parte din industria pirateriei. Acţionând direct şi indirect, ei au oferit fonduri pentru rude şi prieteni implicaţi în afacere, au ajutat la spălarea profiturilor rezultate din răscumpărări, iar în cazul ostaticilor danezi de pe *Leopard*, au acţionat probabil ca intermediari între mass-media şi piraţi pentru a se asigura că va fi plătită răscumpărarea cea mai mare.

De aceea pirateria a fost o afacere bună şi pentru unii somalezi aflaţi peste hotare. Aşa cum a dezvăluit o anchetă ONU, „părţile interesate de piraterie includ finanţatori/investitori, piraţi, diaspora, cât şi comunitatea locală. Profilurile investitorilor variază de la oameni de afaceri internaţionali, la investitori privaţi locali, ca Sahra Ibrahim, o femeie divorţată în vârstă de 22 de ani, care a contribuit cu un aruncător de grenade, primit de la fostul ei soţ ca pensie alimentară, la atacarea unui vapor spaniol de pescuit ton. Răsplata ei pentru investiţia aruncătorului de grenade a fost de 75 000 de dolari pentru 38 de zile."[89]

Potrivit lui Hermansen, populaţia somaleză, atât din Somalia, cât şi din Danemarca, a fost complice la calvarul ostaticilor de pe *Leopard*:

> Deoarece banii din răscumpărare sunt cheltuiţi în mare parte pe plan local, pirateria a devenit o sursă de venit pentru

populația somaleză. Și, ca atare, este acceptată. Nu există alternativă. Profiturile rezultate de pe urma ei fac parte din economia națională. Deși lucrurile nu stau la fel în Danemarca sau oricare dintre țările nordice, diaspora somaleză din aceste state dovedește în general aceeași indiferență față de calvarul suferit de ostaticii de pe *Leopard* pe care o arată rudele lor disperate din Somalia.[90]

După ce *Ekstra Bladet* și mass-media daneză au început să vorbească despre deturnarea navei *Leopard* și răpirea echipajului său, somalezii rezidenți în Danemarca au lansat totuși câteva inițiative în care au criticat deturnarea. Unii lideri ai comunităților s-au pronunțat chiar deschis împotriva răpirii, totuși mulți din Danemarca au împărtășit opinia lui Hermansen că respectivele critici nu erau suficiente.

Răpirea căpitanului Lopez și a lui Søren Lyngbjørn, cuplată cu campania mass-media, a afectat relațiile dintre danezi și comunitatea somaleză. Mulți danezi au început să privească suspicios diaspora somaleză. Practic, campania mass-media nu numai că a dus la creșterea prețului răscumpărării pentru eliberarea echipajului, ci a alimentat și discriminarea rasială și a dezbinat societatea. Câștigători au fost doar piratii, care s-au ales cu o răscumpărare mai mare decât cea pe care o negociaseră, sponsorii lor, indiferent unde s-ar fi aflat, și, desigur, mass-media în sine. Hermansen notează:

> Campania mass-media a fost foarte agresivă și a făcut jocul negociatorilor piraților. De exemplu, la un moment dat, s-a dezvăluit că proprietarul navei *Leopard*, care este din Suedia, dar locuiește în Danemarca, își cumpăra o casă în Spania cu aproape 20 de milioane de dolari. Danezii au fost scandalizați și au spus: „Cum este posibil așa ceva?" Bineînțeles piratii au fost încântați să afle că el dispunea de asemenea lichidități.

Este posibil ca informația aceea despre sumele de care dispunea proprietarul să fi fost utilizată în cadrul negocierilor.

În aprilie 2013, după 839 de zile, s-a ajuns în cele din urmă la o înțelegere. Răscumpărarea a fost stabilită la 6,8 milioane de dolari, o sumă impresionantă pentru vremea aceea, cu mult peste răscumpărările somaleze medii.

Ca și în cazul navei *Malaspina Castle*, un avion închiriat a paraşutat banii într-un loc ales de pirați. De fapt au fost două paraşutări distincte: 1,5 milioane de dolari pentru Fadhi, conducătorul piraților, și 5,3 milioane de dolari pentru ceilalți. Căpitanul navei i-a însoțit pe pirați la recuperarea banilor și numărarea lor, pentru a confirma că fusese livrată suma corectă.

Spălarea profiturilor piraților

Piraţii își cheltuiau cota parte din răscumpărare în Somalia, dar investitorii, mai ales cei care locuiau peste hotare și aparțineau diasporei nu procedau la fel. De aceea, pentru ei devenea imperativ să „spele" banii respectivi. Aşa cum a raportat Grupul ONU de monitorizare a Somaliei și Eritreei, locul cel mai bun și mai convenabil pentru aceasta era zona Golfului. În urma cazului navei belgiene *Pompei*, de exemplu, deturnată pe 18 aprilie 2012, autoritățile belgiene au localizat conturi bancare și numere de identificare în Dubai asociate cu piratul negociator pentru nava respectivă.[91] „În plus, autoritățile belgiene au estimat că, după paraşutarea răscumpărării, banii au fost duși în Djibouti, de unde au fost trimiși la Dubai prin intermediul Serviciilor de transfer de bani sau valori."[92]

Între 2006 și 2012, la apogeul pirateriei somaleze, Djibouti și Dubai au fost principalele puncte de tranzit pentru banii proveniți din răscumpărări. Pentru a-și spăla profiturile murdare și a le expedia investitorilor de peste hotare, piraţii

au camuflat banii din răscumpărări ca vânzări de şeptel spre Dubai sau Emiratele Arabe Unite. Fonduri din asemenea afaceri au tranzitat în mod frecvent între Djibouti şi Dubai. Facturi au fost falsificate cu uşurinţă pentru a include banii din răscumpărări. Mulţi exportatori somalezi care locuiau în străinătate deschiseseră birouri în Dubai şi manevrau bani înainte şi înapoi fără niciun fel de probleme.

Într-un soi de triangulaţie geografică, diaspora somaleză a investit în piraterie indiferent de locul în care s-ar fi găsit, din America de Nord sau nordul Europei, pentru ca apoi să spele profiturile prin intermediul contactelor sale somaleze din Golf. A fost o afacere foarte profitabilă, care a dus la returnarea de sume mari unor investitori din locuri ca Seattle sau Vancouver, ca şi unor somalezi cu reşedinţa în ţări nordice.

Interceptarea acestor fonduri era extrem de dificilă. Majoritatea banilor trimişi sau repatriaţi spre Occident treceau prin sistemul *hawala*, străvechea metodă islamică de transfer a banilor. În Golf, profiturile piraţilor circulau prin sistemul bancar islamic deghizate ca plăţi pentru comerţul de mărfuri şi de aceea este imposibil de cuantificat câţi bani a generat pirateria somaleză pentru cei stabiliţi în străinătate.

Cu toate acestea, pirateria – la fel ca răpirea de străini în Sahel – a avut o existenţă scurtă. Ca răspuns faţă de deturnări, companiile comerciale internaţionale şi firmele de asigurări au decis să angajeze agenţi de pază înarmaţi la bordul navelor pe toată durata voiajului şi adesea au plătit pentru a fi escortate de nave înarmate.

În felul acesta, până la sfârşitul anului 2012, pirateria somaleză întâmpina probleme. Industria de transport maritim şi comunitatea internaţională începuseră să contraatace cu succes. În scurt timp piraţii somalezi şi investitorii lor au înţeles că pirateria mai avea doar câţiva ani de trăit, aşa că au căutat

alte oportunități de afaceri, complementare cu deturnările și răpirile, de pildă traficul de migranți spre Yemen. Ca o ironie a sorții, aidoma omologilor lor din Sahel, piratii și jihadiștii somalezi aveau în scurt timp să devină negustori de oameni, profitând de tragedia diasporei somaleze și est-africane.

De la piraţi la traficanţi

Din anul 2009 piratii somalezi erau deja implicați în traficul cu migranți, în principal ca afacere secundară pirateriei. De exemplu, în cazul deturnării navei *Pramoni*, o navă-cisternă pentru produse chimice din Singapore cu un echipaj de 24 de oameni, nava piraților revenea spre coasta Puntland a Somaliei din Yemen, unde transportase migranți ilegali. La 1 ianuarie 2010, în timp ce se întorceau, piratii s-au întâlnit cu *Pramoni* și au decis s-o atace. Deturnarea a fost încununată de succes, iar echipajul și nava au fost eliberați la 26 februarie.[93] Se știa deja că piraţi condamnați introduseseră ilegal migranți din Puntland în Yemen, în timp ce navigau acolo ca să preia încărcături de arme spre Somalia.

Traficul cu migranți s-a dovedit o afacere mai ușor de condus decât pirateria. Foști pescari sau chiar piraţi de rând – practic orice mână de lucru somaleză ieftină – o puteau desfășura și singuri, fără să aibă nevoie de ajutor de la investitori sau de la miliții. Profiturile nu erau rele, considerând că un singur drum de la Bosaso, din Puntland, până în Yemen dura numai o zi și aducea 10 000 de dolari. Bineînțeles, aceasta era numai o treime din cât putea câștiga un singur pirat după o deturnare de succes, dar pentru încasarea sumelor acelora mari, adesea trebuia să se aștepte luni de zile. De aceea piratii de rând care căutau un câștig rapid au fost întotdeauna atrași de traficul de migranți.

Pe măsură ce deturnarea navelor înarmate și răpirea echipajelor a devenit mai dificilă, traficarea migranților s-a transformat dintr-o afacere auxiliară în principala activitate a piraților somalezi. „Începând cu anul 2012, numărul deturnărilor efectuate de piraţi somalezi s-a redus drastic, așa cum o dovedește micșorarea primelor de asigurare pentru răpiri și răscumpărări", explică Giacomo Madia.

Pe măsură ce răpitorii AQMI s-au transformat în traficanții migranților din Africa de Vest care caută o viață mai bună în Europa, piraţii somalezi s-au transformat în traficanți de migranți din Africa de Est care caută o viață mai bună în Arabia Saudită și statele bogate din Golf.

Alegeri disperate

În anul 2012, Danish Refugee Council a publicat rezultatul unei investigații desfășurate în Yemen între lunile mai și iunie 2012 despre traficarea migranților etiopieni. Intitulat *Desperate Choices* („Alegeri disperate"), studiul a inclus interviuri cu 130 de persoane care fuseseră victime ale traficanților. Concluziile erau șocante. „Răpirea, tortura, violența sexuală și extorcarea devin riscuri larg răspândite și frecvente, uneori letale, pentru migranții în tranzit spre statele Golfului", afirmă respectivul raport.

Deși drumul de la Djibouti sau Bosaso în Yemen durează doar o zi și costă între 80 și 150 de dolari, mulți dintre cei care au banii aceștia își vor pierde libertatea în timpul traversării, exact așa cum s-a întâmplat cu migranții prin deșertul libian. „Eram în jur de 70 de migranți într-o ambarcațiune mică; se aflau și fetițe printre noi. Patru contrabandiști yemeniți erau la bord. Ei au violat fetițele în fața noastră. N-am putut nici să ne clintim, nici să vorbim, și ele fuseseră deja vândute traficanților

yemeniți", își amintește un băiat etiopian despre călătoria pe care a făcut-o în 2011.[94] Odată ajunși la țărm, traficanții vindeau femeile pentru diverse activități, de exemplu ca „sclave" în casele familiilor din Arabia Saudită.

Bande criminale, adesea în colaborare cu contrabandiști și traficanți, interceptau frecvent migranți lângă coasta yemenită așa cum a descris un băiat etiopian intervievat în Haradh de către Danish Refugee Council. „Când am zărit coasta yemenită, ambarcațiunea s-a oprit. Unul dintre cei doi barcagii a strigat la cineva în yemenită. Noi am crezut că se rătăcise. Ulterior ne-am dat seama că aștepta sosirea contrabandiștilor înainte de a ne lăsa să coborâm pe plajă."[95] După ce au apărut două camioane cu bărbați înarmați, traficanții le-au dat drumul migranților, care au fost siliți să înoate până la țărm, unde-i așteptau răpitorii. Migranții au fost suiți în camioane și transportați la o casă din deșert, unde au fost ținuți până când familiile sau prietenii lor au plătit răscumpărări pentru a fi eliberați.

Uneori, în loc să-i predea răpitorilor, traficanții îi răpeau chiar ei pe migranți. La fel ca în Libia, traficanții din Yemen îi supuneau pe migranți la abuzuri de natură fizică pentru a le sili familiile să plătească răscumpărări. „Ne-au ținut prizonieri, până am primit bani de la prieteni sau rude din Etiopia", a explicat un migrant etiopian. „Dacă banii erau trimiși de prietenii sau de rudele noastre, eram eliberați. Dacă nu, ne omorau în bătaie. Inițial grupul nostru a fost format din 35 de persoane, însă trei dintre prietenii noștri au murit din cauza bătăilor primite."[96] În anul 2012, răscumpărările variau între 100 și 300 de dolari.

Cei care nu au pe nimeni să-i ajute sunt considerați mărfuri consumabile. „N-am avut pe nimeni care să-mi poată trimite bani pentru eliberare, așa că am fost bătut cu brutalitate

şi mi-au ţintuit mâna în cuie", şi-a amintit un etiopian de 22 de ani. „După două luni de suferinţe, am fost azvârlit în deşert, când şi-au dat seama că nu aveam niciun ban."[97]

Supravieţuitorii sfârşesc adesea pe străzi. Rapoarte primite în anul 2012 din oraşul Haradh aflat în nord-vestul Yemenului sugerează că până la „12 000 de migranţi, majoritatea etiopieni, mulţi într-o stare disperată, dorm pe străzi şi supravieţuiesc din cerşit şi din ceea ce găsesc prin pubele"[98]. Zilnic, Organizaţia internaţională pentru emigrare în Haradh îi tratează pe migranţii care au scăpat sau supravieţuit răpirilor, violurilor sau torturilor. Mulţi sunt minori ori bătrâni neînsoţiţi.

În ciuda calvarului prin care trec migranţii, traficarea continuă cu impunitate şi rămâne mai puţin riscantă decât pirateria pentru criminalii somalezi, deoarece n-a fost aplicată nicio măsură internaţională majoră pentru eliberarea victimelor traficării, similară celor de prevenire a deturnării navelor comerciale. Aşa cum a spus Colin Freeman, corespondent al ziarului britanic *Daily Telegraph*, care a fost el însuşi răpit în Somalia, spre deosebire de operaţiunea sa antipiraterie numită Atalanta, Uniunea Europeană este relativ indiferentă faţă de piraţi când aceştia poartă pălăria traficanţilor.[99] „Ţinând seama de faptul că aceleaşi bande controlează adesea ambele tipuri de activităţi, te-ai putea aştepta ca traficul de persoane să fie o prioritate la fel de importantă ca pirateria pentru navele străine de patrulare", a spus Freeman.

„Cu toate acestea, când [în anul 2009] *HMS Cornwall* a întâlnit în largul lui Bosaso un schif supraîncărcat cu refugiaţi, noi n-am făcut nimic. Comandanţii navei *Cornwall* au explicat ulterior că politica lor nu era de a-i opri pe traficanţi – în primul rând fiindcă nu dispuneau de spaţiul necesar pentru a-i îmbarca pe refugiaţi şi în al doilea rând pentru că bandele aveau obiceiul

brutal de a-şi azvârli pasagerii peste bord dacă erau urmărite. *Cornwall* ar fi fost obligată mai întâi să-i salveze pe cei aruncaţi peste bord, îngăduindu-le contrabandiştilor să fugă."[100] Freeman conchide că operaţiunile antipiraterie ale UE sunt „incredibil de inutile împotriva traficanţilor de persoane".

Această lacună a unei implementări internaţionale permite, de asemenea, cooperare internaţională între traficanţi şi investitorii lor internaţionali, dintre care mulţi fac parte din diaspora somaleză. Tot aşa cum asociaţii în participaţie au comercializat cargo uman din Africa de Vest spre Europa şi din Africa de Est spre Golf, un fenomen similar se petrece în Siria, după izbucnirea războiului civil. Profiturile răpirilor rezultate din plata răscumpărărilor devin fonduri iniţiale pentru traficarea de oameni disperaţi. Capitolul cel mai recent din saga aceasta teribilă este exodul din Siria şi Irak spre Bătrânul Continent. Deşi interdependenţa între răpiri şi traficare fusese bine stabilită, faptele acestea n-au ieşit niciodată complet la lumină. Plata răscumpărărilor este secretul cel mai bine păstrat al guvernelor occidentale.

Capitolul 6

Iluzii și amăgiri în războiul civil din Siria

Răspunsul sângeros al lui Bashar al-Assad față de Primăvara Arabă din Siria în 2011 a deschis cutia Pandorei violenței politice. Crimele și sponsorii războaielor prin intermediari au alimentat înmulțirea grupărilor armate și criminale deghizate în insurgenți. În scurt timp jihadismul criminal a devenit agresiv în acest colț al lumii și răpirile au fost de la bun început una dintre principalele sale activități ilicite.

Răscumpărările s-au dovedit o sursă majoră de finanțare a regimului Assad, mai ales în nordul țării, în zone unde rebelii și jihadiștii duceau lupte grele pentru fiecare palmă de pământ împotriva forțelor loiale Damascului. Ținta principală era populația siriană.

„Am avut o fabrică de înghețată în nordul Siriei, lângă Alep", explică Mohammed, care n-a vrut să-și spună numele complet. L-am cunoscut în Milano, lângă gara principală, într-o zi însorită de toamnă a anului 2015. Părea diferit de ceilalți refugiați, degajând o aură de eleganță în ciuda hainelor ieftine pe care le purta. Mișcările lui trădau că fusese un om foarte bogat. Tatăl lui, care încă trăia în Damasc, are 20 de apartamente în capitală, proprietăți care acum nu mai valorează nimic, îmi spune Mohammed. Când l-am cunoscut, era sărac lipit pământului, deoarece își cheltuise averea mai întâi

pentru a-şi trimite familia în Turcia, apoi pentru a supravieţui el însuşi doi ani în Siria şi pentru a ajunge în Europa ca refugiat. Mohammed îmi povesteşte:

> Într-o dimineaţă mergeam cu maşina la fabrică şi am fost oprit de poliţie, care m-a anunţat că zona fabricii era acum controlată de rebeli. Nu mi s-a spus cine erau aceştia – Armata Siriană Liberă sau vreun grup jihadist. Poliţia mi-a spus doar că nu puteam trece mai departe. Era începutul anului 2012. După un an, am aranjat să-mi trimit soţia şi fiica la Istanbul, unde ele locuiesc şi acum. Eu am aşteptat până la sfârşitul anului 2013, când forţele guvernamentale au recucerit în sfârşit zona şi mi s-a permis să mă duc la fabrică. Nu mai rămăsese nimic. Totul fusese jefuit. Am decis să mă duc la secţia de poliţie şi să întreb ce ar trebui să fac, dacă exista o modalitate prin care să fiu compensat. M-au aruncat în închisoare, acuzându-mă că sunt susţinător al rebelilor.
>
> În aceeaşi celulă erau mulţi ca mine, oameni de afaceri care pierduseră totul din cauza războiului civil şi pe care regimul îi acuza acum că făceau parte din insurgenţă. Gardienii ne băteau cu regularitate, adesea pur şi simplu pentru că se plictiseau. A fost un coşmar. Familia mea a reuşit apoi să-mi plătească eliberarea. Răscumpărarea mea a fost de 10 000 de dolari. Imediat cum am ieşit din închisoare, am plecat spre Europa.[101]

Chiar de la începutul războiului civil, răpirea de sirieni bogaţi s-a dovedit o metodă rapidă de finanţare a conflictului. Ofiţerii de poliţie şi armată ai lui Assad s-au transformat în răpitori şi temniceri ai ostaticilor. Ei au folosit închisorile regimului pentru a întemniţa ostatici sirieni în condiţii groaznice, i-au torturat, pretextând că erau rebeli sau simpatizanţi ai acestora, şi au aranjat ca familiile să plătească răscumpărări pentru eliberarea lor. Mohammad Jamil Hassan, un refugiat sirian care solicită azil în Danemarca, îşi aminteşte:

Eu și fratele meu dețineam o fabrică de îmbrăcăminte în Alep. Aveam 85 de angajați și afacerea mergea foarte bine. Într-o zi din luna iunie 2013, Armata Siriană Liberă a venit și ne-a confiscat fabrica – au spus că trebuiau s-o utilizeze ca spital militar. Clădirea avea numai parter și era foarte mare, cu ferestre înalte de jur împrejur. Au venit înarmați până în dinți și ne-au dat pur și simplu afară. Fratele meu nu era acolo în ziua aceea. Am încercat să protestez, dar m-au îmbrâncit afară, amenințându-mă cu armele. Așa că am plecat. La capătul străzii am fost oprit de poliție, care m-a întrebat ce se întâmpla. Le-am spus că Armata Siriană Liberă îmi ocupase fabrica sub amenințarea cu arma. Polițiștii au spus că mințeam, m-au încătușat și m-au dus la închisoare, acuzându-mă că făceam parte dintre rebeli și că pusesem de bună voie fabrica la dispoziția Armatei Siriene Libere. Am rămas o lună în închisoare. În celulă erau închiși foarte mulți oameni și condițiile erau groaznice: apa de băut era murdară, mâncam resturi, nu ni s-a îngăduit să ne spălăm niciodată, deținuții se îmbolnăveau și unii au murit. Am fost bătut cu regularitate, până ce unchiul meu a reușit să plătească poliției locale răscumpărarea de 12 000 de dolari.[102]

Uneori atât regimul, cât și insurgenții câștigau bani de pe urma răpirii sirienilor bogați. Hassan continuă:

Un polițist a venit și m-a dus în curtea interioară a închisorii. A descuiat ușa principală, după care s-a dus să fumeze o țigară pe latura opusă. Am mers încet până la intrare și m-am strecurat afară. Unchiul meu mă aștepta acolo, în mașină. M-am urcat repede și el a pornit spre nord, spre granița cu Turcia. Nici măcar nu mi-am luat rămas-bun de la soție. La câțiva kilometri de graniță, unchiul m-a predat la doi tâlhari din Alep. Îi cunoșteam; erau delicvenți mărunți, însă recent se alăturaseră unei grupări armate jihadiste. Aveau o camionetă

mare – din cele pe care le vezi la televizor în paradele Statului Islamic. Era nou-nouță și avea plăcuțe de înmatriculare saudite. Ei m-au trecut granița în Turcia. Unchiul le plătise 2 000 de dolari. Înainte de a pleca, el mi-a înmânat o gentuță cu bani, „pentru călătoria în Europa", mi-a spus. Nu l-am mai revăzut niciodată.[103]

Pe măsură ce conflictul civil din Siria a progresat, a devenit clar că forțele oponente tindeau să vizeze persoane diferite pentru răpiri. În timp ce regimul lui Assad se concentra către sirienii bogați și din clasa de mijloc, jihadiști și rebelii erau interesați de străini, care erau evaluați la milioane de dolari. Ambele prăzi erau ușor de prins. Regimul era interesat de numărul răpirilor, insurgenții de valoarea răscumpărărilor. Uneori însă reporteri occidentali au sfârșit în mâinile lui Assad, iar sirieni au fost răpiți de insurgenți. Joakim Medin, reporterul suedez de investigații își amintește:

Petrecusem două săptămâni în Qamishli, în nord-estul Siriei, înainte de a fi răpit de serviciul secret al regimului Assad pe 15 februarie 2015. La momentul acela, Qamishli era un oraș divizat: o parte era controlată de regimul lui Assad, iar alta de rebelii kurzi. Eu rămăsesem în partea rebelilor. În dimineața aceea, Sabri Omar, translatorul meu, mă ducea la un interviu cu poliția rutieră kurdă și mergeam pe o stradă partajată de ambele tabere. O patrulă a regimului ne-a oprit, ne-a silit să suim într-o mașină, au pus o glugă pe capul lui Sabri și ne-au dus în partea controlată de ei. Pe mine m-au închis într-o celulă, în beznă totală, iar pe translatorul meu într-o celulă cu 25 de simpatizanți ai Statului Islamic. Printr-o crăpătură, puteam vedea într-o cameră unde torturau oameni. Am văzut un puști de 14 ani, care a fost torturat în timpul interogatoriului. Zăcea pe podea și ei continuau să-l bată.

După trei zile și jumătate, Joakim Medin și translatorul lui au fost duși la Damasc. Au călătorit cu o cursă de linie, cu civili la bord. Pasagerii i-au privit, încătușați, murdari și bătuți, dar nimeni n-a intervenit. În Damasc au fost închiși în Unitatea 300, închisoarea pentru spioni. Medin continuă:

> Nimeni nu știa de ce fusesem răpit. Nu mi-a fost contactată familia și nici guvernul suedez. Mi-aș fi putut petrece restul vieții transferat dintr-o închisoare în alta și interogat de diversele servicii secrete. Aș fi putut dispărea în diabolicul sistem de închisori al regimului [Assad]... Din fericire însă, kurzii știau că eram în mâinile regimului, așa că au desfășurat negocieri secrete pentru a mă elibera. În cele din urmă au făcut schimb între noi și doi ofițeri superiori sirieni pe care-i capturaseră.[104]

Nu toți au avut norocul lui Joakim Medin.

În pat cu dușmanul

În aprilie 2013, reporterul italian Domenico Quirico și profesorul belgian Pierre Piccinin da Prata au intrat în Siria, venind din Liban. Ei s-au lăsat în grija uneia dintre numeroasele grupări de insurgenți sirieni, ceea ce s-a dovedit o greșeală. În apropiere de localitatea al-Qusayr, Brigada Abu Omar, o grupare asociată Brigăzii Farouk, i-a răpit și a cerut o răscumpărare de 10 milioane de dolari.[105] Înființată în vara anului 2011, Brigada Farouk era o ramură a Armatei Siriene Libere, pe atunci cea mai mare grupare insurgentă anti-Assad. Răpitorii lui Quirico și Piccinin aparțineau nebuloasei de grupări insurgente „moderate" pe care Occidentul le susținuse încă de la izbucnirea războiului civil din Siria.

Cei doi nu erau nici pe departe primii reporteri sau cadre universitare occidentale care fuseseră trădați și luați ostatici de o grupare insurgentă în interiorul teritoriului pe care-l

controla. Cu numai câteva luni în urmă, o răpire similară se petrecuse în nordul Siriei.

La un deceniu după apariția în Sahel a jihadismului criminal al grupării AQMI și la câțiva ani după nașterea versiunii sale maritime din largul coastelor Somaliei, jihadismul criminal a erupt în Siria. Numai că de data aceasta, ingredientul suplimentar la combinația dintre crime și jihad a fost prezența de grupări armate seculare ce aparțineau insurgenței anti-Assad, parte a ceea ce devenise cunoscut în mod greșit ca forțele siriene „moderate", pe care Occidentul le considera „tipii cei buni".

Absurditatea acestor etichetări a fost demascată chiar înainte de răpirea lui Quirico și Piccinin, în decembrie 2012, când bărbați înarmați îl răpiseră pe corespondentul de război american Richard Engel, împreună cu alți cinci membri ai unei echipe de la NBC News, care călătoreau sub escorta comandantului Abdelrazaq din Armata Siriană Liberă. După ce au înaintat câțiva kilometri în Siria, trecând prin faimosul punct de frontieră Bab al-Hawa, ei au ajuns la un punct de control operat de ceea ce au crezut a fi *shabiha*, „oamenii din umbră", o miliție șiită instruită de iranieni, care se ocupase în trecut de aducerea de droguri și femei pentru elita regimului sirian. După izbucnirea războiului *shabiha* devenise un soi de grup de torționari/ucigași pentru Assad. Legați la mâini și la ochi, ostaticii au petrecut cinci zile într-un loc numit „ferma"[106].

De la bun început răpitorii lui Engel n-au fost profesioniști. În timp ce scotoceau prin lucrurile ostaticilor, ei au declanșat fără să-și dea seama GPS-ul de urgență, care a trimis imediat un semnal SOS. NBC a putut afla unde era „ferma" și în două zile vestea respectivă a ajuns la răpitori. Aceștia au intrat în panică și s-au gândit să-i omoare pe ostatici, dar au fost opriți de comandantul de teren al zonei, Abu Ayman. Ulterior Engel a

aflat motivul: Abu Ayman negocia cu americani pentru arme şi nu dorea ca în „curtea" lui să fie ucişi reporteri americani.[107]

În prezenţa ostaticilor, răpitorii s-au străduit ca Engel şi colegii lui să creadă că ei aparţineau regimului Assad: au vorbit cu accent alawiti, au băut alcool şi au fumat. În a cincea zi, ostaticii au fost suiţi într-o dubă şi li s-a spus că vor fi duşi la Foua, o fortăreaţă a Hezbollahului. Pe drum au fost opriţi la un punct de control şi, după un schimb de focuri, ostaticii au fost salvaţi de o grupare care susţinea că făcea parte din Armata Siriană Liberă. Engel a publicat în revista *Vanity Fair* un articol lung şi emoţionant despre răpirea şi eliberarea lui, descriind brutalitatea şiiţilor care-l capturaseră. Abia în 2015, după o investigaţie îndelungată, Engel şi echipa lui au descoperit că răpirea şi eliberarea fuseseră regizate.[108]

În realitate, răpitorii erau sunniţi şi aparţineau unei bande criminale cu loialităţi schimbătoare, aşa cum erau şi cei care au pretins că l-au eliberat pe Engel şi echipa lui. Abu Ayman cunoştea planul şi a cooperat public cu liderul grupării care controla ferma unde fusese dus Engel, Ezzo Qussab, un sunnit cu reputaţie de tâlhar. Mai multe surse locale afirmă că deşi se autointitula lider al rebelilor, „Qussab era mai degrabă un şef de criminali"[109].

Departe de a fi armata idealizată a luptătorilor pentru libertate născută din Primăvara Arabă siriană, insurgenţa siriană era infestată de jihadişti, tâlhari, conducători de grupări paramilitare, criminali şi teroriştiaflaţi în permanentă căutare de bani şi arme.

Ţinând seama de lipsa de resurse şi cunoştinţe a bandei, probabil că Qussab intenţionase să-i vândă pe ostatici unei grupări mai mari, aşa cum procedase cu cei doi ostatici japonezi răpiţi în 2014 şi vânduţi Statului Islamic. Este bine ştiut

faptul că doar organizații ca al-Nusra sau Statul Islamic dețin resursele și facilitățile necesare pentru a cumpăra și ține prizonieri timp de luni, uneori chiar și ani, în timp ce negociază răscumpărarea.

La patru luni după răpirea lui Engel, Piccinin și Quirico au fost răpiți de indivizi care puteau fi descriși în același fel. Quirico scrie:

> Conducătorul grupării se autointitula „emir" și-i plăcea să i te adresezi cu porecla Abu Omar. El își formase brigada din localnici, majoritatea banditi, nu islamiști sau revoluționari. Abu Omar învăluia activitățile criminale ale bandei sale cu o poleială islamică și avea legături cu al-Farouk, gruparea care ne-a preluat ulterior. Al-Farouk este o brigadă binecunoscută în revoluția siriană, parte din Consiliul Național Sirian, ai cărui reprezentanți au avut întâlniri cu guverne europene."[110]

Așa cum Quirico a înțeles prea târziu, răpitorii săi, deși se bucurau de încrederea Occidentului, erau un grup de „banditi în stil somalez care utilizează o poleială islamică și contextul revoluției pentru a controla zone din teritoriu, a estorca bani de la populație, a răpi oameni și în general pentru a-și umple cuferele".[111]

Cele întâmplate cu Quirico și Piccinin, și anterior cu Engel și echipa lui, începuseră de cel puțin un an. Încă din 2012, câteva segmente ale insurgenței siriene îi consideraseră pe reporteri și activiștii umanitari prăzi ușoare pentru un câștig rapid. Puțini străini conștientizau totuși pericolul respectiv, deoarece „eticheta comun acceptată era foarte simplistă: regimul Assad este rău și toți cei care luptă împotriva lui trebuie să fie buni", a explicat Joanie de Rijke, reporterul olandez de investigații. Prin iluziile și amăgirile războiului civil sirian,

mass-media occidentală a fost convinsă că doar forțele loiale regimului Assad răpeau reporteri occidentali. Aceasta a fost o convingere naivă, care a fost întărită de răpirea înscenată a lui Richard Engel și care rămâne greu de eradicat. La sfârșitul anului 2013, când era întemnițat în Alep de Statul Islamic, Federico Motka l-a auzit pe James Foley, pe care-l cunoștea, recitând Coranul dintr-o celulă apropiată. El i-a spus lui Marc Marginedas și celorlalți ostatici occidentali că James Foley se afla în aceeași închisoare. Marginedas a fost șocat, deoarece credea, ca toată lumea, că Foley fusese răpit de regimul Assad, nu de rebeli.[112]

De aceea, reporterii și-au încredințat viețile, prosteşte, în mâinile unor grupări „insurgente", chiar după ce colegi fuseseră răpiți când se aflau sub protecția acestora. „Spre deosebire de Irak, unde reportajele făcute de mass-media despre evenimentele respective ne-au făcut să înțelegem imediat că răpirile însemnau un risc uriaș, în Siria opțiunea aceasta continua să pară neclară în vara anului 2013. Nu părea un pericol real", scrie Javier Espinosa în *El Mundo*.[113] În septembrie 2013, Espinosa a fost răpit în provincia Raqqa de Statul Islamic împreună cu fotograful Ricardo Garcia Vilanova, când reveneau în Turcia. La momentul acela, ei călătoreau sub protecția Armatei Siriene Libere. Ca o ironie a sorții, înainte de plecare, interpretul îi avertizase că jihadiștii plăteau chiar și 100 000 de dolari pentru ziariști străini.

„În Siria, mass-media a luat *de facto* partea unei tabere. Au încălcat regula de bază a meseriei noastre și de aceea n-au existat reportaje despre sirienii care susțineau regimul Assad", scrie de Rijke. Cei care au încercat s-o facă au fost evitați. De exemplu, în Italia, jurnalista Monica Maggioni, actualul director al postului național de televiziune RAI, a fost foarte criticată pentru că l-a intervievat pe Assad în 2013 și 2015.[114]

Într-adevăr, deoarece s-a declarat de partea uneia dintre tabere, mass-media n-a vorbit despre Statul Islamic şi rolul său în insurgenţă între 2012 şi 2014. Prezentarea era întotdeauna aceeaşi: Armata Siriană Liberă, o forţă seculară, doreşte să elibereze Siria de regimul dictatorial al lui Assad. Ascultând poveştile ziariştilor şi fotografilor care au fost răpiţi de grupări asociate cu escortele, intermediarii sau şoferii lor, ai impresia că toţi au căzut victime unui sindrom de tip Hemingway: corespondenţi de război care-i susţin pe insurgenţi au încredere în rebeli şi-şi pun vieţile în mâinile lor, deoarece cooperează cu ei. Bineînţeles, aşa ceva era o pură fantezie. Războiul Civil sirian are puţine în comun cu Războiul Civil din Spania. Insurgenţa nu este decât o variantă a jihadismului criminal, un fenomen modern care are o singură credinţă: *banii*.

La un an după eliberarea sa, Piccinin a reuşit să dea de urma unuia dintre răpitorii lui şi să-l intervieveze în Liban. Când a fost întrebat de ce ceruse bani pentru a-l elibera pe el şi pe Quirico, despre care ştia că erau „prieteni ai revoluţiei", fostul răpitor a replicat că ziariştii solidari erau inutili. Insurgenţa avea nevoie de „bani pentru a cumpăra alimente şi arme"[115] şi răscumpărările de multe milioane de dolari plăteau necesităţile respective.

Insurgenţa n-a dovedit pic de simpatie pentru jurnaliştii occidentali, care erau adesea consideraţi ignoranţi şi nepregătiţi să abordeze complexităţile războiului civil. Răpitorul lui Piccinin l-a descris pe Quirico drept o persoană care „nu ştie nimic despre Siria. A refuzat să înveţe araba, ca să vorbească cu noi... şi nu ştia nimic despre cultura noastră, despre grupările şi ţelurile noastre."[116] Spre deosebire de Ernest Hemingway în timpul Războiului Civil din Spania, jurnaliştii care transmiteau reportaje din Siria nu erau respectaţi. Ei nu

erau decât simple mărfuri ce urmau să fie schimbate cu răscumpărări generoase.

Finanțarea crimelor și terorismului prin răscumpărări

În contrast evident cu descrierea maniheistă și simplistă făcută de mass-media războiului civil sirian, arborele genealogic al așa-numitelor organizații armate „moderate" din Siria – cele care, începând cu luna august 2014, au fost susținute deschis de marea coaliție a președintelui Obama prin campanii de bombardament, instruiri militare, livrări de arme și chiar mijloace financiare – este foarte complicat. Mai mult decât un arbore, el pare o rețea incestuoasă de alianțe, relații personale, minciuni, parteneriate criminale ad-hoc și joint-venture ale grupărilor armate mici și mijlocii, care operează toate într-un vid politic. Pentru bandele acestea, războiul purtat prin intermediari în Siria a devenit un paravan pentru câștiguri în bani, fie prin finanțarea de la sponsori, fie prin activități criminale precum răpirile, toate pe seama populației locale sau a străinilor precum Quirico, Piccinin și Engel. Alianțe au fost încheiate și s-au destrămat pe baza acestor obiective, lăsând mass-mediei și guvernelor occidentale prea puțin timp la dispoziție pentru a le ajunge din urmă.

Fostul pilot de vânătoare spaniol Luis Munar și-a închis firma de pază și securitate și s-a alăturat rebelilor „pentru că era clar că nu știau să lupte". El își amintește:

> În 2012 am decis să merg în Siria și să-i ajut pe rebeli împotriva regimului lui Assad[117]. Printre alții, am instruit Brigada Farouk, care făcea parte din Armata Siriană Liberă, care în anul 2012 cuprindea peste 12 000 de luptători. Insurgența era alcătuită din multe grupări, care în 2011 și 2012 erau finanțate de statele Golfului. Am văzut indivizi din Arabia

Saudită și Qatar distribuind sume mari de cash, fie dolari, fie lire turcești, la diverse grupări, printre care și Brigada Farouk. Banii erau înmânați căpitanului, care îi distribuia după aceea luptătorilor. Era venitul lor.

Uneori sponsorii veneau cu reporteri și echipe TV din țările lor, pentru a demonstra progresul implicării lor în războiul civil sirian. „I-am văzut pe luptători înscenând lupte pentru Qatari TV, pentru a putea fi filmate fără riscuri. Am asistat la una dintre luptele acelea false desfășurate în timpul nopții. A fost pusă în scenă de Brigada Farouk, chiar în perioada când i-am instruit. Ei trăgeau în beznă, dar de partea cealaltă nu existau inamici", își reamintește Munar.

Sponsorii alimentau o mașină de propagandă care funcționa pe plan intern și internațional, derutându-i pe toți, inclusiv Occidentul. Privind lupte regizate și victorii simulate, telespectatorii credeau că insurgența învingea, dar în realitate se afunda în nisipurile mișcătoare ale jihadismului criminal. Occidentul și mass-media erau practic escrocate de aliații lor din Golf și de insurgență.

Deși inițial erau foarte mulți, banii nu ajungeau niciodată pentru grupările de insurgenți. Pe măsură ce Statul Islamic a devenit mai puternic, „sponsorii au decis să investească în el și au încetat finanțarea celorlalte grupări, inclusiv a Brigăzii Farouk. În anul 2014, din primăvară și până în iarnă banii au dispărut", și-a amintit Munar. În acel moment a devenit o necesitate să intrăm în afacerea răpirilor.

Atunci Brigada Farouk și-a extins activitățile în răpirea de jurnaliști străini. Așa cum a confirmat răpitorul lui Piccinin, când a fost întrebat ulterior ce făcuse cu banii din răscumpărare: „Este foarte simplu – noi nu aveam sprijin dinafara Siriei... vreau să spun din partea altor țări. Nici chiar din Golf;

până și statele de acolo încetaseră să ne mai ajute. Așa că aveam nevoie de banii ăștia ca să cumpărăm arme, alimente, medicamente și așa mai departe. Nu aveam de ales, dacă doream să supraviețuim și să continuăm lupta."[118]

Răpirea lui Quirico și Piccinin a fost o mișcare bună pentru Brigada Farouk și complicii ei. Potrivit lui Motaz Shaklab, membru al Consiliului Național Sirian aflat în opoziție, care a acționat ca negociator din partea guvernului italian, autoritățile italiene au plătit 4 milioane de dolari pentru cei doi ostaticii. Guvernul belgian a refuzat să se implice, așa că italienii au negociat și au plătit pentru ambii ostatici.[119] A fost o afacere bună pentru *la Farnesina*, Ministerul de Externe italian, ținând seama de faptul că inițial se ceruse o răscumpărare de 10 milioane de dolari.

Pentru insurgența seculară alăturarea la jihadiști a fost, de asemenea, altă modalitate pentru a-și finanța operațiunile, chiar dacă asta însemna că devenea religioasă. Munar continuă:

> Ca s-o scoată la capăt, luptătorii din Brigada Farouk au format Gruparea Islamică Farouk care a devenit parte din Frontul Islamic, care continua să primească bani de la diverși sponsori. Bineînțeles, Brigada Farouk n-a fost niciodată o grupare religioasă. A fost seculară, chiar dacă din ea făceau parte indivizi religioși. Luptătorii treceau însă liber de la o grupare la alta, motivați de salarii. Până la urmă, toți membrii Brigăzii Farouk s-au integrat în alte grupări islamice. Unii au mers la al-Nusra, iar alții s-au alăturat Statului Islamic. Acestea erau organizațiile cu bani.

Negustorii de oameni din Siria

În ciuda circumstanțelor speciale prezentate de insurgență, negustorii de oameni din Siria au multe trăsături comune cu omologii lor din Africa de Vest și de Nord. Chiar dacă în Siria,

potențialii ostatici occidentali erau jurnaliști și activiști umanitari, nu turiști ca în Sahel, în Siria, ca și în Sahel, a apărut în scurtă vreme o rețea de grupări criminale specializate în răpirea de străini și compusă din foști rebeli și jihadiști. Ei răpeau persoane, pentru a le revinde aproape imediat.

Un negociator sirian pe care l-am întâlnit la Paris a explicat: „Rețeaua se întindea în Turcia, poarta mass-mediei spre Siria". Foști rebeli sau simpli delicvenți sirieni „pretindeau că erau refugiați și se instalau în localitățile în care jurnaliștii căutau intermediari și șoferi care să-i ducă în Siria". Așa cum a spus negociatorul, rebelii aceia deghizați le ofereau ajutor țintelor lor. „Uneori le promiteau povești inedite despre războiul civil." Lui Engel, de exemplu, i s-a spus că putea filma patru luptători iranieni și doi luptători libanezi pe care Armata Siriană Liberă îi capturase, ca dovezi că guvernul iranian și grupările armate libaneze îl susțineau direct pe președintele Bashar al-Assad și echipele terorii. În fața unor piste irezistibile, jurnaliștii cădeau în capcanele răpitorilor.

Cele mai bune ținte erau însă cele mai puțin experimentate: reporterii freelancer, în general tineri care călătoreau singuri cu un aparat de fotografiat și un reportofon. Totuși nici ziariștii profesioniști, ca Quirico, Piccinin, echipa NBC a lui Engel și mulți alții printre care veteranul corespondent de război francez Didier François în vârstă de 53 de ani, reporter pentru postul francez de radio Europe 1, n-au scăpat de răpitori. François a sfârșit în închisorile Statului Islamic alături de alți ostatici străini, printre care James Foley și alți doi jurnaliști francezi, Nicolas Hénin și Pierre Torres, răpiți lângă Raqqa în iunie 2013.

Potrivit ziaristului sirian Omar al Muqdad, care lucra pentru BBC, șoferul care i-a dus în Siria în iunie 2013 pe Didier François și pe fotograful de 23 de ani Edouard Elias era același

care avea să-i ducă în Siria după un an pe ambii ostatici japonezi, care au fost răpiți în două incidente separate.[120] Aceasta nu poate fi în niciun caz o coincidență.

Cei doi jurnaliști francezi au fost răpiți la un punct de control din nordul orașului Alep, la scurt timp după ce trecuseră granița. Bărbați înarmați până în dinți au oprit automobilul, i-au încătușat și le-au spus în engleză să nu-și facă griji – trebuiau să le verifice identitatea. Șoferul afirmă că i s-a spus să plece, ceea ce a și făcut, și n-a mai privit înapoi.[121]

PARTEA A DOUA

Capitolul 7

Negociatorul[122]

„Sunt un negociator privat pentru răpiri. Nu mă sfiesc să afirm că lucrez pentru bani şi că serviciile mele nu sunt ieftine. Nu fac muncă de caritate. Sunt un profesionist.

Dacă îmi pasă de ostatici? Dacă îi înţeleg? La naiba, sigur că da! Însă nu las niciodată sentimentele să-mi întunece judecata.

Analizez fiecare caz cu detaşare calculată. Altfel nu mi-aş putea face meseria. Dacă îngădui sentimentelor personale să se amestece în activitatea ta, pui în pericol atât viaţa ta, cât şi a ostaticilor. Deşi în toate cazurile există vieţi în pericol, nu există două cazuri similare. În jobul acesta nu există reguli de aur şi nici soluţii simple. Dacă vrei să fii cu un pas înaintea răpitorilor, trebuie să fii pregătit să gândeşti în mod neconvenţional, să-ţi reinventezi strategia la fiecare pas.

Fără doar şi poate este o activitate riscantă. Nu eşti niciodată în siguranţă, nu ştii dacă vei reuşi şi eşti mereu încordat, aşteptând următoarea mişcare a oponentului. Eu abia dacă dorm. Este un lux pe care nu-l cunosc.

Unii îmi defăimează meseria. Alţii mă consideră un mercenar pe care-l plăteşti ca să elibereze persoanele dragi lor, care sunt ţinute ostatici. Când guvernul împiedică familiile să negocieze cu teroriştii, aşa cum a fost cazul cu James Foley şi mulţi alţi ostatici, serviciile mele au fost considerate chiar ilegale.

Nu-mi pasă; nu mă interesează politica externă. Cred că încercarea de a salva viaţa persoanei iubite este un drept al oamenilor. Este împotriva naturii noastre să nu procedăm aşa.

Acesta este un job care nu se termină niciodată. Bănuiesc că atunci când stai într-un avion, la 10 000 de metri altitudine, cu un pahar în mână şi cel de lângă tine este fostul ostatic, atunci, da, poţi spune că jobul s-a terminat. Dar în acelaşi timp ştii că după aterizare vor fi alte solicitări urgente şi că va trebui să iei totul de la capăt. Pentru fiecare persoană pe care o readuci în siguranţă acasă există multe altele, prea multe, care rămân captive.

Am fost negociator timp de 30 de ani. Am lucrat cu guverne, cu companii private de securitate, cu companii de asigurări, cu familii şi chiar cu organizaţii neguvernamentale internaţionale, dar n-am mai văzut niciodată o asemenea creştere a numărului de răpiri ca în ultimul deceniu. Ne confruntăm cu o criză a răpirilor de proporţii globale. Aţi putea crede că ăsta-i un lucru bun pentru cei ca mine, dar v-aţi înşela. Această creştere exponenţială face ca jobul meu să fie mai dificil; sporeşte riscurile şi reduce rata succesului. Afacerea răpirilor este ca un cancer care a ajuns în etapa metastazei: ostatici occidentali sunt vânduţi şi răpiţi constant, fiindcă sunt foarte valoroşi. Profitori, escroci, intermediari şi politicieni corupţi, mediatori locali, orice fel de indivizi dubioşi care doresc să se îmbogăţească rapid de pe urma unei răpiri alimentează o industrie auxiliară globală, tulburând apele pentru cei ca mine. Devine tot mai greu să ştii în cine să ai încredere sau care este calea corectă pe care s-o urmezi când negociezi cu răpitorii.

Sfârşitul Războiului Rece şi globalizarea poartă răspunderea pentru criza asta. Răpirile înfloresc în două regiuni principale ale lumii: acolo unde statul se dezintegrează şi acolo unde există creştere economică excepţională, de exemplu în China.

Poți spune că industria răpirilor este alimentată atât de anarhia politică, cât și de prosperitatea economică și, desigur, de lăcomie, principalele caracteristici ale noii dezordini mondiale.

Când statul eșuează, iar legea și ordinea se prăbușesc, răpirile devin o metodă de supraviețuire. Așa s-a întâmplat în Afghanistan, Somalia, Mali și multe alte țări. Inițial sunt răpiți localnici pentru a finanța grupări insurgente, așa cum s-a întâmplat în Siria imediat după Primăvara Arabă. Profesioniști, oameni de afaceri, industriași, chiar și proprietari de mici prăvălii au fost răpiți și eliberați după ce familiile au plătit răscumpărarea. Dar pe măsură ce țara s-a afundat într-un război civil, bogații au plecat în străinătate, așa încât străinii au devenit sursa primară de venituri pentru toți cei care aveau o brumă de putere: șefi de grupări armate, jihadiști, grupări criminale și afaceriști locali.

Prada cea mai ușoară o reprezintă întotdeauna tinerii occidentali care călătoresc în zone de război, state eșuate sau orice alte regiuni periculoase din lume, puști tineri și neexperimentați care doresc să vadă lumea, să-i demaște atrocitățile și să le îndrepte, visând să devină jurnaliști freelancer sau activiști umanitari. Uneori ei se comportă de parcă merg în drumeții sau excursii. Nu au habar de riscul la care se expun. Sunt naivi și reprezintă un pericol atât pentru ei înșiși, cât și pentru cei cu care interacționează. De asemenea, sunt în mod frecvent induși în eroare; cum poți să devii expert într-o meserie dificilă, așa cum este cea de corespondent de război sau de activist umanitar, făcându-ți pur și simplu apariția în mijlocul unei zone aflate în conflict?

Bineînțeles, ei sunt ușor de răpit, ușor de speriat, ușor de vândut pe „piața secundară a răpirilor", ușor de schimbat pentru o răscumpărare. În 90% din cazuri, familiile sau guvernul plătește. Desigur, nu vorbim despre milioane de dolari. Pentru a ajunge la sumele acelea trebuie să răpești pe cineva cu adevărat

valoros – directorul executiv al unei multinaționale de petrol, sau ruda unui politician – , dar astfel de persoane sunt greu de prins, deoarece sunt profesioniste și sunt protejate de profesioniști.

În general jurnaliștii valorează foarte puțin, câteva sute de mii de dolari. Nimănui nu-i pasă cu adevărat de ei, decât dacă au pașaport italian, francez, german sau al altui stat european care plătește răscumpărări și dacă ajung în mâinile unor grupări teroriste profesioniste, ca al-Qaida din Maghrebul Islamic, al-Nusra sau ISIS. În general reporterii aceștia sunt prăzi bune, deoarece guvernele lor se tem de opinia publică, așa că plătesc, uneori chiar sume uriașe – bani suficienți ca să conteze pentru economia locală. După plata câtorva milioane de euro pentru un grup de activiști umanitari italieni și spanioli, euro a devenit moneda cea mai uzuală de schimb în economia locală din Mali, partea de nord.

Nimeni nu are o imagine completă și clară despre fenomenul răpirilor, nici chiar guvernele occidentale sau negociatorii, fiindcă nimeni nu deține toate informațiile, toate piesele puzzle-ului. Noi nu știm ce se întâmplă când ostaticii sunt în captivitate, tot așa cum nu știm ce intenții au răpitorii, intermediarii, delicvenții locali mărunți care sunt implicați în afacere, politicienii corupți și așa mai departe. Nu cunoaștem niciodată adevărul. Desigur, putem să intuim, însă nu putem fi siguri. Certitudinea este un cuvânt pe care nu-l utilizăm, deoarece în general te ucide.

Ca atare, puteți privi fenomenul acesta din multe unghiuri. Unghiul uman este cel practicat în general de foștii ostatici – ei se întorc acasă, își scriu memoriile, dau declarații pentru mass-media și-și dezvăluie lupta pentru supraviețuire în condiții frecvent inumane. Totuși, acesta nu-i decât un aspect minor al afacerii cu răpiri. Există apoi persoane ca mine, care

negociază libertatea ostaticilor. Noi lucrăm din umbră, departe de mass-media şi dezvăluim foarte rar ceea ce ştim.

La rândul lor, răpitorii au o imagine distorsionată a fenomenului de ansamblu. În multe regiuni ale lumii, de exemplu, răpirile sunt percepute drept un mecanism care redistribuie bogăţiile Vestului spre zonele cele mai sărace ale planetei. Regulile jocului sunt foarte similare celor aplicate pe Wall Street. Ostaticii devin instrumentul financiar care lansează forţat o schemă complexă de investiţie, o operaţiune profitabilă la care rentabilitatea capitalului este mult mai mare decât cea a muncii. În Somalia, investitorii locali care susţin financiar bande de piraţi încasează cea mai mare parte a răscumpărării, lăsându-le răpitorilor o cotă mică. Până şi modul în care decurg negocierile nu diferă prea mult de frenezia bursei, fiindcă ostaticii sunt bunul a cărui valoare se schimbă în funcţie de diverşi factori, precum naţionalitatea lor, meseria şi momentul temporal. La fel cum operatorii pieţei evaluează stocurile de acţiuni pe care le au în portofoliu, răpitorii îşi fac temele înainte de a stabili valoarea răscumpărării. Răscumpărarea pentru *Sirius Star*, petrolierul care valora 150 de milioane de dolari şi transporta marfă în valoare de 100 de milioane de dolari de petrol saudit, a fost de 3 milioane de dolari. Privit aşadar proporţional, a fost rezonabil şi negocierile s-au încheiat în două luni. Afacerea aceasta a fost de asemenea foarte bună şi pentru investitorii somalezi, deoarece, ca în orice afacere, timpul înseamnă bani, iar îngrijirea ostaticilor este scumpă.

Negocierile pot dura luni sau chiar ani, dacă guvernul nu este dispus să plătească sau nu există bani pentru asigurare, astfel încât familiile şi prietenii trebuie să satisfacă cerinţele răpitorilor, aşa cum s-a întâmplat cu familia lui Daniel Rye Ottosen. Acestea sunt cazurile cele mai complicate. Investitorii

devin nervoşi, răpitorii devin agitaţi, ostaticii încep să fie abuzaţi şi cineva încearcă mereu să fure afacerea, fie prin răpirea ostaticilor, fie prin intervenirea în negocieri.

Adesea costul desfăşurării negocierilor depăşeşte răscumpărarea. Persoane ca mine trebuie să călătorească în zone de mare risc şi necesită protecţie şi bani pentru a cumpăra informaţii şi a stabili contacte. Ca o ironie a sorţii, fondurile acelea sunt cheltuite în economia locală, în zonele unde sunt ţinuţi ostaticii, alimentând industria auxiliară generată de răpiri, de la şoferi şi intermediari, până la vânzătorii de cartele telefonice. Este o injecţie de numerar în economiile respective, care-i determină pe localnici să privească răpirile ca pe o afacere bună.

Vreţi să auziţi o variantă suprarealã a afirmaţiilor mele anterioare? Dacă există câţiva ostatici din ţări care plătesc, atunci răscumpărarea creşte din cauza competiţiei care apare între oficialităţile din ţările respective de a-şi elibera cetăţenii înaintea celorlalţi. Răpitorii ştiu asta şi-i asmut pe negociatori între ei.

Acesta este un joc pentru supravieţuire – să nu credeţi nici măcar o clipă că există cooperare. Şi este o industrie dominată de bărbaţi, clocotind de testosteroni. Toţi concurează să-şi elibereze ostaticii şi toţi acţionează în direcţia respectivă, fără a ţine seama de consecinţe. Aşa că noi ne facem concurenţă pentru şoferi, intermediari, securitate, informatori şi... desigur, guvernele au buzunarele mai adânci decât familiile, aşa că plătesc mai mult pentru a obţine ceea ce doresc. Asta s-a întâmplat cu negocierile pentru cei 25 de ostatici ţinuţi de Statul Islamic de la sfârşitul anului 2012 până în vara anului 2014. Primii eliberaţi au aparţinut ţărilor care au plătit răscumpărările cele mai mari.

Vedeţi aşadar că este o afacere cu iluzii şi amăgiri. Statele Unite ale Americii şi Marea Britanie afirmă că plata răscumpărărilor alimentează afacerea răpirilor grupărilor teroriste. În

cazul Statului Islamic, afirmă ele, răscumpărările reprezintă o sursă importantă de venituri pentru Califat. Din cei 25 de ostatici ţinuţi de Statul Islamic, 67% au fost eliberaţi cu răscumpărări care au totalizat între 60 şi 80 de milioane de euro. Sigur că nu înseamnă foarte mulţi bani pentru o grupare care s-a transformat într-un stat şi care colectează zilnic taxe de la o populaţie de opt milioane de oameni, însă banii strânşi de industria auxiliară de la persoane ca mine, care acţionează în numele familiilor, şi de la guverne care plătesc în timp ce desfăşoară negocieri, reprezintă un stimulent puternic pentru localnici de a susţine industria răpirilor. Iar afacerea devine cu atât mai profitabilă, cu cât concurăm mai mult între noi şi cu cât negocierile durează mai mult. De exemplu, pentru a-i folosi pe cei mai buni intermediari, informatori şi şoferi, trebuie să plăteşti mai mult. Legea cererii şi a ofertei rămâne valabilă şi pentru cazul în care mărfurile comercializate sunt vieţile oamenilor.

În concluzie, indiferent cum procedezi, nu câştigi niciodată în afacerea aceasta, deoarece atribui un preţ vieţii unui om."

Capitolul 8

Răscumpărarea

În timp ce organizaţiile umanitare mari refuză să atribuie un preţ vieţilor omeneşti, toţi ceilalţi o fac: familiile, companiile, guvernele şi, bineînţeles, răpitorii. Printre ţările despre care se ştie că plătesc răscumpărări şi insistă să se ocupe direct de negocieri şi plăţi, un grup de state europene, care cuprinde Italia, Germania, Franţa şi Spania, au rezolvat multe cazuri de răpiri din 2003, când a început criza reală a răpirilor. Italia plăteşte de departe răscumpărările cele mai mari, ceea ce poate explica motivul pentru care atâţia italieni au fost răpiţi în ultimii 15 ani. Toate guvernele europene au înfiinţat unităţi speciale, „celule de criză", care să se ocupe de răpiri. În general, acestea intră sub jurisdicţia Ministerului de Externe, dar sunt formate din membri ai serviciilor secrete care intră în legătură cu Ministerul de Interne.

„Celula italiană de criză exista deja în 2003, când am mers în Irak", explică ambasadorul Maiolini. „Misiunea ei era de a rezolva orice situaţii de urgenţă, inclusiv calamităţile naturale, nu doar răpirile." Adesea celulele de criză sunt de tip multitasking, însă au întotdeauna o secţiune care se ocupă exclusiv de răpiri. Toate celulele de criză îi clasifică pe ostatici în funcţie de criterii precise, inclusiv impactul răpirii lor asupra

opiniei publice. La negocierea răscumpărării, clasificarea facilitează stabilirea unui preț pentru fiecare ostatic. Așa cum am discutat în capitolul 2, răpitorii încearcă să intuiască dinainte clasificarea pe care guvernele o vor atribui cetățeanului lor ostatic și să negocieze în consecință. În anul 2011, MUJAO știa că guvernul italian va evalua libertatea activistului umanitar Rossella Urru mai mult decât libertatea turistei Maria Sandra Mariani. Exact acesta este motivul pentru care organizații umanitare precum Danish Refugee Council doresc să evite atribuirea de prețuri vieților omenești, prețuirea unei vieți mai mult decât a altei.

În timp ce DRC se află în minoritate cu abordarea sa, guvernele și cei care atașează cu ușurință ostaticilor etichete cu prețuri trec sub tăcere existența sistemului de clasificare. Secretomania învăluie negocierile guvernelor. Familiile și foștii ostatici sunt instruiți să nu vorbească despre calvarul îndurat. „Pe ansamblu, guvernele nu doresc ca familiile și prietenii să vorbească despre răpiri. Regula generală este să nu se discute nimic cu mass-media, cu prietenii și nici chiar cu rudele, niciodată!" explică un negociator. Exact așa s-a întâmplat și cu familia Mariei Sandra Mariani în timpul răpirii ei.

Tăcerea impusă de guverne familiilor ostaticilor, fără a le implica în negocieri, ilustrează modul greșit în care abordează ele răpirile. Chiar în cazul în care secretul este păstrat, informațiile circulă printre răpitori. Excluderea familiei de la negocieri provoacă resentimente și frecvent, sub o formă sau alta, acestea devin publice, mai ales după ce ostaticul a fost eliberat sau moare. De exemplu, Robert Fowler în memoriile sale *A Season in Hell* critică aspru felul în care i-a fost negociată eliberarea de către guvernul canadian.

„Din răpirea Buchanan și Thisted am învățat că rolul familiei în managementul crizei răpirii este fundamental", spune Liban Holm de la Danish Refugee Council. După răpirea lui Buchanan și Thisted, DRC a înființat un program de instruire a ofițerilor de legătură cu familia, pentru a se asigura că și aceștia aveau pregătirea necesară și înțelegeau situația. „Noi știam că ofițerul de legătură nu trebuia să facă parte din celula de management al crizei", explică Holm. Celula de management al crizei este cercul interior, care vede și știe tot, chiar și zvonurile și bârfele. Pe de altă parte, ofițerul de legătură cu familia vede doar o parte din operațiune – faptele cunoscute. Separarea aceasta rezultă din faptul că legăturile cu familiile sunt epuizante din punct de vedere emoțional și psihologic. Dorința de a oferi speranțe familiei face parte din natura umană, iar zvonuri pot fi comunicate din greșeală familiei de către ofițerul de legătură. Pentru a sprijini cât mai bine familia, sunt necesare tărie morală, antrenament și optimism.

Celulele de management al crizei nu sunt structurate potrivit acestei scheme și nici nu au aceeași sensibilitate față de traumele familiilor. În general, familiile sunt informate sporadic, nu atunci când se întâmplă ceva important, ci când celula de criză decide că este sigur să le anunțe sau când nu există alternativă, așa cum a fost cazul negocierilor pentru eliberarea lui Robert Fowler.

În timp ce soțul ei era ținut ostatic de AQMI, soția lui Fowler a prânzit la Londra cu James Wright, Înaltul Comisar al Canadei în Marea Britanie, care era prieten al acestuia. În timpul prânzului, Wright i-a spus: „Cred că ai fost încântată să auzi de noul mesaj video și să afli că Bob este încă în viață"[123]. Văzând șocul pe care cuvintele acelea le-a avut asupra doamnei Fowler, Wright și-a cerut scuze, a ieșit din încăpere și a revenit după

câteva minute. La scurt timp, soția lui Fowler a primit un telefon din partea Poliției Canadiene Regale Călare (PRCC)[124] care a anunțat-o de primirea celui de-al doilea mesaj video. Însă din „motive de securitate" doamnei Fowler nu i s-a permis să primească mesajul pe cale electronică în Marea Britanie, deoarece putea contamina dovezile. Pentru a vedea dovada că soțul său era în viață, ea trebuia să revină în Canada.

Adesea oficialitățile guvernamentale spun familiilor minciuni sau absurdități, pentru a le ține în necunoștință de cauză în privința negocierilor. Așa ceva n-ar trebui să fie surprinzător, fiindcă indivizii răspunzători sunt în general membri ai serviciilor secrete sau ai Ministerului de Externe, ori funcționari pentru care ostaticii sunt mărfuri politice.

Guvernul italian nu a stabilit o relație de încredere cu familia lui Mariani și mass-media n-a fost interesată de calvarul ei, deoarece nu era decât o turistă. Nu același lucru se poate spune despre Rossella Urru, Ainhoa Fernández de Rincón și Enric Gonyalons, răpite din tabăra de refugiați sahrawi. Mass-media a aflat povestea și i-a acordat atenție, spre dezamăgirea răpitorilor.

Din capul locului, răpirea celor trei femei a fost puternic mediatizată. În noiembrie 2011, secretarul-general ONU Ban Ki-moon a cerut public eliberarea lor.[125] În iunie 2012, în timpul unei conferințe privind drepturile omului ținută la Florența, președintele Republicii Arabe Democrate Sahrawi, Mohamed Abdelaziz, a declarat că ostaticele erau în viață și negocierile pentru eliberarea lor erau în plină desfășurare.[126] Răpirea lui Rossella Urru a mobilizat și celebrități prin intermediul rețelelor de socializare. Fiorello[127], unul dintre cei mai populari artiști din divertismentul italian, le-a cerut celor care-l urmăreau pe Twitter ca timp de o săptămână să pună în

locul fotografiilor lor poza Rossellei Urru. În timpul festivalului muzical Sanremo, urmărit în Italia de milioane de telespectatori, Geppi Cucciari, un comediant din Sardinia, regiunea în care s-a născut Urru, a cerut public eliberarea ei.[128]

Deşi acest tip de implicare are ca scop eliberarea ostaticilor, „publicitatea şi atenţia acordată de mass-media garantează întotdeauna că răpitorii se aleg cu o afacere mai bună, fie ca valoare a răscumpărării, fie ca număr de prizonieri ce vor fi schimbaţi pentru vieţile ostaticilor", a spus un negociator. Exact aşa s-a întâmplat cu răpirea celor doi marinari danezi de pe nava *Leopard* şi, posibil, a celor trei femei răpite din tabăra refugiaţilor sahrawi. Răscumpărarea lor a fost de 5 milioane de euro pentru o ostatică, deşi pe atunci media răscumpărărilor în Sahel era de 3 milioane de euro.

Păstrarea secretului răpirii menţine preţul răscumpărării mai scăzut, dar trebuie procedat corect, implicând şi familiile ostaticilor. Ţinerea lor la distanţă nu asigură decât protejarea guvernelor împotriva acuzaţiilor că-i tratează pe ostatici ca pe nişte mărfuri umane, că face comerţ cu ei din motive politice şi că le atribuie preţuri ca atare, morţi sau vii.

Preţul unui cadavru

La începutul anului 2015, autorităţile americane au primit o cerere de răscumpărare pentru corpurile a doi ostatici, Warren Weinstein, contractor american în vârstă de 73 de ani, şi Giovanni Lo Porto, activist umanitar italian în vârstă de 39 de ani. În ianuarie 2015, o dronă CIA deschisese focul asupra unui complex al-Qaida din apropierea graniţei dintre Pakistan şi Afghanistan. Când cei doi bărbaţi au fost omorâţi de drona americană, CIA a susţinut că nu avusese informaţii prealabile

despre prezența lor în complex. Cererea de vindere a cadavrelor n-a sosit din partea al-Qaida, ceea ce i-a făcut pe mulți să creadă că ele fuseseră vândute altei grupări. Imagini filmate de drone militare americane au confirmat că cele două corpuri fuseseră mutate altundeva.[129]

Warren Weinstein sosise în Pakistan pentru J. E. Austin Associates, o companie privată de consultanță care lucra la proiecte de modernizare în dezvoltarea economiilor pe baza unui contract cu Agenția americană pentru dezvoltare internațională (USAID). În august 2011, când a fost răpit, el se pregătea să revină acasă din Lahore, după o perioadă petrecută ca director al operațiunilor internaționale ale companiei.

Când cererea pentru răscumpărare a fost făcută publică, SUA au refuzat să plătească, deoarece, oficial, nu negociază cu teroriști. Însă potrivit *Wall Street Journal*, „în 2012, FBI a ajutat la înlesnirea plății unei răscumpărări de 250 000 de dolari de către familia Weinstein pentru al-Qaida, într-o tentativă eșuată de a-i obține eliberarea"[130]. De asemenea, *Wall Street Journal* a anunțat că după ce familia a strâns banii, a dat răscumpărarea unui intermediar pakistanez care fusese verificat de FBI. În iunie 2012 răscumpărarea a fost predată, dar Weinstein n-a fost eliberat.[131]

La momentul capturării lui Weinstein, președintele Obama încă nu abrogase legea care permitea acuzarea familiilor care plăteau răscumpărări pe motivul că finanțau terorismul. Tocmai din acest motiv, autoritățile americane avertizaseră familia lui James Foley să nu încerce să plătească singură răscumpărarea după capturarea bărbatului. Weinstein era însă cu totul altă poveste. „Există moduri prin care restricționările acestea pot fi ocolite, mai ales pentru cei care colaborează strâns cu serviciile secrete" a explicat un negociator american cu care am stat

de vorbă. Însă ceva s-a întâmplat în timpul eliberării lui Weinstein, deşi activiştii umanitari ocupă un loc important în rândul ostaticilor, după soldaţi şi spioni.

Povestea lui Giovanni Lo Porto, alt ostatic valoros, este încă şi mai sumbră. Pe 19 ianuarie 2012, când lucra pentru un ONG german, Lo Porto şi colegul lui german Bernd Muehlenbeck au fost răpiţi în Multan, la aproximativ 400 de kilometri sud-vest de capitala Pakistanului.

Lo Porto a fost ucis în captivitate, fără ca familia lui şi guvernul italian să ştie, în urma unui atac al unei drone CIA asupra complexului în care era ţinut ostatic de răpitorii săi. La aproape o lună după moartea lui, noul preşedinte al republicii italiene Sergio Mattarella şi-a exprimat optimismul faţă de eliberarea lui Lo Porto în discursul său inaugural.[132] În mod clar, Mattarella nu ştia că activistul umanitar italian fusese omorât de unul dintre aliaţii-cheie ai Italiei, Statele Unite ale Americii. Ştirea despre moartea celor doi ostatici a fost făcută publică abia peste câteva luni. Ca o ironie a sorţii, ea a sosit la scurt timp după vizita oficială la Casa Albă a prim-ministrului italian Matteo Renzi.

Atât Lo Porto, cât şi Muehlenbeck plecaseră în Pakistan pentru un proiect UE de ajutorare a populaţiei locale după două dezastre naturale majore: un cutremur şi o inundaţie. Potrivit Margheritei Romanelli, o prietenă apropiată a lui Lo Porto, după eliberarea sa în octombrie 2014, Muehlenbeck a dezvăluit că fuseseră separaţi după un an de captivitate, un semn că, posibil, unul dintre ei fusese vândut sau predat altei grupări sau organizaţii. „Dacă nu înainte, dar din momentul acela, este probabil ca negocierile cu cele două guverne să fi fost făcute separat", a spus negociatorul pe care l-am intervievat. La două luni după eliberarea lui Muehlenbeck, Lo Porto a fost omorât.

Dezvăluirea lui Muehlenbeck a contrazis în mod direct asigurările anterioare pe care guvernul italian le dăduse familiei lui Lo Porto. „Ministerul de Externe i-a asigurat că lucrau strâns cu germanii", a explicat Romanelli.[133] Spre deosebire de DRC, ONG-ul care-l angajase pe Lo Porto n-a pus la dispoziție un ofițer de legătură familiei, care s-a bazat pe celula italiană de criză și pe colegii lui Lo Porto care au transmis „neoficial" informația.

„Regula de bază era tăcerea. Nimeni nu vorbea; nimeni nu spunea nimic. Eram în beznă totală", confirmă Romanelli. Chiar și acum sunt greu de pus laolaltă toate piesele din puzzle-ul răpirii lui Lo Porto și n-a fost difuzat niciodată vreun material video cu el. Primul și singurul filmuleț care a confirmat răpirea celor doi bărbați îl arăta doar pe Muehlenbeck. Nimeni nu știe dacă s-a arătat vreo dovadă că Lo Porto era în viață. De asemenea, n-a fost oferită nicio informație despre felul în care s-au ocupat italienii de această răpire la nivel local.

„Primul lucru pe care îl fac profesioniștii în aceste circumstanțe este să investigheze cartierul din ușă în ușă și să stea de vorbă cu populația locală", a explicat negociatorul european pe care l-am intervievat. Așa a procedat DRC în Somalia la răpirea lui Buchanan și Thisted. „Când a fost eliberat, Muehlenbeck a dezvăluit că după răpire fuseseră ținuți o săptămână într-o casă aflată la doi pași de cea din care fuseseră răpiți", a spus Romanelli. Ar fi fost ușor de găsit, dacă s-ar fi întreprins o căutare în cartier, însă italienii, care nu aveau agenți de informații în regiune, s-au bazat pe forțele pakistaneze pentru a-i găsi pe răpitori.

Contrar multor păreri, guvernele occidentale nu au agenți de informații în majoritatea zonelor unde cetățenii lor sunt

prăzi uşoare pentru răpitori, iar autorităţile apelează frecvent la jurnaliştii care lucrează în regiunile respective pentru a le ajuta. „În iulie 2015, când [cei trei ziarişti] Antonio Pampliega, José Manuel López şi Ángel Sastre [...] au fost răpiţi în nordul Siriei, lângă oraşul Azaz, mă aflam în Ucraina. Eu îi cunoşteam şi aveam idee despre ceea ce se întâmplase, aşa că am contactat autorităţile spaniole, care m-au rugat să le comunic orice contacte aveam, deoarece nu aveau agenţi de informaţii pe teren", îşi aminteşte Francesca Borri.[134]

În mod necaracteristic pentru Italia, cazul lui Lo Porto s-a tărăgănat ani de zile, cauzând critici permanente din partea prietenilor activistului umanitar. „Guvernul italian îl abandonase pe Giancarlo [Lo Porto] din primele zile când a fost răpit", a spus unul dintre prietenii săi, Filippo Occhipinti. „Vreme de trei ani, Ministerul de Externe şi-a bătut joc de familie, prin impunerea unei tăceri stricte. Am întrebat care era motivul, dar, din păcate, nu voi primi niciodată un răspuns. Giancarlo a fost omorât în primul rând de statul care l-a abandonat."[135]

Guvernul italian nu l-a adus pe Giancarlo Lo Porto viu acasă, dar i-a repatriat corpul. „Când trupul a sosit în Italia, analiza ADN a fost făcută de guvern, nu de familie", spune Romanelli. „Corpul a sosit cu vaporul în portul Palermo, dar familia n-a fost acolo, fiindcă nu fusese anunţată de sosirea navei. Familia a fost sfătuită să nu se uite la corp şi să nu deschidă sicriul, care a fost sigilat, etanşat şi ţinut închis pe durata funeraliilor civile." A doua zi a avut loc incinerarea.

„Deşi niciun politician n-a fost prezent la funeralii, au participat doi agenţi din serviciul secret care au verificat ca totul, inclusiv hainele, să fie ars."

Oare cadavrul pentru care italienii au plătit răscumpărarea era al lui Lo Porto sau al altcuiva? Răspunsul îl ştie doar

guvernul italian. Toate dovezile au fost transformate în cenuşă. Însă prin repatrierea corpului guvernul italian a pus capăt, departe de mass-media, unui caz de răpire foarte controversat. Familia a primit un certificat de deces, necesar pentru a revendica asigurarea pe viaţă şi afacerea Lo Porto s-a terminat discret.

Crima tăcută

În timp ce negocierile secrete cu răpitorii sunt prezentate ca o tactică pentru a-i împiedica pe aceştia să ducă răscumpărările spre limita superioară, obiectivul real al guvernelor este de a-şi minimiza responsabilitatea pentru negocieri. De exemplu, când se ajunge la plata răscumpărărilor, toate guvernele neagă că le-ar plăti. Cu toate acestea, răpitorii ştiu foarte bine cine plăteşte şi cine oferă cel mai mult.

„Aceasta este o afacere cu minciuni, spioni şi muşamalizări", se afirmă în documentarul *The Hostage Business*[136] realizat de Al Jazeera despre lumea tulbure a răpirilor. Guvernele mint, răpitorii mint, intermediarii mint, iar familiile sunt lăsate să se descurce singure cu informaţii puţine.

În anul 2011, printre cei 19 ostatici pe care a trebuit să-i răscumpere guvernul italian s-a numărat Bruno Pelizzari, rezident în Africa de Sud cu cetăţenie dublă, sud-africană şi italiană, care a fost răpit de piraţi somalezi pe 26 octombrie 2010, când naviga cu prietena sa Debbie Calitz. „Iniţial s-au cerut 20 de milioane de dolari", a spus Vera Hecht[137], sora lui Pelizzari. Când guvernul sud-african a refuzat să plătească, ba chiar să se implice în negocieri, Hecht a apelat la o fundaţie caritabilă din Somalia, „Gift of the Givers". Negocierile au continuat 18 luni, cu ameninţări constante ale uciderii ostaticilor. Apoi

Hecht a primit via Facebook un mesaj de la un anume Marco, care-i spunea că o putea ajuta. Acesta a instruit-o să obţină din nou dovada că fratele ei se afla în viaţă şi apoi să cadă la înţelegere. Documente secrete obţinute de Al Jazeera au arătat că guvernul italian, frustrat de felul în care sud-africanii abordau răpirea, a decis să intervină şi să plătească o răscumpărare de 525 000 de dolari. Paşaportul italian al lui Pelizzari a salvat atât viaţa sa, cât şi pe a lui Debbie Calitz. Evident, lui Hecht i s-a spus să nu destăinuie niciodată că de fapt italienii plătiseră răscumpărarea.

Marco, un agent al serviciului de informaţii italian, a îndrumat-o pe Hecht în negocieri. Cei doi au utilizat acelaşi cont de Gmail, astfel că de fapt nu şi-au trimis niciodată mesaje, ci au discutat prin intermediul contului respectiv prin e-mailuri neexpediate. După trei luni, răscumpărarea a fost plătită şi ostaticii au fost eliberaţi. În iunie 2012, Hecht, însoţită de agenţi ai serviciului de informaţii italian, şi-a revăzut în sfârşit fratele. Pelizzari şi Calitz, care nu este nici măcar cetăţeană italiană, au fost eliberaţi.

„Probabil că italienii ştiau că-i puteau elibera pe Pelizzari şi Calitz relativ rapid şi pentru o sumă mult mai mică decât în cazul lui Mariani. Pe atunci răscumpărările AQMI erau în jur de 3 milioane de euro şi ei s-au dovedit negociatori foarte duri. Aşa că probabil italienii au decis să lucreze cu sora lui Pelizzari, pentru a bifa rapid un nume de pe lista ostaticilor italieni. La sfârşitul anului, pentru serviciile secrete contează doar câţi oameni au readus acasă", a declarat unul dintre negociatorii europeni pe care i-am intervievat.

De asemenea, guvernul italian a aranjat difuzarea unei versiuni false a celor întâmplate.[138] Când Pelizzari şi Calitz au revenit acasă în Africa de Sud, mass-mediei i s-a comunicat că

fuseseră eliberați de forțe de securitate somaleze cu susținere occidentală. Pelizzari și Calitz au fost supuși procedurilor de debriefing și li s-a spus să nu dezvăluie că guvernul italian plătise răscumpărarea.[139]

Jurnalista freelancer canadiană Amanda Lindhout a fost mai puțin norocoasă. La 23 august 2008, la două zile după ce sosise în Mogadiscio, ea a fost răpită împreună cu Nigel Brennan, un fotoreporter freelancer australian în vârstă de 37 de ani. Guvernele canadian și australian au refuzat să plătească răscumpărarea, dar au „îndrumat" familiile pe durata negocierilor. Mamei lui Lindhout i s-a spus în mod repetat că fiica ei nu va păți nimic, deoarece răpitorii erau religioși și nu aveau s-o agreseze sexual. Se pare că Lindhout a fost violată de un temnicer, iar după ce a încercat să evadeze a fost violată în grup.

Inițial răpitorii au cerut 2,5 milioane de dolari, pentru ca în sfârșit să se mulțumească cu ceva mai puțin de 1 milion. Potrivit memoriilor lui Lindhout, *A House in the Sky*, guvernul canadian nu părea să grăbească lucrurile în timpul negocierilor, ci s-a limitat s-o sfătuiască pe mama ei să negocieze o răscumpărare mai mică. La un moment dat, mamei i s-a spus să nu mai răspundă la apeluri, deoarece guvernul decisese să poarte direct negocierile. Această sugestie sfidează logica, ținând seama de faptul că familia, nu guvernul, urma să plătească răscumpărarea. Potrivit lui Lindhout, răpitorii refuzaseră în mod repetat să accepte suma de 250 000 de dolari, pe care guvernele canadian și australian o strânseseră sub eticheta „cheltuieli" pentru a-și ascunde implicarea în răscumpărare.

Supusă la presiuni din partea familiei lui Nigel Brennan, mama lui Lindhout a acceptat în cele din urmă să angajeze un negociator privat, pe John Chase din compania britanică AKE.

Acesta a îndrumat-o pe mama lui Lindhout în negocieri, la fel cum procedase Marco cu sora lui Pelizzari. AKE a aranjat ca un parlamentar somalez să primească suma de 600 000 de dolari – aproape cât plătiseră italienii pentru Pelizzari şi Calitz – , care a fost transferată unei bănci din Nairobi şi de acolo unei sucursale a acesteia din Mogadiscio. Parlamentarul a înmânat apoi banii unui grup de bătrâni tribali, care au plătit răscumpărarea răpitorilor doar după ce Lindhout şi Brennan au fost eliberaţi pe 25 noiembrie 2009, la 460 de zile după ce fuseseră răpiţi.[140]

Capitolul 9

Ora de aur – anatomia unei răpiri

Când sezonul de vânătoare a ostaticilor străini a început în Siria în 2012, niciuna dintre numeroasele grupări criminale şi jihadiste implicate în această afacere nu deţinea structura sau cunoştinţele la nivel expert pentru a derula negocieri adecvate. Mulţi dintre membrii lor nu ştiau nici măcar o limbă străină, aşa că au apelat la sirieni distinşi şi cu legături suspuse, care să-i ajute. Răpitorii le-au trimis informaţii despre ostatici şi i-au folosit adesea ca negociatori sau translatori, dar şi ca intermediarii lor *de facto* în relaţiile cu familii şi guverne. Ţelul era obţinerea rapidă a răscumpărării, în maximum câteva săptămâni. Dacă răspunsul era suficient de prompt, ostaticii puteau fi eliberaţi în câteva zile pentru numai câteva mii de dolari. Însă dacă nu se întâmpla aşa, ostaticii erau vânduţi sau schimbaţi, sfârşind în mâinile unor grupări mai mari, care îşi puteau permite să ţină ostatici pe termen lung şi să desfăşoare negocieri pentru sume mari.

La sfârşitul verii anului 2014, Samir Aita, membru al Forumului Democrat Sirian care locuieşte la Paris, a primit un telefon despre o problemă care apăruse în negocierile pentru eliberarea a două activiste umanitare italiene, Greta Ramelli şi Vanessa Marzullo, răpite în iulie 2014 în Alep. „Se dorea ca eu să negociez cu guvernul italian. Am cerut imediat dovezi că

femeile trăiau, dar nu le-am primit, aşa că le-am spus că nu mă puteam implica"[141], a explicat Aita. Potrivit Francescăi Borri, Samir Aita a contactat-o şi a rugat-o să alerteze autorităţile italiene despre ceea ce se întâmpla şi despre informaţiile primite despre cele două femei.[142] „Răpitorii erau convinşi că fetele lucrau pentru serviciile secrete şi nu credeau că erau două naive venite în Siria pentru a aduce truse medicale inutile. Povestea lor era atât de absurdă, încât era de necrezut!", continuă Borri.

Răspunsul celulei italiene de criză a fost lent şi lipsit de entuziasm, astfel încât Ramelli şi Marzullo au rămas în captivitate până în ianuarie 2015. Răpitorii lor, o grupare criminală măruntă, le vânduse la al-Nusra, care s-a ocupat de negocierile cu guvernul italian. „În cele din urmă am plătit 13 milioane de euro pentru eliberarea lor", a spus un senator italian. „A fost una dintre cele mai mari răscumpărări plătite vreodată."[143]

Contribuabilii italieni nu vor şti niciodată dacă Ramelli şi Marzullo ar fi putut fi eliberate pentru câteva mii de dolari, dacă celula de criză a Ministerului de Externe ar fi acţionat imediat, în aşa-numita „oră de aur", ştiind că ele călătoriseră în Siria. „Au fost necesare săptămâni pentru a verifica răpirea Gretei şi a Vanessei", afirmă un senator italian. „Ele nu anunţaseră nici măcar Ministerul de Externe de plecarea lor în Siria." Când guvernele sunt implicate în negocierile pentru ostatici, lucrurile se mişcă cu viteza melcului.

În toate conferinţele importante despre răpiri – iar industria securităţii organizează numeroase asemenea evenimente în toată lumea – există în mod uzual o secţiune dedicată primelor ore şi zile imediat de după răpiri, când urmele răpitorilor sunt proaspete, când se pot salva vieţi şi răscumpărările pot avea un preţ mic. Însă nimeni nu va recunoaşte că pentru a acţiona rapid, trebuie să ocoleşti autorităţile, să le ignori

sfaturile, ba chiar să le forțezi mâna, pentru că așa s-a întâmplat în cazul răpirii olandezei Joanie de Rijke, corespondent de război.

De Rijke a fost răpită în Afghanistan la începutul lunii noiembrie 2008 de o unitate mică de comando a talibanilor, când făcea reportaje pentru săptămânalul belgian *P-Magazine*, dispărut între timp. Ea aranjase un interviu în exclusivitate cu comandantul taliban Ghazi, a cărui grupare ambuscase și omorâse 10 soldați francezi cu numai câteva luni în urmă. Din capul locului a fost clar că Ghazi și oamenii lui acționau pe cont propriu și că de Rijke fusese răpită pentru a face rost de bani pentru grupare și comunitatea sa. Așa cum s-a întâmplat cu multe *katiba* din AQMI, gruparea talibană a lui Ghazi fusese atrasă de jihadismul criminal.

Deși făceau parte din comunitatea talibană, „răpitorii lui Joanie erau simpli delicvenți, indivizi care foloseau banii proveniți din răscumpărare pentru a-și hrăni familiile și tribul, nu pentru a purta Jihadul împotriva Occidentului", a explicat Michael Lescroart, fost editor al săptămânalului belgian amintit și cel care, împreună cu un prieten scoțian al lui de Rijke care dorește să fie cunoscut doar ca „Dave", a negociat răscumpărarea femeii. „Bineînțeles, asta nu justifică ce i-au făcut, însă arată că răpirile în țări foarte destabilizate, ca Afghanistanul, s-au transformat într-o industrie pentru un segment mare al populației, care altfel n-ar ști cum să supraviețuiască."[144]

În cartea ei *In the Hands of Taliban*, de Rijke este de acord cu părerea aceasta:

> Mergeam cu mașina pe șoseaua oribilă, nu departe de satul lui Ghazi și l-am auzit oftând: „Noi avem nevoie de bani. Ca să construim o șosea bună, pentru ca ulterior să ne putem trimite copiii la școală în Surobi dacă vor să învețe. Să scrii și

lucrurile astea. Şi dorim să construim o şcoală nouă în valea noastră." Şi pentru fete? nu m-am putut abţine să întreb. Răspunsul a fost la fel de ferm precum cel pe care-l auzisem în Kandahar cu luni în urmă: „Nu! Fetele n-ar trebui să meargă la şcoală. Doar băieţii."[145]

După ce a fost răpită, de Rijke a fost silită să meargă pe jos prin munţii afgani, până a ajuns în tabăra unde avea să petreacă noaptea împreună cu răpitorii ei. În acel moment Ghazi i-a înmânat un telefon mobil şi ea l-a sunat pe Lescroart. Acesta îşi aminteşte:

Am primit apelul seara. Cred că era ora 19, fiindcă urmăream *Familia Simpson* cu fiul meu. Era Joanie, care fusese răpită. I-am cerut să nu spună locul unde se afla, ci să pronunţe pe litere în olandeză şi aşa a făcut. În felul acela am ştiut, mai mult sau mai puţin, unde o duseseră. Imediat după ce a închis, l-am sunat pe ministrul belgian al Apărării. Joanie călătorise cu el în Afghanistan cu câteva zile în urmă, dar ea mai rămăsese pentru interviul cu Ghazi. A fost foarte îndatoritor şi a spus: „Dacă va trebui să plătim, vom plăti". Exact aşa a spus. După o zi, când şi-a dat seama că era olandeză şi că nu avea paşaport belgian, şi-a schimbat complet atitudinea şi mi-a spus că responsabilitatea revenea guvernului olandez.

În aceeaşi seară Lescroart i-a telefonat şi ministrului belgian de Externe, care l-a sfătuit să aştepte deoarece va dura foarte mult până la clarificarea situaţiei. Când a contactat autorităţile olandeze a doua zi, Lescroart a auzit acelaşi lucru. Cu toate acestea, olandezii i-au spus de la bun început că ei „nu vor negocia cu teroriştii; că nu vor plăti nicio răscumpărare. Dacă însă doream s-o fac eu, n-aveau să mă oprească". Lescroart a avut impresia că atât autorităţile belgiene, cât şi cele olandeze tărăgănau, ceea ce dusese la pierderea a două zile preţioase şi

că „nu existau protocoale, ci pur și simplu se improviza de la un moment la altul".

Când autoritățile olandeze au dorit să preia negocierile pentru Joanie, Lescroart s-a împotrivit. „În unul dintre apelurile ei telefonice, Joanie îmi spusese să am încredere în Dave, un prieten scoțian cu care ea locuise în Kabul când aștepta să primească aprobarea pentru intervievarea lui Ghazi. Inițial ezitasem să am încredere în el. Nu-l cunoșteam și credeam că-i un fel de mercenar. Însă ea avusese dreptate: Dave știa ce să facă", și-a amintit Lescroart.

Chiar în seara când a primit vestea răpirii lui de Rijke, Lescroart l-a contactat pe Dave și i-a spus că răpitorii ceruseră 2 milioane de dolari. Dave i-a contactat imediat pe oamenii de legătură din Afghanistan pentru a-i găsi pe răpitori și a început să negocieze reducerea sumei. Dave explică:

> Cei care au răpit-o pe Joanie făceau parte dintr-o grupare mică de talibani, care credeau că pot scoate bani de pe urma răpirii ei. Nu erau profesioniști, deși când este vorba despre delicte în Afghanistan toți sunt simultan amatori și profesioniști. Noi știam însă că ei nu doreau s-o țină mult timp pe Joanie și vor fi de acord cu doar o părticică din suma cerută, dacă o plăteam rapid. De unde știam asta? Pentru că, doar cu câteva zile în urmă, același comandant Ghazi acordase un interviu pentru doi ziariști francezi, însă nu-i răpise. Pentru mine era clar că ar fi fost mult mai dificil, dacă nu imposibil să se ocupe de trei ostatici decât să răpească unul singur, chiar dacă era o femeie. Ei nu dețineau infrastructura necesară pentru a face față la trei ostatici. Pe scurt, nu erau răpitori profesioniști.[146]

De asemenea, probabil că Ghazi nu știa că guvernul francez ar fi plătit mai mult decât *P-Magazine* pentru cetățenii săi. Alt motiv pentru care răpitorii lui Joanie doreau o înțelegere

rapidă era faptul că știau că nu puteau păstra mult timp secretul răpirii unui ziarist occidental. „Eram convins că voiau să cădem repede la înțelegere, pentru a evita ca altcineva să le fure ostatica", a concluzionat Lescroart.

În calitate de negociator al lui de Rijke în Afghanistan, Dave a fost norocos că femeii i s-a permis să ia legătura regulat cu Lescroart, fiindcă astfel amândoi știau că ea era în viață. Totuși zvonurile despre răpirea ei s-au răspândit repede în comunitatea mass-media din Kabul, iar Dave și Lescroart au fost nevoiți să se asigure că autoritățile belgiene și olandeze nu vor alerta autoritățile afgane. Lescroart își amintește:

> La un moment dat, olandezii au vrut să contacteze poliția afgană ca să manevreze banii de răscumpărare. Din fericire, ambasadorul olandez în Afghanistan le-a explicat că dacă se va auzi că cineva deținea asemenea sume în Kabul, nici el n-ar mai fi fost în siguranță. N-ar mai fi putut nici măcar să iasă din camera sa de hotel. Poliția și-ar fi însușit răscumpărarea.

Lescroart și Dave au lucrat non-stop, ignorând sugestiile guvernelor belgian și olandez. În timp ce Dave a scăzut prețul libertății lui de Rijke până la 130 000 de dolari, Lescroart s-a luptat cu birocrația politică din Belgia și Olanda, pentru a expedia cât mai repede posibil răscumpărarea lui Dave. A fost o sarcină foarte dificilă. Lescroart a explicat:

> Au fost necesare două zile ca să primim aprobarea pentru transferul banilor. A trebuit să merg la Haga cu o fotografie a lui Joanie și să le spun că dacă nu vor acționa rapid, ea va fi în curând un trofeu împăiat. Până la urmă, au fost de acord. Din fericire, revista putea plăti răscumpărarea, așa că *P-Magazine* a transferat 100 000 de euro din contul său în contul ambasadei olandeze din Belgia, după care, în două ore, ambasada olandeză din Kabul a eliberat banii în dolari cash.

La o săptămână după răpire, de Rijke se afla în drum spre libertate. Vestea răpirii sale ajunsese la conducerea talibanilor, care, în ultimele ei ore de captivitate, a încercat să-i împiedice eliberarea și plata răscumpărării către gruparea lui Ghazi. Însă răpitorii au onorat înțelegerea și au reușit s-o trimită înapoi în Kabul. În timpul călătoriei, de Rijke a schimbat de câteva ori vehiculul, până a ajuns la periferia Kabulului, unde urma să fie predată negociatorului Dave. Lescroart își amintește:

> Erau două mașini, una a noastră, care trebuia s-o ducă la locuința lui Dave din Kabul, și alta trimisă de ambasada olandeză, cu o femeie occidentală înăuntru. Noi nu știam de a doua mașină, însă Joanie s-a urcat în ea. Când ea n-a mai ajuns la Dave, el m-a sunat și a spus: „Am pierdut-o". În clipa aceea n-am mai știut ce să facem. Am așteptat pur și simplu să ne contacteze, sperând că nu fusese răpită din nou.

De Rijke nu știa că se urcase în mașina greșită. „Am urcat în automobil și femeia a început să-mi vorbească în engleză. După câteva minute și-a dat seama că eram olandeză, așa că a vorbit în olandeză. Nici măcar nu știa că eu eram olandeză"[147], și-a amintit de Rijke. Femeia, care lucra pentru un think tank* renumit din Afganistan, fusese aleasă pentru a o aduce în complexul olandezilor, unde a fost supusă procedurilor de debriefing și i s-a spus că ar fi recomandat să nu povestească nimănui ce se întâmplase. A doua zi, a fost îmbarcată într-un avion de linie obișnuit spre Amsterdam, fără să treacă pe la vamă ori să-și arate pașaportul.

---

* Termen care caracterizează o organizație de persoane specializate care oferă, de regulă gratuit, informații pentru a crea, amplifica, diminua, înlătura, organiza sau optimiza un anume compartiment funcțional al societății, așa cum ar fi optimizarea structurii militare, economice, politice, culturale la nivel local, regional, statal, sau chiar la nivel global (n. red.).

„Guvernul olandez a ştiut unde va avea loc schimbul final. Poate că mi-au interceptat telefonul, ori pe al lui Dave, sau poate că l-au urmărit pe el, nu ştiu. Ei au trimis însă maşina ca să se asigure că Joanie era în mâini bune şi că poliţia afgană nu va ajunge la ea. Doreau s-o scoată cât mai rapid din ţară", a spus Lescroart.

Pentru birocraţia olandeză, de Rijke nu diferea cu nimic de o marfă care trebuia expediată spre casă cât mai repede posibil. „Nimeni nu mi-a spus nimic în Kabul. Abia când am ajuns în Amsterdam, Michael mi-a povestit cum fusesem eliberată", a spus de Rijke. „Autorităţile olandeze ar fi vrut să nu vorbesc deloc despre răpirea mea, ci să merg acasă şi să uit tot ce se întâmplase. Nu numai că n-au făcut mare lucru pentru a mă elibera, ci au vrut să şteargă tot episodul. Au vrut ca drama pe care o suferisem în Afghanistan şi modul necorespunzător în care acţionaseră să fie o crimă trecută sub tăcere." De Rijke a fost eliberată pentru că editorul ei şi un negociator local au acţionat decisiv în timpul „orei de aur", sfidându-i guvernul. Tânăra americancă Kayla Mueller, care oferea ajutor umanitar, răpită în Alep, n-a fost la fel de norocoasă.

O poveste de iubire în vremea Califatului

„Eu aş fi putut s-o salvez pe Kayla Mueller." Negociatorul, care a eliberat recent alţi ostatici occidentali ţinuţi în Siria, m-a privit în ochi şi mi-a urmărit reacţia. Ştiam că spunea adevărul, deoarece fusese implicat în negocieri pentru mai mulţi ostatici luaţi de Statul Islamic. L-am întrebat totuşi dacă era sigur în privinţa afirmaţiei acelea. A încuviinţat din cap. „Când a sosit apelul, la numai câteva zile după răpirea ei, mă aflam în Antakya chiar cu persoana care a primit apelul. Răpitorii

trecuseră în revistă convorbirile lui Kayla pe Skype şi-i recunoscuseră numele. El m-a întrebat imediat dacă aş putea ajuta, dar i-am explicat că nu puteam prelua un caz decât cu acordul familiei. Nici măcar n-o cunoşteam pe Mueller – n-o întâlnisem niciodată. I-am spus totuşi să obţină dovada că femeia era în viaţă."[148] Deşi a refuzat să se implice în cazul Mueller, negociatorul a fost sigur că ea putea fi eliberată pentru o răscumpărare mică. „Sunt convins că dacă am fi acţionat imediat, i-aş fi putut obţine libertatea pentru o sumă mică."

Negociatorul a tăcut câteva clipe, şi-a aprins o ţigară, a clătinat din cap şi a continuat:

> Privind retrospectiv, da, poate că ar fi trebuit să-i fi contactat familia, însă eu nu sunt un „vânător de ambulanţe*". Nu le telefonez familiilor ca să le spun: „Am auzit că o persoană dragă a fost răpită – vreţi să vă ajut?" În asemenea situaţii, când în joc este o viaţă, îţi place să crezi că există un sistem bine pus la punct şi că nu trebuie să faci nimic altceva decât să apeşi un buton pentru a-l pune în mişcare. Lucrurile nu funcţionează deloc aşa.[149]

Potrivit negociatorului, cazul Mueller s-a împotmolit în birocraţie, prins între jurisdicţia Departamentului de Stat şi a FBI-ului, şi discuţiile cu CIA şi Casa Albă. „Probabil că s-au ţinut multe întâlniri înainte ca ei să se pună de acord, dar a fost prea târziu."

Deşi Kayla Mueller a ajuns după un timp în mâinile Statului Islamic, nimeni nu ştie cu certitudine cine a răpit-o iniţial – o mică grupare jihadistă sau criminală, ori cineva din Armata Siriană Liberă sau oricare dintre celelalte grupări rebele care căutau să câştige repede bani. „În anul 2013, piaţa pentru ostatici

---

* În engleză *ambulance chaser*, termen care defineşte o persoană care aleargă la locul unui accident pentru a încerca să încheie o afacere (n. red.).

occidentali în Siria de nord era foarte bine dezvoltată. Străinii erau vânduți în funcție de naționalitate și meserie", conchide un negociator.

Cel mai probabil, Kayla Mueller a fost vândută unei grupări inamice sau schimbată pentru arme ori prizonieri, fiindcă așa s-a întâmplat cu Joakim Medin. Multe dintre tranzacțiile acestea se fac pe piața secundară de ostatici din Siria, a explicat negociatorul. Jurnalistul Jean-René Augé-Napoli este convins că Statul Islamic n-a știut că Kayla Mueller era o femeie atunci când a cumpărat-o. „În general, ostaticii sunt vânduți fără specificații privind sexul, așa că este posibil ca grupării ISIS să i se fi oferit un activist umanitar american. Nimeni nu vrea femei, deoarece complică situația din multe motive și reprezintă o sursă de distracție. Jihadiștii trăiesc într-un mediu masculin foarte segregat și, în mod logic, era mai ușor și mai ieftin să se ocupe de ostaticii bărbați decât de cei de ambele sexe."

Negociatorul a adăugat că nu era sigur dacă bărbatul care primise apelul inițial vorbise vreodată cu familia lui Kayla. „La câteva luni după apelul acela, l-am reîntâlnit și mi-a spus că fusese foarte frustrat de felul în care autoritățile se ocupaseră de răpire. Este rușinos, fiindcă dacă s-ar fi acționat rapid, el putea fi negociatorul perfect care să lucreze cu răpitorii inițiali." Tărăgănarea – exact opusul reacției optime – este tipică guvernelor când abordează răpirile propriilor cetățeni.

M-am întâlnit prima dată cu negociatorul acesta într-un bar cu vederea spre Marea Baltică. Era o dimineață caldă și senină de octombrie; lumina era puternică și apa avea limpezimea cristalului. Deși consumam băuturi reci la jumătatea lunii octombrie, ne-am fi putut afla într-un bar de pe țărmurile Mediteranei, din Turcia sau Siria. În timp ce el vorbea despre

comunitatea de ziarişti, activişti umanitari, intermediari, şoferi, mercenari, refugiaţi şi jihadişti aspiranţi care trăiau în oraşe turceşti din apropierea graniţei siriene, mi-au revenit în minte fotografii pe care Kayla Mueller şi prietenul ei Omar Alkhani le postaseră pe profilurile lor Facebook când locuiseră printre oamenii aceia. Fotografiile arată doi oameni care se iubeau – un sirian şi o americană, zâmbind şi arătându-şi fericirea sub soarele strălucitor de pe cer. Nu exista niciun semn al războiului din Siria, care se desfăşura practic la câţiva paşi depărtare. Beatitudinea imaginii este aproape absurdă prin comparaţie cu realitatea politică. Într-adevăr, povestea lui Kayla şi Omar este suprarealã, o poveste de iubire în timpul Califatului.

Kayla şi Omar s-au întâlnit în 2010 în Egipt şi au păstrat legătura pentru doi ani. În 2012 s-au reîntâlnit în Beirut şi la scurt timp au decis să se mute împreună în Istanbul. Kayla dorea să devină activist umanitar, iar Omar voia să fie fotoreporter şi documentarist freelancer. Amândoi aveau visuri profesionale măreţe şi credeau că conflictul din Siria le oferea o scurtătură spre realizarea lor. Probabil că acela a fost motivul pentru care au plecat din Istanbul într-un oraş mic de lângă graniţa Turciei cu Siria. Niciunul dintre ei nu avea vreo pregătire în meseria dorită. Kayla era voluntară şi ajuta pe oricine. Nu avea nici salariu, nici asigurare şi nu avea cui să telefoneze dacă situaţia ar fi căpătat o întorsătură neplăcută, aşa cum s-a întâmplat la începutul lunii august 2013, când a fost răpită în Alep. Omar nu era angajatul vreunui ziar, ci lucra ca freelancer şi-şi câştiga existenţa reparând calculatoare.

Cu toate acestea, în primăvara anului 2013 Kayla şi Omar erau fericiţi. Erau tineri, se iubeau şi simţeau că aveau un rol în

scrierea istoriei. Amândoi aveau bloguri despre conflictul din Siria. Se găseau la numai câțiva kilometri de linia frontului și utilizau rețelele de socializare pentru a informa lumea despre ceea ce vedeau. Ei credeau realmente că aceea era misiunea lor – să observe și să raporteze atrocitățile războiului – și li se părea firesc s-o facă împreună. Un activist umanitar european care a dorit să-și păstreze anonimatul a povestit:

> Am întâlnit câteva cupluri ca ei în zone de conflict. Ei vor să ajute, să arate lumii ce se întâmplă în realitate. Sunt dedicați acestor acțiuni și consideră că dacă se află în apropierea unui război în desfășurare vor deveni mai repede activiști umanitari sau jurnaliști, dar se înșală. Nimeni nu vrea să angajeze persoanele acestea, deoarece nu sunt calificate și, cu toată sinceritatea, angajarea lor ne poate chiar periclita activitățile. Meseria de activist umanitar este dură. Necesită ani de instruire și experiență, cât și atestate profesionale. Nu este suficient să te trezești într-o dimineață în Vestul Mijlociu sau în Orientul Mijlociu și să decizi că vei deveni activist umanitar.[150]

Cupluri precum Kayla și Omar sfârșesc prin a petrece mult timp împreună, ajutându-se reciproc în căutarea jobului „ideal" de salvare a lumii, întărindu-și unul celuilalt credința că ceea ce fac este bine, adesea fără să înțeleagă riscurile implicate. La sfârșitul primăverii anului 2013, Omar a luat-o pe Kayla la o întâlnire cu doi reporteri americani – Nicole Tung, fotograf și prietena lui James Foley și Janine di Giovanni –, pe care o stabilise în Reyhanli, oraș așezat la granița turcă. Mueller s-a prezentat drept logodnica lui Omar.[151] „Fata avea intenții bune", a povestit Tung pentru ziarul *Arizona Republic*, „dar, din păcate, când ești nou-sosit într-o zonă de conflict, mai ales într-un loc ca Siria, dai peste tot felul de pericole."[152] Și într-adevăr așa s-a întâmplat la începutul lunii august 2013,

când lui Omar i s-a cerut să călătorească la Alep pentru a pune la punct calculatoarele organizației „Medici fără frontiere", iar Kayla l-a implorat s-o ia și pe ea.

Inițial bărbatul a refuzat, dar apoi a cedat. Deși locuiau la numai câțiva kilometri de graniță, Mueller nu fusese niciodată în Siria și nu văzuse Alep. Omar a considerat că ea trebuia să vadă cu propriii ochi ce se întâmpla, ca să poată scrie apoi pe blogul ei *Imbued with Hope*, pentru a încerca să obțină mai multe ajutoare pentru refugiați. A fost poate o decizie prostească luată de doi oameni lipsiți de experiență, care se iubeau și credeau că pot juca un rol important prin acțiunile lor. Organizațiile umanitare documentaseră tragedia siriană încă de la începutul războiului civil. Vizita lui Mueller în complexul organizației și relatarea călătoriei pe blogul ei au contribuit prea puțin la îmbunătățirea situației a milioane de sirieni care sufereau, dar au costat-o pe tânără viața. Francesca Borri își amintește:

> Kayla a fost cea care i-a întrebat pe cei de la organizația „Medici fără frontiere" dacă puteau rămâne peste noapte. Se pare că cei doi nu-și aranjaseră din timp cazarea. Cei din organizație au fost furioși. Avuseseră probleme cu răpiri de lucrători locali, așa că ultimul lucru pe care și-l doreau era ca o americană să înnopteze acolo. În același timp însă nu-i puteau arunca pe cei doi pe străzi, așa că le-au îngăduit să rămână.[153]

În dimineața următoare, Omar și Kayla au luat un taxi de la complexul organizației până la stația de autobuz. Imediat după plecarea taxiului, Omar și-a dat seama că erau urmăriți de o dubă gri care a depășit taxiul și l-a silit să oprească. Șase bărbați mascați, cu veste antiglonț și înarmați cu kalașnikovuri, au sărit afară și i-au înconjurat. I-au târât pe amândoi în dubă și au plecat.

Au sfârşit în beciul spitalului pediatric din Alep, care devenise o închisoare improvizată. Kayla a fost închisă cu femeile, iar Omar a fost interogat. El a petrecut două luni în captivitate, unde a fost torturat şi bătut. De fiecare dată când l-au întrebat cine era femeia care-l însoţea, Omar a răspuns „soţia mea". Până la urmă, a fost eliberat, dar singur. Kayla a rămas în Alep. Negociatorul povesteşte:

> Am discutat cu Omar de 15, poate chiar de 20 de ori. Uneori detaliile despre răpirea lor se modificau. Este firesc; când eşti foarte stresat memoria îţi joacă feste. Am stat de vorbă cu el, deoarece voiam să ştiu dacă-i văzuse pe unii dintre ostaticii a căror eliberare o negociam cu Statul Islamic. De aceea l-am rugat să-mi relateze tot ce s-a întâmplat cât a fost în captivitate şi am ajuns la concluzia că n-o trădase pe Kayla. Dimpotrivă, regreta enorm că acceptase să-l însoţească în Siria.[154]

Privind retrospectiv, călătoria lui Kayla şi Omar la Alep arată cât de puţine ştiau cei doi despre pericolele conflictului sirian, iar răpirea lor este chiar rezultatul acestei ignoranţe. Francesca Borri explică: „De fiecare dată când am intrat în Siria, n-am avut asupra mea nici măcar un pix. Am pretextat că sunt refugiată şi nu aveam telefon mobil. După mijlocul anului 2013, am căutat să intru şi să ies din Siria în aceeaşi zi, evitând să petrec noaptea acolo."[155]

„După ce a ieşit din Siria, Omar a contactat familia Kaylei. L-am avertizat să nu le spună că el putea rezolva cazul, deoarece era mult peste puterile lui", îşi aminteşte negociatorul. Omar a declarat pentru ziarul *Daily Mail* că părinţii Kaylei primiseră un material video de 30 de secunde cu fiica lor cerşind ajutor. Acesta era însoţit de mesajul: „Dacă o vreţi vie, vă costă 20 de milioane de dolari"[156].

O dată în plus, negociatorul mi-a sugerat că situaţia putea căpăta altă întorsătură dacă, în primele zile cruciale, el sau altul

ca el ar fi fost împuternicit să acționeze. Negociatorul crede totuși că familia „a urmat instrucțiunile autorităților americane, astfel că n-a putut aprecia obiectiv seriozitatea situației din Siria. Iar Omar a crezut cu adevărat că o putea salva pe tânără; el avea un plan, poate fiindcă o iubea și se simțea atât de vinovat pentru răpirea ei?" Negociatorul a tăcut câteva clipe, reamintindu-și poate zilele acelea cruciale, apoi m-a privit și a clătinat din cap. „Omar s-a întors s-o salveze. A fost închis din nou, de data aceasta în Shaykh Najjar, orașul industrial din nordul orașului Alep, unde ISIS își construise unul dintre centrele de detenție. La momentul acela, Kayla se afla în mâinile organizației. Omar aștepta să fie primit de un judecător, căruia să-i explice că ea era soția lui."

Omar era sigur că Kayla îi va confirma spusele. Înainte de plecarea spre Alep, ei conveniseră că, dacă ar fi fost opriți, Kayla să pretindă că era soția lui, Ayesha. Însă când judecătorul a întrebat-o în fața lui Omar dacă era soția lui, tânăra a izbucnit în lacrimi și a spus că-i era logodnică, nu soție.

„Cred că ea a spus adevărul pentru a-l salva pe Omar", spune negociatorul. „A vrut să-l protejeze. Se temea că-l vor ucide, fiindcă mințea. Probabil că i se spusese că dacă va fi sinceră, îl vor lăsa pe Omar să plece și într-adevăr s-au ținut de cuvânt." Omar și-a riscat viața ca s-o salveze pe Kayla, iar fata a renunțat la șansa de a fi liberă pentru a-l salva pe Omar.

În iulie 2014, la aproape un an după răpirea Kaylei, comandouri Delta Force ale armatei americane au lansat o operațiune în Raqqa pentru a elibera ostaticii străini ținuți de Statul Islamic, printre care se număra și Kayla. Însă când au sosit, ostaticii fuseseră deja mutați în alt loc. La 18 luni după răpirea ei, Kayla Mueller a fost ucisă de un atac aerian iordanian împotriva Statului Islamic în Raqqa.

Ca toți ostaticii, Kayla a devenit un subiect al mass-mediei care a folosit-o pentru a-și vinde ziarele și al propagandei jihadiste care a vrut să scoată în evidență acțiunile ticăloase ale inamicilor occidentali. Moartea ei n-a ajutat cu nimic cauza refugiaților sirieni. N-a sporit cunoașterea tragediei lor de către Vest și nici n-a provocat vreo empatie pentru ei. Dimpotrivă, n-a făcut altceva decât să alimenteze ura între diversele facțiuni și sponsori implicați în conflictul sirian.

Nici chiar sacrificiul suprem, moartea ei, n-a putut transforma în realitate visul lui Kayla Mueller de a face lumea mai bună.

Capitolul 10

Prada – căutarea unei noi identități

Negociatorul n-a salvat-o pe Kayla Mueller, însă a adus acasă alt tânăr neexperimentat, pe danezul Daniel Rye Ottosen. Ca și Kayla Mueller și prietenul ei Omar Alkhani, Ottosen vedea conflictul din Siria ca pe o scurtătură spre o meserie nouă pe care dorea cu disperare s-o urmeze: fotoreporter. Nici el nu avea habar cât de periculoasă era Siria sau cât de zadarnic îi era visul. Jurnalismul cetățenesc nu duce aproape niciodată la jurnalism profesionist, dar în același timp îi poate băga pe oameni în probleme grave.

În 2015, după ce a fost eliberat, Daniel Rye Ottosen a fost angajat de compania daneză de securitate Guardian-SRM („managementul riscurilor de securitate") să vorbească la unul dintre excelentele sale cursuri pentru supraviețuire. Acestea sunt într-adevăr instrumente esențiale pentru oricine dorește sau trebuie să călătorească în zone periculoase, din Afghanistan, până în Nigeria, cursuri pe care nici Ottosen, nici Mueller nu le-au urmat vreodată și pe care, de altfel, nici nu și le-ar fi putut permite.

Ottosen este un tânăr înalt și chipeș, cu înfățișare de nordic, foarte blond, cu pielea strălucitor de albă. Înainte de a încerca să devină fotoreporter, fusese un gimnast remarcabil.

Ottosen le-a relatat participanților la cursul de supraviețuire povestea șocantă a răpirii lui din nordul Siriei și cum a supraviețuit el și ceilalți ostatici occidentali calvarului captivității. A evitat totuși să pomenească unele detalii importante, de pildă „de ce" și „cum" a ajuns el în nordul Siriei.

O scurtătură spre meseria de fotoreporter

Negociatorul povestește:

> L-am cunoscut pe Daniel Rye [Ottosen] înainte de plecarea sa în Siria, în aprilie 2013. El se interesase în rândul comunității de jurnaliști danezi, căutând pe cineva care l-ar fi putut sfătui despre călătoria lui. Dorea să transmită materiale despre război, să devină fotoreporter. Din noiembrie 2012, eu lucrasem la cazul lui [James] Foley, așa că știam ce se întâmpla acolo, și întreprinsesem activități preventive pentru ziariști care călătoreau în zone periculoase, așa că i s-a sugerat să vorbească cu mine.
>
> I-am spus de la bun început că n-ar trebui să se ducă; zona era prea periculoasă și el era neexperimentat. Abia trecuse de 20 de ani și nu fusese niciodată într-o zonă de război. Dar n-a vrut să asculte.

De aceea, negociatorul s-a mulțumit să-i dea unele sfaturi. „I-am spus să lase o pistă de informații despre el prin Siria, în eventualitatea că ar fi fost răpit, indicii pe care unul ca mine le putea utiliza. În cazul răpirii lui James Foley, de exemplu, noi nu i-am putut reconstitui acțiunile anterior momentului răpirii... Nu am avut niciun fel de piste."[157]

Daniel Rye Ottosen a plecat totuși în Siria. A intrat în țară prin Turcia, de două ori. Prima dată a urmat sfatul negociatorului și n-a petrecut noaptea în Siria, dar a doua oară a rămas peste noapte și dimineața a fost răpit. „Nu există îndoială că a

acționat nesăbuit", spune Carsten Jensen, unul dintre cei mai cunoscuți romancieri scandinavi, care a participat la un curs de supraviețuire organizate de Guardian Group, documentându-se pentru romanul lui cel mai recent. „A văzut o clădire care era folosită de o grupare jihadistă – cred că al-Nusra – și a vrut s-o fotografieze. I s-a spus să n-o facă, dar n-a vrut să asculte."[158]

Nu este clar dacă a atras atenția cuiva pentru că făcea poze sau dacă șoferul ori intermediarul lui l-a vândut răpitorilor. După câteva zile, răpitorii lui Ottosen i-au eliberat șoferul, care a dispărut la scurt timp după aceea, așa încât poate că el l-a trădat. „Occidentalii nu înțeleg cât de periculos este să aterizezi în Turcia și să începi să cauți intermediari și șoferi. Unii dintre indivizii aceia nici măcar nu vor sta pe gânduri, dacă te pot vinde pentru câteva sute de dolari", spune Omar al-Muqdad, care a realizat pentru BBC documentarul *We Left Them Behind*, despre ostaticii occidentali din Siria.[159]

Este de asemenea posibil ca, văzându-l pe tânărul înalt, blond și atletic cu aparat foto, cineva să se fi gândit că meseria de fotoreporter era o acoperire excelentă pentru un spion american și să fi decis să-l răpească. Nu este clar ce grupare l-a răpit inițial, posibil al-Nusra, însă așa cum se întâmplă cu toți ostaticii, imediat după ce a fost luat, cineva i-a căutat articolele și fotografiile pe internet. Nu s-a găsit nimic, așa că s-a crezut cu tărie că era un spion care se dădea drept fotoreporter.

„N-aș elimina posibilitatea ca el să fi fost vândut sau schimbat de câteva ori, ca spion, înainte de a sfârși în mâinile Statului Islamic", a spus un negociator sirian. „De fiecare dată când a fost vândut, a fost torturat pentru a fi determinat să mărturisească."[160] Asta explică de ce inițial a fost mutat dintr-un loc

în altul. Poate că a fost vândut Statului Islamic ca spion. „Daniel a fost torturat mult timp, deoarece se credea că era spion", spune Marc Marginedas, corespondent de război veteran din Catalonia, care a fost ținut ostatic de ISIS și s-a întâlnit cu Ottosen în captivitate. „El nu era jurnalist. Nu i-au găsit niciun fotoreportaj. Și era atât de atletic și în formă fizică, încât au crezut probabil că fusese instruit de armată și de serviciile secrete. Când au înțeles în sfârșit că nu era spion, au încetat să-l mai tortureze."[161]

La momentul acela el era deja alt om. Ottosen le-a arătat participanților la cursul de supraviețuire Guardian Group fotografia pe care răpitorii săi o trimiseseră împreună cu cererea de răscumpărare, după două–trei luni de captivitate. „Slăbise 30 de kilograme și arăta ca un drogat de 45 de ani care trăia pe străzi", își amintește Carsten Jensen.

Deși cererea de răscumpărare a sosit la mult timp după răpirea lui Ottosen, negociatorul spune că el îl căutase pe danez aproape de la bun început. „La ora 2 noaptea am primit un telefon de la tatăl lui Daniel. Era 19 mai. Daniel fusese răpit pe 17 mai. Prietena lui venise la aeroport ca să-l ia cu mașina, însă el nu apăruse. Înainte de plecare, Daniel îi dăduse tatălui un plic pe care să-l deschidă numai dacă el nu revenea. Înăuntru se afla numărul meu de telefon."[162]

Ottosen a comis multe greșeli: plecase în Siria, o țară pe care n-o cunoștea, ca să transmită materiale despre război și să-și vândă fotografiile revistelor daneze după ce se întorcea; plecase singur, fără un jurnalist experimentat și fără a face parte dintr-o echipă mass-media; plecase ca freelancer, fără să fi avut contract pentru vreun articol. Ca în cazul lui Kayla Mueller, erorile acestea au provenit din ideea lui despre meseria de fotoreporter. Ottosen nu și-ar fi închipuit niciodată că jurnaliștii

profesionişti şi activişti umanitari aveau tendinţa de a-i privi cu superioritate pe cei ca el. Probabil că a aflat adevărul acesta dur în timpul captivităţii sale.

„El a declarat că la un moment dat a fost închis într-o celulă mică alături de alţi 12 ostatici occidentali", îşi aminteşte Carsten Jensen. „Toţi au devenit apropiaţi. Unii ostatici vorbeau despre subiecte în care erau experţi, însă Daniel nu avea asemenea cunoştinţe." Desigur, statutul lui Ottosen printre oamenii aceia, dintre care unii aveau cariere îndelungate în mass-media în calitate de corespondenţi de război, era inferior. El era foarte tânăr şi neexperimentat şi-i trata cu respect. Îi admira. În prelegerea sa de la Guardian Group, Ottosen a vorbit cu căldură despre „serile de film", când un ostatic povestea un film în detaliu, ca un fel de teatru radiofonic. El a utilizat cuvântul danez *hyggeligt*, care este descrierea perfectă a intimităţii.

Ca să crească în ochii lor, Ottosen a înţeles că trebuia să le ofere ostaticilor ceva ce nu ştiau. „El fusese un gimnast remarcabil, aşa că a organizat şedinţe de fitness, ceea ce i-a adus simpatie. De asemenea, a devenit destul de priceput în curăţarea toaletelor, pentru care gardienii îi ofereau uneori mici recompense, pe care la rândul lui le dădea ca premii pentru jocurile ostaticilor, ale căror piese cineva le realizase din bucăţi de carton"[163], explică Jensen.

Daniel Rye Ottosen făcuse totuşi câteva lucruri bune: înainte de plecare, el contactase un negociator, al cărui număr de telefon îl lăsase tatălui său, şi îşi făcuse o poliţă de asigurare (în valoare de 650 000 de euro), pentru ca familia să-l poată plăti pe negociator şi să aibă şi ceva bani pentru răscumpărare. Cel mai probabil, precauţiile acelea i-au salvat viaţa. „Când mi-a telefonat tatăl lui, am ştiut imediat cine era Daniel: îl

cunoscusem, discutasem cu el şi-i oferisem sfaturi. Ştiam că-l puteam ajuta"[164], spune negociatorul.

Preţul pentru a fi un „nimeni"

Negociatorul îşi reaminteşte:

> Din capul locului, răpirea lui Daniel Rye [Ottosen] a fost unul dintre cazurile cele mai dificile pe care le-am avut vreodată. A fost complex din multe motive. Întrucât era danez, adică dintr-o ţară care nu plăteşte răscumpărări, şi fiind un „nimeni", nu un jurnalist faimos sau un activist umanitar, Daniel a fost încadrat în aceeaşi categorie cu ostaticii britanici şi americani. De asemenea, Danemarca este ţara care a realizat caricaturile la adresa lui Mahomed, aşa că omorârea unui danez poate fi mereu un bun instrument de propagandă în lumea jihadistă.
>
> M-am temut că ISIS îl va folosi pentru a determina celelalte guverne europene să plătească răscumpărarea, iar negociatorii lui chiar aşa au procedat, într-o anumită măsură. L-au ţinut până în ultima clipă, în timp ce au negociat succesiv cu guverne europene: mai întâi cu spaniolii, iar la scurt timp cu francezii. Toţi ostaticii aceia au fost eliberaţi înaintea lui Daniel. Da, noi aveam mai puţine resurse decât ţările respective, pentru că suntem o companie privată, în schimb ei au resurse nelimitate. Pentru mine însă felul cum au negociat răpitorii, câte un grup de oameni pe rând, lăsându-l ultimul pe Daniel, n-a avut legătură cu resursele ţărilor amintite, cât mai degrabă cu posibilitatea pe care genul acela de negocieri i-au oferit-o organizaţiei ISIS de a demasca şi profita de inconsecvenţele şi idiosincraziile guvernelor occidentale confruntate cu răpiri.[165]

ISIS cunoştea foarte bine toate deficienţele guvernelor şi mai ales concurenţa dintre celulele de criză care negociau

eliberarea ostaticilor ţinuţi de aceiaşi răpitori. Într-adevăr, cooperarea guvernamentală este o fantezie în problema răpirilor. Mariani îşi aminteşte:

> În timpul procedurilor de debriefing de după eliberare le-am spus că în aceeaşi tabără cu mine mai fuseseră doi ostatici francezi, iar cel mai tânăr dintre ei era foarte bolnav. I-am rugat să anunţe guvernul francez, ca să ştie că trebuie să acţioneze imediat, fiindcă este posibil ca omul acela să nu mai reziste. Mi s-a spus că mesajul meu fusese înaintat francezilor, dar nu m-a contactat nimeni din celula de criză franceză sau de la ambasadă. Singurii străini care m-au intervievat au fost americani. În octombrie 2013, când Marc Féret şi Pierre Legrand au fost eliberaţi, am încercat să-i contactez. Am sunat la celula de criză din Paris şi am explicat cine eram. Mi-au făcut legătura cu o femeie, care mi-a spus că ei nu primiseră niciodată vreun mesaj din partea guvernului italian despre cei doi ostatici.

Francesca Borri a relatat o experienţă similară:

> În februarie 2015, când Joakim Medin a fost răpit, noi doi trebuia să ne întâlnim pentru cină chiar în seara aceea la Erbil, pe drumul lui de întoarcere din Siria. Joakim n-a apărut, aşa că am verificat ştirile şi am aflat că fusese răpit în Turcia, dar ştiam că era imposibil, deoarece el se afla în Siria; îmi trimisese un SMS din Siria cu numai câteva ore înaintea dispariţiei. De aceea i-am telefonat consulului italian din Erbil şi l-am rugat să contacteze autorităţile suedeze şi să le anunţe că Joakim fusese răpit în Siria. Consulul a transmis informaţia celulei de criză italiene, la câteva ore după ce Ministerul de Externe mi-a telefonat ca să-mi spună că, din cauza unui protocol specific, ei nu puteau transmite nicio informaţie despre răpiri. De aceea am utilizat reţelele de socializare – am postat pe Twitter un apel către Ministerul de Externe suedez,

cerându-i să mă contacteze în legătură cu răpirea lui Joakim. Mi-au telefonat în mai puțin de o oră.[166]

Asmuțindu-i pe negociatori între ei, ISIS s-a ales cu răscumpărări uriașe. Ottosen a fost unul dintre ultimii ostatici eliberați și câteva surse au confirmat că răscumpărarea lui a depășit cu mult cele 2 milioane de euro anunțate de mass-media. Surse neoficiale au estimat-o la 6 milioane de euro. În alegerea dintre răscumpărare și propaganda pe care ar fi produs-o execuția lui, ISIS a optat pentru câteva milioane de euro. Momentul a fost de asemenea optim. După eliberarea lui Ottosen, atitudinea Statului Islamic față de eliberarea ostaticilor în schimbul răscumpărărilor s-a modificat. Așa cum vom detalia în capitolele următoare, unii ostatici sunt mai valoroși morți decât vii.

Cum a strâns o asemenea sumă familia Ottosen, care ducea o viață modestă? Guardian Group a preluat cazul Ottosen, deși familia nu dispunea de mijloace de a plăti. I-a instruit cum să strângă banii. Sora lui Ottosen s-a ocupat de solicitarea de donații din comunitatea gimnaștilor, inclusiv printr-o campanie pe Facebook. Ea a strâns cam jumătate din banii pentru răscumpărare. Guardian Group și-a folosit relațiile printre persoane și companii cu venituri mari pentru a completa suma. Tot Guardian Group a aranjat ca familia să se întâlnească cu un avocat specializat în asemenea probleme, care să controleze fondurile ce urmau să sosească. Guvernul danez a rămas în culise. N-a intervenit, dar a fost permanent informat și în cele din urmă a acordat familiei permisiunea de a folosi fondul pentru răscumpărare.

A fost o dovadă remarcabilă de solidaritate între o companie de securitate, un guvern european și câteva segmente ale

populației daneze, incluzând armatori bogați, industriași și chiar bancheri. A fost un efort comun de a salva o viață, nu a unei celebrități, nu a unui politician sau a unui jurnalist faimos, ci viața unui tânăr danez necunoscut. A fost un coșmar cu sfârșit fericit din țara în care până și basmele au tendința de a se sfârși nefericit. Nu același lucru se poate spune despre calvarul altui tânăr european, Jejoen Bontinck.

În vizuina leului

La începutul primăverii anului 2013, jurnalista Joanie de Rijke și fotograful Narciso Contreras l-au însoțit în Siria pe Dmitri Bontinck, care-și căuta fiul: Jejoen. Așa cum își reamintește de Rijke:

> În luna februarie, pretinzând că pleacă la Amsterdam, Jejoen și-a pus sacul de dormit în rucsac și a plecat în Turcia. De acolo, a trecut în Siria, pentru a se alătura unora dintre prietenii săi din Sharia4Belgium, o organizație salafistă radicală din Anvers. Tatăl lui, Dmitri, l-a recunoscut într-un filmuleț de propagandă ISIS. Eu l-am văzut intervievat la știri, spunând că dorea să meargă în Siria. Pe atunci noi ne pregăteam să plecăm în Alep, pentru a duce alimente și alte ajutoare celor „naufragiați" acolo – fără legătură cu jurnalismul. De aceea i-am telefonat lui Dmitri și i-am spus că dacă dorea, ne putea însoți.[167]

Trecutul lui Jejoen Bontinck este foarte diferit de al lui Daniel Rye Ottosen, tot așa cum și poveștile lor diferă, dar, cumva, el a sfârșit tot în Siria, încercând să se găsească pe sine. Născut din mamă nigeriană, Rose, și tată rus, Dmitri, Jejoen a crescut într-o țară străină pentru ambii părinți: Belgia. Mama sa credincioasă l-a educat în spiritul catolicismului, după care a urmat o prestigioasă școală iezuită. La fel ca

mulți adolescenți băieți, la vârsta de 15 ani, a început să aibă probleme la școală și cu fetele, și, brusc, s-a simțit pierdut. Nu avea pe nimeni la care să apeleze, un văr, un unchi sau o bunică. Familiile părinților lui locuiau la mii de kilometri depărtare. Existau însă destui alți puști ca el, copii de imigranți care se simțeau la fel de pierduți ca Jejoen în societatea eterogenă din nordul Europei.

O prietenă marocană și un vecin musulman, Azeddine, i-au vorbit despre Islam, apoi despre una dintre cele mai radicale variante ale acestuia: salafismul radical. În noiembrie 2011, la numai trei luni după ce aflase de Islam, Jejoen a sosit la nr. 17 de pe strada Dambruggestraat din Anvers, cartierul general al organizației salafiste radicale Sharia4Belgium.

„Există mii de tineri ca Jejoen, copii pierduți într-o lume complexă și înfricoșătoare, care ajung la pubertate și încep să vadă cât de diferiți sunt față de alții. Apoi, brusc, simt că nu se integrează – la școală, acasă, chiar și între prieteni. De aceea, atunci când îi întâlnesc pe alții la fel de pierduți și de speriați, stabilesc între ei o legătură foarte puternică"[168], explică un psiholog care lucrează cu foști jihadiști din Europa.

Sharia4Belgium pare să-l fi ajutat pe Jejoen și pe mulți alți puști ca el să-și umple golul existențial. Salafismul radical a devenit modalitatea de reinventare a lumii în conformitate cu nevoile lor. Califatul era Nirvana unde erau îndreptățiți la o viață mai bună, ca indivizi faimoși. Analizând drumul lui Jejoen spre radicalizare în Belgia, care s-a derulat prin prelegeri despre Islamul radical ținute de bătrâni, prin exerciții de arte marțiale și prin legăturile stabilite cu alți tineri ca el, se observă imediat cât de simplu era de fapt procesul. Sharia4Belgium nu era o organizație de recrutare reală, cu sarcina de a trimite luptători în Siria. Nu avea legături oficiale

cu ISIS, al-Qaida sau orice altă grupare. Era mai degrabă o grădiniță improvizată pentru salafiști radicali, inspirată de evenimentele din Siria, care avea obiectivul absurd de a transforma Belgia într-un stat musulman condus în conformitate cu legea Șaria.

De asemenea, Sharia4Belgium era o arenă în care predicatori precum Fouad Belkacem, un belgian născut dintr-o familie de imigranți marocani, propovăduiau idei neobișnuite copiilor inadaptabili de imigranți, prea ignoranți față de adevăratul înțeles al Islamului pentru a le pune sub semnul întrebării. Majoritatea membrilor Sharia4Belgium, inclusiv Jejoen, au sfârșit totuși în Siria, luptând fie pentru al-Nusra, fie pentru ISIS. Psihologul foștilor jihadiști explică:

> Procesul de radicalizare al acestor copii se petrece aproape prin osmoză. O persoană merge în Siria și începe să trimită SMS-uri despre cât de extraordinară este viața sa de când luptă pentru Califat. Fotografii sunt postate pe rețelele de socializare. Este un tip de lăudăroșenie, specific tinerilor. Desigur, niciunul dintre copiii aceștia nu înțelege ce este războiul. De asemenea, ei sunt prea tineri pentru a înțelege că și ei pot muri. De aceea drumul în Siria devine un fel de călătorie exotică, o aventură pe care s-o împărtășească și prietenilor. Când ajung acolo, începe îndoctrinarea. Celor mai mulți li se „spală creierele". Este mai ales ușor să-i convingi să-și schimbe identitatea cu altcineva din grup, deoarece oricum nu au o părere bună despre ei înșiși, altfel de ce s-ar fi alăturat unor grupări ca Sharia4Belgium?[169]

„Legătura din interiorul grupului este foarte puternică și te pierzi cu ușurință ca individ; devii pur și simplu parte a grupului", a confirmat Jean-René Augé-Napoli, care, ca jurnalist atașat unităților militare, a petrecut un timp cu o grupare jihadistă în nordul Siriei.

După ce a ajuns în Siria, Jejoen s-a alăturat unei asemenea grupări. Membrii ei au fost înrolați într-un program de instrucție care se desfășura într-o vilă din Kafr Hamra, o așezare de la periferia orașului Alep. La mai puțin de o lună după sosirea lui Jejoen acolo, în fața intrării vilei s-a oprit un automobil din care a coborât Dmitri. Așa cum își amintește de Rijke:

> Am mers până la o vilă împrejmuită de ziduri din Kafr Hamra, una dintre proprietățile confiscate de la elita siriană bogată. Era un loc uimitor, cu grădini și livezi. Habar nu aveam la ce să ne așteptăm... Dmitri a intrat cu doi prieteni de-ai noștri din Alep, iar fotograful, șoferul și cu mine am rămas în mașină, afară. Am așteptat mult timp, după care niște oameni au ieșit din vilă și ne-au poruncit să coborâm din mașină. I-au lipit pe fotograf și pe șofer de automobil, în timp ce eu stăteam de partea cealaltă, și ne-au spus că vom fi executați. Mi-am spus că ăsta era sfârșitul, voi muri acolo, în umbra vilei.[170]

De Rijke a aflat abia ulterior ce se întâmplase înăuntru, în timp ce ea era amenințată cu moartea. După ce a intrat, Dmitri a fost prezentat comandantului, care i-a oferit ceai și l-a întrebat de ce venise în Siria. Dmitri a răspuns că-și căuta fiul, pe Jejoen – auziseră ceva despre el, aveau vreo informație? Gazda i-a răspuns negativ. Apoi, când Dmitri a vrut să plece, doi bărbați l-au prins din spate și l-au târât în altă cameră, unde a fost dezbrăcat, bătut și interogat. Au vrut să știe cum reușise să ajungă la vilă și cine-i dăduse adresa aceea.

„Dmitri contactase organizația Avocații Sirieni Liberi din Alep, care pe atunci îi ajuta pe oameni să localizeze în Siria persoane dragi lor. Organizația avea oarecare legături cu comandantul din Kafr Hamra și-i dăduse lui Dmitri adresa lui, pentru că știau că era un loc de instruire a noilor recruți",

explică un negociator european pe care l-am intervievat. Ei nu l-au crezut însă pe Dmitri și au continuat să-l bată.

Apoi „s-au oprit brusc. Pur și simplu! Comandantul se răzgândise. I-au dat hainele înapoi și i-au spus să plece. A fost un miracol!"[171], spune Joanie de Rijke.

De Rijke recunoaște că niciunul dintre ei n-a știut cine era comandantul. Abia ulterior au aflat că Dmitri stătuse în fața comandantului sirian cu rangul cel mai înalt din ISIS, Abu Athir, al cărui nume real era Amr al-Absi[172], emirul sirian care conducea Consiliul Shura Mujahedin, o grupare de jihadiști internaționali al cărei țel era de a transforma partea de nord a țării într-un stat islamic. Abu Athir avea legături strânse cu ISIS, deoarece *katiba* lui fusese prima ramură a viitorului Stat Islamic în Siria. Când liderul ISIS Abu Bakr al-Baghdadi sosise în Siria din Irak, Abu Athir fusese printre primii jihadiști care-i juraseră supunere.[173] El a fost unul dintre oamenii de încredere ai lui al-Baghdadi în Siria și deținea puteri incredibile.

„Fratele lui era Firas al-Absi, primul emir al Consiliului Shura Mujahedin și conducătorul celor care în 2012 îi răpiseră pe John Cantlie și pe fotograful olandez Jeroen Oerlemans", explică negociatorul pe care l-am intervievat. După moartea lui Firas al-Absi, Abu Athir a preluat conducerea grupului, care a crescut de la aproximativ 180 de luptători străini, până la aproape 1 000. În vara anului 2013, el a fost însărcinat oficial cu gestionarea tuturor ostaticilor străini ținuți de ISIS. Probabil că tot el a fost creierul din spatele negocierilor pentru răscumpărări, împreună cu elita conducătoare ISIS.

„Dmitri a fost norocos. Toți am fost norocoși. Intraserăm în vizuina leului fără să fi știut măcar că înăuntru se afla un animal sălbatic"[174], admite de Rijke. Dar potrivit negociatorului

european pe care l-am intervievat, fiul lui Dmitri, Jejoen, n-a fost la fel de norocos.

Când Dmitri l-a întâlnit pe Abu Athir, Jejoen se afla la câteva sute de metri depărtare, în aceeaşi vilă, care era folosită într-adevăr ca loc de instruire pentru noii recruţi. Potrivit relatării negociatorului:

> Când tatăl său a ajuns la vilă, Jejoen se afla în etapa intermediară a instruirii. Era îndoctrinat şi în acelaşi timp îi era testată loialitatea. Asta implica unele vicleşuguri; de exemplu, îl duceau pe el şi pe alţii într-o cameră cu un computer şi spuneau „nu-l atinge", doar pentru a vedea dacă vor asculta sau nu. Dacă treceau de etapa aceasta, recruţii erau promovaţi la nivelul următor: li se atribuiau misiuni logistice mărunte, De exemplu, să urmărească pe cineva. Treptat, li se acorda tot mai multă încredere. Deoarece Dmitri a sosit la vilă, s-a crezut că Jejoen îl contactase şi-i dăduse adresa, aşa că a fost scos de la instrucţie şi închis sub supraveghere.[175]

Nu aceasta este versiunea evenimentelor pe care Jejoen i-a relatat-o lui Joanie de Rijke şi revistei *The New Yorker*. În „Journey to Jihad"[176], articolul care spune povestea lui Jejoen şi a eliberării sale, tânărul povesteşte că fusese întemniţat înainte de sosirea tatălui său, deoarece îşi exprimase dorinţa de a reveni acasă. Tot aceasta este şi versiunea pe care Jejoen a spus-o poliţiei belgiene când a fost arestat, după revenirea acasă. În povestea cu iluzii şi amăgiri despre răpiri şi jihadism, există adesea mai multe versiuni ale adevărului.

Versiunea negociatorului continuă:

> După ce tatăl lui a intervenit pe lângă Abu Athir, Jejoen a fost dus la închisoarea din Alep, unde erau ţinuţi John Cantlie şi James Foley, pentru a-i testa loialitatea. Închisoarea era condusă de Abu Obeida, un cetăţean olandez în care Abu Athir

avea încredere. Abu Obeida a primit sarcina de a-l verifica pe Jejoen pentru a afla cât de devotat era cauzei. Amândoi vorbeau flamanda, așa că le-a fost ușor să dezvolte o relație. Jejoen a fost ținut o vreme sub supraveghere, după care, treptat, a câștigat mai multă libertate, iar în cele din urmă i s-au atribuit unele misiuni, până când a fost reintrodus în programul de instrucție. În tot acest timp el a ținut legătura cu tatăl său, care l-a convins până la urmă să plece.[177]

Când a ajuns finalmente în Belgia, Jejoen a fost închis și pus sub acuzare. A fost condamnat la 40 de luni închisoare cu suspendare. Ajuns din nou în închisoare, de data asta în Belgia, Jejoen și-a redescoperit sentimentul de inadaptabilitate și a început să privească experiența din Siria ca pe o aventură la care ar fi dorit să se întoarcă. După eliberare, a încercat din nou să se îmbarce într-un avion spre Turcia, dar a fost oprit de poliție.

După Primăvara Arabă, revoluția arabă a devenit irezistibilă pentru unii occidentali în ciuda tiraniei. Printre ei s-a numărat Kevin Dawes, un americano-asiatic din San Diego, California. În iunie 2011, când avea 29 de ani, el a plecat în Libia, oficial ca asistent medical, însă atras în realitate de insurgența revoluționară anti-Gaddafi. În scurt timp, Dawes a devenit asistent pentru medici rebeli pe aliniamentul Dafniyah-Misrata și în cele din urmă s-a alăturat rebelilor din Sirte. Într-un interviu pentru postul de radio național, Dawes a explicat cum s-a transformat în luptător: „Tot echipajul uneia dintre ambulanțele noastre a fost târât afară din vehicul și executat. În momentul acela, noi am decis că nu aveam alternativă. Fie asta, fie aveam să murim aici."[178] Așa încât Kevin a devenit luptător împotriva lunetiștilor, cercetând ferestrele și doborându-i pe cei periculoși pentru *katiba* sa.

Experiența libiană a lui Kevin Dawes s-a încheiat brusc când a decis să-și părăsească *katiba*, dar nu și mediul jihadist.[179] În octombrie 2012, el a plecat în Siria și a fost răpit de susținători ai regimului Assad. Nu este clar de ce a plecat în Siria; el afirmase că dorea să-l elibereze pe Austin Tice, un jurnalist freelancer american, care dispăruse în Siria în august 2012 și care fusese anterior pușcaș marin, deși și Dawes susținuse că este fotoreporter și medic și că vrea să meargă în Siria pentru a-i ajuta pe oameni. În plus, cei care l-au cunoscut afirmă că ar fi suferit de probleme mintale grave, printre care halucinații și paranoia.

Povestea eliberării lui în aprilie 2016 este atât de învăluită în secrete, încât unii au crezut chiar că Dawes ar fi putut fi spion american, totuși așa ceva pare improbabil. În primăvara anului 2012, el a încercat fără succes să strângă bani printr-o campanie Kickstarter intitulată Aerial Battlefield Photojournalism. Proiectul acela intenționa să ofere imagini unice ale războiului din Siria prin intermediul unei videocamere atașată unei drone.[180] Scopul proiectului era de a strânge 28 000 de dolari, însă Dawes n-a reușit decât să obțină o promisiune pentru 30 de dolari. De aceea el a decis să plece în Siria și să transmită personal reportaje din linia frontului.

În Antakya, a încercat să găsească un mijloc de transport spre Alep prin intermediul unor „prieteni" de pe Facebook, însă nu a reușit și a intrat singur în Siria, pentru ca să fie imediat răpit și ținut ostatic în Damasc. Unica informație făcută public este că John Kerry, Secretarul de Stat al președintelui Obama, a negociat cu succes eliberarea lui cu ajutorul Republicii Cehe. Deloc întâmplător, Kerry a fost de asemenea un jucător-cheie în negocierile ce au pus capăt sancțiunilor impuse

Iranului. Este foarte probabil ca Dawes să fi sfârşit prin a fi parte dintr-o astfel de înţelegere. Kerry a afirmat că şi Tice va fi eliberat în scurt timp.[181]

Ca şi în cazul europenilor Jejoen şi Ottosen, un război îndepărtat din Orientul Mijlociu a fost perceput ca un strigăt pentru libertate şi dreptate, oferind americanilor Tice şi Dawes oportunitatea de a se reinventa, de a dobândi noi identităţi. Însă neîmplinindu-şi nici pe departe visurile, toţi au fost prinşi într-un joc politic letal pe care nici măcar nu puteau să-l înţeleagă.

De mulţi ani, tineri sunt răpiţi în Siria, atât cu trupul, cât şi cu mintea. Ei au intrat în vizuina leului fără nicio cunoştinţă asupra pericolelor ce-i aşteaptă, cu ideea absurdă că o asemenea călătorie le-ar putea oferi salvarea de la o viaţă în Occident care nu le plăcea sau pe care n-o doreau. Ei acţionaseră, crezând că demonstrarea propriilor competenţe în colţul cel mai întunecat al satului global nu este doar posibilă, ci chiar necesară pentru a se reinventa.

Fotoreporteri, activişti umanitari, luptători jihadişti – toţi au fost ademeniţi într-o capcană fenomenală care le-a răpit libertatea, propriile identităţi, ba chiar şi vieţile. Ei au fost manipulaţi de adulţi, fie în Occident, fie în lumea musulmană: de editorii ziarelor care doreau să le cumpere fotografiile şi articolele pentru câţiva dolari, de predicatori care utilizau Califatul în căutarea faimei şi de politicieni care minimalizau eşecul politic al globalizării pentru a ascunde erorile politicii occidentale. Ei au fost făcuţi să creadă că acţiunile lor nesăbuite vor fi apreciate, transformându-i în oameni mai buni şi transformând lumea însăşi într-un loc mai bun. Într-un fel sau altul, toţi copiii aceştia care şi-au sfidat părinţii, prietenii şi ţările sunt puşti pe care i-am pierdut, pentru că n-am izbutit să-i

învățăm cât de infinit mai periculos este satul global, comparativ cu lumea în timpul Războiului Rece.

Chiar și cei pe care am reușit să-i aducem acasă, ca Jejoen, rămân inadaptabili, încă nesiguri asupra locului căruia îi aparțin cu adevărat. Corpurile lor sunt în afara închisorilor, dar mințile lor rămân în mare parte în spatele gratiilor rasiale și ideologice.

Capitolul 11

Mituri despre ostatici occidentali

Guvernele occidentale îi prezintă pe toţi ostaticii ca pe nişte eroi, mai ales dacă poartă uniformă. Militarii au rangul cel mai înalt. Ei sunt cei mai bravi: răpiţi în timp ce-şi făceau datoria de a-şi apăra patria. Aceasta este descrierea care justifică decizia de a-i salva cu orice preţ, inclusiv negocierea cu teroriştii. Niciun guvern nu poate ignora angajamentul acesta, nici chiar SUA.

Poate că explicaţia cea mai bună a motivului pentru care, în circumstanţe corecte, toate ţările negociază cu răpitorii este cea oferită de preşedintele Obama: „Statele Unite ale Americii nu-şi abandonează niciodată oamenii în uniformă"[182]. Afirmaţia aceasta fost făcută la 31 mai 2014, în Rose Garden, unde Barack Obama a anunţat eliberarea sergentului Bowe Bergdahl. Pe atunci în vârstă de 28 de ani, militarul fusese răpit de talibani în Afghanistan, cu aproape cinci ani în urmă, pe 30 iunie 2009. În discursul său preşedintele a dezvăluit că pentru a-l elibera pe ostatic, SUA fuseseră de acord să transfere cinci deţinuţi din lagărul de detenţie de la Guantánamo în Qatar, ţara care ajutase la încheierea înţelegerii.[183]

Ceremonia ţinută în Rose Garden ar fi trebuit să fie prima dintr-o serie de evenimente care să sărbătorească revenirea acasă a sergentului Bergdahl. În realitate însă, lucrurile au mers prost aproape imediat cum el a călcat pe pământ american.

Câțiva membri ai plutonului său din Afghanistan l-au acuzat că era dezertor, ba chiar cineva a sugerat că ar putea fi trădător. Republicanii l-au acuzat pe președintele Obama că-i obținuse eliberarea fără să fi informat corespunzător Congresul, expunând astfel la riscuri securitatea națională americană. Unii l-au criticat până și pe tatăl lui Bergdahl pentru că rostise câteva cuvinte în paștună* în timpul ceremoniei din Rose Garden. Pe măsură ce au devenit cunoscute tot mai multe detalii despre răpirea sergentului Bergdahl, polemica legată de eliberarea, răpirea și răscumpărarea lui s-a întețit.

Neghiobia Bourne

Bowe Bergdahl a fost răpit în dimineața de 30 iunie 2009, când mergea singur prin deșertul afgan, la câțiva kilometri de micul avanpost desemnat PO („punctul de observație") Mest, unde fusese repartizat. Mest se găsește în provincia Paktika, în estul Afghanistanului, imediat lângă granița cu Pakistanul. Cu câteva ore în urmă, Bergdahl își părăsise postul fără aprobare. Teoretic, el era un dezertor.

Imediat după răsăritul soarelui, un grup de talibani pe motociclete l-au zărit și s-au apropiat de el, așa cum se obișnuiește în deșert. Deoarece nu purta uniformă militară, ci haine afgane, talibanii și-au dat seama că nu era paștun abia când s-au apropiat de el.

Relatarea lui Bergdahl ridică unele întrebări: Ce făcea un soldat de 23 de ani singur în mijlocul deșertului afgan? Cum ajunsese el acolo? Și de ce era neînarmat într-o regiune plină de talibani?

* Cunoscută și sub numele de limba afgană, este o limbă indo-europeană. Conform Constituției, este limba oficială și națională în Afghanistan (n. red.).

După eliberare, Bergdahl n-a stat de vorbă cu mass-media, iar autoritățile americane n-au făcut publice niciun fel de informații. Foarte puține s-au știut despre orele importante dinaintea răpirii sale. În privat însă Bergdahl i-a povestit evenimentele ce au dus la captivitatea sa lui Mark Boal, scenaristul filmelor *Misiuni periculoase* și *Misiunea 00:30 A.M.* Boal îl abordase pe Bergdahl, deoarece dorea să facă un film pe baza experiențelor lui. Unele dintre conversațiile înregistrate dintre ei, care au totalizat 25 de ore, au fost utilizate de popularul podcast *Serial* în al doilea său sezon.[184] Podcastul dezvăluie câteva aspecte interesante și tulburătoare ale răpirii lui Bergdahl. De exemplu, răpirea pare să fi fost cauzată direct de un soldat de 23 de ani care credea că putea dovedi lumii și sie însuși că era un Jason Bourne din viața reală, eroul fictiv al trilogiei de filme bazate pe romanele lui Robert Ludlum.[185]

De la început, Bowe Bergdahl i-a recunoscut lui Mark Boal că el însuși își regizase dispariția. Planul lui fusese de a merge de la baza din Mest până la avanpostul militar american, mai mare, de la Sharana, aflat la 30 de kilometri spre sud-vest. Bergdahl crezuse că putea ajunge acolo în 24 de ore. Drumul este lung și dificil prin deșert, mai ales în arșița verii, și de asemenea destul de riscant. Zona se află sub controlul talibanilor și este intens circulată în ambele direcții. Era imposibil ca Bergdahl să nu fie văzut de cineva care să-și dea seama că nu era paștun, ci american. Totuși sergentul nu s-a gândit la aceste posibilități; pentru el, era suficient să fie apt fizic pentru călătorie și era încrezător că hainele civile îi vor asigura deghizarea perfectă.

Întrebarea-cheie pe care i-a pus-o Mark Boal a fost: „De ce ai vrut să dispari pentru 24 de ore?" Bergdahl a răspuns că dorise să declanșeze DUSTWUN, abrevierea militară pentru *duty*

*status – whereabouts unknown**, versiunea armatei terestre pentru „om la apă", adică o urgență militară majoră. Într-adevăr, exact așa s-a și întâmplat. Când plutonul și-a dat seama de dispariția lui, a fost alertată toată lumea, de la CIA, la Marină, Forțe Aeriene, pușcași marini și toate contingentele militare americane prezente în Afghanistan. Vestea dispariției sale a ajuns până la Washington, Pentagon, Departamentul de Stat și Casa Albă.

S-ar părea că tânărul soldat declanșase o criză militară majoră pentru a atrage atenția asupra altei crize, mai mari, pe care el o considera atât de serioasă, încât necesita un eveniment excepțional.[186] Mai precis, Bergdahl știa că DUSTWUN va atrage o atenție uriașă spre el și că atunci când va reapărea în Sharana, va fi supus procedurilor de debriefing de către superiorii lui. El aprecia că aceea era unica sa șansă de a sta față în față cu ofițeri superiori, poate chiar generali, și de a fi ascultat. Considera că-și va putea exprima în sfârșit îngrijorările serioase despre conducerea plutonului său și a armatei americane în Afghanistan în general. De altfel i-a și scris tatălui său despre temerile sale, cerându-i sfatul. Totuși planul lui s-a bazat pe megalomanie.

În seara de 29 iunie 2009, Bergdahl s-a furișat afară din tabără și a pornit spre Sharana. La fel ca Jason Bourne, Bowe Bergdahl a acționat de unul singur. Zilele trecute, el își trimisese acasă majoritatea bunurilor pentru a evita verificarea lor și retrăsese 300 de dolari cash din cont, bani despre care credea că ar putea avea nevoie în timpul călătoriei. Luase cu el o busolă și un cuțit, dar își lăsase ochelarii pentru vedere pe timp de noapte, armele și transmițătorul radio.

Când a ajuns în deșert, și-a dat seama brusc ce făcuse. Dimensiunea și poate stupiditatea planului său l-au izbit în plin. Spre deosebire de Jason Bourne, Bergdahl a intrat în panică.

* Statut militar – poziție necunoscută (în engl., în orig.) (n. tr.).

Deşi ar fi dorit să se întoarcă, a apreciat că ar fi prea riscant s-o facă în timpul nopţii, deoarece santinelele ar fi tras în el, neştiind cine era. Mai presus de orice, era însă îngrijorat ce se va întâmpla când superiorii vor afla că-şi părăsise plutonul fără permisiune. În ochii armatei, el era deja un dezertor.

Sub cerul afgan, Bergdahl a gândit alt plan de acţiune, încă şi mai absurd. El a ajuns la concluzia că dacă s-ar fi întors cu informaţii importante pe care să le arate, superiorii vor fi mai îngăduitori. Şi-a amintit că auzise că pe drumul dintre Mest şi Sharana, talibanii amplasau uneori dispozitive explozive artizanale, aşa că a decis să-i caute pe cei care le aşezau. El avea să acţioneze ca un fel de membru al Forţelor Speciale şi fie să-i prindă, fie să-i urmărească până la ascunzătoarea lor, ale cărei coordonate avea apoi să le raporteze superiorilor. A început să se uite după lumini de lanterne şi să asculte pârâiturile radiourilor. Bergdahl i-a povestit lui Boal:

> Dacă aş fi zărit în beznă pe cineva care părea că acţiona suspicios, l-aş fi urmărit silenţios şi discret prin noapte. Atunci aş fi obţinut informaţiile respective... Când mă întorceam [la Mest], înţelegi, ei puteau spune, păi, ţi-ai părăsit postul. Dar eu puteam spune, păi, da, dar uitaţi ce informaţii am obţinut, aşa că, ce-o să faceţi? Am informaţia asta despre persoana care a făcut chestia asta în noaptea asta şi care locuieşte aici. Şi atunci ar fi fost justificabil, de genul: Da, el şi-a părăsit postul... dar a cules informaţii care ne-au ajutat să oprim, înţelegi, pe cineva care amplasa mine pe drum. Înţelegi, acela ar fi fost bonusul care m-ar fi ajutat să fac faţă valului de oroare – sau nu de oroare, ci de furie – care avea să mă izbească după ce mă întorceam [la Mest].[187]

Ascultându-l pe Bowe Bergdahl, este imposibil să nu te gândeşti cât de naiv îi era planul şi cum se autoamăgea în

privința „misiunii" sale. Sergentul i-a spus lui Boal că dorea să-și dovedească sieși și lumii întregi că era un super soldat ca Jason Bourne, un personaj imaginar care, de unul singur, putea demasca o deficiență majoră a sistemului militar. În schimb, el s-a comportat prosteşte și a fost răpit și ținut ostatic aproape cinci ani. DUSTWUN a declanșat căutări intense, care i-au costat milioane de dolari pe contribuabilii americani.

Articole din mass-media publicate la scurt timp după eliberarea lui Bergdahl au susținut că operațiunile de căutare pot să fi costat chiar viețile a șase camarazi, deși s-a dovedit că afirmația aceasta a fost probabil inventată de camarazi din batalionul lui. Niciun deces al vreunui soldat american n-a fost asociat direct cu DUSTWUN. La momentul respectiv însă, faptul că Bergdahl a fost considerat responsabil pentru decesele a șase soldați americani a sporit nemulțumirea publică față de înțelegerea încheiată de autoritățile americane pentru a-l aduce acasă.[188]

După ce mass-media a răspândit povestea, răpirea și eliberarea lui Bowe Bergdahl au căpătat accente tot mai politice. Casa Albă acceptase să ofere în schimbul săi cinci talibani de vază, ca parte dintr-un proces de reconciliere între SUA și talibani, care fusese pus la cale de Obama și Hillary Clinton în 2009. Procesul acela de reconciliere a eșuat până la urmă și sergentul Bergdahl a ajuns să fie privit ca o dovadă în plus a insuccesului respectiv.

Comportament nesăbuit

Majoritatea occidentalilor sunt răpiți nu pentru că ar fi eroi, ci pentru că nu înțeleg riscul pe care și-l asumă. Bowe Bergdahl se încadrează în această categorie. La fel se întâmplă cu mulți alți foști ostatici, inclusiv dintre cei decapitați de Statul Islamic. „Jim

Foley pe care-l cunoscusem eu era un tip de treabă, dar s-a comportat exact aşa cum cursurile pentru prevenirea răpirilor te învaţă *să nu procedezi*", a spus Francesca Borri. Portretul acesta al lui Foley corespunde parţial cu descrierea făcută de negociatorul european care a încercat să-l aducă acasă. Borri continuă:

> Ultima dată l-am văzut pe Jimmy în Alep. Noi părăseam spitalul Al Shifa, care era supus constant atacurilor. Ne-am oprit să ne împărţim proviziile celor care rămâneau şi să-i luăm pe cei care porneau spre Turcia: eu, Jim Foley, Narciso Contreras, Antonio Pampliega, Manu Brabo, băieţii care ulterior au primit premiul Pulitzer. Toţi îşi scoseseră vestele antiglonţ şi se relaxau după o zi lungă de muncă. Brusc, spitalul a fost supus unui atac cu mortiere. Am sărit în prima dubă de servicii pe care am găsit-o şi am fugit de acolo. Era o situaţie destul de gravă: bombele şi gloanţele zburau peste tot în jurul nostru. Şoferul era aşa de speriat, că ne-am rătăcit de două ori. Însă Jimmy râdea în hohote!
>
> Eu eram încremenită de spaimă, dar Jimmy râdea. Ţin minte că Narciso Contreras, care stătea în faţă, se uita întruna la mine. El înţelesese cât de speriată eram. Eram stresată mai ales fiindcă lăsasem în urmă o persoană la care ţineam şi care nu izbutise să sară în dubă când se declanşase infernul. Jimmy continua să râdă şi-mi spunea că situaţiile astea nu erau pentru femei.
>
> Toţi se ascundeau după uşile dubei, temându-se să nu fie loviţi de vreun glonţ rătăcit, însă Jimmy a coborât geamul şi a scos braţul, fluturându-l şi zbierând „Allahu Akbar, Allahu Akbar!" Un gest care, printre altele, nu arăta pic de respect faţă de şofer, care încerca disperat să ne salveze vieţile.
>
> Aceasta este ultima oară când l-am văzut pe Jim Foley! Poate că acel comportament nesăbuit a fost cauzat de starea de şoc. Se ştie că frica extremă poate declanşa sentimentul nemuririi.

„Este uşor să te simţi invincibil, chiar şi când moartea te înconjoară", a scris Steven Sotloff, care a fost de asemenea răpit şi ulterior decapitat de Statul Islamic, către reporterul pentru Orientul Mijlociu al revistei *Newsweek*. „E ca şi cum ai zice: «Ăsta-i filmul meu, fraiere – n-o să mor!»"[189] Sentimentul acesta de invincibilitate este însă exact comportamentul care face să fii răpit şi ucis.

Omar al-Muqdad, jurnalistul sirian care a realizat pentru BBC documentarul *We Left Them Behind* povesteşte:

> Steven Sotloff a fost prietenul meu. Cu două săptămâni înainte să plece spre Siria, a venit la mine şi mi-a spus că avea nevoie de ajutorul meu, deoarece dorea să intre în Siria. I-am spus să nu se ducă. Pentru mine era riscant, însă pentru el era extrem de periculos, dar nu m-a ascultat. A menţionat câteva nume, numai lepădături, indivizi care l-ar fi vândut pentru câteva sute de dolari. I-am spus exact asta, însă nu m-a ascultat. Mi-a telefonat înainte de a intra în Siria şi l-am sfătuit iarăşi să nu aibă încredere în intermediarul lui. Sunt convins că acesta l-a vândut. A fost răpit la numai 15 minute după ce a trecut graniţa din Turcia. După ce a intrat în Siria, am încercat să-l sun pe telefonul mobil, însă n-a răspuns.[190]

Atât jurnalistul aspirant Steven Sotloff, cât şi fotograful aspirant Daniel Rye Ottosen, au fost avertizaţi să nu intre în Siria de către oameni care ştiau cât de riscante le erau planurile. Ei nu i-au ascultat. Au fost răpiţi şi au sfârşit în mâinile Statului Islamic.

În trailerul pentru documentarul HBO despre James Foley, *Jim: The James Foley Story*[191], indivizi ca Sotloff, Ottosen şi Foley sunt prezentaţi ca ziarişti-martiri, iar mesajul este că fără ei nu am cunoaşte ororile războiului civil din Siria. Însă nu este întru totul aşa. Noi îi omagiem nu fiindcă ne-au arătat

tragedia siriană, ci fiindcă au fost răpiți și, în cazul lui Sotloff și Foley, au fost decapitați de Statul Islamic. Dovada este că publicul nu știa cine erau ei înainte de a fi fost răpiți, deoarece articolele lor nu apăruseră pe primele pagini ale unor ziare binecunoscute. În mod similar, nici acum publicul nu cunoaște numele acelor freelanceri care relatează despre conflictul sirian, nici măcar majoritatea numelor ziariștilor răpiți care sunt în captivitate!

Știrile tulburătoare care ne-au făcut conștienți de existența unora ca Sotloff, Ottosen și Foley n-au fost cele pe care le-au relatat ei, ci cele ale răpirii și morții lor. Jurnaliștii profesioniști înțeleg asta. Marc Marginedas, de asemenea ținut ostatic de ISIS, a spus că nu dorea să discute despre răpirea sa, pentru că nu el este subiectul știrilor, ci situația din Siria. Nicolas Hénin, alt reporter și ostatic ținut captiv de Statul Islamic, i-a avertizat pe cititorii cărții sale *Jihad Academy* că n-a scris despre perioada captivității sale, despre interacțiunea lui cu „The Beatles" – temnicerii născuți în Marea Britanie ai ostaticilor străini ținuți de Statul Islamic – și despre camarazii săi ostatici, ci despre ceea ce se întâmplă în Siria și Orientul Mijlociu, pentru că el n-a încetat să fie jurnalist nici când a fost ostatic.

Miturile clădite de Occident în jurul ostaticilor ascund realitatea șocantă că articolele despre Siria sau Orientul Mijlociu scrise de unii ca Sotloff și Foley n-au apărut niciodată pe prima pagină din *New York Times* sau din alte publicații cu un număr mare de cititori și de aceea n-au stârnit niciodată vreo reacție printre cetățenii din Europa, sau America, sau Japonia, sau în alte părți ale Occidentului. Care este motivul? Publicului nu-i pasă îndeajuns că Siria lunecă spre anarhie totală, iar autorii articolelor erau freelanceri necunoscuți. Americanii erau mult

mai interesați de tulburările din Ferguson, statul Missouri, decât de suferințele poporului sirian. Până la nașterea Califatului, freelancerii occidentali din Siria realizau știri marginale, care apăreau în publicații on-line sau ziare mici.

Freelancerii erau motivați de visul de a prezenta o exclusivitate. În memoriile ei *A House in the Sky*, Amanda Lindhout descrie un asemenea vis, folosind ca exemplu povestea lui Dan Rather. În anii 1960, când Rather era un reporter tânăr și neexperimentat care lucra pentru un post TV mic din Houston, statul Texas, un uragan uriaș a ajuns în Golful Mexic, îndreptându-se către insula Galveston. Toată lumea s-a refugiat în adăposturi, însă Dan Rather s-a dus pe pod și a așteptat ca uraganul să ajungă la Galveston. Iar atunci și-a transmis reportajul din mijlocul uraganului. Lindhout concluzionează că în ziua aceea Dan Rather ar fi putut muri, însă el a supraviețuit furtunii și a transmis imaginile care l-au făcut celebru.[192]

Freelancerii așteaptă oportunitatea aceea unică, însă chiar dacă ea s-ar materializa, n-ar avea aceleași rezultate. În primul rând, în prezent o hoardă de reporteri și cameramani s-ar năpusti spre uragan. Vestea respectivă n-ar fi decât un moment efemer în ciclul de 24 de ore al știrilor. Și în sfârșit, deoarece războaiele sunt o realitate aproape constantă pe tot globul și telespectatorii occidentali devin tot mai cinici față de posibilitatea opririi lor, exclusivitatea ține mai mult de domeniul trecutului. Reporterii aspiranți își pot pune inutil viața în pericol. Mulți se obișnuiesc în asemenea măsură cu adrenalina războiului, încât se întorc din nou și din nou, asumându-și riscuri tot mai mari pentru a-și lua „doza".

Ocazii pentru fapte reale de eroism există totuși chiar și în lumea paralelă în care trăiesc ei. Descrierea lui James Foley

făcută de colegii ostatici este într-adevăr cea a unui erou. El a fost un stâlp de putere pentru camarazii de captivitate, iar asta ar trebui într-adevăr să fie o ştire. Individul care cu câteva secunde înainte de a fi decapitat în faţa camerei TV recită un text în care-şi condamnă propriul frate şi ţara poate părea un alt laş. Dar oare el a acceptat să recite frazele acelea pentru a-şi proteja colegii ostatici de represaliile ISIS? Este foarte probabil.

Mass-media nici măcar n-a încercat să pună asemenea întrebări ori să sugereze posibile perspective. Războaiele din Siria, Afghanistan şi Irak nu au fost acţiuni onorabile, umanitare, ci conflicte murdare, războaie stânjenitoare pentru politicieni, armată şi Occident. Ca şi în cazul Războiului din Vietnam, mass-media occidentală a ales să evite adevărul acestor conflicte pentru a încuraja imaginea de „eroi supranaturali" a victimelor occidentale, preferând să le ţină la distanţă sigură de presupusa lor inocenţă.

Aplicând ostaticilor şabloane stereotipe şi ridicându-i la statutul de eroi, aşa cum procedează guvernele, se ascunde complexitatea umană a personalităţilor lor individuale, cât şi cea a situaţiei în care se găsesc ei ca ostatici. Poate că Bowe Bergdahl a fost un militar incompetent, dar a fost cel puţin un prizonier de război remarcabil, care a supravieţuit cinci ani de captivitate în condiţii îngrozitoare.

După Vietnam, armata americană nu a mai avut ocazia de a studia şi învăţa de pe urma acestui tip de supravieţuire. Bergdahl a oferit numeroase informaţii despre felul în care un individ a făcut faţă condiţiilor dure din captivitate şi motivele pentru care a putut îndura asemenea stres. Contribuţia sa cea mai importantă putea să fi fost tocmai experienţa supravieţuirii lui, însă în schimb el a fost folosit în aceleaşi scopuri de melodramă politică.

Relatările ostaticilor care au supraviețuit violențelor extreme și privării de libertate tind să fie exploatate pentru emoțiile și șocul pe care le produc, pentru cultul eroilor, nu pentru înțelesurile mai profunde ale cauzelor sau efectelor dramelor lor. Reducerea vieții lor la o singură știre ascunde aproape întotdeauna adevărul. Durerile fizice și traumele emoționale declanșează răspunsuri emoționale și psihologice complexe oricui a fost vreodată ostatic. Iar mass-media, cu veșnica ei dorință ca fiecare subiect al știrilor să fie și mai șocant decât cel anterior, combinată cu practica actuală de a face treaba de mântuială, trebuie să poarte de asemenea o parte din responsabilitatea pentru răpirile și morțile acestea. Oare situația actuală ar fi așa cum este, dacă ziarele importante din întreaga lume ar mai avea sedii în Orientul Mijlociu, așa cum aveau cândva?

Imprudența, păcatul tinereții

Ascunderea adevărului face de asemenea jocul răpitorilor, împiedicând formularea de noi strategii prin perpetuarea unei practici (plătirea răscumpărării), care face răpirea o afacere profitabilă și schimbă modul în care occidentalii percep riscurile. Lucrul acesta este mai cu seamă valabil în privința italienilor, care știu că guvernul lor va plăti întotdeauna răscumpărarea. Mai mulți ziariști italieni mi-au mărturisit că ei își asumă riscuri mai mari grație certitudinii că Italia îi va elibera.

Politica guvernului italian a fost de a plăti răscumpărare pentru oricine are pașaport italian, indiferent de meserie: jurnaliști, activiști umanitari, ba și turiști cu rezidența în străinătate, așa cum a fost Bruno Pelizzari, al cărui caz l-am discutat în capitolul 8. Guvernul italian a plătit chiar și răscumpărarea

pentru Debbie Calitz, deşi nu avea paşaport italian, dar naviga împreună cu Pelizzari în momentul răpirii. Guvernul italian a plătit de asemenea răscumpărarea pentru belgianul Piccinin, răpit împreună cu Quirico, aşa cum a fost prezentat în documentarul *The Hostage Business* realizat de Al Jazeera.[193]

Evident, publicului italian i se spune că n-a fost plătită nicio răscumpărare, iar în cazul lui Pelizzari, adevărul a fost ascuns în spatele unor minciuni complicate. Secretomania din jurul răpirii, negocierii şi plătirii răscumpărării este fundamentală pentru construirea oricărei relatări fictive despre ostatici. Ea devine o cutie goală pe care mass-media o umple cu poveşti despre ostatici, aşa cum a fost cazul „celor două Simone".

Această plasă de minciuni şi înşelătorii se află în centrul industriei răpirilor. Povestea uzuală – eroi capturaţi şi salvaţi prin plata unei răscumpărări care nu este niciodată recunoscută – are efectul de a creşte valoarea unor ostatici şi de a slăbi puterea de târguire a celor care le negociază eliberarea, deoarece răpitorii ştiu că până la urmă răscumpărarea se va plăti. Şi în cele din urmă, aşa cum am văzut, profiturile din industria răpirilor devin fonduri iniţiale pentru traficul cu migranţii care se îndreaptă spre Europa. Ca o ironie a sorţii, una dintre cele mai populare porţi de intrare pe Bătrânul Continent este sudul Italiei.

Deşi publicul occidental nu ştie, polemici similare celor care au apărut în jurul răpirii şi răscumpărării plătite pentru eliberarea sergentului Bowe Bergdahl apar peste tot, inclusiv în Italia. Cea mai recentă controversă se referă la plata unei răscumpărări de multe milioane de dolari pentru Greta Ramelli şi Vanessa Marzullo, răpite pe 31 iulie 2014 în Alep, la numai câteva zile după sosirea lor în Turcia, şi eliberate pe 16 ianuarie 2015.

Ca și în cazul sergentului Bergdahl, există câteva variante despre răpirea lui Ramelli și Marzullo. Unii afirmă că ele au fost răpite odată cu ziaristul italian Daniele Raineri, cu care trecuseră granița în Siria. Raineri a negat însă afirmația respectivă și a prezentat o versiune diferită a evenimentelor. În noaptea răpirii, el se afla în casa unui conducător rebel, fost membru al Forțelor Speciale ale lui Assad. După cum a declarat ziarului italian *Il Foglio*:

> La ora cinci dimineață, s-au auzit bătăi în ușă. Doi sirieni au intrat și au spus: „Le-au răpit pe cele două italience [Greta și Vanessa]. Te caută și pe tine." Când Raineri a întrebat dacă era căutat de forțele de gherilă sau pur și simplu de o bandă de oameni înarmați, nu i-au putut răspunde. „Mi-au zis că aproape toți purtau cagule și au arătat spre fața mea, ca să se convingă că-i înțelegeam."[194]

Potrivit spuselor sale, Raineri a plecat imediat spre granița cu Turcia cu o escortă care-i fusese asigurată de prietenii rebeli. După ce a intrat în Turcia, a alertat celula de criză italiană.

După eliberare, Ramelli și Marzullo au explicat magistraților italieni firul evenimentelor. Ele au fost răpite la câteva ore după ce au ajuns la destinație, casa șefului „Consiliului Revoluționar", un sirian pe care-l cunoscuseră pe Facebook și pe care nu l-au mai întâlnit niciodată. Ambele femei fuseseră în Siria de două ori între lunile aprilie și mai ale aceluiași an. După ce au strâns donații în valoare de 2 400 de euro în Italia, ele au adus medicamente și alimente, pe care le-au distribuit în regiunile Idlib din nordul Siriei și în Homs, în sud. Potrivit câtorva surse, în iulie 2014 Ramelli și Marzullo aduceau truse medicale, pe care le-au arătat pe pagina de Facebook pentru

Horryaty, organizația nonprofit pe care o înființaseră în aprilie 2014 pentru a ajuta cauza de independență a Siriei.

Din reconstituirea răpirii, se pare că aceasta fusese aranjată dinaintea sosirii lor. „Au apărut două automobile cu bărbați înarmați, care ne-au luat. Ne-au silit să ținem capetele plecate. Am încercat să nu-i privim în ochi. Aveau fețele acoperite. Răpitorii au vorbit foarte puțin și doar unul a rostit câteva cuvinte în engleză... După ce am fost capturate, am întrebat «De ce faceți asta?» Ei au răspuns: «O facem pentru bani»"[195]

În timpul captivității, ostaticele au fost mutate de cinci ori. Probabil că au fost vândute de mai multe ori. Este posibil să fi fost răpite de gruparea care-l contactase pe Samir Aita, un membru al Forumului Democrat Sirian care trăiește la Paris. În cele din urmă au fost cumpărate de al-Nusra, care a purtat negocierile direct cu guvernul italian.[196] Răscumpărarea de 11 milioane de euro a fost filmată și prezentată de Al Jazeera în documentarul *The Hostage Business*. Însă potrivit unei noi investigații, italienii nu au plătit 11 milioane de euro, ci 13 milioane, dintre care 1 sau 2 milioane n-au ajuns niciodată la răpitori. Autoritățile italiene suspectează că banii aceia au fost încasați de un intermediar italian, care a condus negocierile finale fie în Siria, fie de cealaltă parte a granitei, în Turcia.[197] O parte din răscumpărare, în jur de 5 milioane de euro, au fost încasați de alt intermediar, Hussam Atrash, șeful grupării armate Ansar al-Islam.

Controversa din jurul răpirii lui Ramelli și Marzullo depășește cu mult nivelul valorii răscumpărării și atinge natura ONLUS-urilor (*Organizzazione non lucrativa di utilità sociale* – „Organizație non-profit de utilitate socială"] italiene, cu cerințe mai puțin stringente decât asociațiile non-profit

tradiționale. Împreună cu un al treilea membru, Ramelli și Marzullo au înființat ONLUS-ul Horryaty cu câteva mii de dolari. Ele erau singurul personal al organizației și operau de pe o pagină de Facebook, prin intermediul căreia strângeau și donații. Faptul că cele două femei se aflau în Siria aparent într-o misiune caritabilă a jucat un rol important în discuțiile din jurul eliberării lor, deși ONLUS-ul era la limita legalității.

Din anul 1997, când acest tip de asociație a fost introdus de legislația italiană, ONLUS-urile au proliferat; în prezent sunt în jur de 40 000, ceea ce înseamnă peste 10% din numărul total al organizațiilor non-profit italiene. În conformitate cu Istat, Biroul național de statistică al Italiei, la sfârșitul anului 2013 în Italia existau 301 191 instituții non-profit active, adică cu 28% mai multe decât în 2001. Numărul italienilor care lucrau pentru organizațiile respective, fie în schimbul unui salariu, fie prestând pur și simplu muncă voluntară, era amețitor: 4,7 de milioane.

Popularitatea ONLUS-urilor rezultă din avantajele fiscale ale statutului lor non-profit și ușurinței și costurilor mici necesare înființării – în jur de 2 000 de euro. După ce este înregistrat, un ONLUS poate începe să strângă bani pentru cauza în vederea căruia a fost înființat: de la evenimente culturale, sportive și asistență umanitară, cum a fost cazul cu Horryaty. ONLUS-urile intră sub jurisdicția autorităților fiscale italiene.

Situația a fost diferită înainte de anul 1997, când ONG-urile umanitare intrau sub jurisdicția Ministerului de Externe.[198] Deoarece până acum 15–20 de ani majoritatea fondurilor utilizate de ONG-uri erau bani publici, Ministerul de Externe le reglementa alocarea. În ultimii 20 de ani însă organizațiile umanitare au strâns cu succes fonduri de la donatori privați, un

fenomen care explică nevoia unui tratament fiscal preferențial asigurat de statutul ONLUS-urilor. „Din aproximativ 40 000 de ONLUS-uri, în prezent doar 250 dintre organizațiile recunoscute anterior de Ministerul de Externe ca ONG-uri s-au calificat potrivit legislației din 1987, care reglementa cooperarea internațională", spune Marco De Ponte, secretar-general al ActionAid din Italia. Aceasta explică de ce Horryaty nu apare pe lista de ONG-uri a Ministerului de Externe, dar nu explică de ce nici Greta Ramelli, nici Vanessa Marzullo n-au informat Ministerul de Externe că plecau în Siria.

Ca și în cazul „celor două Simone", guvernul italian a negat plata răscumpărării și a adoptat o atitudine tolerantă față de comportamentul nesăbuit al Gretei și Vanessei. Într-un interviu TV, ministrul italian de Externe a spus că, deși recunoștea că acționaseră necugetat, cele două femei meritau să fie protejate, întrucât ajutaseră oameni aflați în situații dificile. O dată în plus, povestea țesută în jurul ostaticilor îi zugrăvește ca pe ființe umane excepționale, deși Ramelli și Marzullo erau niște femei naive aflate la început de drum. În decursul interviului nu se menționează ce anume intenționau ele să facă în Siria. Reconstituirea răpirii este vagă și evită grijuliu detalii importante. Cum au ajuns ele în casa din care au fost răpite? De câte ori au fost mutate? Ce s-a întâmplat cu trusele medicale pe care le aduseseră? Răspunsurile la aceste întrebări ar fi spulberat mitul conform căruia cele două femei ar fi întrupări moderne ale lui Florence Nightingale.

În același interviu TV, jurnalistul italian Beppe Severgnini a lăudat guvernul fiindcă adusese acasă alți doi ostatici, dar a recunoscut imprudența, adăugând că este un păcat al tinereții. Evident, el n-a menționat că respectivul

comportament „tineresc" îi costase 13 milioane de euro pe contribuabilii italieni.[199]

Negocierile cu teroriştii

Indiferent ce versiune falsă ar folosi, toţi negociază în cele din urmă cu răpitorii şi teroriştii. Unele ţări, ca Italia, plătesc răscumpărări excepţional de mari, pe când altele, ca SUA, schimbă ostaticii cu luptători inamici capturaţi. Pentru guverne, ostaticii sunt mărfuri politice. Ei pot reprezenta procente în sondajele de opinie sau instrumente în implementarea unor strategii de politică externă. Acest din urmă rol pare de altfel să fi fost jucat de Bowe Bergdahl.

Din remarcabila reconstituire a calvarului său făcută de podcastul *Serial*[200], s-a dovedit că sergentul Bergdahl îşi datorează libertatea unei suite de evenimente excepţionale. Imediat după dispariţia sa, Kim Harrison, menţionată ca persoană de contact dacă lui Bowe i s-ar fi întâmplat ceva, a început să se intereseze de procedurile pentru căutarea sa. Deoarece a găsit puţine răspunsuri, dar multe formalităţi birocratice, ea a decis să ia legătura cu FBI-ului şi să anunţe dispariţia unei persoane. În noiembrie 2009, a fost contactată de talibani, sau cel puţin aşa a crezut ea. FBI-ul a tradus mesajul paştu pe care Kim Harrison îl primise din partea cuiva care susţinea că ştia unde era ţinut Bergdahl. În schimbul informaţiei respective, expeditorul mesajului dorea să se mute în SUA cu opt membri ai familiei sale.

Nicio agenţie guvernamentală n-a vrut să se ocupe de acest caz şi SUA nu aveau surse de încredere în regiune pentru a verifica informaţia. La momentul acela, Bowe era dorit atât de CIA, cât şi de armată, mai ales din cauza întrebărilor legate de părăsirea postului. Însă două femei din Unitatea de recuperare a

personalului armatei SUA, care se ocupă de ostatici, au început să susțină printre ofițerii superiori o campanie discretă pentru eliberarea lui. În același timp, un analist militar care lucrase direct la caz a contactat familia și i-a oferit ajutor. Toți considerau că, indiferent de motivele pentru care fusese capturat, sergentul Bergdahl era totuși un american într-o țară ostilă, și în plus era ostatic. Misiunea lor fundamentală era de a-l readuce acasă, după care autoritățile se puteau ocupa de motivele lui.

În podcastul *Serial*, analistul militar este cunoscut sub numele fictiv „Nathan". Nathan a ajutat familia Bergdahl în încercarea lor de a-l găsi pe Bowe, sperând să ajungă la o persoană importantă din guvernul american care să poată autoriza negocierile pentru întoarcerea lui în condiții sigure. Obiectivul lor era de a se apropia de președintele Obama și de a-l determina să susțină o strategie pentru aducerea lui Bowe acasă. Nathan știa că, în ciuda aparentei intransigențe, SUA negociază într-adevăr cu teroriștii și răpitorii pentru a elibera ostatici. Așa cum el a precizat în *Serial*, dacă CIA îl scosese pe contractorul Raymond Davis din Pakistan[201], deși fusese arestat pentru uciderea a două persoane, de ce n-ar fi negociat atunci pentru eliberarea sergentului Bergdahl?

Îndrumările oferite de Nathan părinților lui Bowe au început să aducă rezultate: doi generali au fost înduioșați de caz și, la rândul lor, au susținut eliberarea lui Bowe printre oficialități guvernamentale. Eliberarea lui Bowe Bergdahl a devenit însă o prioritate abia când el a fost integrat într-un proiect major de politică externă: reconcilierea cu talibanii. Ca parte dintr-un „schimb", în locul lui urmau să fie eliberați cinci talibani închiși în Guantánamo. Schimbul acestor prizonieri reprezenta doar o mică parte a înțelegerii; Casa Albă dorea și să pună capăt războiului din Afghanistan și să aducă trupele acasă. Pentru atingerea

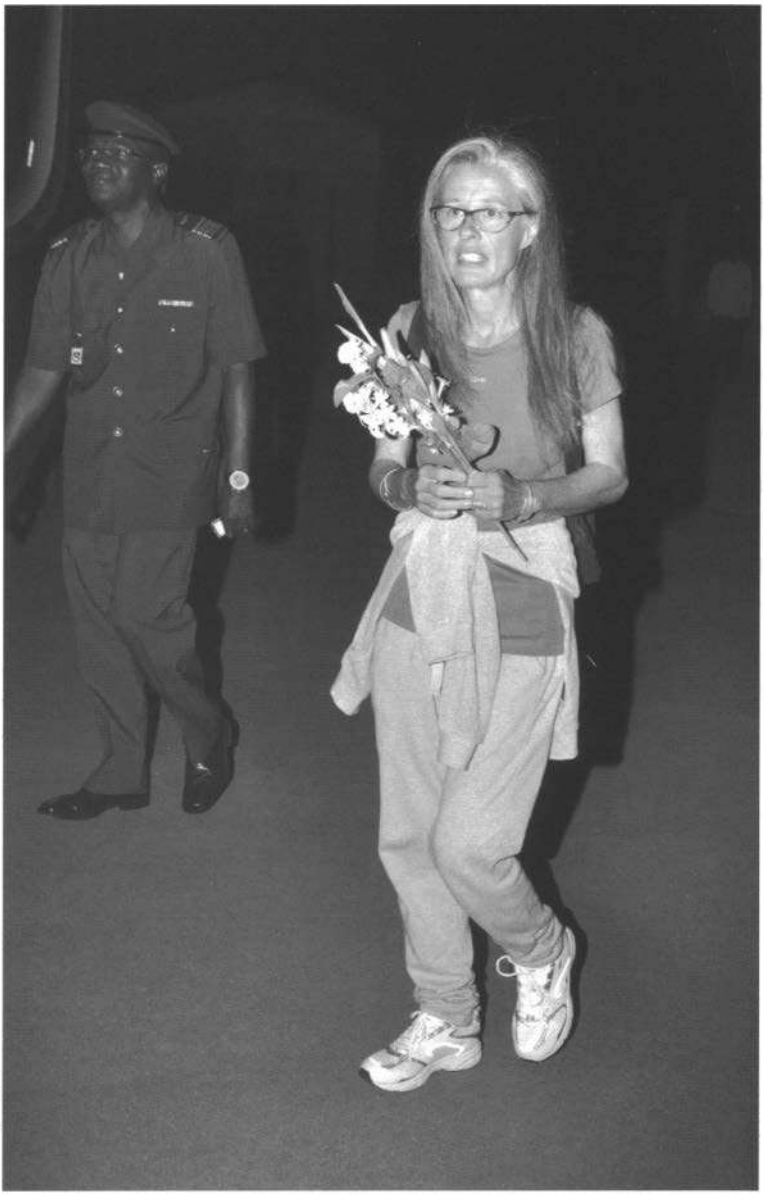
acestui obiectiv mai complex, era imperativ să recurgă la unele gesturi de împăciuire şi să sfârşească războiul cu talibanii.

Desigur, nimeni nu ştia de planul acesta, cu excepţia celor foarte apropiaţi de preşedinte şi de Secretarul de Stat. Proiectul de reconciliere n-a fost niciodată dus până la capăt, totuşi schimbul a avut loc aşa cum fusese planificat. În cazul în care Casa Albă ar fi păstrat discreţia şi ar fi evitat să folosească eliberarea sergentului Bergdahl pentru scopuri publicitare pe plan intern, probabil că n-ar fi existat nici protestele publice şi reacţiile negative ale mass-mediei faţă de dezertarea lui Bergdahl şi schimbul de prizonieri cu talibanii. Prezentarea lui Bowe drept un erou i-a scandalizat pe unii dintre camarazii lui de arme din Afghanistan, care i-au denunţat public acţiunile şi au ponegrit relatarea oficială a răpirii sale, iar mass-media şi politicieni ca John McCain s-au alăturat rapid atacurilor agresive.

Ostaticii pot deveni uşor mărfuri politice, pentru oficialităţi, reporteri, afaceri... şi chiar pentru public.

Corespondentul ziarului spaniol *El Mundo*, Javier Espinosa, este întâmpinat de fiul său în aeroportul militar Torrejon de Ardoz, lângă Madrid, 30 martie 2014. Ziaristul fusese răpit în Siria de combatanții ISIS. A fost eliberat după șase luni de captivitate.

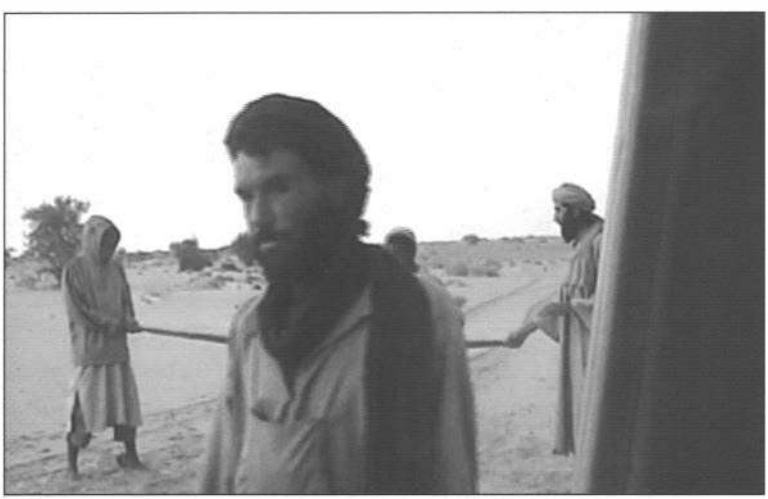

© Getty Images

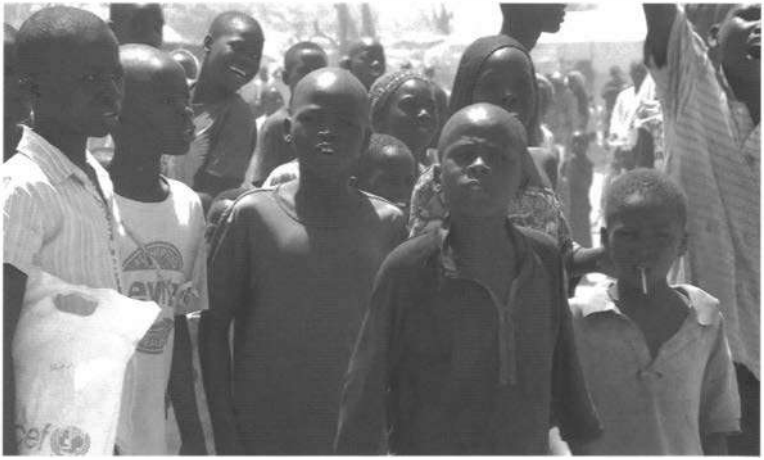
Maria Sandra Mariani, o turistă italiană în vârstă de 53 de ani, a fost ținută în captivitate timp de 14 luni (2011–2012), după ce a fost răpită în deșertul Sahara de organizația teroristă al-Qaida din Maghrebul Islamic. În schimbul ei, presa italiană a vehiculat că s-ar fi plătit suma de 3 milioane de euro.

Membri ai organizației al-Qaida din Maghrebul Islamic, filmați în deșertul algerian. Potrivit *New York Times,* în perioada 2003–2011, gruparea a strâns 165 milioane de dolari din răpirea și vânzarea cetățenilor străini.

Mokhtar Belmokhtar (n. 1972), poreclit „Mr. Marlboro", comandant militar al grupării al-Qaida din Maghrebul Islamic, contrabandist și traficant de arme, activ în zonele deșertice ale statelor Algeria și Mali. Din 2003, el s-a „specializat" în răpirea străinilor.

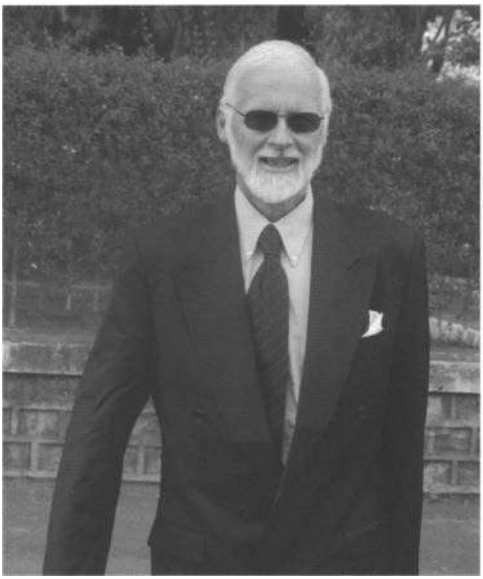

Mokhtar Belmokhtar s-a folosit de situația instabilă din Africa de vest pentru a scoate bani din traficul cu migranți. În imagine, copii din Nigeria, țară afectată de atacurile organizației teroriste Boko Haram.
(United Nations High Commissioner for Refugees)

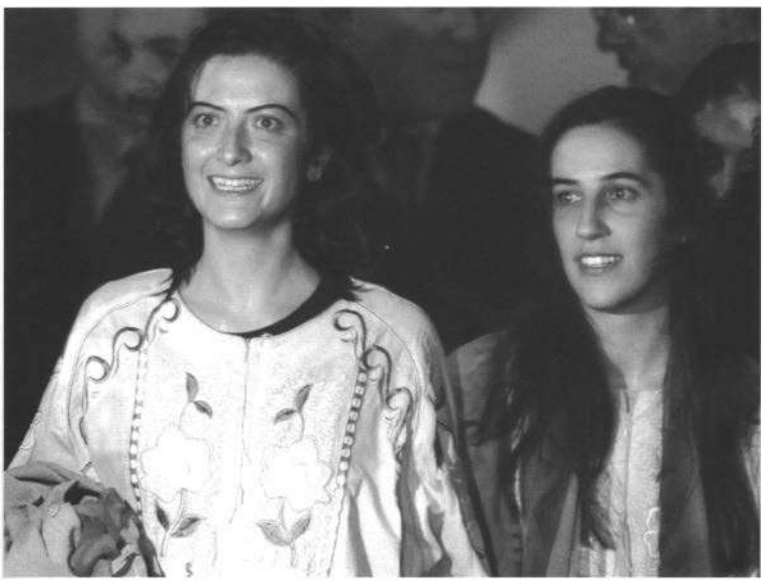
© Getty Images

Spaniolii Enric Gonyalons, Ainhoa Fernández Rincón și italianca Rossella Urru, la sosirea pe aeroportul din Ouagadougou (Burkina Faso), 19 iulie 2012. Cei trei fuseseră răpiți din tabăra de refugiați din Tindouf, Algeria.

© Getty Images

Diplomatul canadian Robert Fowler, trimis special al ONU în Niger, a fost răpit în deșertul Sahara împreună cu asistentul său și doi turiști europeni.

Getty Images

Simona Torretta (dreapta) și Simona Pari, voluntare italiene ale unei organizații umanitare, la sosirea pe aeroportul militar Ciampino, Roma, 28 septembrie 2004. Cele două fuseseră ținute în captivitate timp de trei săptămâni în Irak.

© Getty Images

Judith Tebbutt a fost răpită în 2011, din Kenya, și ținută ostatică timp de șase luni în Somalia. Soțul ei a fost ucis în timpul răpirii. Pentru răscumpărarea sa guvernul britanic a plătit 1,1 milioane de dolari.

Operațiune a trupelor americane de capturare a unor pirați somalezi în Golful Aden, 1 mai 2009.

Un medic japonez și o asistentă medicală olandeză sunt prezentați jurnaliștilor de către răpitorii lor, Mogadiscio (Somalia), 10 octombrie 2008. Cei doi, angajați de organizația „Médecins du Monde", fuseseră răpiți dintr-un sat etiopian. În schimbul lor, s-a cerut eliberarea unor somalezi arestați pentru piraterie.

Trupe aparținând NATO în timpul operațiunii de interceptare a unei ambarcațiuni cu presupuși pirați somalezi.

Refugiați sirieni reținuți în gara budapestană Keleti, 2015.

PARTEA A TREIA

Capitolul 12

Suprimarea adevărului

În Siria, Statul Islamic a dus răpirile la un nivel nou, transformându-le într-un instrument de propagandă foarte puternic şi, în cele din urmă, într-unul de politică externă. Conducerea sa definitivase probabil strategia aceasta cu ani în urmă, când Abu Bakr al-Baghdadi era închis în lagărul Bucca şi plănuia ridicarea la putere a Califatului împreună cu foşti membri ai serviciilor de informaţii militare ale lui Saddam Hussein. Bărbaţii aceştia, care aveau să devină elita conducătoare a noului stat, se alăturaseră jihadiştilor lui Zarqawi în 2003, la scurt timp după ce Paul Bremer lansase programul de de-baasificare.[202] Printre sarcinile strategice pe care urma să şi le asume ISIS avea să se numere reducerea la tăcere a mass-mediei din Siria. În timpul regimului lui Saddam Hussein, baasiştii acumulaseră într-adevăr o experienţă vastă la acest capitol.

Deşi în anii 1960 mass-media irakiană se numărase printre cele mai liberale din lumea arabă, Saddam Hussein a distrus-o, introducând un sistem instituţionalizat de represiuni şi cenzură. În Siria, ISIS a reprodus modelul acela violent, utilizând răpirile, detenţiile prelungite, torturile şi chiar execuţiile jurnaliştilor. Reporterul sirian Milad al-Shihabi din Agenţia de presă Shahba a fost martor la astfel de brutalităţi.

„Trei bărbați mascați și înarmați până în dinți au venit la biroul meu", și-a reamintit el. „Am crezut că era o glumă, însă realitatea era alta. M-au dus în beciul spitalului de pediatrie. Când i-am întrebat capul de acuzare împotriva mea, au răspuns: «Tu urăști ISIS. Asta-i acuzația împotriva ta.»"[203] Timp de 13 zile, al-Shihabi a fost ținut legat la ochi într-o celulă îngustă. Nu-i era îngăduit să se spele, nici chiar înaintea rugăciunilor. „Era foarte frig și trebuia să dorm pe podea cu o pătură mică. Mâncarea era insuficientă și când am cerut mai multă, m-au atârnat de tavan și m-au lăsat acolo timp de patru ore."

Ca toți ceilalți prizonieri, ziaristul sirian a fost torturat și bătut până la pierderea cunoștinței. Când s-a aflat în captivitate, a asistat la execuția a patru colegi de la canalul TV Shaza al-Horya. La 17 zile după răpire, a fost eliberat de un grup de luptători din Armata Siriană Liberă care a atacat spitalul. La scurt timp, el a fugit în Turcia ca refugiat, fără documente sau hârtii.[204]

Încă de la sfârșitul anului 2011, ISIS i-a urmărit îndeaproape pe jurnaliștii arabi care veneau în sudul Turciei în căutare de subiecte de reportaje despre conflictul sirian. Luând drept model eficientul birou de cenzură al lui Saddam, Statul Islamic a înființat în Turcia o echipă de securitate și informații, a cărei misiune era de a strânge informații despre orice sau oricine putea aduce prejudicii Statului Islamic. Inițial au fost urmăriți reporteri și activiști arabi, pentru că aveau puterea de a influența opinia publică musulmană. Ulterior, spre sfârșitul anului 2012, spionii ISIS au început să vizeze și mass-media străină.

„Mass-media este considerată *takfir*. Reporterii sunt inamicii noștri", i-a explicat lui Omar al-Muqdad un informator ISIS, care a cerut să fie numit Abu Hurayrah, în 2015 în timpul filmării documentarului *We Left Them Behind*. Abu Hurayrah se alăturase grupării ISIS din al-Nusra și acționa ca spion

în Antakya. Misiunea sa era de a-i identifica pe jurnaliștii, activiștii umanitari care reprezentau o amenințare pentru ISIS și să transmită rapoarte despre ei. După aceea, altcineva lua decizia dacă respectivii trebuiau răpiți sau eliminați.[205] El a recunoscut că l-a identificat pe Omar al-Muqdad în 2014, când vizitase Antakya, intenționând să treacă în Siria, și a transmis informația către ISIS. În ultimul moment însă al-Muqdad s-a hotărât să nu intre în Siria.

În timp ce ISIS acționa pentru reducerea la tăcere a mass-mediei arabe, insurgența i-a vizat pe jurnaliștii străini pentru a-i răpi în schimbul unor răscumpărări. Câteva rețele de spioni și informatori au pozat ca intermediari, șoferi sau membri ai Armatei Siriene Libere în orașe turcești de lângă frontiera siriană, de unde puteau ademeni reporteri străini în Siria, oferindu-le exclusivități false despre războiul civil și insurgență. Așa s-a întâmplat cu echipa lui Richard Engel, care a fost răpită în Siria, în decembrie 2012, imediat după ce trecuse granița. Deși jurnaliști profesioniști ca Engel au căzut în capcana aceasta, majoritatea victimelor răpirilor au fost freelanceri ca reporterul american Theo Padnos, răpit în toamna anului 2012.

La fel ca Daniel Rye Ottosen, Padnos nu era jurnalist profesionist și nu avea niciun fel de experiență cu reportaje din zone de război. Era un bărbat de vârstă mijlocie, care petrecuse câțiva ani învățând limba arabă în Yemen și locuise în Damasc pentru o scurtă perioadă până în vara anului 2012. A revenit în SUA și a încercat să vândă articole și eseuri despre Islam pentru reviste și ziare, dar nicio publicație n-a părut interesată. În octombrie 2012, el a decis să se mute în Antakya, sperând să găsească subiecte în conflictul sirian pe care să le vândă mass-mediei americane. Ca și Ottosen, Padnos nu avea contacte nici în Siria, nici în Turcia și a încercat să le stabilească

după sosirea în Antakya, așa cum fac toți freelanceri, stând de vorbă cu populația locală și cu alți freelanceri. Când trei tineri care susțineau că asigură provizii Armatei Siriene Libere s-au oferit să-l strecoare clandestin în Siria, el n-a ezitat să li se alăture. În ziua următoare, ei l-au răpit.

În povestea capturării sale publicată în *New York Times*[206], Padnos recunoaște că a căzut în capcană fiindcă era foarte naiv în privința jihadiștilor, insurgenței și a conflictului sirian. Citind articolul, rămâi cu impresia că, deși cunoștea istoria și cultura Islamului și vorbea fluent araba, el nu înțelegea complexitatea politicii din regiune și nici alianțele și loialitățile în permanentă schimbare ale războiului prin intermediari din Siria.

Spre deosebire de mulți alți jurnaliști răpiți, Theo Padnos a fost norocos. Răpitorii lui erau din al-Nusra, nu din Statul Islamic și doreau bani, nu să-i ia capul. A fost de asemenea norocos pentru că Dave Bradley din Washington, proprietarul companiei mass-media care publică revista *The Atlantic*, s-a implicat personal în eliberarea ostaticilor americani ținuți în Siria. Din nefericire, Padnos a fost singurul ostatic pe care Bradley a reușit să-l aducă acasă în siguranță.

Dave Bradley a luat legătura cu fostul agent FBI Ali Soufan, care cunoștea foarte bine lumea jihadistă. Acesta a sugerat contactarea qatarienilor, care aranjaseră din partea guvernului american schimbul de prizonieri talibani pentru Bowe Bergdahl, militarul american răpit în Afghanistan. Qatarienii au fost de acord să se implice în negocierile pentru eliberarea lui Padnos.[207]

În august 2014, cu numai câteva zile înainte de decapitarea barbară a lui James Foley, Padnos a fost eliberat. „Qatarienii au plătit răscumpărarea. Ei finanțaseră al-Nusra în Siria încă de la declanșarea războiului civil, așa că aveau relații cu liderul acesteia. A durat însă mult pentru a-l convinge pe Abu Mariya al-Qahtani,

cunoscut ca «Învățatul», comandantul grupării care-l ținea ostatic pe Padnos să-l elibereze", spune un negociator arab.

Ca o ironie a sorții, „Învățatul" a fost de acord cu răscumpărarea tocmai pentru că Statul Islamic ataca de o vreme al-Nusra, izgonind-o din zone-cheie. „El avea nevoie de bani, arme și protecție pentru a răspunde atacurilor. Padnos era cetățean american și nu m-ar mira dacă răscumpărarea a inclus arme și instruire", a concluzionat negociatorul arab.

Bonificația umană

Sfârșitul anului 2012 a însemnat începutul sezonului de „fuziuni jihadiste" în Siria, pe măsură ce tot mai multe grupări au decis să se alăture Statului Islamic. Unii comandanți din al-Nusra au adus ostatici străini în negocieri, ca pe un fel de bonificații umane. Printre ei s-au numărat John Cantlie și James Foley. La momentul acela ISIS era pregătit să acționeze pentru reducerea la tăcere a mass-mediei străine și la utilizarea ostaticilor ca instrument al politicii sale externe. În numai câteva luni, Echipa de securitate și informații a vizat câțiva ziariști și activiști umanitari. Alții au fost cumpărați din Siria de pe piața secundară de ostatici, de la grupări mici specializate în răpiri.

Până în prezent, John Cantlie este singurul ostatic din acel grup inițial de străini capturați între sfârșitul anului 2012 și începutul anului 2014, care continuă să fie prizonierul Statului Islamic. În mod interesant el n-a fost decapitat, ci transformat într-un reporter din interiorul Califatului, transmițând orice dorește ISIS să credem noi.

Cantlie este un fotoreporter britanic cu un profil destul de neobișnuit. A fost pasionat de motociclism, iar după ce a fost editorul unei reviste pentru motocicliști, a devenit unul dintre miile

de reporteri freelancer de război din Orientul Mijlociu – meserie de care s-a apucat când ajunsese, ca Padnos, la vârsta mijlocie.

Când a sosit în Siria în anul 2102, Cantlie nu avea niciun fel de experiență ca reporter în zone de război, cu excepția unei scurte perioade petrecute în Libia. De aceea și evaluarea sa privind riscurile noii sale meserii a fost necorespunzătoare. „John n-a crezut în instruirea ad-hoc sau în cursurile de supraviețuire înainte de a intra în zonele de război. Era un fel de cowboy", își amintește un coleg american care în 2012 a participat alături de el la un eveniment despre siguranța mass-mediei la Frontline Club din Londra.

La fel ca James Foley, Theo Padnos și Daniel Rye Ottosen, John Cantlie aparține unei noi generații de reporteri de război: freelancerii care au apărut prima dată în războiul din Kosovo și s-au înmulțit în timpul Primăverii Arabe. În Siria, ei au devenit bonificații umane ideale pentru răpitori.

Creșterea numărului freelancerilor este consecința directă a schimbărilor radicale care s-au petrecut în mass-media în ultimii 20 de ani. De la sfârșitul anilor 1990, progresele tehnologice au sporit concurența între agențiile de știri. Rețelele de socializare cuplate cu reportajele on-line au redus profiturile. De la blogurile on-line la presa mainstream*, agențiile mass-media n-au mai putut să plătească corespondenți și jurnaliști profesioniști care să prezinte conflictele de la fața locului. Asigurările în caz de război, asociate costurilor de securitate, au devenit prohibitive prin compararea cu reducerea vânzărilor și profiturilor, astfel că mass-media s-a bazat tot mai mult pe freelanceri, care adesea sunt dispuși să-și asume riscuri de neconceput pentru jurnaliștii profesioniști. James Foley a explicat în

* Mainstream este cultura populară pentru public larg, cea care place tuturor (n. red.).

revista *Newsweek* în octombrie 2012, cu numai o lună înainte de a fi răpit în Siria:

> Ideea era să ajungi unde ceilalți nu s-au dus. Să obții materiale mai bune, fiindcă n-a mai fost nimeni pe acolo. Este dilema freelancerului, de a-și asuma riscuri mai mari pentru a fi mai buni decât jurnaliștii de meserie. Eu cred că sunt valabile pur și simplu legile de bază ale concurenței; trebuie să ai ceva ce n-au profesioniștii, dar într-o zonă de conflict asta înseamnă că trebuie să-ți asumi riscuri mai mari: să vii mai devreme acolo, să stai mai mult, să te apropii mai mult.[208]

Urmând logica aceasta, în martie 2012, John Cantlie a devenit primul ziarist occidental care a asistat la o incursiune a trupelor terestre guvernamentale în nord-vestul Siriei. S-a întâmplat în Saraqeb, unde au intrat tancuri cu armament greu, care au început să tragă aleatoriu.[209] „Tancurile au deschis focul. Schije cât pumnul au vâjâit prin aer și au decapitat instantaneu un rebel. Pușca lui a zăngănit pe sol, când prietenii i-au târât corpul fără cap din linia focului", a scris Cantlie în *Sunday Telegraph*.[210] Pentru a ilustra cu ce se confruntau rebelii sirieni, el a făcut o fotografie privind prin țeava unui tanc ce avansa.

Risc ridicat, bani puțini și niciun beneficiu: acestea sunt caracteristicile principale ale reportajelor de război făcute de freelanceri în Orientul Mijlociu. În 2007, în Afghanistan, fotoreporterul britanic Jason Howe a sintetizat principiile de bază ale liber-profesionismului pentru canadiana freelancer Amanda Lindhout care avea să fie răpită în Somalia. „Planifici pentru tine, plătești pentru tine și-ți asumi propriile riscuri. Treci peste obstacole, pleci fără asigurare și niciun fel de planuri pe termen lung și începi să te obișnuiești să fii falit. Îți creezi singur misiunile, ducându-te în locurile cele mai potrivite."[211]

Dacă regulile acestea pot suna ca un ghid pentru drumeții cu buget restrâns, jurnalismul freelancer este infinit mai riscant.

Freelancerii în mass-media

Când Amanda Lindhout și freelancerul australian Nigel Brennan au sosit în Mogadiscio, intermediarul cu care discutaseră, Ajoos Sanura, le-a spus că altcineva va avea grijă de ei. El era ocupat cu doi jurnaliști de la *National Geographic*, care stăteau în același hotel; în mod clar, erau mai importanți decât cei doi freelanceri, deoarece *National Geographic* are mai multe resurse. Lindhout și Brennan nu aveau alternativă, deoarece își investiseră toți banii în reportajele din Somalia și nu puteau reveni ulterior.

În dimineața în care au fost răpiți Lindhout și Brennan, Ajoos plecase mai devreme din același hotel cu cei doi reporteri și două SUV-uri închiriate, protejați de un echipaj de pază. Ei mergeau în aceeași direcție ca Lindhout și Brennan, spre vest pe Afgoye Road. Cei doi freelanceri însă călătoreau fără echipaj de pază și au fost răpiți în afara orașului Mogadiscio.

După răpire, ei au aflat că intențiile răpitorilor fuseseră de a-i captura pe cei doi jurnaliști de la *National Geographic* despre care erau informați că vor călători în dimineața aceea pe Afgoye Road, dar, cumva, sfârșiseră prin a-i răpi pe alții. Lui Lindhout și Brennan nu li s-a spus însă că atacarea unui convoi de trei SUV-uri înarmate nu era la fel de simplă ca oprirea unei mașini cu un șofer, un intermediar și doi freelanceri. Ei erau o țintă ușoară.

Riscul pe care și-l asumă freelancerii pare disproporționat de mare prin comparație cu câștigul bănesc. Până și marile publicații nu plătesc mai mult de 200 de dolari pentru un articol, ceea ce adesea înseamnă mai puțin decât costurile unui intermediar și

ale unui şofer, aşa cum a explicat pentru revista *Newsweek* Nicole Tung, care a lucrat cu James Foley în Libia şi Siria:

> Noi nu ne permitem să plătim 200–300 de dolari pe zi pentru un intermediar sau un şofer, aşa că din punct de vedere logistic este realmente greu să lucrezi când eşti pe cont propriu, deoarece depinzi de bunăvoinţa altora sau de moduri mai ieftine de a te descurca... care nu sunt întotdeauna cele mai sigure, însă chiar n-ai alternativă, pentru că nu îţi poţi permite.[212]

Aşa cum a explicat Francesca Borri: „James Foley a fost răpit în noiembrie 2012 în timp ce împărţea un intermediar şi un şofer cu John Cantlie într-o zonă în care cu numai câteva luni în urmă Cantlie fusese răpit şi ulterior eliberat. Toţi ştiau că jihadiştii din nordul Siriei juraseră să pună mâna pe Cantlie, dacă va mai călca vreodată pe acolo." Cantlie era căutat deoarece atunci când revenise în Marea Britanie după prima sa răpire, mărturia lui fusese decisivă pentru identificarea unui membru al grupării care îl răpise, doctorul Shajul Islam din East London. „Nimeni întreg la minte n-ar fi călătorit în acelaşi taxi cu el", spune Francesca Borri.[213]

Aprecierea greşită a riscurilor este o greşeală comună chiar şi pentru jurnaliştii veterani. În iulie 2012, jurnalistul freelancer japonez Junpei Yasuda, care anterior fusese răpit şi eliberat în Irak în 2004, a intrat în Siria prin Gaziantep, punctul de graniţă dintre localitatea turcă Kilis şi aşezarea siriană Azaz. În partea siriană, zona este plină de bande criminale, dar Yasuda călătorea sub protecţia grupului Ahrar al-Sham, coaliţia câtorva grupări islamiste şi salafiste despre care se credea că erau apropiate de al-Nusra.[214] „Lângă Azaz, au fost atacaţi de o bandă de criminali, iar jihadiştii nici măcar n-au luptat"[215], spune Francesca Borri, care a stat de vorbă cu negociatorul sirian al ostaticilor. Acesta este un fotograf care lucrează pentru mass-media occidentală şi

care, din 2015, a devenit negociatorul principal *de facto* pentru ostaticii străini ţinuţi de al-Nusra şi ISIS.

Junpei Yasuda a fost închis cu trei jurnalişti spanioli, Antonio Pampliega, José Manuel López şi Ángel Sastre, care au fost răpiţi lângă Azaz în vara anului 2015, când călătoreau spre Alep. Jurnaliştii spanioli au fost eliberaţi la începutul lunii mai 2016, graţie medierii Qatarului şi Turciei. Ei au fost ţinuţi de o mică grupare criminală, deşi negocierile pentru eliberarea lor au fost purtate de al-Nusra.

Potrivit lui Borri:

> Toţi plecaseră din Alep spre punctul de graniţă din Gaziantep. Drumul este o linie aproape perfect dreaptă. Toţi intră în Siria pe aici, deşi ştiu că şoseaua este plină de puncte de control operate de bande criminale. Oamenii cred că le pot mitui, că pot plăti câteva mii de dolari şi merge mai departe, dar se înşală amarnic. Persoane ca noi, italieni, spanioli sau japonezi valorează câte 10 milioane de dolari fiecare. Guvernele noastre pot plăti asemenea sume.

Borri are dreptate, câteva mii de dolari nu înseamnă nimic prin comparaţie cu ce va aduce un ostatic occidental dintr-o ţară precum cele amintite. Chiar dacă va fi vândut marilor grupări, ca al-Nusra sau ISIS, nu direct guvernelor străine, profitul obţinut de pe urma ostaticilor este uriaş.

„Eu am intrat mereu prin Bab al-Hawa, punctul de frontieră dintre Reyhanli din Turcia şi Atmeh din Siria", continuă Borri. „Pentru a ajunge la Alep, am traversat apoi regiunea Idlib, aflată sub controlul Statului Islamic. N-am avut niciodată probleme la punctele de control de pe şosea, deoarece şoferul meu are legături bune în ISIS."

Cuvintele lui Borri confirmă că majoritatea freelancerilor care doresc fie să transmită reportaje despre războiul din Siria, fie să presteze orice activităţi umanitare, chiar recent, în

2015, comit greşeli şi sunt răpiţi, fiindcă nu cunosc foarte bine situaţia de pe teren şi nu ştiu cât de rapid se schimbă aceasta. Potrivit negociatorului sirian, cei trei jurnalişti spanioli răpiţi în 2015 au folosit un intermediar, un profesor de engleză, care nu mai era de încredere, nu pentru că a decis să-i vândă, ci pentru că nu avea relaţiile potrivite:

> Ahrar al-Sham nu poate garanta nicio protecţie, întrucât al-Nusra, care controlează teritoriul din jurul oraşului Azaz, are propriul departament media şi doreşte ca oamenii să-i solicite acestuia permisiunea de a pătrunde în regiune. Asemenea permisiuni sunt foarte greu de obţinut, aşa încât oamenii recurg la alte grupări islamiste pentru a intra acolo, însă nu-i o modalitate sigură. Unicul mod de a intra în Siria prin punctul acela de graniţă este cu permisiunea al-Nusra. În caz contrar, mai bine nu pleci din Turcia.

Negociatorul sirian i-a confirmat lui Borri că ostaticii au comis o greşeală, încrezându-se în Ahrar al-Sham. Se părea că cei trei jurnalişti spanioli fuseseră răpiţi în timp ce cinau cu cei care fuseseră plătiţi să-i protejeze, însă care nu schiţaseră niciun gest de împotrivire.

Poate că cea mai gravă consecinţă a încrederii în reportajele transmise de freelanceri de pe linia frontului, atât pentru cititori, cât şi pentru jurnalişti, este manipularea materialelor în scopuri de propagandă. În 2008, Amanda Lindhout a fost angajată de postul TV iranian, Press TV, să lucreze în Afghanistan pentru un salariu lunar de 4 000 de dolari. Fiind un freelancer neexperimentat, ea a crezut că dăduse lovitura, dar în scurt timp şi-a dat seama că devenise parte dintr-o maşină de propagandă care prezenta politica americană şi pe soldaţii americani în modurile cele mai rele cu putinţă.[216] În acelaşi timp însă nu era uşor să renunţi la un asemenea salariu generos!

Altă consecință negativă a faptului că nu sunt folosiți jurnaliști profesioniști care să transmită reportaje despre conflicte este calitatea slabă a analizei știrii. Aceasta explică de ce până la sfârșitul lunii mai 2014, cu numai o lună înainte de apariția Califatului, niciunul dintre freelancerii care prezentau conflictul sirian nu scrisese despre ISIS. Puțini denunțaseră dezorganizarea din rândurile Armatei Siriene Libere, așa cum făcuseră jurnaliști profesioniști ca Robert Fisk. De asemenea, nimeni nu denunțase rolul pe care statele Golfului îl jucau în finanțarea unui sângeros război sectant.

Parțial, această lacună în informații se datora faptului că în general freelancerii nu interacționează cu editori sau mentori experimentați. Ei nu învață meseria în interiorul unei agenții de știri bine puse la punct și de aceea nu au în general o perspectivă istorică a evenimentelor. Majoritatea reportajelor lor au forma vinietelor, sunt instantanee de evenimente tragice care șochează publicul fără să educe. Drept urmare, stilul lor poate produce senzație. Aceeași superficialitate și lipsă de perspectivă istorică le întunecă propria estimare a riscurilor pe care și le asumă, ceea ce le cauzează probleme.

Vendeta personală

Pe 19 iulie 2012, Cantlie a intrat în Siria împreună cu fotograful olandez Jeroen Oerlemans pe lângă punctul de frontieră Bab al-Hawa. În aceeași dimineață, Consiliul Shura Mujahedin, gruparea condusă de Firas al-Absi, fratele lui Abu Athir, preluase controlul punctului de frontieră și ridicase steagul negru al-Qaida.[217] Acela nu fusese un eveniment irelevant în conflictul sirian, ci demonstrase că jihadiștii câștigau teren în nordul Siriei.

Consiliul Shura al Statului Islamic a fost o grupare mică de jihadiști străini, în jur de 180 de oameni, pe care Firas al-Absi o formase cu banii finanțatorilor săi saudiți. Firas avea aceleași

relații bune ca și fratele lui în rețeaua jihadistă și afirma că l-ar fi întâlnit pe al-Zarqawi în Afghanistan, când iordanianul conducea o tabără în Herat. De altfel a afirmat frecvent că fusese instruit acolo înainte de a pleca cu al-Zarqawi în Kurdistanul Irakian și apoi în Irak.

Spre deosebire de fratele său, Firas al-Absi îmbrățișase jihadul în Siria singur, fără a jura loialitate unei grupări anume. El încercase să-și folosească legătura cu al-Zarqawi ca pe un fel de carte de vizită, ceea ce nu era totuși suficient pentru a-i convinge pe sponsorii din Golf să continue să-i finanțeze *katiba* de luptători străini. Ca atare, în 2012 el plănuise să facă rost de bani prin răpirea străinilor care intrau în Siria prin Bab al-Hawa. La fel ca Belmokhtar în Mali, al-Absi era în esență un criminal jihadist cu alianțe schimbătoare. Cel mai probabil, intenționa să-i vândă pe Cantlie și Oerlemans grupării al-Nusra pentru câteva mii de dolari.

Al-Absi se juca însă cu focul. Nu numai că planul lui implica răpirea de reporteri într-o regiune controlată de Armata Siriană Liberă, ci blocada de la Bab al-Hawa iritase Brigada Farouk, întrucât la ea nu mai ajunseseră provizii și arme turcești. Cantlie și Oerlemans, care intraseră în Siria în apropiere de Bab al-Hawa, nu știau nimic despre lupta pentru putere care avea loc de cealaltă parte a graniței. De asemenea, ei nu conștientizau riscul pe care și-l asumau, pătrunzând în Siria în zona respectivă.

La numai câțiva kilometri de Bab al-Hawa, *katiba* lui Firas al-Absi i-a răpit pe Cantlie și Oerlemans. Se pare că cineva i-ar fi vândut. Într-un interviu acordat postului Channel 4 News, Cantlie spune chiar „noi [el și Oerlemans] am fost predați răpitorilor", ceea ce sugerează că cineva îi alertase pe răpitori de sosirea freelancerilor. Este improbabil ca Oerlemans sau Cantlie să fi știut cine erau frații al-Absi înainte de a fi răpiți de unul dintre ei, iar un filmuleț al ocupării punctului de frontieră Bab

al-Hawa fusese postat pe YouTube în ziua răpirii lor.[218] Cantlie nu l-ar fi putut recunoaşte pe Firas al-Absi şi de altfel nu avea habar cât de puternică era mişcarea jihadistă în nordul Siriei. La fel ca majoritatea freelancerilor, avea contacte doar cu Armata Siriană Liberă şi scrisese doar despre ea.

Nu vom şti niciodată dacă John Cantlie ar mai fi intrat în Siria pe lângă Bab al-Hawa, dacă ar fi ştiut de legăturile strânse dintre jihadiştii irakieni şi sirieni din regiunea aceea. În acelaşi timp însă putem afirma cu destulă certitudine că el nu ştia că acestea datau din timpul invaziei Irakului din 2003, când comunitatea jihadistă din nordul Siriei facilitase trecerea luptătorilor străini spre Irak pentru Jama'at al-Tawhid wal Jihad a lui al-Zarqawi, aceeaşi organizaţie din care făceau parte al-Baghdadi şi foşti membri ai serviciilor secrete şi armatei lui Saddam Hussein. În 2003 Cantlie era fascinat de motociclete.

Cantlie şi Oerlemans au fost prinşi în una din primele dispute teritoriale dintre forţe seculare şi jihadişti din cadrul insurgenţei siriene. Din fericire, la fel ca Richard Engel, ei au fost eliberaţi. Când al-Absi a refuzat să se supună cererilor conducătorilor grupărilor armate care controlau regiunea de a-i elibera pe ostatici, aceştia au fost eliberaţi de o unitate de comando din Armata Siriană Liberă. Ulterior Firas al-Absi a fost ucis de membri ai Armatei Siriene Libere, probabil Brigada Farouk, pentru a-l pedepsi deoarece le invadase teritoriul. Fratele lui, Abu Athir, i-a preluat *katiba* şi a promis că-i va răzbuna moartea. În martie 2013, când Dmitri Bontinck l-a întâlnit într-o vilă din Kafr Hamra, Abu Athir era liderul *de facto* al nordului Siriei pentru Statul Islamic.

Răpirea lui Cantlie şi Oerlemans confirmă că în 2012 Armata Siriană Liberă se chinuia deja să păstreze controlul nordului Siriei în faţa valului de grupări jihadiste armate care

avansau. Ca toți ceilalți jurnaliști luați ostatici, Cantlie a devenit un subiect de știri și a decis să se întoarcă pentru a transmite reportaje despre propria răpire. Era freelancer, așa că niciun editor nu l-ar fi putut opri. Dimpotrivă, era convins că-și va putea vinde povestea răpirii mass-mediei britanice.

„Răpirea lui Cantlie a atras moartea lui Firas al-Absi", a explicat un negociator implicat în eliberarea ostaticilor europeni. „După moartea lui al-Absi, fratele lui, Abu Athir, a pus o recompensă pe capul lui Cantlie, întrucât considera că dacă el n-ar fi fost răpit și apoi eliberat, Firas ar mai fi fost în viață. John n-ar fi trebuit să revină niciodată în Siria și, judecând după modul necugetat în care s-a comportat înainte de a fi răpit a doua oară, el nu înțelegea pericolul în care se găsea." Semnalele de avertizare erau totuși clare.

Cu câteva zile înainte de a doua sa răpire, Cantlie abordase un grup de jihadiști europeni din Alep, ca să flecărească. Intermediarul lui, Mustafa, i-a spus că nu este o idee bună, însă Cantlie i-a ignorat sfatul. „La un moment dat, ei l-au întrebat despre britanicul care fusese răpit și-l acuzase pe doctorul lor când revenise în Marea Britanie", a spus Mustafa.[219] Ei cunoșteau povestea lui Cantlie, dar nu știau cum arată.

În ziua de 22 noiembrie 2012, chiar de Ziua Recunoștinței și la câteva zile după episodul respectiv, John Cantlie și James Foley se întorceau în Turcia din Binnish, la nici 65 de kilometri de graniță. Intermediarul lor a constatat că-și uitase telefonul mobil într-un internet café, așa că s-au oprit să-l recupereze. Când au ajuns în localul acela, Cantlie și Foley au decis să-și posteze articolele, să vorbească on-line cu familiile lor și să-și citească e-mailurile. Când un jihadist străin, care părea să fi fost din Golf, a intrat în local purtând o beretă, Cantlie i-a strigat: „Salut, Che Guevara!" Bărbatul nu i-a replicat, dar l-a privit cu ostilitate vădită și a plecat după câteva minute.

„Acesta este exact genul de comportament care duce la răpirea sau la uciderea ta", spune același negociator. „Este complet prostesc, este juvenil." Deși nu vom ști niciodată dacă jihadistul cu bereta în stil Che Guevara l-a recunoscut pe Cantlie și i-a alertat pe răpitorii săi, probabil că așa s-a întâmplat. După mai puțin de o oră, pe drumul spre Alep, un automobil Hyundai mare a depășit taxiul în care se aflau Cantlie și Foley. În câteva minute, bărbați mascați și înarmați i-au scos pe cei doi străini din taxi, lăsându-i pe șofer și pe intermediar amuțiți pe drum.

„Nu am nicio îndoială că Foley și Cantlie au fost duși la Abu Athir", a spus negociatorul. În toamna anului 2012 și iarna anului 2013, *katiba* lui Abu Athir avea legături foarte strânse cu luptătorii din al-Nusra. Se desfășurau negocieri serioase cu privire la o fuziune între organizația aceasta și Statul Islamic al Irakului și Siriei. De aceea, Cantlie și Foley puteau reprezenta bonificații umane prețioase folositoare pentru vendeta lui Abu Athir. În martie 2013, Jejoen Bontinck i-a văzut în închisoarea din Alep condusă de *katiba* lui Abu Athir. „Foley s-a aflat în locul nepotrivit la momentul nepotrivit. A fost foarte ghinionist. Pe de altă parte, Cantlie ar fi trebuit să fi știut mai bine", a concluzionat negociatorul.

Reducerea la tăcere a mass-mediei

Vendetele personale, nu banii sau motivele politice, i-au transformat pe Cantlie și Foley în primii ostatici occidentali ai Statului Islamic. Însă odată ce ei au ajuns în mâinile lui Abu Athir, planul ISIS a fost pus în aplicare. „Ei au înființat în Siria un grup special, care avea sarcina de a se ocupa de ostaticii străini. Până la sfârșitul anului 2013, i-au mutat dintr-un loc în altul, ca să evite misiunile de salvare. După aceea i-au adus în locuințe conspirative din nordul Siriei", spune Jean-René

Augé-Napoli. Din momentul acela, negocierile cu diverse guverne europene au devenit serioase.

Între 2012 şi sfârşitul anului 2013, ostaticii au reprezentat un fel de investiţie politică, iar conducerea ISIS a analizat argumentele pro şi contra ale asasinării lor sau ale schimbului pentru prizonieri. „În cele din urmă, i-au împărţit în două grupuri: cei pe care aveau să-i execute şi cei pe care aveau să-i schimbe", spune Jean-René Augé-Napoli.

Tacticile utilizate pentru intimidarea străinilor au fost identice cu cele aplicate jurnaliştilor arabi. Violenţa nu era numai permisă, ci şi încurajată. Aceea fusese metoda lui Saddam Hussein pentru a-şi îngrozi inamicii. De aceea, imaginea răpitorilor sirieni care s-a conturat din poveştile supravieţuitorilor este cea a unor indivizi psihopaţi cărora le făcea plăcere să-şi tortureze prizonierii. Profilul acesta psihologic corespunde de altfel temnicerilor „The Beatles", printre care se număra Jihadi John, călăul grupării ISIS.

Povestea creată de ISIS în jurul temnicerilor ostaticilor corespunde cu relatările ostaticilor eliberaţi, care i-au descris pe aceştia ca inumani şi psihopaţi. Foştii ostatici îi caracterizează pe răpitori drept întruparea pură a răului, aşa cum arată şi filmuleţele decapitărilor. Nu există nicio justificare raţională pentru acest comportament, nici politică, nici religioasă. La începutul lunii septembrie 2013, când Marc Marginedas s-a întâlnit cu comandantul regional ISIS, omul de care depindea soarta lui, un jihadist rus, i-a spus: „Ai venit aici de două ori, fără nicio problemă. Acum te vom ucide."[220] Jurnalişti, activişti umanitari şi străini au fost terorizaţi pentru a fi reduşi la tăcere, o metodă care funcţionase perfect în Irakul lui Saddam Hussein.

Teama ascundea un plan bine gândit. Până în septembrie 2013, elita Statului Islamic decisese că valoarea politică a unor ostatici era mult mai mare dacă erau executaţi, iar pentru alţii

era mai mare dacă erau eliberați în schimbul unei răscumpărări. Marginedas aparținea celui de-al doilea grup și într-adevăr a fost primul ostatic pus în libertate. Departe de a fi condusă de un grup de psihopați, ISIS este o organizație care a pus problema ostaticilor în mâinile unor politicieni și negociatori foarte iscusiți. Pe de altă parte, temnicerii ostaticilor erau membri de rang inferior din ISIS, indivizi necalificați. Pentru că, indiferent cât de cruzi ar fi fost „The Beatles", ei n-au hotărât niciodată soarta ostaticilor; nu ei decideau cine va fi eliberat și cine va fi decapitat. Jihadi John nu era decât un purtător de cuvânt care recita în fața camerei un text pe care nu-l scrisese el.

„The Beatles" au fost un exemplu al banalității răului, care a fost atât de bine descrisă de Hannah Arendt. Ei executau ordinele primite și sarcina lor era de a-i speria pe ostatici, pentru a se asigura că aceștia vor spune lumii mesajul terifiant al grupării ISIS. Orbiți de cruzimea unui asemenea rău, ostaticii n-au putut vedea în spatele lui, n-au putut întrezări puternica mașină politică a grupării ISIS. Cât timp au fost captivi, niciunul dintre ei n-a conștientizat rațiunea din spatele destinelor lor. Până și azi, citindu-le memoriile sau interviurile, nu găsim descrierea rolului lor de cărămizi politice în proiectul de construcție al Califatului sau al felului cum calvarul lor a dus la reducerea la tăcere a mass-mediei internaționale și ascunderea adevăratei naturi a Califatului.

Decapitările ostaticilor au încheiat sezonul jurnalismului freelancer în Siria, lăsând reportajele de război în seama propagandei forțelor implicate în conflict. Până și corespondenților veterani de război li s-a interzis de către editorii lor să intre în Siria. Califatul reușise să golească regiunea de mass-media, lăsând reportajele pe mâinile propagandiștilor săi. Pe scurt, își atinsese țelul: suprimarea adevărului.

Capitolul 13

Partida de şah cu vieţile ostaticilor

La 23 decembrie 2013, ostaticii străini ai grupării ISIS au fost luaţi din diverse locuri şi duşi la o ascunzătoare improvizată, din munţii de lângă frontiera dintre Siria şi Turcia. Aceea avea să fie Guantánamo a lor – au purtat până şi salopete portocalii – , iar „The Beatles" aveau să le fie temniceri.

Pentru a reproduce condiţiile deţinuţilor din Guantánamo, „The Beatles" le-au cerut ostaticilor să poarte salopetele portocalii şi să-şi memoreze numerele de identificare în arabă, care erau scrise pe uniformele tuturor. Numerele le-au înlocuit numele. Torturile psihologice au inclus cereri extravagante, cum ar fi interpretarea la comandă a unei versiuni jihadiste a melodiei „Hotel California" a formaţiei The Eagles, când „The Beatles" intrau în celula lor: *„Bine aţi venit la Hotelul Osama,/ Un loc atât de frumos,/ Un loc atât de frumos. Bine aţi venit la Hotelul Osama,/ Dar nu puteţi să plecaţi/ Şi dacă încercaţi/ O să decedaţi..."*

Torturile fizice erau la fel de brutale şi semănau cu felul cum îşi trata ostaticii *katiba* lui Abdelhamid Abou Zeid din AQMI. „19 bărbaţi din nouă ţări şi culturi diferite erau închişi luni de zile în spaţii care nu depăşeau 20 de metri pătraţi. Nu puteau nici măcar să iasă şi să respire aer curat, erau mereu flămânzi şi supuşi unor presiuni psihologice şi fizice constante, incluzând posibilitatea de a-şi pierde viaţa. Este un test dur al capacităţilor

de supraviețuire pentru orice individ", a scris fostul ostatic Marc Marginedas despre perioada în care a stat în captivitate.[221]

Însă departe de a fi un Guantánamo, o închisoare pentru presupuși combatanți ilegali, ascunzătoarea din munții dintre Siria și Turcia era antrepozitul în care conducătorii Statului Islamic își țineau mărfurile umane. Totul se desfășura conform unui plan detaliat. Ostaticii erau clasificați în funcție de naționalitate și de rolul pe care urmau să-l joace în politica externă și finanțele grupării ISIS, vii sau morți. Destinul lor – de a fi eliberați în schimbul banilor sau de a fi decapitați –, nu era decis de nevoile financiare ale organizației ISIS și nici de ideologia sa, ci de politica noului stat, Califatul.

În primul rând liderii ISIS stabileau pe cine vor elibera. În timp ce ostaticii erau brutalizați, negociatorii ISIS încercau să obțină răscumpărări maxime de la guvernele europene, tratând cu câte o țară pe rând. Primul guvern cu care au negociat pentru eliberarea de ostatici a fost cel al Spaniei. Pentru a intimida guvernul spaniol și pe toate celelalte, ISIS a executat marfa umană cel mai puțin valoroasă, pe inginerul rus de origine tătară Serghei Gorbunov, care fusese răpit de Brigada Mujahideen. Aceasta era o grupare înființată în vara anului 2012, condusă de etnicul cecen Abu Omar al-Shishani, luptător islamist din Georgia, care participase la primele două războaie cecene împotriva Rusiei. În 2012 și 2013, Brigada Mujahideen ajutase al-Nusra în diverse incursiuni militare.

Într-un videoclip postat în octombrie 2013, Gorbunov le-a cerut autorităților siriene să-l elibereze pe cetățeanul saudit Khalid Mohammed Suleiman, care era închis în localitatea Hama, în schimbul propriei sale eliberări. Nu se menționa nicio răscumpărare.

Negociatorii ISIS știau foarte bine că nici guvernul rus și nici vreun alt guvern nu va plăti pentru eliberarea lui Gorbunov. Se

pare că el refuzase să ofere o adresă de e-mail personală pentru a-i contacta familia, iar în momentul în care au încetat să-l mai tortureze şi-a pierdut minţile. De asemenea ISIS ştia că regimul Assad nu va agrea niciodată un schimb de prizonieri, însă negociatorii erau siguri că executarea lui Gorbunov va impulsiona guvernele europene să grăbească negocierile şi plata răscumpărării pentru ostaticii lor. Tactica respectivă fusese utilizată anterior de alte grupări, inclusiv AQMI, care în iunie 2009 îl executase pe ostaticul britanic Edwin Dyer.

În martie 2014, la scurt timp după eliberarea lui Marc Marginedas, Gorbunov a fost scos din celulă şi omorât. Ostaticilor le-a fost arătată fotografia cadavrului său. Fusese împuşcat cu un glonţ exploziv, astfel încât fragmente din creier îi intraseră în barbă. „The Beatles" l-au silit pe Javier Espinosa să descrie fotografia în detaliu şi i-au spus că probabil aşa va muri şi el. Unul dintre negociatorii pentru ostaticii europeni a declarat:

> Toate guvernele şi serviciile secrete ale ţărilor de origine ale ostaticilor străini au primit fotografii şi chiar materiale video ale execuţiei lui Gorbunov. Li s-a spus că dacă nu vor plăti, următoarele fotografii şi filmuleţe vor fi ale cetăţenilor lor. Era o tactică de intimidare. Ei au arătat fotografia şi ostaticilor, ca s-o confirme când urmau să fie supuşi procedurilor de debriefing. Negociatorii ISIS au vrut să se asigure că ameninţările lor erau luate în serios.

„The Beatles" i-au terorizat pe ostatici şi din alt motiv: pentru a-i reduce la tăcere după eliberare. Ostaticilor li s-a spus că dacă vor dezvălui orice informaţie despre ascunzători, vor urma represalii asupra celor rămaşi în captivitate. Planul a funcţionat foarte bine. Până în iunie 2014, lumea nu ştia ce se întâmpla în Siria şi cât de puternică devenise gruparea ISIS.

Marc Marginedas a fost eliberat la începutul lunii martie 2014. În presă s-a menţionat că fusese ţinut de ISIS, o grupare

care avea legături cu al-Qaida[222], informație care era doar parțial corectă, deoarece al-Qaida (adică, al-Nusra) și ISIS nu cooperau. Dimpotrivă, erau rivale. La sfârșitul lunii martie au fost eliberați Javier Espinosa și Ricardo García Vilanova. O dată în plus, mass-media n-a reușit să prezinte o imagine corectă a celor care-i ținuseră captivi. La scurt timp după eliberarea lor, ziarul *The Guardian* nota: „Până recent n-au existat discuții cu răpitorii sau cu intermediarii lor, iar cererile lor au fost neclare. Chiar și după eforturi intense depuse de guverne europene pentru a lua legătura cu ei, n-a apărut niciun personaj-cheie din ISIS. Soarta captivilor pare să fie condiționată de capriciile șefilor grupărilor armate locale."[223]

După nici o lună, la 20 aprilie 2014, Edouard Elias, Didier François, Nicolas Hénin și Pierre Torres, cei patru ostatici francezi au aterizat în Franța. ISIS a fost menționată din nou doar ca gruparea care-i ținuse, una dintre numeroasele organizații jihadiste care activau în Siria. Între lunile aprilie și mai, ISIS a eliberat cinci lucrători din „Medici fără frontiere". Pe 24 mai, ONG-ul francez ACTED a postat pe site-ul său următoarele: „ACTED anunță eliberarea angajatului său Federico Motka, care a fost luat ostatic în Siria în timp ce oferea ajutor umanitar în numele ACTED pentru populația siriană afectată de conflict. [...] Nici o altă declarație nu va fi făcută de ACTED cu privire la acest subiect."[224] Guvernul italian a plătit răscumpărarea, deși Motka era italian-elvețian. În mass-media din Italia și Elveția gruparea ISIS nu a fost menționată. În cele din urmă, în luna iunie, ISIS i-a eliberat pe ostaticul german Toni Neukirch și pe danezul Daniel Rye Ottosen.

În general, Statul Islamic a obținut cele mai mari răscumpărări primite vreodată în urma eliberării acestor ostatici, între 60 și 100 de milioane de euro, fără ca cineva să acorde prea mare atenție. Până și faptul că în numai trei luni aceeași organizație

din Siria eliberase 12 ostatici trecuse complet neobservat, nu numai de mass-media, ci şi de parlamentele ţărilor care plătiseră răscumpărările, cât şi de contribuabilii care asiguraseră fondurile. Un negociator care a eliberat doi ostatici a spus:

> A fost un plan extrem de inteligent. Negociatorii ISIS au obţinut sume mari în secret absolut. ISIS i-a redus la tăcere pe ostatici şi mass-media, astfel că negociatorii săi au putut spori concurenţa între guvernele străine pentru a-şi elibera cetăţenii.
>
> Ce ar fi spus opinia publică franceză, dacă ostaticii spanioli şi italieni reveniseră acasă, însă cei francezi urmau să fie executaţi? Aceasta a fost ideea întipărită în minţile negociatorilor europeni. ISIS a ştiut cum să manipuleze guvernele occidentale şi cum să impună termeni foarte duri.

Până în luna iunie, gruparea ISIS îngăduise eliberarea mărfurilor umane pe care le vânduse pentru răscumpărări şi era pregătită să invadeze nord-vestul Irakului. Ostaticii rămaşi aveau să fie folosiţi în jocul politic pe care Califatul se pregătea să-l joace cu Vestul.

Diplomaţia ISIS

Ostaticii americani şi britanici au fost ţinuţi în culise, în aşteptarea momentului potrivit pentru a fi folosiţi. Deşi răpirile lui Cantlie şi Foley fuseseră motivate de vendeta personală a lui Abu Athir pentru răzbunarea asasinării fratelui său, alegerea de a-i executa pe ostaticii americani şi britanici nu era personală. De asemenea, ea n-a fost dictată de refuzul guvernelor lor de a plăti răscumpărarea. Aşa cum am discutat deja, până şi guvernele SUA şi Marii Britanii vor negocia cu răpitorii în funcţie de circumstanţe, de exemplu dacă ostaticul este militar.

Dimpotrivă, decizia de a decapita ostaticii americani şi britanici a fost atât politică, cât şi simbolică. Bush şi Blair

fabricaseră dovezi pentru a justifica invadarea Irakului, iar Statul Islamic este alcătuit în mare parte din rămăşiţe ale celor mai puternici oponenţi ai lor: salafiştii radicali ai lui al-Zarqawi şi foştii membri ai sistemului de informaţii şi militar al lui Saddam Hussein. Cele două laturi ale Statului Islamic, religioasă şi seculară, au luat naştere din insurgenţa anti-coaliţie din Irak. Ele au în comun dorinţa de a construi un stat nou, implementarea utopiei politice musulmane. Naţionalismul a devenit numitorul comun care a unit aceste două forţe insurgente. Aşa încât ideea de a folosi ostatici americani şi britanici pentru a ajuta la clădirea temeliilor noii naţiuni – una care avea să devină rampa de lansare pentru o luptă încă şi mai mare – este foarte atrăgătoare din punct de vedere simbolic.

În iunie 2014, când a fost declarat Califatul, nimeni n-a înţeles strategia aceasta, nici negociatorii europeni care petrecuseră luni de zile tratând cu ISIS eliberarea ostaticilor şi nici cei care încercau în continuare eliberarea ostaticilor americani şi britanici. Statul Islamic era privit ca altă bandă de jihadişti zdrenţăroşi, fanatici religioşi şi psihopaţi. Nimeni n-a înţeles că, spre deosebire de grupările anterioare jihadiste, inclusiv al-Qaida şi talibanii, Califatul nu era ţelul final al jihadului. Pentru Statul Islamic, Califatul este un instrument de război, o unealtă pentru obţinerea victoriei. Iar decapitarea ostaticilor era o tactică strategică pentru a-şi momi inamicul pe teritoriul său.

În august 2014, după ce a desfiinţat frontiera dintre Siria şi Irak, declarând naşterea Califatului şi invadând nord-vestul Irakului, ISIS şi-a întins capcana: l-a decapitat pe James Foley şi în câteva ore filmuleţul morţii sale a devenit viral pe internet. A fost un eveniment care a şocat literalmente opinia publică internaţională şi a silit puterile mondiale să întreprindă acţiuni în Siria.

Nicolas Henin, unul dintre ostaticii francezi, i-a spus lui Amy Goodman în programul radio-TV *Democracy Now!:*

> James a fost primul ucis şi asta a fost o traumă, atât pentru mine personal, cât şi pentru întreaga lume. Acesta este motivul pentru care cartea mea începe cu povestea lui, fiindcă prin uciderea sa, Statul Islamic a intenţionat să ne întindă o mare capcană. Ei au vrut să ne impună planurile lor, să ne scandalizeze – să fim atât de şocaţi, încât să nu mai acţionăm raţional... O acţiune teroristă are o componentă specifică. Succesul unui atac terorist nu depinde de cei care-l întreprind, ci de victimele sale.[225]

Henin avea dreptate. Spre sfârşitul lunii august 2014, în urma presiunilor sporite ale electoratului, preşedintele Obama a renunţat la poziţia de neintervenţie faţă de regimul din Damasc şi a lansat o iniţiativă pentru formarea unei coaliţii impresionante. Misiunea acesteia era de a lansa o campanie asiduă de bombardamente atât împotriva grupării ISIS, cât şi împotriva forţelor lui Assad. Planul includea finanţarea, instruirea şi înarmarea insurgenţei siriene, aşa-numitele forţe „moderate". În felul acesta, Califatul, aflat încă în formă incipientă, a reuşit să târască Washingtonul şi pe aliaţii săi în altă mlaştină din Orientul Mijlociu.

Bombardamentele au însemnat un succes pentru ISIS din mai multe motive. I-au silit pe sirienii moderaţi să fugă din ţară şi în acelaşi timp a întărit convingerea conservatorilor inflexibili că inamicul era reprezentat de forţele coaliţiei, iar ISIS lupta pentru a-i proteja pe ei. Chiar şi în prezent, campania de bombardamente face jocul propagandei ISIS.

Aşa cum a spus Henin:

> Aceasta este o luptă pentru propagandă şi de aceea tabăra care va câştiga războiul nu va fi cea care va lupta cu mai multă îndârjire sau va avea armele mai costisitoare ori mai

> performante, sau luptătorii mai curajoşi. Va fi tabăra care va izbuti să aibă poporul de partea sa. Iar problema este că toate bombardamentele acestea – pentru că actualmente toată lumea bombardează Siria – au un efect secundar teribil. Şi practic noi, occidentalii – însă nu numai, ci şi ruşii, şi regimul – împingem poporul sirian în mâinile ISIS. Noi lucrăm pentru ISIS. Noi recrutăm pentru ISIS. Asta nu înseamnă că mă opun cu fermitate oricăror atacuri aeriene, însă ele trebuie reduse la minimum, pentru că nu trebuie uitat nicio clipă consecinţele şi efectele secundare.[226]

În anul 2014 şi o parte din 2015, ostaticii au devenit arme puternice în mâinile Statului Islamic, ajungând să influenţeze şi politica externă a ţărilor din NATO, aşa cum a ilustrat răpirea a 49 de angajaţi ai consulatului Turciei din Mosul, când Statul Islamic a cucerit oraşul respectiv. Ostaticii au fost eliberaţi după 101 de zile, după decapitările lui James Foley, Steven Sotloff şi Dave Haines. Cu două luni în urmă, Statul Islamic eliberase de asemenea 32 de şoferi turci de camion, care fuseseră capturaţi în Mosul în iunie.

Serviciile secrete din Turcia (MIT) s-au ocupat de negocieri împreună cu cabinetul prim-ministrului, fără nicio implicare străină. Intermediarii au fost liderii triburilor sunnite din Mosul, care aveau relaţii bune şi de durată cu Turcia. Surse turceşti confirmă că refuzul lui Erdogan de a accepta cererea SUA pentru susţinere activă a coaliţiei a jucat un rol decisiv în eliberarea ostaticilor.

Exemplul cel mai bun al felului în care diplomaţia ISIS a reuşit să influenţeze decizii majore peste hotare a apărut însă în timpul crizei ostaticilor japonezi din ianuarie 2015. Până la discursul prim-ministrului Shinzo Abe din ianuarie 2015 la o conferinţă pentru afaceri şi investiţii ţinută la Cairo, când a promis ajutoare non-militare în valoare de 200 de milioane de

dolari pentru țările care luptă împotriva ISIS, Haruna Yukawa, care fusese răpit în vara anului 2014, și Kenji Goto, capturat în toamna anului 2014, aparțineau categoriei mărfurilor umane ce urmau să fie schimbate pentru bani.

Prim-ministrul Abe a recunoscut că guvernul știa de răpirea lui Goto din noiembrie 2014. Potrivit afirmațiilor soției lui Goto, ea începuse să primească din noiembrie e-mailuri, aparent din partea grupării ISIS, despre răpirea soțului ei. La sfârșitul lunii decembrie, răpitorii au început să vorbească despre răscumpărare, solicitând aproximativ 2 miliarde de yeni (adică 17 milioane de dolari) pentru a-l elibera, o cerere similară cu cele inițiale de răscumpărare pe care Statul Islamic le înaintase altor guverne occidentale. Negocierile s-au desfășurat în secret, fără știința mass-mediei. Totul s-a schimbat însă după vizita mult mediatizată a prim-ministrului Abe în Orientul Mijlociu.

Discursul lui a oferit Statului Islamic o neașteptată oportunitate de a provoca coaliția anti-ISIS și de a pedepsi Japonia pentru că-i făgăduise ajutor economic. Japonia își câștigase de mult timp simpatia în Orientul Mijlociu prin acțiunile discrete din culise, nu prin grandomanie politică. Începând însă cu iulie 2014, prim-ministrul inițiase o campanie în vederea schimbării poziției pacifiste a Japoniei, pentru a permite „exercitarea dreptului la autoapărare colectivă" peste hotare. Reinterpretarea controversată a Articolului 9 al Constituției declanșase o opoziție puternică în Japonia. Abe a decis să-și folosească vizita în Orientul Mijlociu pentru a schimba opinia publică în privința acestui subiect.

De unde știa Statul Islamic atât de multe despre politica Japoniei? Aceasta este o întrebare interesantă, deoarece, spre deosebire de piratii somalezi, Califatul nu se poate baza pe propria diasporă. Noii cetățeni ai Statului Islamic sunt însă realmente cosmopoliți, deoarece sosesc de pe tot globul. Conducerea stă

cu ochii pe inamicii săi, cerându-le cetățenilor să mențină legături cu țările lor native și să acționeze ca interpreți pentru a descifra politica națiunilor lor de origine. De aceea nu este surprinzător că elita politică a Califatului știa ce se întâmpla în Japonia și avea cunoștință despre controversa legată de reinterpretarea Articolului 9.

Pe acest fundal special, Statul Islamic a întrezărit o oportunitate unică de a-i folosi pe cei doi ostatici japonezi pentru a împiedica Japonia să intre în coaliția lui Obama și în același timp de a-și consolida autoproclamarea ca stat.

Negocierile pentru eliberarea lui Yukawa și Goto au devenit brusc publice, producând isterie pe rețelele de socializare. Pentru a sublinia slăbiciunea inamicului, condițiile au devenit imposibil de satisfăcut în mod realist: 200 de milioane de dolari în 72 de ore pentru eliberarea ambilor ostatici; sau eliberarea lui Goto în 48 de ore în schimbul prizonierei iordaniene Sajida al-Rishawi, care nu izbutise să-și detoneze centura sinucigașă în 2005 într-un atac asupra hotelului Radisson SAS din Amman. Nu numai că timpul prevăzut pentru negocieri era în mod deliberat prea scurt, ci și suma cerută pentru răscumpărare era prea mare pentru a fi acceptată și predată la timp.

Din ostatici, Yukawa și Goto au devenit pioni politici în noua diplomație jihadistă a grupării ISIS, o schimbare pe care o declanșase disponibilitatea neașteptată a prim-ministrului Abe de a se alătura coaliției lui Obama. În felul acesta cei doi ostatici japonezi s-au alăturat celor ca James Foley, iar Jihadi John a folosit imaginile capetelor lor retezate pentru a transmite lumii mesajul ISIS.

Manipularea crizei ostaticilor japonezi a însemnat un succes important pentru ISIS, înclinând opinia publică japoneză spre păstrarea discreției în lupta împotriva terorismului islamist.

Într-adevăr, filmuleţele cu ostaticii şi cererile pentru eliberarea lor au avut exclusiv scopul de a spori frustrarea şi de a inspira frica în cetăţenii japonezi, pentru a-i convinge să nu susţină schimbarea Constituţiei. Prin propria sa propagandă, ISIS a creat aşadar un dialog direct cu poporul japonez, aşa cum făcuse cu poporul american prin decapitarea lui Foley, implicând şi manipulând guvernul prin intermediul electoratului său.

Târârea Iordaniei în negocieri n-a făcut decât să consolideze neputinţa guvernului japonez în ochii lumii. Cererea de a-l elibera pe Goto, şi nu pe Moaz al-Kasasbeh, pilotul iordanian capturat, în schimbul lui Sajida al-Rishawi, a fost o provocare deschisă a Iordaniei. ISIS ştia că regele Abdullah al II-lea nu va accepta niciodată asemenea condiţii. Schimbul dintre al-Rishawi şi Goto, care-l lăsa pe al-Kasasbeh în mâinile Statului Islamic, ar fi înfuriat poporul iordanian. În felul acesta, prin manipularea cu abilitate a crizei ostaticilor japonezi, ISIS a subminat în acelaşi timp guvernul iordanian.

În ciuda acestei politici complicate, mulţi analişti au trecut cu vederea diplomaţia sofisticată a Califatului şi au rămas concentraţi asupra mesajelor de violenţă barbară şi macabră. În mod similar, în anul 2015, analiştii n-au izbutit să sesizeze altă victorie „diplomatică" a grupării ISIS: demascarea vulnerabilităţii Europei prin intermediul exodului de migranţi din Orientul Mijlociu.

Capitolul 14

O poveste de iubire între refugiați

Înainte de a se număra printre cei peste un milion de refugiați sirieni care căutau azil în Europa, Mohammad Jamil Hassan și soția lui Teakosheen Joulak făceau parte din pătura superioară a clasei mijlocii din Alep. În primăvara anului 2013, lumea în care locuia acest cuplu de sirieni kurzi a început să se năruiască. Povestea despre confiscarea fabricii de îmbrăcăminte a lui Hassan de către Armata Siriană Liberă și ulterioara lui arestare și întemnițare de către regimul Assad până când unchiul său a plătit o răscumpărare de 12 000 de dolari a fost detaliată în capitolul 6. Vrând să scape de războiul civil din Siria, cei doi soți au pornit pe căi separate pentru a-și crește șansele de supraviețuire și au devenit parte din marfa umană tranzacționată de negustorii de oameni. Povestea lor șocantă dezvăluie existența unei noi rețele internaționale de criminalitate, atât în Orientul Mijlociu, cât și în Europa, o afacere de multe miliarde de dolari, clădită de organizații armate și bande criminale care au avut ca fonduri inițiale răscumpărările provenite din răpirea de străini și strânse de-a lungul unui deceniu (și plătite de țări ca Italia).

Iată povestea lui Mohammad Jamil Hassan, așa cum mi-a relatat-o în toamna anului 2015 în Danemarca:

> Am trecut din Siria în Turcia și am ajuns la Gaziantep, prima localitate kurdă de lângă graniță. Era sfârșitul lunii

iunie 2013. Aveam o geantă plină cu bani pe care unchiul meu mi-o dăduse pentru călătoria către Europa. Totul se petrecuse atât de repede, încât nu avusesem timp să-mi iau rămas-bun de la soție, însă eram optimist în privința viitorului. Aveam să ajung în Suedia, să cer azil și apoi s-o aduc și pe ea acolo.

De la Gaziantep, am luat un autobuz spre Istanbul. Șoferul mi-a cerut 100 de dolari ca să nu dezvăluie că eram sirian. L-am plătit și am urcat în autobuz. Când am ajuns în Istanbul, m-am dus în Sirkeci, cartierul dintre Sultanahmet și Eminonu, lângă podul Galata și Cornul de Aur. Mi s-a spus să merg la hotelul Scerim, deoarece este frecventat de contrabandiști: indivizi care îi duceau pe cei ca mine în Grecia. Când am ajuns acolo, erau o mulțime de sirieni și alți migranți din Asia și din Golf. Toți căutau modalități de a ajunge în Europa.

Am rămas la hotel două săptămâni. M-am împrietenit cu un grup format din kurzi, arabi și sirieni. Într-o zi ei m-au abordat și mi-au spus că găsiseră pe cineva care ne putea duce în Grecia pe uscat pentru 1 500 de dolari. Am fost de acord să mă alătur lor. Contrabandiștii au suit 12 dintre noi într-o mașină; când ne-am apropiat de graniță, ne-au spus să coborâm și să-i urmăm. În total eram în jur de 30 de oameni, 20 din Afghanistan și 9 sau 10 din Siria. După o oră, am ajuns la un râu. Ei au umflat câteva bărci pneumatice mici și am urcat câte cinci oameni într-una. Am traversat râul, iar pe malul opus, cel grecesc, ne așteptau doi bărbați cu cagule, înarmați. Toți ne-am speriat când i-am văzut. Ei ne-au silit să pornim în șir indian în lungul unei căi ferate. Am mers trei ore, sub amenințarea armelor lor. În cele din urmă ne-au spus să ne oprim, să ne așezăm și să ne odihnim. De asemenea, ne-au dat apă să bem. Am mai stat o vreme, după care ne-au spus să mergem de la linia ferată spre autostradă. Deja se făcuse noapte.

Un camion-cisternă uriaș pentru petrol tocmai oprise pe acostamentul șoselei. Bărbații au deschis o ușă din spatele camionului și ne-au spus să intrăm. Era un spațiu foarte îngust

și toți 30 ne-am înghesuit acolo. Trebuia să stăm în picioare, fiindcă nu aveam loc să stăm jos. În tavan existau găuri pentru aerisire, dar noi eram atât de mulți și înăuntru era atât de cald, încât abia puteam respira. Camionul accelera și frâna întruna, așa că ne izbeam mereu unii de alții. Am petrecut cinci-șase ore în camion, până am ajuns la Atena.

Ne-am oprit în interiorul unui garaj din Atena. Cineva a deschis ușa și am coborât. Doi greci ne-au dus într-un apartament la parterul unei clădiri și ne-au încuiat acolo. Ca să ieșim, trebuia să plătim 1 500 de dolari. Acela fusese prețul pe care-l convenisem pentru călătoria de la Istanbul la Atena. Plătești când ajungi la destinație, nu în avans. Unul dintre cei cu care călătoream, un sirian, avea un prieten în zonă, așa că am plătit și ne-am dus la apartamentul lui. Prietenul acela ne-a spus unde să mergem să găsim contrabandiști care să ne ducă în Italia. Toți obișnuiau să piardă timpul într-o cafenea locală. Am mers acolo și ei ne-au spus că pentru a merge cu avionul în Belgia ne costa 3 500 de euro. Am decis să iau avionul. După o săptămână mi-au înmânat un act de identitate și un bilet, dar la aeroport am fost oprit de poliție. Actul de identitate era fals. La aeroport, polițiștii m-au dus într-o încăpere și m-au interogat. Când și-au dat seama că sunt sirian, mi-au spus că înțelegeau prin ce treceam și mi-au dat drumul.

Am revenit în aceeași cafenea și am găsit pe cineva care mă putea duce în Italia, pe mare pentru 2 500 de euro. Mi-a garantat că nu vom fi prinși. Contrabandistul a spus că trebuia să merg în Creta și de acolo să mă îmbarc pe un feribot cu turiști. Ca să ajung în Creta, am luat tot un feribot, împreună cu alți refugiați. Când am ajuns în port, ne aștepta un bărbat cu un jeep Cherokee. Avea barbă lungă, era sirian alawit și se numea Abu Isham. Ne-a dus la casa lui, cea mai frumoasă de pe stradă, care era o fundătură. Am putut citi numele străzii, pentru că lucrasem 10 ani în Grecia ca să evit serviciul militar în Siria și cunosc limba. Locuința avea două

niveluri şi la fiecare se afla un apartament separat. Noi am stat la parter, iar deasupra locuia o familie.

În acelaşi apartament erau două femei, care mergeau ambele în Germania... Am rămas 13 zile în casa lui Abu Isham. Oamenii au început să fie foarte agitaţi. Doreau să plece. Doi bărbaţi înarmaţi care lucrau pentru Abu Isham ne-au ameninţat. A trebuit să tăcem şi să aşteptăm. În cele din urmă a venit un microbuz să ne ia. Înăuntru erau o femeie şi un bărbat din Albania. Păreau să aibă peste 50 de ani. Ei ne-au spus să ne întindem pe jos în vehicul şi am mers aproape trei ore până am ajuns la un sat de lângă mare. Microbuzul a oprit la liziera pădurii de pini şi ne-au dus în pădure. Cei doi albanezi erau înarmaţi. La un moment dat ne-au spus să ne aşezăm şi să aşteptăm până se va întuneca.

Seara au venit patru bărbaţi. Unul era din Raqqa, unul din Alep şi unul din Kurdistanul Irakian. Al patrulea era şeful lor. Purta haine afgane şi era din Afghanistan. Ei ne-au condus prin pădure, în beznă. Între ei vorbeau în greceşte. Nu ştiau că eu puteam înţelege ce spuneau. Am înţeles, de exemplu, că afganul locuia în satul din apropiere. Ne-au dus într-o peşteră. Ne-au percheziţionat şi ne-au luat telefoanele. Am avut impresia că fusesem răpit din nou!

A doua zi, când m-am trezit, am văzut că în peştera aceea eram peste 100 de oameni şi că fuseserăm încuiaţi. Peştera avea o uşiţă în faţa căreia păzeau trei santinele înarmate. Existau, de asemenea, două cuptoare unde ne pregăteau hrana. În peşteră erau sirieni, libanezi, afgani şi persoane din Bangladesh. Unii dintre ei erau profesori, ingineri... Cineva a spus: „În fabrica mea aveam 100 de angajaţi şi uitaţi-vă la mine acum – închis în peştera asta!" Unii se aflau acolo de câteva luni, aşteptând să-şi continue călătoria spre Europa. Aveau bărbi foarte lungi.

La un moment dat, nişte sirieni au strigat că nu mai doreau să continue, ci voiau să se întoarcă în Siria. Cei trei gardieni sirieni au venit şi le-au spus că-i vor omorî şi îngropa

chiar acolo dacă mai scoteau vreun cuvânt. După aceea ne-au spus tuturor că „poate" dacă vom ajunge în Italia, „poate" ne vor lăsa să plecăm. Eu am avut noroc, fiindcă am stat în peşteră numai 10 zile. Nu aveam toaletă, aşa că gardienii ne scoteau în grupuri câte 10 afară, dimineaţa şi seara. În peşteră m-am îmbolnăvit şi am început să sângerez din cauza hemoroizilor. A fost îngrozitor de dureros.

Într-o seară, pe la ora 22, au apărut trei afgani înarmaţi până în dinţi. Şeful lor era Abu Ali, un sirian din Afrin, un sat din nord-vestul oraşului Alep. Ei ne-au spus să ne pregătim. Înainte de-a pleca, au bătut trei tineri afgani şi i-au lăsat în peşteră, cred pentru că exista o vendetă între familiile lor şi cea a şefului afgan a celor trei gardieni sirieni, cel care ne conducese prin pădure spre peşteră.

Când am ajuns la coastă, am văzut că era stâncoasă iar marea era agitată. Afganii ne-au spus să ne împrăştiem de-a lungul coastei. Eram mai bine de 100 de oameni cu faţa spre mare, care aşteptam feribotul. La un moment dat au venit familiile. Nu ştiu unde le ţinuseră, poate în altă ascunzătoare. Peştera fusese doar pentru bărbaţi. În total, eram peste 150. După o oră a sosit o ambarcaţiune de 20 de metri. Era prea mică pentru a ne lua pe toţi. Unii au protestat, dar contrabandiştii afgani au îndreptat armele spre noi şi au început să ne împingă spre barcă. Toţi eram speriaţi.

Am pornit spre larg. Valurile erau mari. Oamenilor a început să li se facă rău. Unii ţipau, alţii se rugau, copiii plângeau. Barca era condusă de doi egipteni, care ne ignorau ţipetele. Pe la ora 5 dimineaţa, am ajuns la un petrolier, lung de 50 de metri. Era foarte vechi şi urât mirositor, iar înăuntru se aflau deja mulţi oameni. Ne-au aruncat frânghii şi am fost traşi sus ca nişte saci cu cartofi.

Echipajul era format din şapte membri, toţi egipteni. Vaporul era din Egipt. După ce ne-am îmbarcat şi noi, vasul a devenit ticsit cu oameni, majoritatea bolnavi. Mulţi erau deshidrataţi, la fel ca mine. Am petrecut trei zile pe nava aceea. Nu am primit

decât o bucată de falafel şi nişte apă. Mă simţeam atât de rău şi mi-era atât de frig, încât am cerut ceai. A trebuit să plătesc 500 de euro pentru el! Eram atât de bolnav, încât la un moment dat am leşinat. Eram disperat şi mi-a trecut prin minte chiar să mă sinucid – aruncându-mă în mare – ca să-mi sfârşesc agonia.

Petrolierul egiptean ne-a dus peste apele internaţionale. Când am ajuns în apele teritoriale italiene, ne-au transferat într-o ambarcaţiune mai mică. Căpitanul ei ne-a spus: „Acum mergem în Italia".

Am petrecut o zi întreagă pe ambarcaţiunea aceea. După-amiază, oamenii au început să leşine. Era insuportabil de cald. Spre seară, au început să se ia la bătaie între ei pentru apă. În cele din urmă, la ora 22, am zărit nişte lumini de pe coastă; era Sicilia. Căpitanul a tras cu pistolul o fumigenă navală, pentru ca nava de salvare italiană să ne poată vedea şi recupera. Căpitanul a pretins că era un refugiat. Nimeni n-a spus poliţiei cine era el de fapt.

Poliţia italiană ne-a lăsat pe doc mai bine de o oră, fără să ne dea apă sau pături. A sosit un medic, care ne-a controlat puţin la inimă. I-am spus că nu mă simţeam bine, dar m-a ignorat. Mi-a zis să aştept, însă n-a venit nimeni să se intereseze de soarta mea. În cele din urmă poliţiştii au revenit şi ne-au dus pe toţi în curtea interioară a unei clădiri, unde ne-au lăsat până dimineaţă. A doua zi ne-au spus că dacă voiam să ieşim, trebuiau să ne ia amprentele. Eu n-am fost de acord; mă îndreptam spre Suedia şi ştiam că dacă le îngăduiam să-mi ia amprentele, trebuia să rămân în Italia, potrivit Convenţiei de la Dublin.[227] Mă simţeam totuşi atât de rău, încât aveam nevoie de un medic şi am decis să îi las să-mi ia amprentele.

Apoi ne-au dus la o şcoală. Nu existau paturi, ci doar saltele pe podea. Am rămas acolo trei zile, aşteptând un medic, însă n-a venit nimeni. A sosit apoi poliţia care ne-a spus să plecăm. „Nu vrem să vă mai vedem în Italia. Plecaţi acolo unde mergeaţi şi nu vă mai întoarceţi."

Şase dintre noi am urcat într-un taxi până la autogară, de unde am cumpărat bilete spre Milano. Aveam acte de identitate false, pe care traficanţii ni le dăduseră în peşteră, aşa că le-am folosit pe acelea. Eu însă mi-am dat seama că-mi uitasem geanta cu actul respectiv într-o cafenea mică unde mâncasem ceva. Poliţiştii au găsit geanta şi au venit în autogară, căutându-ne. Ne-au dus la secţia de poliţie, au ţipat la noi şi ne-au mai luat o dată amprentele, dar până la urmă ne-au dat drumul.

Când am ajuns la Milano, eu am stat în gară. Exista un loc unde primeam zilnic mâncare. Bătrâna pe care o cunoscusem în apartamentul din Creta şi-a sunat fiul din Germania, care a venit s-o ia cu maşina şi s-a oferit să mă ducă şi pe mine. Aşa am ajuns la München, unde cineva ne-a găzduit câteva zile. Mi s-a spus să mă duc la un restaurant turcesc, frecventat de traficanţi. Acolo am cunoscut un algerian de 23 de ani, care mi-a aranjat să ajung cu maşina în Suedia pentru 1 200 de dolari.

Au venit să mă ia un irakian gras şi o daneză înaltă şi blondă, care nu vorbea araba. Bărbatul a şofat prin Germania, dar înainte de a trece graniţele daneză şi suedeză, a lăsat-o pe femeie la volan. Eu m-am ascuns în maşină. Am ajuns în Suedia în august 2013, cu câteva săptămâni înainte de sosirea soţiei mele Teakosheen şi a surorii ei.

Soţia lui Mohammad, Teakosheen Joulak, mi-a povestit şi ea aventurile sale. Era profesoară de engleză şi lucra ca voluntară alături de Crucea Roşie şi Semiluna Roşie pentru a-i ajuta pe sărmanii din Alep. Câţiva membri ai familiei erau doctori, aşa că a devenit intermediarul dintre ei şi organizaţiile acelea, ajutând la găsirea de medicamente şi bani. Din cauza acestui devotament pentru cauze umanitare, a avut probleme:

În 2013, Alep era împărţit în două zone: una continua să se găsească sub controlul regimului, iar cealaltă era controlată de insurgenţi, care se autointitulaseră Armata Siriană Liberă. Mulţi bătrâni rămăseseră în una sau alta dintre acele zone şi

nu se mai puteau deplasa, aşa că noi le aduceam medicamente şi ajutoare. Eu locuiam în partea controlată de regim, care considera acţiunile mele infracţiuni.

La sfârşitul lunii iulie, după ce soţul meu părăsise ţara, şeful grupului nostru de susţinere, format din prieteni fără nicio loialitate politică, a fost ucis de un lunetist. Doi dintre prietenii noştri au fost aruncaţi în închisoare, aşa că am fugit cu sora mea în Afrin, oraşul părinţilor noştri din Kurdistanul Sirian. După ce am ajuns acolo, PKK, care controla regiunea, ne-a luat la întrebări, deoarece o adusesem pe soţia celui ucis de lunetist, care era profesoară în şcoala mea. Toţi o priveau cu suspiciune, mai ales pentru că ea şi soţul ei fuseseră activişti împotriva regimului. Ştiam că PKK avea relaţii cu regimul Assad, aşa că ne-am speriat. Unele persoane dorite de regim fuseseră luate de PKK şi dispăruseră, de aceea ne temeam că va proceda la fel şi cu noi. Într-o zi din iulie cineva din PKK a venit la locuinţa mamei şi a spus că seara trebuia să ne prezentăm la sediul lor pentru a răspunde la nişte întrebări. Mama ne-a zis: „N-o să vă duceţi acolo. Trebuie să plecaţi în Europa."

În casa noastră locuiau doar femei: mama, cele două surori ale mele, prietena mea şi cu mine. Nu era nimeni care să ne protejeze. Mama a spus: „Avem banii necesari, aşa că-i vom folosi ca să ajungem în Europa". A vândut apoi tot aurul nostru, ca să ne facă rost de suficienţi bani să plecăm. Ne pregăteam deja s-o trimitem în Turcia pe prietena mea văduvă, aşa că mama a decis ca eu şi sora mea să plecăm de asemenea, urmând ca ea şi cealaltă soră să ni se alăture ulterior.

Mama i-a telefonat soţului surorii ei şi l-a rugat să ne ajute. În seara aceea ne-am dus să dormim în casa lor, unde am rămas doar o zi. Unchiul meu ne-a făcut rost de un kurd, care ne-a trecut peste graniţă – trei femei şi doi bărbaţi –, pe la Bab al-Salam, care pe atunci era controlat de kurzii din Armata Siriană Liberă. Era 10 august. Noi purtam *hijab** şi stăteam

* Vălul islamic (n. red.).

cu capetele plecate; nu-i puteam privi pe poliţişti în ochi, aşa că nimeni nu şi-a dat seama că aveam paşapoartele altor persoane. Trecerea frontierei ne-a costat 150 de euro.

Am stat două luni într-un sat la numai 15 kilometri de punctul de graniţă, în casa unui văr. Acolo, am primit mesaj că o fată, Rosa, care fusese convocată împreună cu noi la sediul PKK pentru întrebări, se dusese acolo şi dispăruse. Mama avusese dreptate!

Vărul meu a aranjat cu un contrabandist să ne ducă la Istanbul cu autobuzul, apoi cu avionul în Suedia, pentru câte 8 000 de euro de persoană, aşa că mama a trebuit să plătească 16 000 de euro. Un bărbat a călătorit tot drumul cu noi, dar s-a prefăcut că nu ne cunoaşte. La aeroport ne-a înmânat două acte de identitate. Cred că erau turceşti şi nu erau false. Noi purtam văl pe cap şi ţineam capetele plecate, aşa cum fac femeile musulmane, şi nimeni nu ne-a băgat în seamă. Ne-am îmbarcat în avionul pentru Stockholm.

Când am ajuns la Stockholm, bărbatul ne-a dat un telefon şi ne-am sunat familia ca să anunţăm că sosisem cu bine şi-l puteau plăti pe partenerul lui din Turcia. După ce schimbul s-a încheiat, bărbatul ne-a înmânat două paşapoarte europene. Fuseserăm instruite ce să facem. Dacă avea să ne oprească poliţia de frontieră, trebuia să cerem imediat azil. Dacă însă puteam trece de poliţie, trebuia să predăm paşapoartele altui bărbat care aştepta afară şi să cerem azil după o zi. Am trecut fără probleme şi am înmânat paşapoartele unui bărbat care ne aştepta în zona „Sosiri". El s-a apropiat de noi şi ne-a cerut: „Daţi-mi paşapoartele".

Nu am cerut azil la aeroport şi asta a fost greşeala mea majoră, dar nu cunoşteam regulile. Nu ştiam că, deoarece soţului meu i se luaseră amprentele în Italia, trebuia să plec în Italia. Dacă aş fi solicitat azil în aeroport, n-aş fi avut problema asta.

Era 8 octombrie şi soţul meu se afla deja în Suedia, cu una dintre rudele noastre care trăia în Helsingborg, lângă Malmö.

În ziua următoare am mers la biroul de imigrări cu el şi cu sora mea pentru a solicita azil, unde ne-au luat amprentele. Am aşteptat şase luni să fim chemaţi la interviu, dar până la urmă i-au acordat azil doar surorii mele. Noi am fost respinşi, fiindcă lui Mohammad i se luaseră amprentele în Italia. Le-am spus că era soţul meu. Le-am spus adevărul şi mi s-a răspuns că în conformitate cu Regulamentul Dublin, soţia trebuia să meargă după soţ.

M-au intervievat singură. M-au întrebat: „Dacă îl trimitem pe soţul tău în Italia, îl vei însoţi?" Am răspuns că nu pot să fac asta. Noi nu cunoaştem pe nimeni acolo. Unde vom locui? În Suedia sunt sora mea şi alte rude. Mi s-a spus însă că trebuia să-mi urmez soţul, deoarece era mai vârstnic şi răspundea de mine, aşa că a trebuit să plec în Italia.

Era luna martie 2014. Ne-au acordat o săptămână ca să plecăm spre Italia. În gară, am izbucnit în lacrimi. Eram în pragul isteriei. Nu mă mai puteam opri din plâns. Mohammad mi-a spus: „Du-te în Danemarca, unde ai doi unchi, şi cere azil acolo. Eu mă voi întoarce în Siria şi voi aştepta până vei primi dreptul de rezidenţă, apoi mă poţi chema." Nu voia să se întoarcă în Italia. A spus că ar prefera să moară, decât să se întoarcă acolo, deoarece văzuse multă sărăcie printre refugiaţi şi migranţi şi înţelesese că existau foarte puţine oportunităţi pentru cei ca el.

A plecat în Turcia, iar eu am mers în Danemarca, unde Danish Refugee Council m-a ajutat să primesc azil. Când Biroul de Imigrări danez a luat legătura cu Biroul de Imigrări suedez, aceştia au spus că minţeam, că nu-mi respinseseră cererea şi nu spuseseră că trebuia să-mi urmez soţul. Le-am arătat danezilor hârtiile de respingere, aşa că m-au crezut. Biroul de Imigrări danez i-a contactat pe italieni şi a explicat ce se întâmplase. Până la urmă, ambele ţări m-au respins: Italia pentru că eram fără soţul meu, iar Suedia pentru că aveam un soţ.

La un moment dat devenisem atât de disperată, încât am cerut să fiu trimisă înapoi în Siria. Eram fericită acolo. Aveam

propriul apartament. Aveam o mașină și lucram la universitate. Era o viață bună. Asta spuneam, dar este adevărat: noi am dus o viață foarte bună. Atunci s-a implicat Crucea Roșie. Am petrecut două zile cu o asistentă psihiatru, care a cerut până la urmă să fiu ajutată de un avocat. Crucea Roșie m-a pus apoi în legătură cu avocatul lor, care a acceptat să preia cazul. Avocatul a spus că eram unul dintre refugiații blocați în sistem. El m-a ajutat. Într-o săptămână am primit dreptul de rezidență.

Mohammad a rămas în Turcia un an și jumătate. N-a putut reveni în Siria. Toată familia lui plecase în Germania, așa că a lucrat în Turcia, așteptând-o pe Teakosheen să primească rezidență daneză. După ce a căpătat-o, el a plătit 7 000 de dolari unui traficant să-l ducă în Danemarca. Era 9 iunie 2015. A plecat cu avionul din Istanbul în Germania, posibil la Hamburg. La fel ca și în cazul soției sale, cu câteva minute înainte de a trece prin vamă i-a fost înmânat un pașaport european. A restituit pașaportul unui bărbat care-l aștepta la „Sosiri", care l-a dus la doi traficanți irakieni, care la rândul lor l-au adus clandestin în Danemarca, cu mașina. În șase ore a ajuns la apartamentul unde îl aștepta soția lui.

Când a solicitat azil, Biroul de Imigrări danez l-a dus într-o tabără pentru refugiați. Nu l-au lăsat să stea cu soția lui. Abia după ce ea s-a îmbolnăvit de cancer, i s-a îngăduit să aibă grijă de ea după operație.

La momentul scrierii acestor rânduri, Mohammad și Teakosheen continuă să aștepte aprobarea rezidenței bărbatului. Ei nu pot lucra. Sunt într-o situație incertă, dar tot visează să aibă o familie într-o bună zi.

Capitolul 15

Bumerangul politic

În anul 2015, 1,8 milioane de persoane au intrat în Uniunea Europeană, iar numărul lor va creşte în viitorul apropiat. În vara respectivă, legătura dintre răpirea de străini şi traficul de migranţi a devenit clară. Aşa cum a recunoscut directorul Europol: „90% din migranţii care sosesc în Europa au călătorit prin intermediul unei organizaţii criminale"[228]. De aceea în primăvara anului 2016 s-a luat decizia înfiinţării Centrului european de combatere a traficului de migranţi (EMSC) pentru a distruge reţelele acestea ilegale.[229]

Europenii sunt pur şi simplu copleşiţi de cel mai mare exod de după al Doilea Război Mondial, o afacere care generează peste 1 miliard de euro pe an, bani care se îndreaptă spre o nebuloasă de bande criminale locale. În afara graniţelor Uniunii Europene, mici grupări criminale şi criminal-jihadiste le furnizează zilnic traficanţilor europeni marfa umană. Bandele acelea se aleg cu sume similare cu ale omologilor europeni. Aşa cum am văzut, în ultimul deceniu multe dintre organizaţiile acestea au fost finanţate iniţial cu fonduri provenite din răscumpărările ostaticilor străini, adică cu banii contribuabililor europeni. Pe fundalul creşterii destabilizării politice la periferia Europei, investirea banilor din răscumpărări a transformat în numai un deceniu traficul de migranţi într-o industrie internaţională de

multe miliarde de dolari, care, din punctul de vedere al profitului, rivalizează în prezent contrabanda de droguri. Acesta este un bumerang politic care se îndreaptă rapid spre Europa!

La fel ca răpirea de străini, traficarea migranților a fost profitabilă pentru grupări jihadiste mari, ca Statul Islamic, care controlează puncte de frontieră esențiale de pe ruta migranților spre Europa. În 2015 și 2016, au existat trei fluxuri majore de migrare. Dintre acestea, ruta est-mediteraneeană trece din Siria via Turcia prin Grecia și intră în Balcani. Este de departe ruta cea mai animată spre UE. În 2015 au folosit-o aproape 1,5 milioane de oameni, în majoritate sirieni, dar și persoane din Afghanistan, Bangladesh și Africa de Est.

Traficanții celor care vin din Siria folosesc în primul rând granița controlată de Statul Islamic, pe care o traversează pentru a intra în Turcia. Un fost refugiat sirian care a dorit să-și păstreze anonimatul spune: „Este mai sigur să călătorești în interiorul Califatului. Nu există puncte de control rutier care să fie operate de grupări armate diferite. Călătoria se desfășoară fără probleme, chiar dacă există bombardamente, deoarece traficanții călătoresc departe de sate, orașe și stații petroliere. În plus, când intri în Turcia, nu riști să fii împușcat de patrule de grăniceri turci, așa cum se întâmplă la Bab al-Salam sau la granița din apropiere de Afrin, în provincia Idlib." Ruta aceasta este de asemenea mai ieftină pentru migranți, întrucât traficanții plătesc o singură taxă la graniță, nu mai multe, așa cum se întâmplă când traversează teritorii controlate de diverse grupări armate, bande criminale sau chiar trupe din armata lui Assad. În vara anului 2015, taxa pe mărfurile umane care treceau granița în Turcia a generat aproximativ jumătate de milion de dolari pe zi pentru Statul Islamic, mai mult decât taxa pentru contrabanda cu petrol.

Rutele mai puțin aglomerate traversează centrul Mediteranei, via Libia spre Italia, și vestul Mediteranei, din Maroc spre Spania.

Potrivit Frontex, în 2015 aproape 300 000 de migranți au ajuns în Europa pe rutele acestea. Statul Islamic profită de pe urma afacerii de traficare, nu numai în Siria, ci și în Libia. ISIS a stabilit reguli, specificând, de exemplu, că ambarcațiunile care pleacă de pe țărmurile de vest ale țării aflate sub controlul său pot transporta maximum 120 de persoane. Înainte de a le permite plecarea, membri ai Statului Islamic verifică toate ambarcațiunile, asigurându-se că numărul de migranți nu depășește capacitatea impusă. Traficanții plătesc 50% din profitul lor către ISIS, în schimbul dreptului de a naviga, așa încât în urma numărării migranților se stabilește și taxa pe care trebuie s-o plătească fiecare ambarcațiune. În anul 2015 taxa aceasta a generat aproximativ 20 de milioane de dolari pentru fiecare 10 000 de migranți.[230]

În mod similar, înainte de a acorda permisiunea de a-i folosi țărmurile, Statul Islamic verifică identitatea tuturor traficanților și dacă au respectat prețul fixat pentru traversare. Altfel spus, acestora nu li se permite să ceară migranților taxe mai mari decât cele stabilite de ISIS. De aceea, navigarea sub supervizarea Statului Islamic a devenit un fel de „Declarație de conformitate" pentru migranți. La prețul mediu de 1 600 de dolari pentru o persoană, traversarea prin teritoriul controlat de ISIS este mai scumpă decât traversarea de pe țărmurile estice ale Libiei, însă este mai sigură. ISIS nu numai că cere prețuri mai mari pentru utilizarea rutelor sale, ci le cere migranților să participe la un curs de o săptămână de Șaria pentru a fi îndreptățiți să treacă în siguranță. Prin urmare, ISIS folosește fluxurile de migranți pentru a face prozeliți la credința sa.[231]

Migrarea: „Plătești după ce treci"

Pe măsură ce a crescut numărul de migranți care fug din state eșuate și din teritorii controlate de islamism, traficarea lor a devenit o afacere amplă și ilegală. Dacă acum 15 ani, doar

100 000 de persoane ajungeau anual în Europa, în prezent numărul respectiv este de aproape două milioane. Dacă anterior migranții erau în general indivizi săraci și needucați, care căutau oportunități de natură economică, în ziua de azi, când instabilitatea politică îi determină să plece, ei provin din toate clasele sociale și au profesii diferite. Conștienți de această realitate, traficanții au adaptat prețurile și serviciile în funcție de capacitatea migranților de a plăti. De exemplu, costul unei călătorii în Europa cu avionul din Turcia variază între 8 000 și 10 000 de euro, pe când rute mai riscante pe uscat ori pe mare costă mult mai puțin.

Indiferent cât de bogat sau de sărac este un migrant, traficanții sunt esențiali pentru călătoria sa. Chiar și atunci când Uniunea Europeană și-a deschis temporar granițele în vara anului 2015, era nevoie de traficanți pentru a ajunge la o țară din UE. Odată intrați în Uniunea Europeană, migranții continuă pe jos, iar traficanții europeni sunt prompți în a oferi vehicule celor care își permit. De exemplu, pentru 1 000 de dolari de persoană, migranții sunt încărcați în camioane și mașini pentru a fi duși în Germania din Bulgaria sau Ungaria. Călătoriile acestea în interiorul Uniunii Europene nu diferă mult de cele prin deșertul libian.

În august 2015, 71 de migranți au murit asfixiați în timp ce traversau Austria într-o dubă închisă, care plecase din Bulgaria. În aceeași zi poliția austriacă a descoperit alt camion care transporta 81 de migranți aflați în pragul sufocării. În aceeași seară, poliția germană a oprit în apropierea frontierei cu Austria un al treilea camion în care se aflau 86 de migranți. Potrivit raportului poliției, traficanții căptușiseră camioanele cu lemn, ca izolație fonică pentru a împiedica descoperirea mărfii umane. Migranții sunt uneori încuiați mai mult de 24 de ore în aceste camioane, fără nicio oprire pentru apă sau toaletă.[232]

În vara anului 2015, avântul luat de afacerea cu migranți a convins bandele criminale care operau de-a lungul rutei est-europene să se implice în traficare. Afacerea era atât de profitabilă, încât ele și-au abandonat celelalte activități ilicite. De exemplu, poliția austriacă a raportat o scădere accentuată a furtului de sârmă de cupru, o infracțiune cândva foarte răspândită în apropierea graniței cu Ungaria. În schimb, bande locale și infractori mărunți închiriau dube și mașini pentru a-i transporta pe migranți peste frontieră. Poliția austriacă a oprit multe asemenea vehicule în interiorul Austriei. În septembrie, când guvernul maghiar a decis să-i transporte gratuit pe migranți cu autobuze, poliția austriacă n-a mai prins contrabandiști, dar traficarea a reînceput imediat ce autobuzele au încetat să mai circule.

La fel ca în Sahel și Africa de Nord, mici grupări criminale independente, cu rază de operare locală, trec ilegal migranți peste granițe europene. În interiorul Europei, grupările sunt formate din infractori mărunți sau traficanți care provin din aceeași diasporă ca migranții. Grupările acestea nu au un monopol. În țară după țară, graniță după graniță, migranții spre Europa se interesează pentru a-i găsi pe traficanții potriviți și-i plătesc doar după ce ajung la destinația stabilită.

Acest model de tip „plătești după ce treci" este produsul secundar al afacerii de traficare. În mod interesant, în timp ce globalizarea a pulverizat frontierele economice și financiare ale multor state, transformând lumea într-un sat global, răpitorii și traficanții s-au concentrat asupra unor modele de afaceri locale, acționând în interiorul granițelor naționale și chiar regionale. Pirateria și jihadismul criminal au prosperat în zone omogene din punct de vedere cultural și istoric, cândva parte din națiuni coloniale și post-coloniale. În interiorul acestor regiuni, autoritatea politică centrală s-a prăbușit, iar vidul

respectiv a fost umplut de valori tribale şi de conducere de tip tribal. Răpirea de străini în Sahel, Africa de Nord şi Siria s-a petrecut pe acest fundal, adesea cu conducători tribali şi politicieni locali mediatori între răpitori şi familiile sau guvernele ostaticilor.

Acest nou tip de criminalitate este complet diferit de vechiul model occidental, foarte integrat, al crimei organizate de tipul Mafiei, deoarece răpirea de străini şi traficarea de migranţi sunt activităţi ilegale care s-au dezvoltat şi au evoluat departe de statele naţionale occidentale. Ele apar oriunde există anarhie politică şi exploatează resursa cea mai valoroasă a acestor zone: oamenii. Aşa ceva nu s-a petrecut niciodată cu crima organizată, care are nevoie de un guvern politic centralizat care s-o instaureze ca sistem alternativ.

Traficanţii non-europeni au exportat cu succes în Uniunea Europeană modelul de tip „plăteşti după ce treci", pe de o parte fiindcă este cel mai funcţional şi mai eficient pentru migranţi, aşa cum o dovedeşte teribila călătorie a lui Mohammad Jamil Hassan. De asemenea, ei au exploatat lipsa unei politici unificate a Uniunii Europene în privinţa graniţelor naţionale şi a imigraţiei. De aceea în interiorul graniţelor UE există un vid politic produs de lipsa unei politici externe europene comune, în care pot pătrunde cu uşurinţă infractori mărunţi şi comunităţi de migranţi.

Traficul cu migranţi nu este primul exemplu de interacţiune între criminalitatea non-europeană şi cea europeană.

Afacerea ilegală a prostituţiei femeilor africane s-a bazat pe un parteneriat similar. Ida Pierotti de la organizaţia umanitară Aquiloni cu sediul în Verona, Italia, povesteşte:

> Vara trecută, poliţia ne-a cerut să cazăm două femei din Gambia, care sosiseră cu un grup de refugiaţi din Libia. Ni s-a

spus că aveau nevoie de ajutor, deoarece fuseseră abuzate şi violate în timpul călătoriei. Am închiriat o cameră cu o chicinetă şi le-am adus un profesor de italiană. Femeile erau tinere şi foarte frumoase. Una semăna cu Naomi Campbell. Am observat că erau îmbrăcate foarte provocator şi se fardau intens, şi am încercat să le prevenim că n-ar trebui să procedeze aşa, că era periculos, dar ele ne-au ignorat. După o lună, a venit să le viziteze o prietenă din Senegal, care locuia în Brescia, care a stat însă foarte puţin şi a plecat. În aceeaşi zi cele două femei au dispărut. Au lăsat în urmă multe chitanţe pentru rochii şi pantofi pe care le cumpăraseră. Unele achiziţii depăşeau 500 de euro. Am găsit şi recipise de la Western Union ale unor transferuri bancare pentru Spania şi Brescia de câte 200 sau 300 de euro fiecare. După o săptămână, un activist umanitar a văzut-o pe una dintre ele prostituându-se pe străzile Veronei. S-a apropiat de ea, a întrebat-o ce face şi s-a oferit s-o ajute. Femeia i-a râs în faţă şi a plecat. Nu pot dovedi nimic, dar sunt convinsă că aceste două femei făceau parte dintr-o reţea internaţională de prostituţie care le trimisese în Europa ca refugiate, pentru a lucra ca prostituate.

Câţiva activişti umanitari sunt de acord cu Pierotti. Criminali africani şi europeni utilizează ruta migranţilor pentru droguri şi prostituţie.

Ar fi totuşi greşit să credem că majoritatea femeilor migrante doresc să devină prostituate, aşa cum vor să ne convingă susţinătorii europeni ai anti-migrării. Trebuie să ne reamintim că migrarea este o problemă complexă şi că oamenii îşi părăsesc ţările natale în căutarea unei vieţi mai bune în Europa, în SUA sau în orice altă ţară bogată deoarece nu pot trăi mai bine la ei în ţară.

După căderea regimului Gaddafi, numeroase femei din Africa de Est şi de Vest au fost introduse ilegal în Europa via

Libia, pentru a aproviziona o piață aflată în creștere din Spania, Elveția și nordul Italiei. Pierotti explică:

> Între 2010 și 2013, migranții au fost predominant bărbați africani tineri, de maximum 30, 32 de ani. În 2014 am început să primim și bărbați din Bangladesh și Pakistan. La scurt timp după sosirea minorilor, s-a răspândit vestea că era mai ușor pentru ei să primească azil și băieții au început să migreze. După aceea au venit femeile africane, tinere, singure, foarte frumoase, în majoritate din Nigeria, Gambia, Zambia. În 2015 și 2016, migranții sunt predominant familii cu copii și femei gravide. Multe rămân însărcinate în Libia și ajung în Italia în primele luni de sarcină, fiindcă li se spune că le va fi mai ușor să primească azil.

În timp ce le sunt analizate cererile de azil, migranții sunt îngrijiți de organizații ca Aquiloni a lui Pierotti, care le asigură totul, de la masă și casă, la haine și asistență medicală de bază, ca și ajutor în privința unor nevoi mai banale, cum ar fi obținerea unui smartphone sau a unor ochelari de soare de firmă. Acestea nu sunt dorințe neobișnuite. Nadia Albini, care lucrează tot pentru Aquiloni explică:

> Majoritatea migranților cu care avem de-a face consideră că Occidentul nu-i altceva decât un gigantic mall comercial. Ei vor bunurile pe care le-au văzut la televizor în țările lor pentru a le arăta prietenilor de acasă. Profilurile lor Facebook sunt pline de fotografii care arată asemenea produse. Ei doresc ca oamenii de acasă să-i vadă, pentru a consolida acest concept absurd al Occidentului. Da, oamenii aceștia sunt migranți economici, însă mulți dintre ei vin în Europa din considerente greșite, pentru a deveni parte dintr-o societate de consum superficială.

Contribuabilii europeni le plătesc chitanțele din clipa în care ajung pe țărmurile Europei și până când obțin rezidența

și primesc dreptul să muncească. Procesul acesta poate dura câțiva ani. De aceea satisfacerea nevoilor migranților este altă industrie uriașă, care îmbogățește o nouă specie de întreprinzători europeni.

Îmbogățire prin exploatarea migranților

Cel mai mare exod global de după al Doilea Război Mondial nu este o mină de aur doar pentru delicvenții europeni mărunți. De la organizațiile umanitare, la afaceriști independenți, oportunitățile sunt uriașe, deoarece refugiații și migranții trebuie cazați, îmbrăcați, hrăniți și deplasați. Aceasta este într-adevăr o industrie „legală" importantă, finanțată tot cu banii contribuabililor.

În anul 2015, Norvegia, o țară cu 5 milioane de oameni, a primit 31 500 de refugiați, adică mai mult decât dublul numărului pe care-l primise anul anterior. Migranții soseau mai ales din Siria, Afghanistan, Irak și Eritreea. Directoratul norvegian pentru imigrări (UDI) n-a putut face față unui asemenea aflux și a apelat pentru ajutor la întreprinzătorii privați.

Aproximativ 90% din refugiații sosiți în Norvegia sunt îngrijiți de companii non-profit private. Pentru proprietarii acestora, criza refugiaților este echivalentul Goanei după Aur. Pentru a caza și hrăni un refugiat, guvernul norvegian plătește între 31 și 75 de dolari pe noapte. Este ușor de văzut cum pot fi scoase profituri din asemenea taxe. „Chiar lângă Oslo, un întreprinzător isteț pe nume Ola Moe [...] a închiriat un spital gol pentru 10 000 de dolari pe lună, a făcut câteva modernizări minime și a început să ceară guvernului 460 000 de dolari pe lună pentru a caza și hrăni 200 de refugiați."[233]

Printre beneficiarii acestei goane după aur se numără Hero Norway, o companie deținută de frații norvegieni Adolfsen.

Aceasta oferă o varietate de produse: dormitoare pentru ședere scurtă pentru cei care așteaptă să fie identificați de poliție, locuri pentru perioade mai lungi, de două-trei săptămâni, pentru cei care așteaptă să fie intervievați de alte autorități de imigrare, ca și tabere pe termen lung în care oamenii trăiesc în case, în timp ce așteaptă, uneori ani, ca să fie primiți în Norvegia.

Hero Norway nu este singura companie pentru profit de această mărime care operează pe Bătrânul Continent. Compania elvețiană ORS Service AG a generat în anul 2014 venituri de nu mai puțin de 99 de milioane de dolari, pentru îngrijirea de refugiați în Elveția, Austria și Germania. Pentru multe din aceste companii este imposibil de obținut veniturile pe 2015, întrucât companiile pentru profit care se ocupă de refugiați au devenit extrem de secretoase.

Migranții și refugiații sunt cazați în clădiri care fie că au fost abandonate, fie că nu mai sunt folosite de foarte mult timp: cămine vechi, centre de reabilitare, spitale și hoteluri montane care și-au încetat activitatea. Persoane ca frații Adolfsen le cumpără ieftin și le transformă în tabere pentru refugiați.

Modelul acesta poate fi întâlnit în toată Europa. În vara anului 2015, aproximativ 500 de migranți și refugiați au fost cazați în complexul mare Centro di Costagrande din Veneto. „Proprietarul este Pietro Delaini, un antreprenor bogat din Verona, care a cumpărat complexul exact în acest scop", spune Ida Pierotti. Guvernul italian plătește 35 de euro/zi pe persoană: 27,50 euro pentru masă și cazare, 2,50 euro pentru bani de buzunar și 5 euro pentru organizație ca să-și ofere serviciile – de la cursuri de limbă, până la consultații medicale. Organizații umanitare, de exemplu Caritas sau Aquiloni, unde lucrează Pierotti, primesc doar 30 de euro, deoarece oferă gratuit acest ultim serviciu, însă alte companii, de exemplu cooperativa

Spazio Aperto, care îngrijește refugiații din Costagrande, primesc în plus câte 5 euro/zi pentru un migrant. „Nu sunt bani puțini", spune Ida Pierotti. „Pentru 500 de persoane înseamnă aproape 2 500 de euro/zi adică 75 000 de euro/lună. Fondurile acestea ar trebui utilizate pentru plata asistenților sociali, câte unul la fiecare zece refugiați. Acesta este standardul pentru oferirea de ajutor zilnic. Majoritatea companiilor implicate în această afacere nu angajează însă personal cu normă întreagă, ci recurg la voluntari."

Uneori până și ONLUS-urile, care sunt non-profit prin definiție, nu plătesc corespunzător asistenții sociali care-i ajută pe migranți. Oamenii mi se plâng frecvent de felul în care sunt plătiți. De exemplu, o refugiată care tradusese pentru o companie non-profit italiană, un jucător important în afacerea refugiaților în Milano, mi-a spus că pentru munca de translator pe care o presta era plătită cu bonuri de masă. Ca mulți dintre cei angajați în industria refugiaților, ea dorește să-și păstreze anonimatul, deoarece se teme de reacția ONLUS-urilor mari care au bani și avocați gata să acționeze în judecată. Ca în toate goanele după aur, cea produsă de criza refugiaților abundă în profitori care exploatează situația.

Mai șocant este faptul că autoritățile nu controlează bugetele companiilor responsabile pentru afacerea aceasta, companii plătite cu banii contribuabililor ca să ofere ospitalitate migranților. ONLUS-uri mari, de pildă amintita companie non-profit din Milano, primesc sume importante de la municipalități pentru a avea grijă de migranții care obișnuiau să campeze în gările centrale. Banii aceștia pot fi folosiți după cum doresc ele, inclusiv prin angajarea de personal PR. În octombrie 2015, când un voluntar m-a dus să vizitez centrul pentru refugiați de lângă gara Milano, o zonă donată de asociația lucrătorilor feroviari și

condusă de compania non-profit milaneză, am fost abordată de un grup de membri din personalul ei, în timp ce fotografiam în restaurantul cu autoservire. Un individ destul de grosolan mi-a spus că nu aveam permisiunea de a face fotografii și că îmi trebuia autorizație pentru a discuta cu cei dinăuntru. Când i-am cerut să se identifice, mi-a spus că era ofițerul de presă al companiei. Lângă el se afla un bărbat cu un aparat foto scump în mână, care era fotograful oficial al companiei! Când am explicat că mă documentam pentru o carte despre răpiri și refugiați, m-au condus afară din centru.

În interiorul acestei afaceri gestionate de non-profit se aflau alte ONLUS-uri și organizații umanitare, inclusiv Crucea Roșie, care ofereau servicii refugiaților. Înainte de a fi scoasă afară din complex, am izbutit să stau de vorbă cu un medic sirian. În timp ce discutam, a sosit un bărbat din Eritreea, care purta sandale din plastic uzate și haine foarte vechi, și era el însuși foarte murdar. Părea epuizat și bolnav. Nimeni nu i-a oferit ajutor, hrană, haine sau posibilitatea de a face duș. Medicul i-a spus să aștepte până termina de vorbit cu mine. Bărbatul s-a așezat pe un scaun lângă ușă, ținându-și capul în palme. Habar nu avea că valora 35 de euro pe zi.

În timp ce mă documentam în domeniul acesta, am avut impresia că refugiații sunt mărfuri pentru toți, că sunt o sursă de venituri și profit. Industria construită în jurul tragediei lor oferă locuri de muncă pentru sute de mii de oameni din toată Europa. Uneori acestea sunt joburi cu normă redusă, totuși sunt locuri de muncă într-o economie afectată de cifre ale șomajului de peste 10%.

Reglementarea ofertei de cazare a migranților este la fel de dificilă ca reglementarea Goanei după Aur californiene din 1849. Cel aflat pe locul întâi în această afacere se găsește mereu cu un

pas înaintea celorlalți. „Până și companiile non-profit pot să profite. Nu trebuie să facă nimic altceva decât să factureze unor companii «prietenoase», ori să plătească salarii unor oameni pe care-i cunosc", a spus translatoarea din Milano. Angajarea unui ofițer de presă și a unui fotograf? Chiar și mai ușor este să profiți de pe urma mutării refugiaților ca pe mărfuri. Când a devenit clar că prezența a 500 de persoane în Costagrande, femei și bărbați laolaltă, nu era o idee bună, mai puțin de jumătate au fost mutați în alt loc. Unii au sfârșit în Prada, un sat de munte de lângă San Zeno di Montagna, într-un hotel izolat și abandonat care fusese cumpărat de proprietarul complexului Costagrande.

Sânge proaspăt pentru Bătrânul Continent

Traficanții sunt preocupați să câștige bani de pe urma celor care fug din calea campaniei de bombardamente a coaliției lui Obama și a forțelor aeriene ale lui Putin. Companiile non-profit și pentru profit asigură cazare acestor persoane, iar ambele tipuri de activități sunt plătite de contribuabili. Pentru a justifica scenariul acesta suprareal, economiștii și politicienii susțin că afluxul brusc al unei noi forțe de muncă este bun pentru Europa. Cu alte cuvinte, Uniunea Europeană poate profita de pe urma acestei tragedii umane.

În ianuarie 2016, banca elvețiană internațională UBS a redactat un raport intitulat „Viitorul Europei"[234], care afirma: „Pentru a egala rata de creștere a forței de muncă din SUA, UE are nevoie anual de 1,8 milioane de imigranți în plus (apți de muncă) pentru următorii 10 ani". Cu alte cuvinte, criza migranților – deși este un coșmar pentru civilizația occidentală, pentru orașele și așezările din toată Europa, și pentru securitatea europeană – este perfectă pentru cei care doresc mai multă forță de muncă ieftină pe continent. Evident, argumentul

acesta ar fi corect dacă majoritatea migranților ar fi bărbați de vârstă activă, dar lucrurile nu stau așa. Majoritatea migranților sirieni sunt familii. Chiar și dacă refugiații sunt bărbați, după ce primesc permisul de rezident, ei folosesc procedurile de reunificare pentru a-și aduce familiile. Așa cum a subliniat *Financial Times*[235], în anii următori Europa va avea de-a face cu milioane de dependenți [persoane aflate în întreținere] „chemați de acasă" de către foștii migranți. De aceea devine brusc discutabilă ideea creării unei forțe de muncă mai mari din această criză a migranților, mai ales ținând seama de cei aflați în întreținere, cheltuielile necesare procesării, supravegherii și cazării lor, și, desigur, obligațiile legate de pensii ce vor apărea drept urmare.

Alte studii, furnizate de Fondul monetar internațional și Organizația pentru cooperare și dezvoltare economică (OECD) afirmă că pe termen lung migrația va fi benefică pentru Europa, un continent care îmbătrânește rapid și care în viitorul apropiat poate sfârși ca Japonia, cu un număr copleșitor de pensionari și o forță de muncă foarte redusă care să contribuie la pensiile lor. Germania se numără printre țările cu îmbătrânirea cea mai rapidă din Europa. Până la sfârșitul anului 2060, la 100 de persoane de vârstă activă vor fi 59 de potențial pensionari peste vârsta de 65 de ani. Dacă nimic nu se va schimba până în 2060, pentru fiecare pensionar german vor fi mai puțin de două persoane care să muncească și să plătească taxe pentru a-i asigura pensia. În plus, costul asigurărilor medicale și al pensiilor va înghiți pe plan național încă 5% din PIB.

Demografia pare să recomande migrarea. Potrivit OECD, pentru a evita stagnarea, Uniunea Europeană va trebui să primească 50 de milioane de migranți înainte de 2060, ceea ce înseamnă mai mult de un milion anual. Fără injecția aceasta de

sânge proaspăt, populația germană va descreşte de la 81,3 milioane în 2013 la 70,8 milioane în 2060. La data respectivă, țara cea mai populată din Europa va fi Marea Britanie, a cărei populație se estimează că va creşte în aceeași perioadă de la 64,1 milioane la 80,1 milioane. Cifrele acestea sunt asociate direct cu fluxurile mari de migranți ce sosesc în Marea Britanie, şi care, în mod interesant, au provenit în anii recenți din state membre UE.

În prezent însă afluxul de refugiați şi de migranți este într-adevăr o problemă pentru europeni. „Pe termen scurt, cheltuielile publice suplimentare vor creşte cererea internă şi PIB-ul", a concluzionat FMI în unul dintre rapoartele sale despre migrare. „Personalul FMI estimează că efectul acesta va fi neînsemnat pentru UE (crescând nivelul PIB-ului cu 0,1% în 2017), dar mai pronunțat în țările care reprezintă destinațiile principale ale solicitanților de azil."[236] PIB-ul pe cap de locuitor va fi mai mic, reflectând performanțele scăzute pe piața muncii a refugiaților şi restricțiile privind accesul pe piața muncii a solicitanților de azil în unele țări. „Pe termen lung, impactul economic va depinde de viteza de integrare a refugiaților pe piața muncii." Deoarece politicienilor obtuzi le pasă prea puțin de efectele pe termen lung, criza migranților devine rapid o criză politică foarte serioasă.

Departe de a fi privit ca o tragedie umană, cel mai mare exod de după al Doilea Război Mondial este pentru liderii europeni un bumerang politic care se apropie rapid. Cei aflați pe traiectoria sa vor fi doborâți. La orizont nu apare nicio soluție simplă. Încheierea bombardamentelor din Siria nu va face decât să ofere Rusiei mai multă putere pentru a consolida regimul lui Assad, fără a-i opri pe oameni să fugă din casele lor. Deschiderea granițelor s-a dovedit dezastruoasă din cauza numărului uriaş de refugiați şi migranți care sosesc. Potrivit Uniunii Europene,

unica soluție posibilă este de a proceda ca Berlusconi și Prodi: să-i oprească pe migranți la porțile Europei cu ajutorul unui stat prieten, Turcia.

Va face Erdogan pentru Uniunea Europeană ceea ce Gaddafi a făcut pentru Italia și UE până acum câțiva ani? Turcia solicită bani și o relație privilegiată, inclusiv desființarea vizelor pentru intrarea în Uniunea Europeană, ca preludiu la o posibilă calitate de membru UE.

Migranții vor fi blocați în interiorul Turciei și închiși în tabere pentru refugiați, de unde se va naște următoarea generație de răpitori, jihadiști și criminali. În rândurile lor, Califatul va găsi destui luptători.

Epilog

Brexit

A fost noaptea cea mai lungă. La câteva minute după închiderea secțiilor de votare pentru referendumul britanic privind Uniunea Europeană, un exit-poll YouGov arăta o marjă de victorie pentru tabăra pro-europeană și în câteva minute rata schimbului liră-dolar a sărit la 1,50, un semn sigur al încrederii în previziuni.

Verificam întruna pagina Bloomberg*, ai căror indicatori erau verzi – totul creștea! Piața financiară și lumea erau convinse că lucrurile erau clare, și de ce nu? Săptămâni întregi, politicieni, economiști, instituții internaționale, oameni de știință, până și staruri de la Hollywood îi sfătuiseră pe britanici să păstreze statu-quoul, chiar dacă nu era „ideal".

Mai cu seamă piețele erau optimiste și fericite, deoarece UE fusese unul dintre susținătorii cei mai puternici ai neo-liberalismului și una din forțele care au impulsionat globalizarea: după căderea Zidului Berlinului, ea predase *de facto* fostul bloc sovietic piețelor financiare. De asemenea, Uniunea Europeană venise în mod repetat în salvarea piețelor financiare. În 2010, la declanșarea crizei datoriilor suverane și apoi în 2011, când

* Agenție de știri americană fondată în anul 1981 de către Michael R. Bloomberg. Compania are sediul la New York și este prezentă în 126 de țări (n. red.).

sistemul bancar italian şi cel spaniol păruseră în pragul implozie, Banca Centrală Europeană a jucat un rol esenţial în prevenirea unui dezastru financiar global, prin salvarea băncilor şi a instituţiilor financiare. Da, pieţele se număraseră printre beneficiarii principali ai „noii" şi „extinsei" Uniuni Europene, o instituţie cu 28 de membri, care continua să primească alţii noi. Ca atare, a fost firesc ca în noaptea numărării voturilor pentru părăsirea sau rămânerea în acest club, lumea finanţelor să stea trează şi să ovaţioneze pentru tabăra „Rămânere".

Timp de aproape o oră, brokeri din toată lumea au fost ocupaţi cu tranzacţii, mizând pe termen lung pe lira sterlină şi cumpărând acţiuni, împingând indicatorii în sus. Speculatorii anticipau o noapte fantastică; Brexit, mult-temuta ieşire a celei de-a doua economii ca mărime din UE, părea un coşmar de domeniul trecutului, iar a câştiga pariind pe creşterea valorii lirei sterline părea ceva la fel de simplu ca a tipări bani. Ca de obicei, pariurile în favoarea lirei se făceau prin împrumut, un truc comun pe pieţele actuale. Plăteşti un procentaj din suma pariată şi împrumuţi restul de la altcineva. Când încasezi profitul, plăteşti împrumutul şi dobânda şi bagi restul în buzunar. Nu are loc nicio operaţie cu bani reali, iar pariurile sunt pe termen foarte scurt, durând adesea doar câteva ore. Însă dacă pariul este necâştigător, atunci pierderile sunt uriaşe!

Imediat după anunţarea primelor rezultate, tabăra „Ieşire" a raportat cifre superioare celor aşteptate şi totul s-a schimbat.

În 20 de minute, rata schimbului liră-dolar a căzut de la 1,50 la 1,43, trăgând o linie descendentă pe ecrane. A continuat să coboare toată noaptea, oprindu-se la 1,32, valoarea cea mai mică din ultimii 30 de ani. Ceea ce ar fi trebuit să fie o noapte de sărbătoare pentru finanţele internaţionale a devenit o noapte de confuzie şi consternare. Brokerii au intrat în

panică, politicienii au intrat în panică, lumea a intrat în panică. Statu-quoul se năruia.

Odată cu numărarea voturilor, a devenit clar nu numai că Marea Britanie se îndrepta spre Brexit, ci şi că era o ţară profund divizată. Anglia şi Wales au votat copleşitor pentru ieşire, motivaţia lor fiind de natură economică şi socială: stoparea stagnării, pe care mulţi o atribuiau excesului de reguli şi reglementări al unei instituţii europene exagerat de birocrate (UE), şi stoparea migrărilor masive din statele UE în Marea Britanie – un val permanent şi în creştere de persoane care căutau joburi şi un viitor într-o ţară, care începând cu 2010, crease mai multe locuri de muncă decât oricare dintre cele 27 de membre ale Uniunii Europene.

Până în zori, harta acestei ţări divizate a apărut pe ecranele TV. Programele de ştiri n-au oferit însă şi imaginea unui continent divizat în privinţa aceloraşi probleme şi mai cu seamă în privinţa migraţiei. Într-adevăr, ceea ce a înclinat balanţa voturilor spre Brexit n-a fost modul haotic în care Bruxelles abordase o serie de crize economice din ultimii ani sau obsesia sa faţă de reguli şi reglementări, ci gestionarea defectuoasă a exodului refugiaţilor din Africa, Orientul Mijlociu şi Asia Centrală. A fost regretabil pentru tabăra „Rămânere" că criza refugiaţilor a avut loc în vara 2015, deoarece ea a devenit în scurt timp ţinta criticilor adresate Bruxellesului. Liderii campaniei Brexit au criticat vehement deschiderea bruscă a graniţelor fără o strategie corespunzătoare de primire a migranţilor şi s-au opus cu şi mai multă energie acordului cu Turcia, despre care au afirmat că va acorda populaţiei turce dreptul de a intra în Marea Britanie fără viză.

Cu un an înainte de Brexit, fortăreaţa Europei începuse să se năruie din interior sub presiunea a milioane de persoane strămutate, victime ale politicii externe prosteşti pe care

Europa o urmase încă de la începutul mileniului. O politică pusă la cale pe celălalt țărm al Atlanticului, în Washington, nu în Bruxelles! Criza refugiaților, cel mai mare exod de după al Doilea Război Mondial, este consecința directă a destabilizării politice a unei mari părți a lumii, un fenomen ireversibil declanșat inițial de globalizare și apoi de jihadismul criminal. Oare europenii sau americanii înțeleg asta? Liderii lor au proiectat un scenariu diferit, descriind o încleștare între bine și rău. Mass-media evitase să prezinte lucrurile în asemenea măsură încât să ofere o interpretare mai realistă a acestei tragedii umane epopeice. Răspunsul este NU, liderii europeni și americani nu par să fie în stare să înțeleagă că motivul fundamental este reacția lor față de 11 septembrie: războiul împotriva terorii. Însă incompetența unei clase politice care n-a izbutit să controleze cursul navei prin apele agitate ale globalizării n-a scăpat judecății publicului.

Brexit este doar vârful aisbergului. Popularitatea în creștere a grupărilor de extremă dreaptă, revenirea xenofobiei și a rasismului, reconstruirea granițelor, apelurile la protecționism sunt, toate, simptomele unei boli care se răspândește în lumea occidentală. Este posibil ca în anii următori să asistăm la apariția unei noi clase politice care să preia conducerea vieților noastre, o clasă care să răspundă dorinței generale de încheiere a unei perioade tulbure. Vor exista mai multe impasuri electorale precum cel din Spania, unde, pentru a doua oară, niciun partid nu are majoritatea pentru a guverna. Atâta timp cât acest scenariu rămâne valabil, negustorii de oameni vor continua să câștige bani, traficând oameni disperați spre porțile fortăreței Occidentului, o afacere care va continua să finanțeze jihadismul în interiorul și exteriorul zidurilor noastre nou construite.

Glosar

Abu Bakr al-Baghdadi: Liderul ISIS şi calif autoproclamat al Statului Islamic.

Abu Musab al-Zarqawi: Militant islamic din Iordania, care a condus o tabără de instruire a teroriştilor în Afghanistan în anul 2000. A ajuns faimos după ce a plecat în Irak şi a fost responsabil pentru mai multe atentate cu bombe în timpul Războiului Irakian. A fost ucis în anul 2006 de soldaţii americani.

Agenţia pentru cooperare şi dezvoltare tehnică (*ACTED*): Organizaţie umanitară franceză înfiinţată în 1993, o asociaţie non-guvernamentală, apolitică şi non-profit, dedicată ajutării populaţiilor vulnerabile din toată lumea.

Alawiţi: Sectă religioasă din Siria care practică o formă mistică a Islamului şiit. Nu se cunosc multe despre membrii săi, deoarece de-a lungul istoriei şi-au păstrat secrete credinţele; în Siria formează o minoritate însemnată, reprezentând aproximativ 12% din populaţie.

Al-Nusra: Aripă al-Qaida care operează în Siria şi Liban. A fost creată în 2012, a avut câteva ciocniri cu ISIS şi a pierdut clar în confruntarea militară cu Statul Islamic.

Al-Qaida: Însemnând literalmente „baza", al-Qaida a fost înființată în jurul anului 1988 de Osama bin Laden și Abu Ubaydah al-Banshiri, cel mai important comandant militar al lui bin Laden, ca rețea care să-i conecteze pe arabii care se oferiseră voluntari să lupte în jihadul antisovietic. De asemenea, al-Qaida a ajutat la finanțarea, recrutarea și instruirea extremiștilor sunniți islamiști pentru rezistența afgană. În scurt timp a devenit o organizație multietnică, insurgentă, sunnită islamistă, ce a rămas activă mult timp după sfârșitul războiului afgan. Țelul ei principal este înființarea unui Califat pan-islamic în lumea musulmană și de aceea caută colaborarea cu alte organizații islamiste armate, care să răstoarne regimuri existente considerate „non-islamice" și să-i alunge pe occidentali și non-musulmani din țările musulmane. În anul 1998, a fuzionat cu Jihadul Islamic Egiptean („al-Jihad"). Numărul de membri este estimat ca fiind cuprins între câteva sute și câteva mii.

Al-Qaida din Maghrebul Islamic (AQMI): Organizație islamistă armată activă în Africa de Vest și Sahel, care intenționează să creeze un stat islamic. Gruparea și-a declarat intenția de a ataca obiective europene (inclusiv spaniole și franceze) și americane. Membrii provin în majoritate din comunitățile algeriene și sahariene locale (cum sunt clanurile tribale tuaregi și berabiche din Mali), dar sunt și marocani din suburbiile orașelor țărilor din nordul Africii. Liderii grupării sunt în majoritate algerieni.

Al-Shabaab: Grupare armată jihadistă cu sediul în Africa de Est. În 2012, a declarat credință organizației al-Qaida, iar în 2015 grupării ISIS. În 2014, forțele al-Shabaab erau estimate la 7 000–9 000 de militanți. Din 2015, gruparea s-a retras din orașele importante, controlând câteva zone rurale. Al-Shabaab este o ramificație a Uniunii Tribunalelor Islamice, care s-a scindat în câteva facțiuni după înfrângerea sa din 2006 în fața

Parlamentului Federal de Tranziție (PFT) și a aliaților săi militari etiopieni. Gruparea se autodescrie ca practicând jihadul împotriva „inamicilor Islamului".

Al-Tawhid al-Jihad: Grupare islamistă militantă înființată în Fallujah în 2003 și condusă de Abu Musab al-Zarqawi. Gruparea a falsificat documente pentru mai bine de 100 de luptători al-Qaida care au scăpat din Afghanistan în timpul războiului din 2001, le-a asigurat bani și un refugiu sigur (lângă Teheran), apoi le-a facilitat plecarea din Iran spre alte zone din Orientul Mijlociu și Occident. În 2004 gruparea i-a declarat loialitate lui Osama bin Laden și și-a schimbat numele în al-Qaida din Irak. Numele ei înseamnă „Monoteism și jihad".

Ansar al-Islam: Grupare sunnită armată, activă în timpul războiului din Irak. A fost înființată în Irak în 2001, ca mișcare salafistă care impunea aplicarea strictă a legii Șaria. Gruparea a continuat să lupte împotriva guvernului irakian după retragerea trupelor americane și a trimis membri în Siria ca să lupte în războiul civil sirian.

Armata Republicană Irlandeză (IRA): Una dintre cele câteva mișcări irlandeze armate active în secolele XX și XXI dedicate republicanismului irlandez, care caută înființarea unei republici independente exclusiv irlandeze. Convingerea IRA este că pentru atingerea acestui țel politic era necesară violența.

Avocații Sirieni Liberi: Organizație care a început să protesteze la începutul revoluției siriene în Qasr al-Adly, principalul tribunal din Alep. A continuat apoi protestele pe străzi, când regimul a început să întemnițeze alți activiști. Pe lângă proteste și asistență umanitară, Avocații Sirieni Liberi acționează în vederea construirii unui sistem justițiar mai bun, care să integreze tradiția siriană și să fie recunoscut de popor.

Brigada Abu Omar: Grupare jihadistă de luptători străini, cunoscută ca Katibat al-Muhajireen („Brigada Migranților") sau Brigada Muhajireen, condusă de Abu Omar al-Shishani, fost conducător al Jaish al-Muhajireen wal-Ansar în Siria înainte de a se alătura Statului Islamic. Shishani este un fost soldat georgian repudiat, care a fost lăsat la vatră după ce s-a îmbolnăvit de tuberculoză.

Brigăzile Farouk: Organizație armată formată din unități ale Armatei Siriene Libere în Homs. Gruparea s-a extins rapid ca dimensiune și importanță în 2012, înainte de a suferi sciziuni interne și probleme pe câmpurile de bătălie în 2013, care i-au redus masiv influența. Până în 2014, gruparea dispăruse aproape complet, iar facțiunile membre se alăturaseră altor grupări rebele.

Brigăzile Roșii (BR): Organizație înființată în 1969, în Italia, din mișcările studențești și muncitorești. Ideologia ei susținea violența în slujba luptei de clasă și a revoluției. Gruparea a avut sediul în Italia, unde a operat, vizând în principal simboluri ale establishmentului, ca industriași, politicieni și oameni de afaceri.

Calif: Titlul conducătorului musulman civil și religios care protejează integritatea statului și credinței. Califii sunt considerați succesorii lui Mahomed. Termenul provine din cuvântul arab *khalifa*, care înseamnă „succesor". A fost, de asemenea, titlul onorific adoptat de sultanii otomani în secolul al XVI-lea, după ce sultanul Mehmet al II-lea a cucerit Siria și Palestina, a transformat Egiptul într-un satelit al Imperiului Otoman și a fost recunoscut ca apărătorul orașelor sfinte Mecca și Medina.

Califat: Teritoriul condus de calif.

Centrul de combatere a traficului de migranți (EMSC): Înființat în februarie 2016 de Europol în scopul susținerii active a statelor membre UE pentru neutralizarea rețelelor criminale implicate în

traficul de migranți. Centrul se va concentra asupra punctelor geografice „fierbinți" și va îmbunătăți capacitatea de luptă a Uniunii Europene împotriva rețelelor de traficare a persoanelor.

Convenția de la Dublin sau *Regulamentul Dublin*: Lege a Uniunii Europene și piatră de temelie a Sistemului Dublin, format din Regulamentul Dublin și Regulamentul EURODAC, care stabilesc o bază de date europeană a amprentelor pentru persoanele intrate ilegal în UE. Regulamentul Dublin vizează „stabilirea rapidă a statului-membru responsabil [pentru o solicitare de azil]" și asigură transferul solicitantului de azil la respectivul stat-membru. De obicei statul-membru responsabil va fi cel prin care solicitantul de azil a intrat prima dată în UE.

Coran: Scriptura sfântă a Islamului.

Euskadi Ta Askatasuna (ETA): În limba bască „pământul basc și libertate"; grupare armată care luptă pentru independența Țării Bascilor de Spania. Inițial ETA a fost EKIN, o grupare naționalistă care și-a schimbat numele în Euskadi Ta Askatasuna în 1958. Activitățile grupării au implicat amplasarea de explozivi în orașe basce ca Bilbao. În 1968, ETA a întreprins prima operațiune militară, iar în anii următori și-a intensificat actele de violență, vizând forțe de securitate și politicieni. Gruparea continuă să fie activă în Spania și are legături cu grupări armate din toată lumea. Se crede că numărul membrilor ei este destul de mic, poate nu mai mult de 20 de activiști radicali și câteva sute de susținători, iar sediul ei se consideră că s-ar afla în provincii basce din Spania și Franța.

Forțele Unite/Grupul de Autoapărare din Columbia (AUC): Fostă grupare paramilitară și de traficanți de droguri care a activat în Columbia între anii 1997 și 2006. Își are rădăcinile în anii 1980, când miliții au fost înființate de baronii drogurilor

pentru a combate răpirile şi extorcările rebelilor. AUC avea în jur de 20 000 de membri şi era finanţată prin comerţul cu droguri şi susţinerea latifundiarilor locali, a proprietarilor de ferme de vite, a companiilor miniere şi petroliere şi a politicienilor.

Frontul Islamic al Salvării: Fost partid politic din Algeria, care a primit în 1990 mai mult de jumătate din voturile valide exprimate de algerieni în alegerile guvernamentale locale. Când s-a părut că FIS va câştiga alegerile generale din ianuarie 1992, o lovitură de stat militară a desfiinţat partidul şi a aruncat în închisoare mii din membrii săi. După alte două luni a fost scos oficial în afara legii.

Grupul Islamic Armat (GIA): Una dintre cele două principale grupări islamiste care au luptat împotriva guvernului şi armatei algeriene în timpul Războiului Civil Algerian. A fost alcătuită din grupări armate mai mici după lovitura de stat militară din 1992, arestarea şi întemniţarea a mii de oficiali ai partidului FIS (Frontul Islamic al Salvării), după ce acesta câştigase prima rundă de alegeri parlamentare în decembrie 1991.

Hezbollah: În arabă „Partidul lui Dumnezeu"; grupare şiită radicală libaneză înfiinţată în 1982 ca răspuns faţă de invazia israeliană a Libanului. Hezbollah susţine instaurarea conducerii islamice în Liban, aşa cum s-a întâmplat în Iran, eliberarea tuturor teritoriilor arabe ocupate şi expulzarea non-musulmanilor din ţări musulmane. Gruparea este sprijinită de Iran şi operează mai ales în valea Bekaa, la sud de Beirut. Se estimează că are 40 000 de membri în Liban şi câteva mii de susţinători. Deţine artilerie grea, printre care rachete BM-21. Despre unii dintre membrii săi se ştie, sau se suspectează, că au fost implicaţi în numeroase atacuri armate împotriva SUA. Hezbollah este numit şi „Jihadul Islamic", dar aripa sa militară oficială este „Rezistenţa Islamică", creată în 1983, care conduce

operațiunile militare din sudul Libanului. Are 400 de luptători bine antrenați și 5 000 de susținători. Pe lângă atacuri sporadice (în principal, atentate cu bombe și asasinate), desfășoară operațiuni militare împotriva trupelor israeliene și libaneze. Gruparea a încercat în mod special să capete legitimitate populară în sudul Libanului, prin activități de asistență socială, ca Jihad al-Hoed („Efortul sfânt pentru reconstrucție"), care finanțează reconstruirea de clădiri distruse de armata israeliană. De asemenea, Hezbollah donează 25 000 de dolari familiilor „martirilor" care mor în operațiuni sinucigașe.

Human Rights Watch (HRW): ONG internațional care desfășoară activități de cercetare și apărare a drepturile omului.

ISIS: Statul Islamic din Irak și Siria. Cunoscut și ca Statul Islamic al Irakului și Levantului (ISIL) și Statul Islamic (SI), această organizație teroristă a fost creată oficial în 2013, deși istoria ei începe de la începutul anilor 2000, provenind din al-Qaida. Gruparea controlează suprafețe întinse din Irak și Siria, iar forțele sale au atacat orașul irakian Mosul la sfârșitul lunii septembrie 2014.

Islamism: Ideologie politică bazată pe credința că principiile religioase musulmane trebuie să domine toate aspectele vieții publice și private.

Jihad: Cuvântul a fost tradus frecvent greșit ca „Războiul Sfânt", un concept inventat în cruciadele europene. *Jihad* este termenul în arabă pentru „luptă/străduanie", iar o traducere mai apropiată de înțelesul său ca doctrină religioasă ar fi „lupta pentru cauza Domnului". Există două aspecte ale jihadului: marele jihad, strădania de a depăși dorințele trupești și înclinațiile spre rău, și micul jihad, apărarea armată a Islamului împotriva agresorilor. Termenul a fost utilizat de diverse grupări armate în confruntările lor violente cu Occidentul; după cum se știe,

Osama bin Laden a chemat la jihad împotriva americanilor în *fatwa* sa, cerând un „război drept" împotriva opresorului.

Legea PATRIOT Act, cunoscută şi ca *The USA PATRIOT Act*: Lege a Congresului SUA care a fost promulgată de preşedintele George W. Bush pe 26 octombrie 2001. Acronimul ei de zece litere (USA PATRIOT) provine de la „Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001" („Unirea şi întărirea Americii prin asigurarea de instrumente corespunzătoare necesare interceptării şi împiedicării actului terorist din 2001"). Legea are scopul de a ajuta agenţiile guvernamentale să detecteze şi să prevină posibile acte de terorism sau de finanţare a grupărilor teroriste.

Mişcarea pentru Unicitate şi *Jihad în Africa de Vest* (*MUJAO*): Organizaţie armată activă, care s-a desprins din al-Qaida din Maghrebul Islamic. La 12 decembrie 2011, şi-a anunţat prima acţiune armată printr-un filmuleţ cu scopul de a duce jihadul pe un teritoriu vast din Africa de Vest, deşi operaţiunile au fost limitate la sudul Algeriei şi nordul lui Mali.

Mujahedin: Cuvânt ce desemnează o persoană „care practică jihadul". Termenul a fost aplicat musulmanilor care luptau împotriva ocupaţiei sovietice din Afghanistan (1979–1989) şi a fost tradus ca „luptători sfinţi".

Naţionalism: Doctrină politică bazată pe apărarea (uneori exagerată) a drepturilor şi aspiraţiilor naţionale. Îşi are originea în teoria că un stat trebuie fundat pe o naţiune şi că o naţiune trebuie constituită ca un stat. Naţionalismul presupune conştiinţa identităţii naţionale, care poate include integritate teritorială, limbă comună, obiceiuri împărtăşite şi alte elemente de cultură.

Operaţiunea Restore Hope: Forţă multinaţională sancţionată de ONU şi condusă de SUA, care a operat în Somalia între

5 decembrie 1992 şi 4 mai 1993, având sarcina de a crea un mediu protejat pentru desfăşurarea de operaţiuni umanitare în jumătatea sudică a ţării.

Organizaţia Internaţională pentru Migraţie (OIM): Înfiinţată în 1951 sub titulatura Comitetul Interguvernamental Provizoriu pentru Relocarea Migranţilor din Europa (ICEM), pentru a ajuta la relocarea persoanelor strămutate în urma celui de-al Doilea Război Mondial. În aprilie 2015, IOM avea 162 de state membre şi 9 state cu statut de observator. Este principala organizaţie interguvernamentală din domeniul migrării. IOM se dedică promovării migrării reglementate şi umanitare în beneficiul general. În acest scop, asigură servicii şi consiliere guvernelor şi migranţilor.

Organizaţia pentru Eliberarea Palestinei (OEP): Mişcare naţionalistă palestiniană şi model pentru toate grupările palestiniene, OEP a fost înfiinţată în 1964 de Ahmed Shukeiry, sub patronajul Egiptului. Obiectivul său, aşa cum a fost declarat în carta de fondare în mai 1964, este crearea unui stat palestinian independent pe teritoriul pe care se află în prezent Israelul sau, cel puţin, în Teritoriile Ocupate (Gaza şi Malul de Vest). Liderul său a fost Yasser Arafat din 1969, până la decesul său în 2004, când a fost succedat de Mahmud Abbas, care continuă să deţină funcţia.

Partidul Muncitorilor din Kurdistan (Partiya Karkerên Kurdistanê, prescurtat PKK): Organizaţie militantă de extrema stângă, cu sediul în Turcia şi Kurdistanul Irakian. Din 1984, PKK a purtat lupte armate împotriva statului turc pentru independenţa teritorială a kurzilor din Turcia. Gruparea a fost înfiinţată în 1978 de un grup de studenţi kurzi condus de Abdullah Öcalan. Ideologia PKK a fost iniţial o fuziune între socialism revoluţionar şi naţionalism kurd, căutând întemeierea statului marxist-leninist independent

Kurdistan. În august 2015, PKK a anunțat că va accepta încetarea focului cu Turcia sub garanțiile SUA. Într-o declarație comună cu alte nouă organizații în martie 2016, PKK a cerut răsturnarea revoluționară a guvernului turc și a capitalismului.

Poliția Regală Canadiană Călare (PRCC): Forța polițienească federală și națională din Canada.

Război prin intermediari: Sintagma denotă terți care luptă în locul unor puteri mondiale. Un exemplu esențial este conflictul din Vietnam de la sfârșitul anilor 1960 și începutul anilor 1970, în care Nordul și Sudul țării au fost asmuțite unul împotriva celuilalt de puteri străine, mai ales de Statele Unite ale Americii.

Salafism: Aripă a Islamului care propovăduiește respectarea strictă a dogmelor Islamului. Avându-și originea în secolul al XIX-lea ca răspuns la influența europeană din regiune, salafismul este uneori considerat puritan și adesea asociat cu jihadul. Considerați „minoritatea dominantă" în Orientul Mijlociu, salafiștii trăiesc în special în Arabia Saudită, Qatar și Emiratele Arabe Unite.

Sunnism: Cel mai mare curent al Islamului. După moartea lui Mahomed, discipolii care au susținut metoda tradițională de alegere a succesorului bazată pe acordul comunității au devenit cunoscuți ca sunniți; lor li s-au opus șiiții, care favorizau transmiterea ereditară a conducerii.

Șaria: Literalmente „lege", termen care se referă la codul moral și legal care-i unește pe musulmanii religioși.

Șiiți: Descendenții susținătorilor lui Ali, ginerele profetului Mahomed, care a refuzat să se supună califului Muawiyah în Marea Fitna, creând astfel cea mai mare schismă din Islam.

Takfir: Acuzație de apostazie.

Note

1. Interviul autoarei cu Maria Sandra Mariani, august 2015, via Skype şi octombrie 2015 în Florenţa. Toate citatele Mariani din capitol provin din aceste interviuri.
2. Munţii Acacus sau Tadrart Acacus (*Tadrart* este forma feminină pentru „munte" în limbile berbere) sunt un lanţ muntos din deşerturile vestice ale Libiei şi fac parte din Sahara. Sunt situaţi la est de localitatea libiană Ghat şi se întind spre nord aproape 100 de kilometri de la graniţa cu Algeria. Oferă o mare varietate de peisaje, de la dune de nisip divers colorate, la portaluri, defileuri, stânci izolate şi ravene adânci (*wadis*). Deşi zona este una dintre cele mai aride din Sahara, există vegetaţie, iar în munţi se găsesc izvoare. În 1985 UNESCO a inclus-o pe lista Patrimoniului Mondial datorită importanţei artei sale parietale, care datează dintre anii 12 000 î.H.–100 d.H. *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, s.v. „Tadrart Acacus", https://en.wikipedia.org/wiki/Tadrart_Acacus.
3. Cf.. Loretta Napoleoni, *Terror Incorporated*, Seven Stories Press, New York, 2005, capitolul 18.
4. Interviul autoarei cu un agent Europol, în 2003, în Torino.
5. Noua monedă europeană comună a redus şi costul spălării de bani. „Pe timpuri, *N'drangheta* folosea case de schimb valutar pentru turişti pentru a spăla profituri murdare în diverse monede. Era o operaţiune costisitoare, 50 de lire italiene pentru un dolar, şi

dura foarte mult", explică un ofițer superior din Garda Financiară italiană, cf. Loretta Napoleoni, *Rogue Economics*, Seven Stories Press, New York, 2008, capitolul 3.

6. Gioia Tauro, de exemplu, este al treilea port ca mărime din Europa și al optsprezecelea din lume. Anual, prin el trec aproximativ 3 000 de nave și 3 milioane de containere. Portul este specializat în transbordări: transferul de marfă din nave mari (50 000 de tone) în nave mai mici.
7. Timothy Kustusch, „AQIM's Funding Sources – Kidnapping, Ransom, and Drug Running by Gangster Jihadists", *361 Security*, 28 noiembrie 2012, http://www.361security.com/analysis/aqims-funding-sources-kidnapping-ransom-and-drug-running-by-gangster-jihadists.
8. Cf. Richard Luscombe, „Ally of Hugo Chavez Jailed for Links to Colombian Drugs Cartels", *The Guardian*, 6 noiembrie 2014, http://www.theguardian.com/world/2014/nov/06/hug-chavez-colombian-drugs-cartels-jude-jail-venezuela.
9. Cf. Daniel Ruiz, „Drugs, Destabilisation and UN policy in Guinea-Bissau", podcasturi ale Universității Oxford, http://podcasts.ox.ac.uk/drugs-destabilisation-and-un-policy-guinea-bissau-role-investigative-journalism-oxpeace.
10. Kustusch, „AQIM's Funding Sources".
11. Cf. Dario Cristiani, „Al-Qaida in the Islamic Maghreb and the Africa-to-Europe Narco-Trafficking Connection", *Terrorism Monitor* 8, nr. 43, 24 noiembrie 2010, http://www.jamestown.org/single/?no_cache=i&tx_ttnews%5Btt_ news%5D=37207.#.Vyiu7yguiIl.
12. Cf. Colin Freeman, „Revealed: How Saharan Caravans of Cocaine Help to Fund al-Qaida in Terrorists' North African Domain", *The Telegraph*, 26 ianuarie 2013, http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/mali/9829099/Revealed-how-Saharan-caravans-of-cocaine-help-to-fund-al-Qaida-in-terrorists-North-African-domain.html.
13. *Ibidem*, în care se declară: „În economia socialistă finanțată de petrol a Algeriei, bunurile fuseseră mult mai ieftine decât în

îndepărtatul și săracul Mali, creând o piață neagră prosperă în toate mărfurile, de la petrol la grișul de grâu. «Tot ce se mănâncă în Mali, partea de nord, soseşte ilegal din Algeria», afirmă Andy Morgan, expert britanic rezident în Sahara."

14. GSPC a fost înființat în 1998 de o facțiune desprinsă din GIA care se opunea vizării civililor. A devenit una dintre numeroasele mișcări islamice fundamentaliste dedicate respectării și restaurării textelor originale ale Islamului în Africa de Nord. De aceea, obiectivul său strategic logic a fost răsturnarea guvernelor naționale și înființarea unui stat islamic.
15. Grupul Salafist pentru Rugăciune și Luptă (GSPC), care a devenit ulterior AQMI, a răpit 32 de turiști europeni în sudul Algeriei, lângă granița cu Mali. Turiștii au fost eliberați după plata unei răscumpărări de 5,5 milioane de euro.
16. Kustusch, „AQIM's Funding Sources".
17. R. Filippelli, „Cradle of Resistance: Algeria's Kabylia Region", *Parallel Narratives*, http://parallelnarratives.com/cradle-of-resistance-algerias-kabylia-region/.
18. Cf. Jean-Pierre Filiu, „Could Al-Qaida Turn African in the Sahel?" *Carnegie Papers, Middle East Program 112*, iunie 2010, http://carnegieendowment.org/files/al_qaida_sahel.pdf.
19. Cf. Amado Philip de Andrés, „Organised Crime, Drug Trafficking, Terrorism: The New Achilles' Heel of West Africa", *Fride Comment*, mai 2008, http://fride.org/descarga/COM_Achilles_heel_eng_may08.pdf.
20. Cf. Rukmini Callimachi, „Paying Ransoms, Europe Bankrolls Qaida Terror", *New York Times*, 29 iulie 2014, http://www.nytimes.com/2014/07/30/world/africa/ransoming-citizens-europe-becomes-al-qaidas-patron.html.
21. Deși nicio agenție de informații locală sau occidentală n-a asociat deocamdată AQMI cu organizarea comerțului de droguri transatlantic, au existat numeroase dovezi că jihadiștii profită de pe urma taxării contrabandiștilor pentru liberă trecere prin teritoriile pe care le controlează, mai ales în Mali, partea

de nord. Recent, un grup de traficanți din Mauritania, reținut de forțele de securitate algeriene, a dezvăluit că trecerea prin teritoriul controlat de AQMI a unui convoi de haşiş – alt drog transportat prin regiune – poate costa până la 50 000 de dolari. Deşi sunt profituri mult mai mici decât cele realizate de pe urma răpirilor pentru răscumpărări, asemenea taxe reprezintă o sursă mai consistentă de venituri, pe măsură ce comerțul cu droguri se intensifică în regiune. Cf. Kustusch, „AQIM's Funding Sources".

22. Kustusch, „AQIM's Funding Sources".
23. „Saharawi Culture", Organization for Statehood & Freedom, 2010, http://statehoodandfreedom.org/en/western-sahara/saharawiculture.
24. Cf. Henry Samuel, „French Hostages Return Home from Niger after Al-Qaida Release", *The Telegraph*, 30 octombrie 2013, http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/10414038/French-hostages-return-home-from-Niger-after-Al-Qaida-release.html.
25. Cf. „2015 UNHCR country operations profile – Algeria", UNHCR, http://www.unhcr.org/pages/49e485e16.html.
26. Interviurile autoarei cu un negociator european, vara 2015, via Skype şi octombrie 2015 în Danemarca.
27. Interviul autoarei cu Liban Holm de la Danish Refugee Council, octombrie 2015 în Copenhaga.
28. Jessica Buchanan, Erik Landemalm şi Anthony Flacco, *Impossible Odds: The Kidnapping of Jessica Buchanan and Her Dramatic Rescue by SEAL Team Six*, Simon & Schuster, New York, 2013/2014, capitolul 1.
29. Amanda Lindhout şi Sara Corbett, *A House in the Sky*, Simon & Schuster, New York, 2013/2014, 366.
30. Pagina principală a site-ului INTERSOS Humanitarian Organization, http://www.intersos.org/en.
31. Atentatul cu bombe din Nasiriyah în 2003 a fost un atac sinucigaş asupra sediului poliției militare italiene din Nasiriyah, Irak, la sud de Bagdad, la 12 noiembrie 2003.

32. *Time*. Accesabil la http://content.time.com/time/magazine/europe/0,9263,901041011,00.html.
33. Joe Lopez, „Japanese Government Shaken by Iraq Hostage Crisis", site-ul World Socialist, 16 aprilie 2004, https://www.wsws.org/en/articles/2004/04/japa16.html.
34. Bruce Hoffman şi Fernando Reinares, ed., *The Evolution of the Global Terrorist Threat: From 9/11 to Osama bin Laden's Death*, Columbia University Press, New York/Chichester, West Sussex, 2014.
35. Robert R. Fowler, *A Season in Hell: My 130 Days in the Sahara with Al-Qaida*, HarperCollins, New York, 2011, p. 264.
36. Paul Gilbert, *Terrorism, Security and Nationality: An Introductory Study in Applied Political Philosophy*, Routledge, London/New York, 1994).
37. La începutul anului 2000, PIB-ul anual pe cap de locuitor era 1 042 de dolari în Mauritania, 657 de dolari în Mali şi 390 de dolari în Nigeria. Unele regiuni, de exemplu Mali, partea de nord, erau deja state eşuate.
38. Vincent Cochetel, „Am fost ţinut ostatic timp de 317 de zile. Iată ce am gândit despre asta..." TED talk, martie 2015, https://www.ted.com/talks/vincent_cochetel_i_was_held_hostage_for_317_days_here_s_what_i_thought_about/transcript?language=en.
39. Adrian Edwards, „Vous devez trouver en vous les ressources nécessaires pour survivre", UNHCR, 19 august 2010, http://www.unhcr.fr/4c6ce2a410.html (în franceză).
40. Jean-Pierre Filiu, „Could Al-Qaida Turn African in the Sahel?"
41. Robert R. Fowler, *op. cit.*, p. 294.
42. *Ibid.*, p. 296.
43. „France «Paid $17 Million» Ransom for Mali Hostages", *France 24*, 8 februarie 2013, http://www.france24.com/en/20130208-france-ransom-mali-hostages-huddleston.
44. Robert R. Fowler, *op. cit.*, p. 302.

45. „People Trafficking Is Biggest Crime Business after Drugs", *Irin*, 17 septembrie 2004, http://www.irinnews.org/report/51407/west-africa-people-trafficking-is-biggest-crime-business-after-drugs.
46. *Ibidem.*
47. Rachel Donadio, „Race Riots Grip Italian Town, and Mafia Is Suspected", *New York Times*, 10 ianuarie 2010, http://www.nytimes.com/2010/01/11/world/europe/11italy.html.
48. Interviul autoarei cu M. în 2009 la centrul social Ex Snia, Roma.
49. Rukmini Callimachi, „Rise of al-Qaida Sahara Terrorist", Associated Press, 28 mai 2013, http://www.ap.org/Content/AP-In-The-News/2013/AP-Exclusive-Rise-of-al-Qaida-Sahara-terrorist.
50. Rukmini Callimachi, „Algeria Terror Leader Preferred Money to Death", *USA Today*, 20 ianuarie 2013, http://www.usatoday.com/story/news/world/2013/01/20/algeria-terror-leader/1849045/.
51. Kustusch, „AQIM's Funding Sources".
52. Andrea Segre, „Andrea Segre Come un uomo sulla Terra", videoclip YouTube, 27 aprilie 2013, https://www.youtube.com/watch?v=icV7wzHwhNQ (în italiană).
53. *Ibidem.*
54. *Ibidem.*
55. *Ibidem.*
56. Nu numai că Libia nu făcea parte din Convenţia Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi, ci nici nu avea implementat un sistem pentru solicitanţii de azil.
57. „Italy/Libya: Gaddafi Visit Celebrates Dirty Deal", Human Rghts Watch, 9 iunie 2009, https://www.hrw.org/news/2009/06/09italy/libya-gaddafi-visit-celebrates-dirty-deal.
58. Segre, „Andrea Segre Come un uomo sulla Terra".
59. *Ibidem.*
60. *Ibidem.*
61. Interviul lui Judith Tebbutt cu Dan Damon, „Hostage in Somalia for 6 Months", BBC World Service Radio, 29 iulie 2013, https://soundcloud.com/bbc-world-service/hostage-in-somalia-for-6.

62. Judith Tebbutt și Richard T. Kelly, *A Long Walk Home: One Woman's Story of Kidnap, Hostage, Loss – and Survival*, Faber and Faber, Londra, 2013, p. 328.
63. *Pirate Trails: Tracking the Illicit Financial Flows from Pirate Activities off the Horn of Africa*, The World Bank, Washington, 2013, http://siteresources.worldbank.org/EXTFINANCIALSECTOR/Resources/Pirate_Trails_World_Bank_UNODC_Interpol_report.pdf.
64. *Khat* sunt frunzele unei plante ce conțin un stimulent similar amfetaminei, clasificat de Organizația Mondială a Sănătății ca drog cauzator de dependență. Mestecarea frunzelor creează o ușoară excitație, situată ca efect între cafeină și cocaină. Frunzele mestecate sunt ținute în gură, unde se descompun în salivă și intră în fluxul sangvin.
65. Incidentul este menționat în cartea lui Karsten Hermansen și Søren Lyngbjørn, *Søren's Somalia: Søren Lyngbjørn beretning om 839 dage som gidsel i Somalia*, Marstal Søfartsmuseum, Marstal, Danemarca, 2014, pp. 126–127.
66. Mark Bowden, *Black Hawk Down: A Story of Modern War*, Grove Press, New York, 1999/2010.
67. Brian Stewart, „Tales of a Nation of Poets", *CBC Prime Time News*, august 1992, https://www.youtube.com/watch?v=aR2eivEqHZ.
68. Joana Ama Osei-Tutu, „The Root Causes of the Somali Piracy", Kofi Annan International Peacekeeping Training Center (KAIPTC) Occasional Paper No. 31 (martie 2011), http://www.kaiptc.org/Publications/Occasional-Papers/Documents/Occasional-Paper-31-Joana.aspx.
69. Decretul legislativ nr. 8 din 15 ianuarie 1991, transformat în Legea nr. 82, din 15 martie 1991, autorizează înghețarea activelor teroriștilor arestați sau ale familiilor lor.
70. Interviul autoarei cu Giacomo Madia, octombrie 2015 în Milano.
71. *Pirate Trails* (Banca Mondială).
72. *Ibidem.*

73. Judith Tebbutt și Richard T. Kelly, *op. cit.*, p. 329.
74. *Pirate Trails* (Banca Mondială).
75. Cochetel, „I was held hostage for 317 days".
76. *Ibidem.*
77. Scott Pelley, „The Rescue of Jessica Buchanan", CBS News, 12 mai 2013, http://www.cbsnews.com/news/the-rescue-of-jessica-buchanan/.
78. Judith Tebbutt și Richard T. Kelly, *op. cit.*,302.
79. „More Sophisticated than You Thought", *The Economist*, 2 noiembrie 2013, http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21588942-new-study-reveals-how-somali-piracy-financed-more-sophisticated-you.
80. Al-Shabab, care înseamnă „tinerețe" în arabă, a apărut ca aripa tânără radicală a organizației Union of Islamic Courts din Somalia, acum defunctă, care a controlat Mogadiscio în 2006, înainte de a fi alungată de trupe etiopiene.
81. Robert Young Pelton și „MJ", „Mystery of Missing MV Leopard Crew Member", *Somalia Report*, 7 august 2011, http://www.somaliareport.com/index.php/post/1315/Mystery_of_Missing_MV_Leopard_Crew_Member.
82. Accesabil la http://www.manw.nato.int/pdf/Press%20Releases%202011/Press%20releases%20Jan-June%2020ii/SNMG2/NATOWarshipGAZIANTEPAssists%20MVLeopard12Jan11%20(2).pdf.
83. Karsten Hermansen și Søren Lyngbjørn, *op. cit.*
84. Interviul autoarei cu Karsten Hermansen, octombrie 2015, via Skype.
85. *Pirate Trails* (Banca Mondială).
86. *Ibidem.*
87. În plus, Lopez a început acționarea în judecată a mass-mediei, pentru exploatarea condiției sale de ostatic.
88. Interviul autoarei cu Karsten Hermansen, octombrie 2015, via Skype.

89. Mohamed Ahmed, „Somali Sea Gangs Lure Investors at Pirate Lair", Reuters, 1 decembrie 2009, http://www.reuters.com/article/us-somalia-piracy-investors-idUSTRE5B0iZ92009i20i.
90. Interviul autoarei cu Karsten Hermansen, octombrie 2015, via Skype.
91. *Pirate Trails* (Banca Mondială).
92. *Ibidem.*
93. *Ibidem.*
94. *Desperate Choices: Conditions, Risks & Protection Failures Affecting Ethiopian Migrants in Yemen*, Danish Refugee Council şi Regional Mixed Migration Secretariat, Nairobi, Kenya, octombrie 2012, p. 23, http://www.refworld.org/pdfid/52401aba4.pdf.
95. *Ibidem.*
96. *Ibidem.*
97. *Ibidem.*
98. *Ibidem.*
99. Marianne Riddervold, „Who Needs NATO to Fight Pirates? Why Europe Launched EU Counter-Piracy Mission Atalanta", *Piracy Studies*, 13 octombrie 2014, http://piracy-studies.org/who-needs-nato-to-fight-pirates-why-europe-launched-eu-counter-piracy-mission-atalanta/.
100. Colin Freeman, „Why Fighting Piracy Won't Work as a Model for Fighting People Traffickers", *The Telegraph*, 23 aprilie 2015, http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/libya/11557301/Why-fighting-piracy-wont-work-as-a-model-for-fighting-people-traffickers.html.
101. Interviul autoarei cu Mohammed, octombrie 2015, în Milano.
102. Interviul autoarei cu un negociator, noiembrie 2015, în Danemarca.
103. Interviul autoarei cu un negociator, noiembrie 2015, în Suedia.
104. Interviul autoarei cu Joakim Medin, septembrie 2015 în Goteborg şi noiembrie 2015, via Skype.

105. În 2014 Piccinin l-a intervievat pe unul dintre răpitorii lui și jihadistul a descris astfel relațiile dintre *katiba* sa și Brigada Farouk:
Piccinin: În primul rând, aș vrea să stabilim clar un lucru: când am fost prizonierul vostru, tu și prietenii tăi n-ați ascuns că lucrați pentru brigăzile al-Farouk.
Jihadist: Da! Da! Așa este...
Piccinin: Ți-am pus întrebarea asta pentru că, după ce m-am întors în Belgia, i-am acuzat pe cei din al-Farouk, dar ei au negat, spunând că nu te cunoșteau și că n-au știut niciodată nimic despre *katiba* [lui] Abou Omar.
Jihadist: Nu știu de ce ți-au spus asta, fiindcă gruparea noastră făcea parte din brigăzile al-Farouk. *Katiba* noastră a lucrat pentru brigăzile al-Farouk în al-Qusayr și conducătorul nostru, Abou Omar, primea ordinele de la al-Farouk.
Pierre Piccinin da Prata, „Interview with the Jihadist Who Held Me Hostage for Five Months..." *Maghreb and Orient Courier*, iunie 2014, http://lecourrierdumaghrebetdelorient.info/exclusive/syria-interview-with-the-jihadist-who-held-me-hostage-for-five-months/.
106. Richard Engel, „The Hostage", *Vanity Fair*, 20 martie 2013, http://www.vanityfair.com/news/politics/2013/04/richard-engel-kidnapping-syria.
107. Richard Engel, „New Details on 2012 Kidnapping of NBC News Team in Syria", NBC News, 15 aprilie 2015, http://www.nbcnews.com/news/world/new-details-2012-kidnapping-nbc-news-team-syria-n342356.
108. *Ibidem.*
109. *Ibidem.*
110. Domenico Quirico, „My 150-Day Ordeal as a Hostage of Syria's Rebels", *Guardian*, 14 septembrie 2013, http://www.theguardian.com/world/2013/sep/15/domenico-quirico-my-hostage-ordeal.
111. *Ibidem.*

112. Interviul autoarei cu Marc Marginedas, decembrie 2015, via Skype.
113. Javier Espinosa, „La libertad, al otro lado de la valla", *El Mundo*, 18 martie 2015, http://www.elmundo.es/internacional/2015/03/18/5508695222601d5f078b4570.html (în spaniolă).
114. Davide Giacalone, „Monica Maggioni da Assad: non transformiamo il leader siriano in un gentleman", *Libero Quotidiano*, 20 noiembrie 2015, http://www.liberoquotidiano.it/news/sfoglio/11850858/Monica-Maggioni-da-Assad--non.html (în italiană).
115. Piccinin da Prata, „Interview with the Jihadist".
116. *Ibidem.*
117. Interviul autoarei cu Luis Munar, august 2015, via Skype.
118. Piccinin da Prata, „Interview with the Jihadist".
119. Harald Doornbos și Jenan Moussa, „The Italian Job", *Foreign Policy*, 15 ianuarie 2014, http://foreignpolicy.com/2014/01/15/the-italian-job/.
120. Omar al Muqdad, „Inside the Islamic State Kidnap Machine", BBC News, 22 septembrie 2025, http://www.bbc.co.uk/news/magazine-34312450.
121. *Ibidem.*
122. În acest capitol sunt citate numeroase fragmente din mai multe interviuri realizate de Loretta Napoleoni în ultimii 10 ani cu diverși negociatori.
123. Robert R. Fowler, *op. cit.*, p. 303.
124. Pagina principală a site-ului Poliției Canadiene Regale Călare, http://www.rcmp-grc.gc.ca/en/home.
125. „Algeria: Ban ki-Moon chiede liberazione cooperante italiana e suoi colleghi", *Adnkronos*, 3 noiembrie 2011, http://wwwi.adnkronos.com/IGN/News/Esteri/Algeria-Ban-ki-Moon-chiede-liberazione-cooperante-italiana-e-suoi-colleghi_ 312608742782.html (în italiană).
126. „Fonti arabe: «Rossella Urru e viva»", *Mediaset TgCom24*, 16 iunie 2012, http://www.tgcom24.mediaset.it/mondo/articoli/1049574/fonti-arabe-rossella-urru-e-viva.shtml. (în italiană)

127. Pagina principală a site-ului *Rosario Fiorello*, http://www.rosariofiorello.it (în italiană).
128. Deborah Dirani, „Rossella Urru, un sequestro che ha commosso gli italiani", *Il Sole 24 ore*, 3 martie 2012, http://www.ilsole24ore.com/art/notizie/2CI2-C2-C2/stampa-senegalese-rossella-urru-123227.shtml. (în italiană)
129. Adam Entous și Giada Zampano, „U.S. Says Militants Demanded Ransom for Hostage Bodies in Pakistan", *Wall Street Journal*, 20 august 2015, http://www.wsj.com/articles/u-s-says-militants-demanded-ransom-for-hostage-bodies-in-pakistan-144011245.
130. *Ibidem.*
131. Entous și Zampano, „U.S. Says Militants Demanded Ransom".
132. „Giuramento e discorso di insediamento del Presidente Mattarella, I parte", videoclip YouTube, 3 februarie 2015, https://www.youtube.com/watch?v=4EXFjpOfMuA.
    „Desidero rivolgere un pensiero – aveva detto il neo capo dello Stato – ai civili impegnati, in zone spesso rischiose, nella preziosa opera di cooperazione e di aiuto allo sviluppo. Di tre italiani, padre Paolo Dall'Oglio, Giovanni Lo Porto e Ignazio Scaravilli non si hanno notizie in terre difficili e martoriate. A loro e ai loro familiari va la solidarieta e la vicinanza di tutto il popolo italiano, insieme all'augurio di fare presto ritorno nelle loro case." („Gândurile mele se îndreaptă către acei civili care lucrează adesea în zone de risc și care prestează munca importantă de cooperare și asistență. Nu avem noutăți despre cei trei italieni, părintele Paolo Dall'Oglio, Giovanni Lo Porto, și Ignazio Scaravilli, care sunt ținuți în condiții dificile. Solidaritatea poporului italian se îndreaptă către ei și către familiile lor cu dorința de a reveni cât mai curând posibil acasă", a spus noul șef al statului. Traducerea autoarei din italiană)
133. Interviurile autoarei cu Margherita Romanelli, august 2015, via Skype și octombrie 2015, în Bologna.
134. Interviul autoarei cu Francesca Borri, aprilie 2016, via Skype.

135. „E' arrivata in Italia la salma di Lo Porto. Molti Punti oscuri da chiarire", *Libero.it*, august 2015, http://247.libero.it/lfocus/23816243/1/e-arrivata-in-italia-la-salma-di-lo-porto-molti-punti-oscuri-da-chiarire/ (în italiană).
136. Al Jazeera Investigative Unit, *The Hostage Business*, octombrie 2015, http://www.aljazeera.com/investigations/hostagebusiness.html.
137. *Ibidem.*
138. Ewen MacAskill, Seumas Milne și Clayton Swisher, „Italian Intelligence Lied about Hostage Rescue to Hide Ransom Payment", *Guardian*, 8 octombrie 2015, http://www.theguardian.com/world/2015/oct/08/italian-intelligence-lied-hostage-rescue-bruno-pelizzari-debbie-calitz.
139. Al Jazeera Investigative Unit, *The Hostage Business.*
140. Amanda Lindhout și Sara Corbett, *op. cit.*, p. 354.
141. Interviul autoarei cu Samir Aita, iulie 2015, via Skype.
142. Interviul autoarei cu Francesca Borri, iulie 2015, via Skype.
143. Interviul autoarei cu un membru al Senatului italian, iunie 2015, via Whatsapp.
144. Interviul autoarei cu Michael Lescroart, august 2015, via Skype.
145. Joanie de Rijke, *In the Hands of Taliban*, Mehta Publishing House, Pune, Maharashtra, India, 2011, p. 29.
146. Interviul autoarei cu Michael Lescroart, august 2015, via Skype.
147. Interviul autoarei cu Joanie de Rijke, august 2015, via Skype.
148. Interviul autoarei cu un negociator european, octombrie 2015, via Skype.
149. Interviul autoarei cu un negociator, octombrie 2015, via Skype.
150. Interviul autoarei cu un activist umanitar european, noiembrie 2015, via Skype.
151. Rebekah L. Sanders și Richard Ruelas, „Final Months of Freedom: Mueller's Time before Her Capture Detailed", *AZ Central*, 14 februarie 2015, http://www.azcentral.com/story/news/arizona/2015/02/14/muellers-final-months-detailed/23402231/.
152. *Ibidem.*

153. Interviul autoarei cu Francesca Borri, august 2015, via Skype.
154. Interviul autoarei cu un negociator de ostatici, octombrie 2015, via Skype.
155. Interviul autoarei cu Francesca Borri, august 2015, via Skype.
156. Abul Taher, „Heartbroken Lover of ISIS Hostage Kayla Mueller Breaks Silence to Reveal His Desperate Bid to Save Her by Pretending They Were Married..." *Daily Mail*, 14 februarie 2015, http://www.dailymail.co.uk/news/article-2953880/Kayla-Mueller-s-lover-reveals-went-Syria-save-her.html.
157. Interviul autoarei cu un negociator de ostatici, decembrie 2015, via Skype.
158. Interviul autoarei cu Carsten Jensen, august 2015, via Skype.
159. Interviul autoarei cu Omar al-Muqdad, ianuarie 2015, via Skype.
160. Interviul autoarei cu un negociator sirian, februarie 2015, via Skype.
161. Interviul autoarei cu un fost ostatic european al grupării ISIS, decembrie 2015, via Skype.
162. Interviul autoarei cu un negociator de ostatici, decembrie 2015, via Skype.
163. Interviul autoarei cu Carsten Jensen, august 2015, via Skype.
164. Interviul autoarei cu un negociator de ostatici, noiembrie 2015, via Skype.
165. Interviul autoarei cu un negociator de ostatici, iunie 2015, via Skype.
166. Interviul autoarei cu Francesca Borri, aprilie 2016, via Skype.
167. Interviul autoarei cu Joanie de Rijke, august 2015, via Skype.
168. Interviul autoarei cu un psiholog european, ianuarie 2016, în Bruxelles.
169. Interviul autoarei cu un psiholog european, ianuarie 2016, în Bruxelles.
170. Interviul autoarei cu Joanie de Rijke, august 2015, via Skype.
171. Interviul autoarei cu Joanie de Rijke, august 2015, via Skype.

172. „Familia lui Absi este din Alep, dar el s-a născut în Arabia Saudită, probabil în 1979. Fratele lui mai mare, Firas, era stomatolog şi s-a pregătit în rândurile al-Qaida în Afghanistan. Se crede că Amr şi Firas s-au alăturat al-Qaida în Irak, care a devenit Statul Islamic al Irakului şi Siriei; obiectivul grupării era de a înfiinţa un califat islamic care să se întindă în Orientul Mijlociu şi mai departe. În 2007, Amr al-Absi a fost arestat în Siria şi ţinut în aripa al-Qaida a închisorii Sednaya, cu sute de alţi extremişti. După patru ani, în iunie 2011, Assad i-a eliberat. A fost un moment de cotitură în războiul Siriei. Assad declarase că opoziţia abunda în teroriştii, o afirmaţie pe care a confirmat-o ulterior misterioasa amnistie. Părea o mişcare calculată pentru a otrăvi revoluţia siriană aflată în formare.

    Absi a preluat conducerea unei brigăzi jihadiste lângă oraşul sirian Homs. Fratele său Firas înfiinţase recent gruparea Consiliul Shura al Statului Islamic, care a câştigat notorietate după ce a ridicat stindardul al-Qaida la porţile graniţei de lângă Bab al-Hawa, un punct important de trecere între Turcia şi Siria, în iulie 2012. A fost prima menţionare a unui stat islamic în Războiul Civil Sirian." Ben Taub, „Journey to Jihad", *New Yorker*, 1 iunie 2015, www.newyorker.com/magazine/2015/06/01/journey-to-jihad.
173. Radwan Mortada, „Al-Qaida Leaks II: Baghdadi Loses His Shadow", *Al-Akhbar*, 14 ianuarie 2014, http://english.al-akhbar.com/node/18219.
174. Interviul autoarei cu Joanie de Rijke, august 2015, via Skype.
175. Interviul autoarei cu un negociator de ostatici, august 2015, via Skype.
176. Ben Taub, „Journey to Jihad", *New Yorker*, 1 iunie 2015, http://www.newyorker.com/magazine/2015/06/01/journey-to-jihad.
177. Interviul autoarei cu un negociator european, august 2015, via Skype.

178. Marine Olivesi, „American Took Up Arms with Libya's Rebels", NPR, 24 octombrie 2011, http://www.npr.org/2011/10/24/141646227/u-s-aid-worker-took-up-arms-with-libyas-rebels.
179. Eliot Higgins, „Interview with Kevin Dawes on His Time in Libya", *Bellingcat*, 8 aprilie 2016, https://wwwbellingcat.com/news/mena/2016/04/08/interview-with-kevin-dawes-on-his-time-in-libya/.
180. Kevin Patrick Dawes, „Aerial Battlefield Photojournalism", campania Kickstarter, 30 martie 2012-14 mai 2012, https://www.kickstarter.com/projects/177238975/aerial-battlefield-photojournalism.
181. Bobby Pollier, „Kevin Patrick Dawes: 5 Fast Facts You Need to Know", *Heavy*, 8 aprilie 2016, http://heavy.com/news/2016/04/kevin-patrick-dawes-american-prisoner-released-from-syria-freelance-photographer-twitter-bashar-al-assad-regime-age/.
182. „President Obama Speaks on the Recovery of Sgt. Bowe Bergdahl", Casa Albă, 31 mai 2014, https://www.whitehouse.gov/photos-and-video/video/2014/05/31/president-obama-speaks-recovery-sgt-bowe-bergdahl#transcript.
183. Deținuții talibani – cunoscuți ca „Taliban Five" – care au fost transferați din Guantánamo, Cuba, în Doha, Qatar, sunt Mohammad Fazl, Khairullah Khairkhwa, Abdul Haq Wasiq, Norullah Noori și Mohammad Nabi Omari. Ei au fost șeful de stat-major al armatei talibane, un ministru adjunct al serviciului de informații taliban, un fost ministru de Interne taliban și alți doi talibani seniori.
184. Sarah Koenig, *et al.*, „DUSTWUN", *Serial* sezonul 2, episodul 1, decembrie 2015, https://serialpodcast.org/season-two/1/dustwun.
185. *Ibidem.*
186. *Ibidem.*

187. *Ibidem.*
188. *Ibidem.*
189. Lawrence Wright, „Five Hostages", *New Yorker*, 6 și 13 iulie 2015, http://www.newyorker.com/magazine/2015/07/06/five-hostages.
190. Interviul autoarei cu Omar al-Muqdad, ianuarie 2015, via Skype.
191. Brian Oakes, regizor, *Jim: The James Foley Story* videoclip promoțional, *HBO*, ianuarie 2016, http://www.hbo.com/documentaries/jim-the-james-foley-story/index.html.
192. Amanda Lindhout și Sara Corbett, *op. cit.*, p. 100.
193. Al Jazeera Investigative Unit, *The Hostage Business.*
194. Daniele Raineri, „Greta e Vanessa raccontate da vicino", *Il Foglio*, 17 ianuarie 2015, http://www.ilfoglio.it/articoli/2015/01/17/greta-e-vanessa-raccontate-da-vicino_1-v-124688-rubriche_c392.htm (în italiană).
195. Fiorenza Sarzanini, „Greta e Vanessa, il racconto ai pm «Ci hanno detto: rapite per soldi»", *Corriere della Sera*, 17 ianuarie 2025, http://www.corriere.it/esteri/15_gennaio_i7/greta-vanessa-racconto-pm-ci-hanno-detto-rapite-soldi-4e39i06a-9ei5-11e4-a48d-993a7d0fjd0e.shtml (în italiană).
196. Al Jazeera Investigative Unit, „Italy Paying Ransoms in Syria and Somalia", Al Jazeera, 9 octombrie 2015, http://www.aljazeera.com/news/2015/20/exclusive-italy-paying-ransoms-syria-somalia-15100709323924.html.
197. „Ai Servizi segreti e sparito un milione", *Il Tempo*, 5 februarie 2016, http://www.iltempo.it/esteri/20i6/02/05/ai-servizi-segreti-e-sparito-un-milione-1.1505798 (în italiană).
198. Potrivit legii 49/87, toate organizațiile se află sub jurisdicția Ministerului de Externe. *De facto*, multe organizații non-guvernamentale n-au fost recunoscute potrivit legii 49/87, chiar dacă aveau activități foarte similare. De fapt, tot mai puține organizații erau interesate să obțină fonduri de la Ministerul de Externe italian, așa că n-au cerut recunoaștere (*idoneità*) potrivit legii 49/87.

ActionAid, de exemplu, a fost o ONG în sensul generic mai larg, dar a fost recunoscută ca atare conform legii 49/87 abia în 2003. La fel s-a întâmplat cu multe altele, inclusiv unele organizații importante precum „Salvați Copiii", AMREF etc.

În 1997 a fost creată altă de categorie legală. Legea 460/97, care are o natură fiscală, a fost promulgată pentru a stabili categoria ONLUS (Organizzazioni Non Lucrative di Utilita Sociale), așa că pentru o perioadă o organizație putea să fie ONLUS (perspectiva fiscală) sau putea avea statut de „ONG" potrivit legii 49/87. Toate ONG-urile recunoscute de 49/87 erau acreditate automat ca ONLUS după 2003 și până la sfârșitul anului 2014, când a fost promulgată o nouă legislație în privința cooperației (legea 125/2014). Aceasta recunoștea doar cele peste 200 de „ONG-uri" drept „categorie reziduală", care continuă să fie discutată în termenii beneficiilor de care se pot bucura asemenea organizații și al modurilor în care pot opera, inclusiv fiscal și comercial.

199. „Greta e Vanessa, il prezzo della liberta", episod din *Otto e Mezzo*, 16 ianuarie 2015, https://www.youtube.com/watch?v=IL9Ei3mX3B4 (în italiană).
200. Sarah Koenig, *et al.*, „Listening Guide", *Serial* sezonul 2, aprilie 2016, https://serialpodcast.org/season-two/listening-guide.
201. Mark Mazzetti, „How a Single Spy Helped Turn Pakistan Against the United States", *New York Times*, 9 aprilie 2013, http://www.nytimes.com/2013/04/14/magazine/raymond-davis-pakistan.html.
202. „În primele luni ale ocupației conduse de SUA, autoritățile au interzis partidul Baas și i-au înlăturat pe toți baasiștii seniori din funcțiile din guvern sau din securitate. În aprilie 2004 oficialitățile americane au început să-și schimbe însă strategia și, în încercarea de a întări corpurile ofițerești, au permis unor ex-baasiști seniori să revină în forțele de securitate. Prim-ministrul interim Ayad Allawi a continuat această politică." Sharon Otterman, „IRAQ:

Debaathification", Council on Foreign Relations, 7 aprilie 2005, http://www.cfr.org/iraq/iraq-debaathification/p7853.

203. Imagini filmate nedifuzate din documentarul lui Omar al-Muqdad, *We Left Them Behind*.
204. *Ibidem*.
205. Interviul autoarei cu Omar al-Muqdad, ianuarie 2016, via Skype.
206. Theo Padnos, „My Captivity", *New York Times*, 29 octombrie 2014, http://www.nytimes.com/2014/10/28/magazine/theo-padnos-american-journalist-on-being-kidnapped-tortured-and-released-in-syria.html.
207. Wright, „Five Hostages".
208. Sarah A. Topol, „Rookie Freelancers Risking Their Lives to Cover the Arab Spring", *Newsweek*, 8 octombrie 2012, http://europe.newsweek.com/rookie-freelancers-risking-their-lives-cover-arab-spring-65383.
209. Colin Freeman, „The Video that Shows the Real John Cantlie", *Telegraph*, 26 septembrie 2014, http://web.archive.org/web/20140929041743/http://blogs.telegraph.co.uk/news/colinfreman/100287672/the-video-that-shows-the-real-john-cantlie.
210. John Cantlie, „Syria Eyewitness Dispatch: «I Watched as Assad's Tanks Rolled in to Destroy a Rebel Town»", *Telegraph*, 31 martie 2012, http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9177910/Syria-eyewitness-dispatch-I-watched-as-Assads-tanks-rolled-in-to-destroy-a-rebel-town.html.
211. Amanda Lindhout şi Sara Corbett, *op. cit.*, p. 81.
212. Topol, „Rookie Freelancers Risking Their Lives".
213. Interviul autoarei cu Francesca Borri, septembrie 2015, via Skype.
214. Harakat Ahrar ash Sham al-Islamiyya este o coaliţie de grupări islamiste şi salafiste care luptă împotriva guvernului Bashar al-Assad.
215. Interviul autoarei cu Francesca Borri, aprilie 2016, via Skype.

216. Amanda Lindhout și Sara Corbett, *op. cit.*, p. 93.
217. „(07-09-12) Bab Al-Hawa, Sarmada | Idlib | FSA Frees Syria / Turkey Border from Regime Forces", un videoclip de la *Ugarit News*, 19 iulie 2012, https://www.youtube.com/watch?v=Wi3i_Nbj3q8 (în arabă).
218. *Ibidem.*
219. Imagini filmate nedifuzate din documentarul lui Omar al-Muqdad, *We Left Them Behind.*
220. Interviul autoarei cu Marc Marginedas, decembrie 2015, via Skype.
221. Marc Marginedas, „Los que no pueden contarlo", *El Periódico Internacional*, 19 martie 2015, http://www.elperiodico.com/es/noticias/internacional/hom-enaje-los-rehenes-que-fueron-ejecutados-por-estado-islamico-4029456 (în spaniolă).
222. „Journalist Marc Marginedas Back in Barcelona after 6 Months of Captivity in Syria", *Catalan News Agency*, 3 martie 2014, http://www.catalannewsagency.com/society-science/item/journalist-marc-marginedas-back-in-barcelona-after-6-months-of-captivity-in-syria.
223. Martin Chulov, „Spanish Journalists Freed in Syria after Six-Month Ordeal", *Guardian*, 30 martie 2014, http://www.theguardian.com/world/2014/mar/30/spanish-journalists-javier-espinosa-ricardo-villanova-garcia-freed-syria.
224. „Syria: ACTED Humanitarian Worker Released in Syria", *ACTED*, 27 mai 2014, http://www.acted.org/en/27-may-20i4-syria-acted-humanitarian-worker-released-syria.
225. Amy Goodman, *et al.*, „Airstrikes Against Syria Are a Trap, Warns Former ISIS Hostage Nicolas Henin", *Democracy Now!*, 7 decembrie 2015, http://www.democracynow.org/20i5/i2/7/airstrikes_against_syria_are_a_trap.
226. *Ibidem.*
227. A se vedea *Glosarul.*

228. „Europol Launches the European Migrant Smuggling Centre", Europol, 22 februarie 2016, https://www.europol.europa.eu/content/EMSC_launch.
229. „Astăzi Europol a lansat noul Centru european de combatere a traficului de migranți (EMSC). Obiectivul acestuia este susținerea activă a statelor membre UE pentru neutralizarea rețelelor criminale implicate în traficul organizat de migranți. Centrul se va concentra asupra punctelor geografice «fierbinți» criminale și va îmbunătăți capacitatea de luptă a Uniunii Europene împotriva rețelelor de traficare a persoanelor... Rob Wainwright, directorul Europol, a spus: «EMSC va asigura platforma necesară prin care statele membre își pot îmbunătăți schimburile de informații și coordonarea operațională în lupta împotriva traficului organizat de migranți." *Ibidem.*
230. Adrian Goldberg, „Terror Finance & Emissions", BBC Radio 5 live, 15 mai 2015, http://www.bbc.co.uk/programmes/b05vck3r.
231. *Ibidem.*
232. Joe Parkinson, Georgi Kantchev și Ellen Emmerentze Jervell, „Inside Europe's Migrant-Smuggling Rings", *Wall Street Journal*, 28 octombrie 2015, http://www.wsj.com/articles/inside-europesmigrant-smuggling-rings-1446079791.
233. Bill Donahue, „Meet the Two Brothers Making Millions Off the Refugee Crisis in Scandinavia", *Bloomberg Businessweek*, 6 ianuarie 2016, http://www.bloomberg.com/features/2016-norway-refugee-crisis-profiteers/.
234. Ricardo Garcia, redactor-șef, *The Future of Europe* (Basel, Elveția: banca UBS AG, 13 ianuarie 2016), https://www.fundresearch.de/sites/default/files/partnercenter/UBS/News/news_2016/European%20economy_en_1217027.pdf.
235. Duncan Robinson, „Women and Children Refugee Numbers Crossing into Europe Surge", *Financial Times*, 20 ianuarie 2016,

http://www.ft.com/intl/cms/s/0/dff3b5ea-bf99-11e5-9fdb-87b8d15baec2.html

236. Shekhar Aiyar, *et al.*, *The Refugee Surge in Europe: Economic Challenges* (Fondul Monetar Internațional, Washington, ianuarie 2016), https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1602.pdf.

Mulţumiri

Ideea scrierii acestei cărţi nu mi-a aparţinut. Editorul meu japonez Susumu „Shim" Shimoyama de la Bungei Shunju mi-a sugerat să mă gândesc la o carte despre afacerea răpirilor. Agentei mele Diana Finch i s-a părut o idee foarte bună, iar editorul meu american Dan Simon de la Seven Stories Press a fost de acord să-mi publice cartea. Fără ei nu m-aş fi aventurat niciodată într-o călătorie atât de dificilă.

Mărturisesc că am fost neliniştită în privinţa subiectului; răpirile constituie o problemă delicată şi înconjurată de discreţie. Am apelat la toate contactele mele din domeniul antitero, însă cartea aceasta a fost posibilă doar graţie câtorva realizări majore. Prima dintre ele i-a aparţinut editorului meu danez Claus Clausen de la Tiderne Skifter, care m-a pus în legătură cu Nagieb Khaja, jurnalist freelancer şi autor care a fost răpit de talibani, şi cu faimosul romancier danez Carsten Jensen. Prin intermediul lor am făcut cunoştinţă cu câteva persoane care lucrează în domeniul răpirilor. Unul dintre ei, un negociator, a fost de acord să discute cu mine în amănunt despre meseria sa. Discuţia aceea a fost fundamentală pentru înţelegerea complexităţii negocierilor cu răpitori după apariţia ISIS.

Alt progres important l-am făcut cu ajutorul ziaristei freelancer Francesca Borri, care a oferit o imagine de ansamblu a afacerii răpirilor în Siria, cât și informații valoroase despre tipurile de răpiri și derularea negocierilor. De asemenea, Francesca m-a pus în legătură cu foști ostatici, printre care Joanie de Rijke, jurnalista olandeză freelancer care a fost răpită de talibani în Afghanistan. Interviurile cu ea mi-au fost de ajutor în înțelegerea importanței „orei de aur".

Câțiva ziariști s-au oferit să mă ajute să contactez foști ostatici, negociatori sau oficiali guvernamentali care lucrau în „celulele de criză" din țările lor. Mulțumiri speciale se îndreaptă spre Monica Terribas, care conduce *El Matí de Catalunya Ràdio* în Barcelona.

Doamnele de la MAG Verona – Loredana Aldegheri, Nadia Albini și Ida Pierotti – au oferit o viziune asupra crizei refugiaților și m-au ajutat să înțeleg legătura dintre afacerea aceasta și cea a răpirilor.

Odată cu avansarea cercetărilor, am întâlnit persoane dispuse să-mi împărtășească experiența lor cu răpirile: Giacomo Madia, broker italian de asigurări care m-a purtat prin diversele etape ale negocierilor cu pirați somalezi, Karin Weber, care a lucrat ca activist umanitar pentru ONU și alte organizații, care a dezvăluit contradicțiile unor organizații umanitare în zone de război, și Omar al-Muqdad, jurnalist freelancer, care mi-a dezvăluit investigațiile lui despre intermediari și răpitori în Siria.

Mulțumiri speciale se îndreaptă spre Teakosheen Joulak, fostă profesoară de engleză și refugiată în Danemarca. Ea mi-a împărtășit călătoria îngrozitoare a ei și a soțului său spre

Europa. Mulțumiri speciale sunt adresate translatorului meu de daneză Joachim Wrang, care și-a depășit cu mult obligațiile de translator și a verificat toate numele, datele și informațiile din carte, dar și lui Lauren Hooker și Jon Gilbert, care au verificat și introdus toate modificările.

Trebuie să le mulțumesc tuturor celor pe care i-am intervievat, deoarece mi-au dezvăluit poveștile lor, inclusiv pe aceia pe care nu i-am menționat în carte. Din motive de securitate am fost de acord să le respect dorința de a-și păstra anonimatul, totuși vreau să știe cât de recunoscătoare le sunt pentru că au vorbit cu mine.

A fost o carte greu de documentat și scris, deoarece secătuiește emoțional și oferă destule descoperiri șocante, precum practica guvernelor de a-i clasifica pe ostatici. Am întâlnit și persoane, chiar victime ale răpirilor, care au refuzat să discute cu mine și au dovedit ostilitate față de cercetările mele. Dezvăluirea adevărului poate fi extrem de dureroasă pentru toți, inclusiv pentru foștii ostatici. Oamenii aleg să păstreze tăcerea, pentru că nu vor să retrăiască coșmarul prin care au trecut. Dacă dorim să preîntâmpinăm ca alții să cadă pradă răpitorilor, trebuie totuși să ridicăm cortina tăcerii.

Știu că mulți mă vor critica fiindcă am dezvăluit altă latură a feței întunecate a globalizării, fiindcă am pus sub semnul întrebării sărbătorirea ca eroi a ostaticilor și fiindcă am denunțat manipularea imaginii lor de către propriile guverne. Asta nu înseamnă că aș fi insensibilă față de tragedia umană a luării de ostatici și uciderii lor! Dimpotrivă, ca mamă și autoare, am încercat să le arăt tinerilor entuziaști și familiilor lor care este pericolul „facerii de bine" în unele părți ale lumii, nu pentru

a-i descuraja de la misiunea această onorabilă, ci pentru a-i încuraja s-o facă în mod profesionist şi sigur. Deviza ar trebui să fie: „Fă fapte bune fără să faci rău". Nu trebuie să uităm niciodată că răscumpărările sunt una dintre sursele principale de finanţare pentru multe grupări armate... bani care le menţin în afaceri.

Index

Abdelaziz, Mohamed, 129
Abdelrazaq, 107
Abe, Shinzö, 220
Abou Zeid, Abdelhamid, 54, 57, 58, 63, 64, 213
Abu Athir, 167, 168, 2018–210, 217
Abu Isham, 226, 227
Adolfsen, fraţii, 243, 244
Afghanistan, 19, 42, 121, 130, 141–144, 146, 155, 173–176, 183, 191, 198, 201, 207, 225, 236, 243
Afrin, 228, 231, 236,
Ahrar al-Sham, 203, 205
Aita, Samir, 139, 140, 187
Ajdabia, 66
AKE, 137, 138
Al Jazeera, 48, 86, 135, 136, 185, 187
al-Absi, Amr, 167
al-Absi, Firas, 167, 206–209
al-Assad, Bashar, 102, 115
al-Baghdadi, Abu Bakr, 167, 195
al-Gaddafi, Muammar, 59, 65-67, 169, 241, 250
Albini, Nadia, 242
Alep, 102, 104, 110, 116, 139, 146, 149, 151–153, 163, 166, 168, 170, 179, 185, 204, 209, 210, 224, 227, 228, 230
Algeria, 19, 23, 24, 31, 33, 34, 39, 54, 58, 62
al-Kasasbeh, Moaz, 223
Alkhani, Omar , 149, 155
al-Muqdad, Omar, 115, 157, 180, 196, 197
al-Nusra, 13, 109, 114, 122, 140, 157, 165, 187, 196, 198, 199, 203–207, 210, 214, 216
al-Qahtani, Abu Mariya, 198
al-Qaida, 64, 86, 88, 130, 131, 165, 206, 216, 218
al-Qaida din Maghrebul Islamic (AQMI), 12, 23, 25, 26, 32, 35, 53, 59, 122
al-Qusayr, 106
al-Shabaab, 86–88
al-Shishani, Abu Omar, 214, 258

al-Zarqawi, Abu Musab, 46, 195, 207, 208, 218
Amman, 222
Amsterdam, 145, 146, 163
Ansar al-Islam, 187
Ansar al-Zawahiri, 46
Anvers, 163, 164
Arafat, Yasser, 55, 263
Arendt, Hannah, 212
Arlit, 58
Armata Siriană Liberă, 103, 104, 107, 108, 111, 112, 115, 147, 196, 207, 208, 224, 230, 231
ArmorGroup, 77–79
Asahi Weekly, 50
Asia, 11, 61, 91, 225
Associated Press, 64
Atmeh, 204
Atrash, Hussam, 187
Augé-Napoli, Jean-René, 148, 165, 211
Austria, 238, 244
Avocaţii Sirieni Liberi din Alep, 166
Ayman, Abu, 107, 108
Azaz, 134, 203–205
Azeddine, 164

Bab al-Hawa, 107, 204, 206–208
Bab al-Salam, 231, 236
Bagdad, 45, 50
Bamako, 62, 63
Bangladesh, 227, 236, 242
Basra, 46
Bassam, Mahnaz, 46
BBC, 84, 115, 157, 180
Beatles, the, 181, 211–213, 215
Beirut, 149, 260
Belgia, 27, 144, 163–165, 169, 226
Belkacem, Fouad, 165
Belmokhtar, Mokhtar, 33, 34, 53, 54, 56–61, 63–67, 207
Bergdahl, Bowe, 173, 174–178, 183, 185, 186, 190–192, 198
Berlusconi, Silvio, 37, 38, 65–67, 250
Bilal, 62
bin Laden, Osama, 88, 213
Binnish, 209
Blair, Tony, 17, 50, 217,
Boal, Mark, 175, 177, 178
Bogotá, 27
Bolivia, 31
Bontinck, Dimitri, 208
Bontinck, Jejoen, 163, 210
Borri, Francesca, 134, 140, 151, 152, 161, 179, 203, 204, 205
Bosaso, 97, 98, 100,
Bourne, Jason, 174–178
Brabo, Manu, 179
Bradley, Dave, 198
Brazilia, 31
Bremer, Paul, 195
Brennan, Nigel, 137, 138,
Brescia, 241
Brigada Farouk, 106, 109, 112–114, 207, 208
Brigăzile Roşii, 55, 76
Buchanan, Jessica, 41, 43, 44, 85, 128, 133

Bulgaria, 61, 238
Bush, George W., 17, 25, 50, 51, 217

Cairo, 220
Calitz, Debbie, 135–138, 185
Camatte, Pierre, 59, 60
Campbell, Naomi, 241
Canada, 68, 129
Canalul Suez, 76, 89
Cantlie, John, 167, 168, 199–203, 206–210, 217
Casa Albă, 132, 147, 176, 178, 191, 192
Cecenia, 56, 84
Chase, John, 137
Chávez, Hugo, 29
China, 76, 120
Ciad, 56, 69,
Clinton, Hillary, 178
Coasta de Fildeş, 61
Cochetel, Vincent, 56, 84
Columbia, 27, 28, 31
Contreras, Narciso, 163, 179
Convenţia de la Dublin, 229, 233
Copenhaga, 13, 41
Creta, 226, 230
Crigler, Frank, 74
Crucea Roşie, 48, 230, 234, 246
Cucciari, Geppi, 130

Daghestan, 84
Daily Mail, 152
Daily Telegraph, 32, 100
Damasc, 102, 106, 170, 197, 219,
Danemarca, 90–94, 103, 160, 224, 233, 234
Darfur, 69
David, Catherine, 18
Davis, Raymond, 191
Dawes, Kevin, 169–171
de Ponte, Marco, 189
de Rijke, Joanie, 109, 110, 141–146, 163, 166–168
Decollo, operaţiunea, 28
Dedieu, Marie, 72
Delaini, Pietro, 244
Delta Force, comandouri din armata SUA, 153
di Giovanni, Janine, 150
Djibouti, 78, 95, 96, 98
Drukdal, Abdul Malek, 57
Dubai, 95, 96
Dyer, Edwin, 58, 215

Egipt, 149, 228
Elias, Edouard, 115, 216
Elveţia, 216, 242
Eminönü, 225
Engel, Richard, 107–110, 112, 115, 197, 208
Erbil, 161
Erdogan, Recep Tayyip, 220, 250
Espinosa, Javier, 110, 215, 216
Etiopia, 74, 99
Europol, 27, 235, 258
Euskadi Ta Askatasuna (ETA), 55

Féret, Marc, 36, 161
Ferguson, 182

Fernández de Rincón, Ainhoa, 37, 39, 44, 129
Filiu, Jean-Pierre, 33
Financial Times, 248
Fiorello, Rosario Tindaro, 129
Fisk, Robert, 206
Foley, James, 110, 115, 119, 131, 150, 156, 168, 179, 180–182, 198–203, 209, 210, 217, 218, 220, 222, 223
Fowler, Robert, 53, 54, 57–60, 64, 127–129
François, Didier, 115, 216
Franţa, 35, 59, 60, 126, 216,
Freeman, Colin, 32, 100, 101
Frelick, Bill, 67
Frontex, 69, 70, 237
Frontline Club, 200
Frontul Islamic, 114

Galveston, 182
Gao, 11, 31
Garowe, 82, 83
Gatti, Fabrizio, 62, 63
Gaziantep, 203, 204, 224, 225
Gelle, Abdi Fitah, 92
Georgia, 214
Germania, 60, 126, 227, 230, 234, 238, 244, 248
Ghazi, 141–145
Gilbert, Paul, 55
Gonyalons, Enric, 37, 39, 44, 129
Goodman, Amy, 219
Gorbunov, Serghei, 214, 215
Goto, Kenji, 51, 221–223
Grecia, 15, 225, 226, 236
Greiner, Gabriella, 54, 58
Greiner, Werner, 54
Guantánamo, 173, 191, 213, 214
Guay, Louis, 53, 54, 64
Guineea, 62
Guineea-Bissau, 29–32

Haga, 144
Haines, Dave, 220
Hama, 214
Hamburg, 54, 234
Haradh, 99, 100
Haradhere, 87
Hargeisa, 41
Harrison, Kim, 190
Hassan, Mohammad Jamil, 103, 104, 224, 240
Hecht, Vera, 135, 136
Helsingborg, 232
Hemingway, Ernest, 111
Hénin, Nicolas, 115, 181, 216, 219
Herat, 207
Hermansen, Karsten, 90–94
Hezbollah, 108
Hobyo, 90
Holm, Liban, 41–44, 47, 128
Homs, 186
„Hotel California", 213
Howe, Jason, 201
Huddleston, Vicki, 59
Human Rights Watch, 67
Hurayrah, Abu, 196
Hussein, Saddam, 46, 195, 196, 208, 211, 218

Ibrahim, Sahra, 93
Idlib, 186, 204, 236
Il Foglio, 186
Imai, Noriaki, 49
Interpol, 61
Iordania, 58
Irak, 13, 17–20, 34, 46–51, 56, 58, 101, 110, 126, 167, 183, 203, 207, 208, 210, 211, 217, 218, 243
Iran, 171
Istanbul, 103, 149, 225, 226, 232, 234

Jama'at al-Tawhid wal Jihad, 46, 208
Japonia, 181, 221, 222, 248
Jensen, Carsten, 157–159
Jihadi John, 211, 212, 222
Joulak, Teakosheen, 224, 230, 288

Kabul, 143–146
Kabylia, 34, 57
Kafr Hamra, 166, 208
Kandahar, 142
Kerry, John, 170, 171
Khale, Kahale Famau, 86
Kilis, 203
Ki-moon, Ban, 129
Kololo, Ali Babitu, 85
Koriyama, Soichiro, 50
Kufra, Libia, 66–70

Lahore, 131
Lamu, 71, 83, 86
Legrand, Pierre, 36, 161
Lescroart, Michael, 141–144
Liban, 106, 111
Libia, 20, 23, 24, 61–70, 99, 169, 200, 203, 236–242
Lindhout, Amanda, 44, 137, 138, 182, 201, 202, 205
Lo Porto, Giovanni, 130–135
Londra, 19, 28, 128, 200
Lopez, Eddy, 89, 92, 94
López, José Manuel, 134, 204
Ludlum, Robert, 175
Lyngbjørn, Søren, 73, 90–94

Madia, Giacomo, 76–79, 98,
Madrid, 28
Maggioni, Monica, 110
Maiolini, Mario, 47, 48, 126
Mali, 11, 12, 20, 30–33, 35, 40, 53, 54, 56, 58, 59, 61, 62, 64, 73, 84, 121, 122, 207,
Marea Baltică, 148
Marea Britanie, 58, 124, 128, 129, 181, 203, 209, 249, 253
Marginedas, Marc, 110, 158, 181, 211, 212, 214, 215
Mariani, Maria Sandra, 23–26, 30–32, 34–37, 39, 40, 58, 59, 73, 84, 127, 129, 136, 161
Maroc, 11, 31, 39, 236
Marzullo, Vanessa, 13, 139, 140, 185, 189
Mattarella, Sergio, 132
Mauritania, 31, 35, 39, 58
McCain, John, 192

Medin, Joakim, 105, 106, 148, 161
Ménaka, 58
Merkel, Angela, 67
Moscova, 74
Mosul, 220,
Motka, Federico, 110, 216
Muehlenbeck, Bernd, 132, 133
Mueller, Kayla, 146–151, 153–155, 158
Multan, Pakistan, 132
Munar, Luis, 112–114
München, 230

Nairobi, 138
Nasiriya, 48
Natale, Nunzio, 77
N'drangheta, 27, 28
Neukirch, Toni, 216
Nigeria, 35, 52, 58, 59, 62, 63, 69, 155, 242
Norvegia, 92, 243, 244
Novorosiisk, 76

Obama, Barack, 112, 131, 170, 173, 174, 178, 191, 219, 222, 247
Obeida, Abu, 168, 169
Occhipinti, Filippo, 134
Oerlemans, Jeroen, 167, 206–208
Oman 88
Omar, Sabri, 105
Oslo, 243
Ottosen, Daniel Rye, 123, 155–160, 162, 163, 171, 180, 181, 197, 200, 216

Padnos, Theo, 197–200
Pakistan, 130–133, 174, 191, 242
Palermo, 134
Pampliega, Antonio, 134, 179, 204
Pari, Simona, 45
Pelizzari, Bruno, 135–138, 184, 185
Peru, 31
Petzold, Marianne, 54, 58
Piccinin da Prata, Pierre, 106, 107, 109, 111–115, 185
Pierotti, Ida, 240–242, 244, 245,
Prodi, Romano, 67, 250
Putin, Vladimir, 247

Qamishli, 105
Qatada, Abu, 58
Qatar, 113, 173, 204,
Quirico, Domenico, 106, 107, 109, 111, 112, 114, 115, 185
Qussab, Ezzo, 108

Raineri, Daniele, 186
Ramelli, 13, 139, 140, 185, 189
Raqqa, 110, 115, 153, 227
Ras Kamboni, Somalia 86
Rather, Dan, 182
Războiul Civil Spaniol, 111
Războiul din Vietnam, 183,
Renzi, Matteo, 132
Republica Centrafricană, 61
Reyhanli, 150, 204
Roma, 46, 48, 66, 67
Romanelli, Margherita, 132–134

România, 61
Ruiz, Daniel, 29–31
Rusia, 214, 249

Sahara, 11, 20, 23, 24, 30–32, 39, 53, 54, 57, 69, 70
Sahel, 6, 11, 12, 26, 31–35, 55, 56, 59, 63, 73, 79, 87, 96, 97, 107, 115, 130, 239, 240
Samawah, 50
San Casciano, 23
San Diego, 169
San Zeno di Montagna, 247
Santiago, 13
Saraqeb, 201
Saravi, Abu Alid, 36
Sardinia, 130
Sarkozy, Nicolas, 35
Sastre, Ángel, 134, 204
Scelli, Maurizio, 48
Senegal, 61, 63, 69, 241
Severgnini, Beppe, 189
Shaklab, Motaz, 114
Shaykh Najjar, Siria, 153
Siad Barre, Mohamed, 74
Siria, 13, 15, 34, 47, 51, 75, 101–116, 121, 139, 140, 146–153, 155–158, 161, 163–167, 170, 171, 180–183, 186–189, 195–218, 220, 224–227, 233, 234, 236, 237, 240, 243, 249
Sirkeci, 225
Sirte, 169
Sotloff, Steven, 180, 181, 220
Soufan, Ali, 198
Spania, 27, 38, 45, 94, 111, 126, 214, 236, 241, 242, 254
Statele Unite ale Americii, 73, 124, 132, 172
Stockholm, 232
Sudan, 66, 68, 69
Suedia, 94, 225, 229, 230, 232, 233
Suleiman, Khalid Mohammed, 214
Sultanahmet, 225
Sunday Telegraph, 201

Tadrart, deşertul, 24
Takato, Nahoko, 49
Tandja, Mamadou, 59
Tanzania, 88
Tebbutt, David, 71, 72, 87, 88
Tebbutt, Judith, 71–73, 82–88
The Atlantic, 198
Thisted, Poul Hagen, 41, 43, 44, 128, 133
Tice, Austin, 170
Timbuktu, 58
Tindouf, 37, 39
Tokio, 13
Torres, Pierre, 115, 216
Torretta, Simona, 45, 46
Toscana, 23
Tung, Nicole, 150, 203
Turcia, 15, 51, 67, 103–105, 110, 115, 148, 156, 157, 161, 163, 169, 179, 180, 185–187, 196, 197, 204, 205, 209, 213, 214, 220, 224, 231–234, 236, 238, 250, 253

Ucraina, 134
Ungaria, 238, 239
Uniunea Europeană, 61, 67, 100, 234, 238, 240, 247, 248, 250, 251
Uniunea Sovietică, 74
Urru, Rossella, 37, 39, 42, 44, 127, 128

Val di Pesa, 23
Vancouver, 96
Veneto, 244
Venezuela, 11, 28–31
Verona, 240, 244
Vilanova, Ricardo Garcia, 110, 216
Vladikavkaz, 56

Washington, 74, 176, 198, 219, 254
Weber, Karin, 46–48
Weinstein, Warren, 130–132
Wright, James, 128

Yasuda, Junpei, 51, 203, 204
Yemen, 97–100, 197
Yukawa, Haruna, 221, 222

Zidul Berlinului, 13, 14, 31, 32, 88, 251

Cuprins

Cuvânt-înainte 5
Prefaţă 11
Prolog 17

PARTEA ÎNTÂI 21
Capitolul 1 — *Protocolul* al-Qaida din Maghrebul Islamic 23
Capitolul 2 — *Hrănirea urşilor* 39
Capitolul 3 — *Traficul cu migranţi* 53
Capitolul 4 — *Economia pirateriei* 71
Capitolul 5 — *Legătura diasporei somaleze cu Golful* 89
Capitolul 6 — *Iluzii şi amăgiri în războiul civil din Siria* 102

PARTEA A DOUA 117
Capitolul 7 — *Negociatorul* 119
Capitolul 8 — *Răscumpărarea* 126
Capitolul 9 — *Ora de aur – anatomia unei răpiri* 139
Capitolul 10 — *Prada – căutarea unei noi identităţi* .. 155
Capitolul 11 — *Mituri despre ostatici occidentali* 173
Capitolul 12 — *Suprimarea adevărului* 195

PARTEA A TREIA 193
Capitolul 13 — *Partida de șah cu viețile ostaticilor* 213
Capitolul 14 — *O poveste de iubire între refugiați* 224
Capitolul 15 — *Bumerangul politic* 235

Epilog — *Brexit* 251
Glosar 255
Note 265
Mulțumiri 287
Index 291

„*ISIS. Negustorii de oameni* păstrează aceeași remarcabilă viziune cu care Loretta Napoleoni ne-a obișnuit. Autoarea dezvăluie lumea ascunsă în care inteligența umană este pusă în slujba falselor idealuri, în care terorismul, spolierea, traficarea și exploatarea semenilor fuzionează într-un păienjeniș secret de înțelegeri, complicități și înșelăciuni, de fapt o mașinărie de produs bani și putere. Un păienjeniș care dezumanizează deopotrivă victimele și agresorii."

MIHAI-RĂZVAN UNGUREANU

„Traficanții storc până la 100 de milioane de dolari pe lună de la mii de familii disperate. Ei sunt creația noastră. Ei sunt urmarea firească a colapsului industrial și a distrugerilor. Ei sunt produsul statelor eșuate și al haosului. Dorința nestăvilită a acestor prădători umani nu se va opri la răpiri și trafic de persoane."

CHRIS HEDGES, fost șef
al biroului pentru Orientul Mijlociu
al *The New York Times*

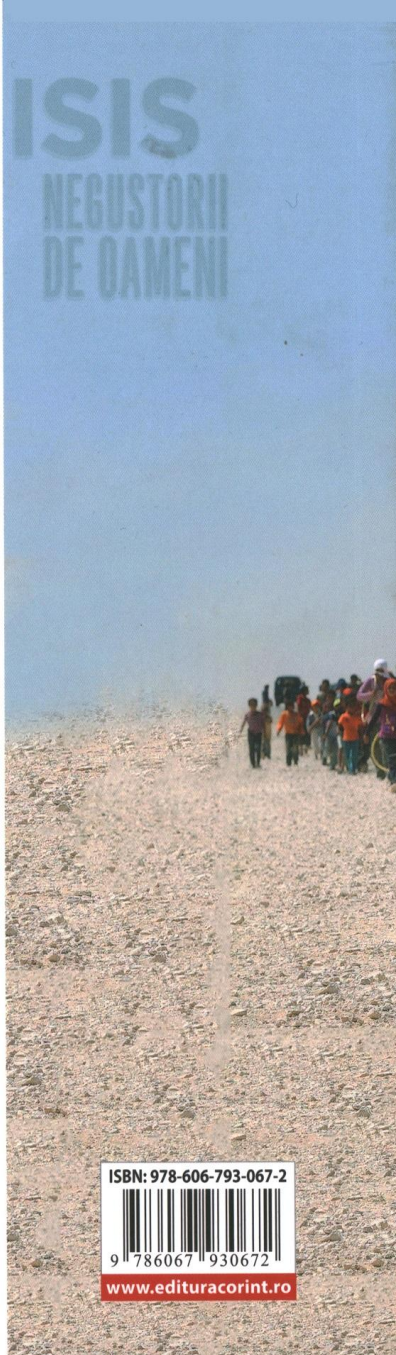
„Într-o captivantă relatare, prin cercetarea cazurilor individuale și a fenomenului în general, Loretta Napoleoni prezintă metodele brutale de răpire și trafic de persoane și dezvăluie afacerile nemiloase puse la cale de teroriști."

Gleebooks Gleaner

„Loretta Napoleoni investighează resorturile financiare ale rețelelor de răpitori."

CARLOS OSORIO, *Toronto Star*

Carte recomandată de
Historia

ISBN: 978-606-793-067-2
9 786067 930672
www.edituracorint.ro